

1 me.

~~A 2 2 2~~

1401

~~me.~~
~~see~~

7
**Roberti de valle Rotho
 magensis**

Compendium memorandorum vires naturales &
 commoda cōprehensens a plinio data; valens ne
 quā ad secreta nature noscenda; sed ad vsus quo
 que necessarios; corporisq; & ingenii cōseruationē.

Felix quē faciunt aliena pericula cautū
 Est fortunatus felix diuesq; beatus,
 Felici monumenta die felicia felix

piryca v
 mntur

Venales reperiūtur alestrille faulx veau
 In vico mathurinorum.

COMPRO

Yma
1.4.01

R. c. 133856

Roberti de valle Rotho

magenfis ad fequens Naturalis hiftorie compendium priefatio.

Liniano ad integrum lecto preclaro volumine Reuerende in christo pater: Regnate carnotēsis pontifex dignissime Et bonarum disciplinarū princeps agnoui preclaram esse de plinio nostro cum ingenti laudem memoriam. Viginti millia siquidem eruditionū

dignarum Tacitus historicus ait: Ipsum ex lectione duorum millium voluminum: ab exquisitis auctoribus studiose fuisse completum. Nec veteres ethnici modo plinium naturalis doctrinē lumen esse consensuunt: sed augustinus quoque & alii catholici doctores. Graue enim de eius eloquentia tulit iheronimus testimonium: pristorum eloquentiā memorans. Ciceronis inquit fluentia / grauitas frontons / acumen Quintiliani suauitas plini. Nominibus appropriatis quoque designat. grandia nō turgide, demissa non attenuare exprimens. Sensum congruum aptumque decorē in omnibus obseruans. Nitore etiā orationis: ita ut omnia sua uiter / distribute / & grauiter: pro materie conditione dixerit: Opere maximi precii / erudito / elegante / necessario / fertili vario / disertō.

Hic celestium corporum maiestatem / terrestriumque vim occultā usque ad terre pene centrum uidebis. Ventorum mutationē future serenitatis ac tempestatis certa signa: Tonitruorum ac fulminum: motuum quoque terre qualitatem: ac uitationem. Plantarum / animalium terrenorum / aëriorum / & aquatiliū genera. Eontium naturam. Puteorumque facilem effossionem. Gemmarum & metallorum etiā auri: explicandorum probandorumque rationem. In hortis excolendis: in domesticis administrandis multa utilia iocū dāque: Reuelat medicinas ex vulgaribus herbis & liquoribus: ad pessimas uitandas passiones. Et multa que his diebus manserunt in vsu populari (peritis etiā causam ignorantibus) que greci Empirya uocant. Et ne plura de immensis dicamus: eximitas rerum omnium que terra: que mari: que ethere continentur: comoditates proprietatesque exponit. Felicissima profecto & uix imitabili breuitate: cum copiosissimam & pene infinitam naturę facultatem ingressus: nichil pretereat. Atque ingenti doctrine incrementō: maximum posteris emolumentum / incredibile latino eloquio lucē / amplissimū literis ornamentum: ac nature rerum uenerationem ad didit.

Horum omnium exquisitiora in hoc nostro breuiario

collegimus. Nichil in eo scriptores reprehensione dignū in tot
seculis existimauerunt. Quadrincēti siquidem & mille sunt anni:
neq; adhuc eum quisq; calumnias est aggressus. Et si tamen quedā
suis inferat voluminibus: que vel a vero vel a communi existimā
tione abhorrere videantur: non ea tamen vt credenda proponit:
sed in illis nudas sine approbatione refert sententias: aut frequen
ter fidem his non dare demonstrat. Quippe qui ingenne fateatur
ex quorum auctorum fontibus hausit. Et aliqua se nescire humi
li confessione fateatur. Multaq; preterisse: que adicere valeat poste
ritas. Non modicam nobis etiam affert vtilitatem: ob quam illi
ingentes gratias debemus: q; multos veteres philosophos: qui
herbarum vim/figuram/& qualitates descriperant: nobis restitue
rit hominum memoria deletos. vt theophrastum/ prothagoram
herisistratum/ Chrisippum/& reliquos plures grecos & latinos

At ne emulus nostro hinc detrahat labori: laudatus est iustin⁹
qui diffusam Trogi pompeii breuiavit historiam. Rasis quoq; qui
omnium arabum philosophorum experimenta: sub vno quod to
tum continens appellat: volumine complexus est. Sic plinius ip
se noster: priscorum philosophorum naturalia dogmata volumi
nibus duobus millibus diffusa: In vnum continens collegit. Id ies
ronimus se fecisse fateatur. Vt namq; amantes lustrant hortos vari
os: equibus flores aspectu atq; odore iocundiores eliciunt: Sic pli
nius amantium operam vsurpans: duorum millium hortorum flo
res legit. Ego vero in hoc opere sum functus apium officio (prout
alio sermonis stilo ī valeriano epithomate scripserā) Quales apes
inquit virgilius estate noua per florea rura: que singulos flores lu
strantes: non eos absument. Sed quod in eis dulcius delicatiusq;
est: retinent ad mel conficiendum: Sic ego vniuersa plinii scripta
per legens: retinui quod dulcius ac suauius fuit: vt fauum colligā
redoleantq; thimo fragrantia mella: que in ore ac mente ampliss
me paternitatis tue: ac deinde vitorum studiosorum sapiant.

Philosophis ac dialecticis imprimis necessaria huius mellis col
lectio est. Existimauit enim quondam in naturali philosophia pro
fecisse: qui aristoteli operari dedissem. Intuens atq; plinii nostri flo
res: agnosco superflua fuisse & confusam meam nature notia
ciam. Sed & medicis commoda est: vt ipsi nature ministri eam fa
cilibus adiuent & confortent remediis. Hali quoq; in sua regali
dispositione: instructum esse medicum in philosophia: artibusq;
septem liberalibus contendit. At vero iuriscōsultis non incōcinis
est. Equidē lites mouete aut pacate legibus nouetūt. Suam autem

defendit sese
a calumniatorib;

ius firmis,

asimile;

asimilitudine
apium/

valitudinem & ignorant multi & negligunt. Nec inueniuntur qui tam frequenter subitanea morte extingantur : vt memorat Bald^o furis interpres. Cuius ego experimentalem probationem in parisiensi palatio prospexi. Senectute etiam releuabit incommoda nostra hec melliflua collectio. Cum enim corporee voluptates ob senilitatem membrorum & sensuum imbecillitatem deserint : mentali suauitate tristitia lenietur senilis : Quia nature precipuas virtutes quae ab homine scripto date sunt : & quicquid est in philosophorum traditione delicatum : vno vt ita dixerim aspectu : senex poterit absque molestia per hanc compendiosam tractationem meminisse Solitariis quoque : Curisque aut tedio affectis hominibus : vt habeant quo domi & in solitudine fatigatos animos reficiant.

Dicit aliquis sine iniuria : multa me in hac compendiosa notatione reliquisse : que alius attingenda censeret. Arabs aut indus profecto / vel concassi incola : colligeret multa : que consulto relictasunt. Verum in tanto naturalium doctrinarum flumine quae suauiora & eximia sunt excerpti. Quedam que ita sunt de rebus a nobis disiunctis : vt ne habere quidem aut videre possimus : vt cocodrilos pantheras & res alias nobis inauditas reliqui. Quas autem res habemus aut vicine duorum climatum regiones : vt italia / germania / hispania : & que nobis vtilitati aut vsui esse possunt attingendas censui : vt latius a me scriptum videbis in finalis presentis compendii conclusione. Cotidiana profecto teneris Ennuetissime doctrinac pater : animarum tue diocesis sollicitudine : In spiritualibus seminandis / moribusque subditorum formandis. Reliquum temporis in bonarum disciplinarum consumis studio. Non vt hominum plures qui se vni astringunt discipline. Et quis sint multi in ea facultate interpretes : sicut inquit Horatius vnus iurare in verba magistri : Vt aliqui solum thomam aquinatem arbitrantur in theologia legendum.

Tu vero pro amplitudine animi & ingenti tui : antiquorum philosophorum institutionem imitatus : nullum contemnis doctrine genus : sed omnium commentationes doctrinali meditatione scrutaris. Angusti enim & pusilli animi est intellectum omni rerum notitia capacem : vni se astringere notioni. Etenim scientie omnes vt recte existimas : in vnus philosophie complexu comprehenduntur. vnoque vinculo (vt sunt morales adnexe virtutes) & communi cognatione coniunguntur : & ad finem vnum : humanorum scilicet & diuinorum noiciam tandem diriguntur. Consonat augusti no sententia : quae spretis naturalibus documentis : sequitur multa

in diuinis dogmatibus obscuritas. Fiunt enim obscure locutiones: cum scilicet ignoramus vel animantium vel herbarum vel lapidum naturas; que ponuntur plerumque in scripturis similitudinis gratia. Itaque cotidiana diligentia legis / inuestigas / colligis; vt non ignores que sint homini generoso atque pontifici cognitu digna.

Memor ei debito pontificalem astringi dignitatem: vt in duobus sacrarum litterarum & in his que sunt fidei & gubernationis animarum: reddat subditis poscentibus eruditionem. Non ab re igitur omnem philosophie partem: diuine moralis / naturalis / canonicę / ciuilis: addo historias nouas ac veteres: magnanime ac diligenter amplecti curas. Hac autem nostra compendiosa resecatione consulere pastoralis cure ac studiosis laboribus tuis volui: vt paucis codicibus & breui lectione sententias naturalis dogmatum digniores: atque stillum suauissime cultissimeque orationis plinia ne: tu ac ceteri optimarum disciplinarum cupidi teneant.

Compendium memorandorum ex triginta septem voluminibus naturalis historie plinii: quibus oculte rerum naturalium vires earumque multiplices vsus breui sermone ac ornatissimo.

Naturalis historie liber secundus tractat de mundo & celestibus terrestribusque & aeris;
Capitulum septimum, quid plinius de deo senserit;
Capitulum decimum, de defectu solis & lune,
Ca. xiiii, adhuc de luna.

Capitulum, xxi, de distantia orbium & terre.

Ca. xxiii, de mundi geometria.

Capitulum, xxv, de cometis.

Ca. xxxi, plures soles apparuisse.

Ca. xxxiii, portenta e celo.

Ca. xxxvi, de eodem.

Ca. xl, de stella canicula.

Ca. xlii, de incertis tempestatibus.

Ca. xlv, de ventis.

Capitulum, xlvii, de ventis iterum.

Ca. xlviii, Nature & obseruationes ventorum.

Ca. xlix, Ventorum genera secundum diuersas regiones variata, & de tempore sui ortus.

Capitulum, l, de repentinis flatibus.

- 4
- Capitulum .lii. quibus locis & temporibus fulmina.
 Capitulum .liii. de fulminibus & differentia eorum.
 Capitulum .lv. de fulminibus enocandis.
 Capitulum .lvi. de ictu fulminis.
 Capitulum .lvii. que non feriantur fulmine queq; a fulminibus pre-
 seruant.
 Capitulum .lviii. de prodigiosis pluuiis.
 Capitulum .lix. Portenta e celo.
 Capitulum .lxy. de natura terre & eius beneficiis.
 Capitulum .lxvi. De forma terre:
 Ca. lxxvii. de antipodibus & figura aque.
 Ca. lxx. que portio terre habitetur.
 Ca. lxxi. q. terra in medio mundi sit.
 Ca. lxxii. de siderum inequalitate & eclipsi:
 Capitulum .lxxv. De varietate regionum quo ad ymbtas.
 Capitulum .lxxix. quomodo obseruentur dies.
 Ca. lxxx. differentia regionum & hominum.
 Capitulum .lxxxii. de motu terre.
 Ca. lxxxii. incommoda que terre motus sequuntur & quibus regio-
 nibus quo ve tempore.
 Ca. lxxxiii. Signa motus futuri terre.
 Capitulum .lxxxiiii. auxilia contra motus terre futuros. & quibus
 maius inest periculum.
 Capitulum .lxxxv. portenta ex terre motu.
 Capitulum .lxxxvii. aliquibus locis terre nascuntur noue;
 Capitulum .xc. qua ratione estus maris accedant & recedant.
 Capitulum .cii. que potestas lune & terrena & marina.
 Capitulum .ciii. quare salsum mare.
 Capitulum .ciii. Iterum de natura lune;
 Capitulum .cv. vbi maxima maris profunditas.
 Capitulum .cvi. de mirabilibus foncium & fluminum.
 Capitulum .cx. Ignis miracula.
 Capitulum .cxi. terre longitudo & latitudo.
 Capitulum .cxii. Harmonica mundi ratio.

1 Iber tertius continet situs gentes oppida portus montes
 flumina mensuras & qui populi sunt & fuerunt.

Capitulum primum. de berica.

Capitulum secundum. de europa

Capitulum tertium, de hispania diffuse:
Capitulum quartum, de narbonensis prouintia.

1 Iber, iiii. de alijs gēribus portubus flumīnibus & populis
prosequitur.

Ca. xii. de regionibus & montibus aquilonis.

Ca. xvii. de britannia insula & vbi candidum plūbum & electrum.

1 Ibro quinto de alijs prouintijs fluminibus & populis.
Capitulum primum exorditur.

Capitulum quintum de africanis & meridianis Et vbi gemma car-
bunculus inueniatur.

Capitulum octauum, de ethiopia.

Capitulum nonum, de nilo copiose.

Ca. xvii. de gente hessenorum.

1 Iber sextus cōtinet maria populos regiones arabie & ethi-
opie atq; insulas.

Ca. xxii. de Tamprobane insula miranda.

Ca. xxviii. de arabia.

Ca. xxx. multiformes hominum effigies.

Ca. xxxi. de insulis ethiopici maris.

Ca. xxxii. de insulis fortunatis:

1 Iber septimus de homine eius genera & mirabilibus eius
figuris.

Capitulum primum, mirabilia in hominis effigie.

Capitulum secundum, de hominibus sithie, Indie de pigmeis & vi-
te longitudine.

Ca. iii. partus femine mirabilis, & alij prodigiosi partus.

Ca. iiii. de feminis in viros mutatis, & signis couceptus maris aut
femine.

Capitulum quintum, de tempore partus in homine.

Capitulum sextum de signis conceptus, & que parientibus nocēt.

Ca. vii. q; minimis nocumentis homo vitam perdit.

Capitulum vndecimum, de vario partu.

Capitulum duodecimum, vnde tanta hominum varietas.

Capitulum decimumtertium, Cur gignere quis nequeat.

Capitulum, xiiii. Ad quam etatem fiat generatio.

Capitulum decimumquintum, de mulieribus menstrujs & mola.

65
Capitulum xvi. de dentibus. de zoroastre. de signis longitudinis vite, gigantibus & cetera.

Ca. xvii. mensura q̄tatis humane ratio. differentia inter corpora marium et feminarum.

Ca. xviii. quosdā hoies potu abstinuisse perpetuo medulis & sudore

Ca. xix. quorūdaꝝ hoim maxia constanria & modestia (caruisse.

Ca. xx. de fortitudine & velocitate.

Ca. xxi. mirabile visus acumen.

Ca. xxii. auditus acumen.

Ca. xxiii. memoria tenacissima.

Ca. xxv. laus multorum hominum.

Ca. xxvii. Catonis laus.

Ca. xxviii. multorum hominum laudes.

Ca. xxix. de alexandro.

Ca. xxx. de Isocrate possidonio & carneade.

Ca. xxxiii. documenta in templo delphos scripta.

Ca. xl. de hominum felicitate & fortuna.

Ca. xlyiii. de spatii vite longissimis & varia annorū assignatione.

Ca. xlix. varietas causarum longitudinis & breuitatis vite.

Ca. l. Vite humane breuitas & etus incommoda.

Ca. li. de signis mortis.

Ca. lii. de his qui relati reuixerunt.

Ca. liii. mortes hominum repentine.

I Iber octauus tractat de animalibus.

Ca. primum. elefantorum cōmendatio & de eorum sensu.

Capitulum tertium de elefantorum docilitate.

Capitulum quartum. de eorum clementia.

Capitulum quintum. de intellectu eorum & memoriam.

Capitulum septimum pugne eorum & clementia.

Capitulum octauum. quemodo capiantur.

Capitulum nonum. Quomodo domentur.

Capitulum decimum. vbi eboris sit abundantia.

Capitulum vndecimū. discordia pugnaqꝫ elefantorū & draconū.

Capitulum decimumquartum. de serpentibus maximis.

Capitulum decimumquintum. fera mirabilis.

Capitulum decimumsextum. de leonibus.

Capitulum decimumoctauum. de tigridibus.

Capitulum vicesimumsecundum. de lupis.

Ca. xxvii. Animalia bruta docuerunt homines multas medicinas.

- Ca. xxviii. pronosticant homines abrutis admoniti
 Ca. xxix. ciuitates & gentes a minutis animalibus delete.
 Ca. xxxiiii. de ceruis.
 Ca. xxxvi. de vrsis
 Ca. xxxvii. de herinacio,
 Ca. xl. de canibus & amore ad hominem;
 Ca. xli. de eodem.
 Ca. xlii. de equis mira dictu
 Ca. xliii. de asinis
 Ca. xliiii. de mulis.
 Ca. xlv. de bobus.
 Ca. xlvi. de lanis & quibus locis exellant
 Ca. l. de suis. & natura earum
 Ca. lxi. de simiis
 Ca. lxii. de leporibus.
 Ca. lxv. de muribus & gliribus.
 Ca. lxvi. Mira de quorundam locorum animalibus

Iber nonus continet animalium aquatiliu historiam &
 I naturam

- Ca. ii. quare maxima in mari animalia potius q̄ in terra
 Ca. iij. de indici maris beluis.
 Ca. v. de homine marino ariete & elefanto
 Ca. viii. de delphinis
 Ca. xi. de testudinibus.
 Ca. xv. auxilia captura piscium. & mira de paruis piscibus
 Ca. xvi. auguria & capture piscium
 Ca. xix. quo signo pisces capiantur
 Capitulum. xxi. de angulis
 Capitulum. xxiii. de murena.
 Capitulum. xxv. de echeneide qui cogit stare nauem
 Capitulum. xxxi. de cancris.
 Capitulum. xxxv. de margaritis & conchis
 Capitulum. xxxvi. de natura purpure
 Capitulum. xlix. de piscium morbis.
 Capitulum. l. de coitu piscium
 Capitulum. lvi. viuaria quibus pisces seruati maiores pinguioref
 q̄ fiunt.
 Capitulum. lix. solertissima piscium captura
 Capitulum. lx. de stella marina

Iber decimus : de auibus eorum natura et historie.

1 Capitulum primum de sturcione maxima auium

Capitulum secundum de fœnice & modo generationis ei⁹

Capitulum tertium, de aquilarum generibus.

Ca. iiii, aquilarum pugna cum ceruis & drachone;

Ca. v, mirus amor aquile ad virginem

Capitulum, vi, de vulturibus.

Capitulum, viii, de accipitribus.

Capitulum, ix, de cuculo quem ocicem vocat

Capitulum decimum de miluo

Capitulum duodecimum de coruis & bubonibus.

Capitulum decimumseptimum de noctuis

Capitulum decimumoctauum, de pico

Capitulum decimumnonum quedam generalia de auibus

Capitulum vicesimum, de pauonibus.

Capitulum vicesimumprimum de gallis.

Capitulum vicesimumsecundum, de anseribus.

Ca. xxiii, de peregrinis auibus & ciconiis oloribus coturnicibus;

Capitulum vicesimumquartum de iruidinibus & turturibus.

Capitulum vicesimumquintum, de auium residentia

Capitulum vicesimumseptimum de selencidibus.

Capitulum, xxviii, remedia contra animalia nociua.

Capitulum xxix, que aues quibus locis non sint

Capitulum tricesimum, de merula siue turdo miranda

Capitulum tricesimumtertium, de pica & perdicibus

Capitulum tricesimumquartum de columbis

Capitulum tricesimumseptimum adhuc de columbis.

Capitulum quadragesimumsecundum de auibus que loquuntur;

Capitulum, xliii, de cornorum intelligentia & sermone

Capitulum, xlv, que animalia non discant

Capitulum quinquagesimum, gallinaceorum preparatio;

Capitulum, lii, que plura oua pariant aues ouorumq; varii colores

Capitulum, liiii, de vitis & remediis incubantium.

Capitulum, lv, de angurii ouorum

Capitulum, lvi, gallinarum electio

Capitulum, lvii, de gallinarum morbis

Capitulum, lxxviii, de conceptu & numero fetus auium

Capitulum, lxxix, de pauonibus & anseribus

Capitulum sexagesimum de multis modis parandi auibus.

Capitulum sexagesimumprimum de vesperilione

- Ca. xxii. ad seruandum diu fructus virides.
 Ca. xxiii. de castaneis
 Ca. xxvii. saporum species vñdecim
 Ca. vltimo de fauro.

Ibro decimosexto tractat de aliis arboribus

- I Ca. vi. de glande & fago
 Ca. vii. de fago iterum
 Ca. xi. de pinu/pinastro/abiete/taxo
 Ca. xiiii. de fraxino
 Ca. xviii. de vlmō.
 Ca. xxxiii. de prodigijs arboribus.
 Ca. xxxvi. de edera.
 Ca. xxxvii. de aquaricis calamis & fruticibus: multe vtilitates
 Ca. xxxviii. de salice & alijs que sunt ligaturis vtilia
 Ca. xxxix. de succis arborum
 Ca. xl. de larice deq; sambuco & de apto tempore ad cedēda ligna
 vt durabilia & eterna sint & ne vermibus aut carie inficiantur.
 Ca. xli. de duratione lignorum & eorum vsus
 Ca. xlii. de materijs architecti.
 Ca. xliiii. de lignis sectilibus.

Iber. xvii. tractat de optimo arborum situ quo ad aspectus
 I ventorum celi & regionum. de earum facione morbis & me
 dicamentis

- Ca. ii. de naturā celi ad arbores.
 Ca. iii. de socieate celi ad terram.
 Ca. v. genera rerrarum qua ratione cognoscantur.
 Ca. vii. de argila
 Ca. ix. de fimo & alijs que loco fini terre imponuntur: & tempore
 imponendi.
 Ca. x. de satione arborum.
 Ca. xi. de transferendis seminarijs vlmis ferendis & scrobibus.
 Ca. xii. de vmbrijs & stiliicidijs.
 Ca. xiii. que arbores tarde crescunt & que celeriter & de modo pro
 pagationis
 Capitulum decimumquartum de facione arborum & insicione.
 Capitulum decimumsexrum de emplastratione
 Capitulum decimumoctauum quibus temporibus insitio fiat.

- Ca. xx. de arundine torcastanea & estulo
- Capitulum vicesimum secundum de vinearum putatione.
- Capitulum vicesimum tertium requiescere debent plante vt post validius fructum ferant.
- Ca. xxiiii. de seruandis vnis morbis arborum & remediis.
- Ca. xxvi. adhuc de remediis morborum arborum.
- Ca. xxvii. adhuc de eodem.
- Ca. xxviii. de diuersis medicamentis arborū contra venenata animalia fornicas & cetera.

Iber xviii. agit de agricultura. Omni genere annone serē de & seruande. & de vitis & remediis.

- Ca. i. de antiquo quodā ritu circa vsu frumentorum.
- Ca. iii. de muneribus imperatorum & possessionibus magnatum.
- Ca. v. laus agrorum & de agro parando
- Ca. vi. de situ agri & electione quibus ministris aut bestiis colatur de cura domini/ Extirpationis nocuitorum modus.
- Ca. xi. fermenti ad panem conficiendum industriosa confectio.
- Ca. xii. de faba lende piso cicere.
- Ca. xiii. de rapis naps & amiterinis.
- Ca. xiiii. de lupino.
- Ca. xv. de vicia & eruo.
- Ca. xvi. de feno greco.
- Ca. xvii. de vitis frugum & remediis : & quibus sunt locis serende.
- Ca. xix. de prodigiis frugum & arandi disciplina.
- Ca. xx. mira agri pusili fertilitas cum sit in arida regione.
- Ca. xxiii. de stercoratione.
- Ca. xxiiii. de bonitate & electione seminum.
- Ca. xxv. digestio siderum in noctes & dies.
- Ca. xxvi. replicatio totius operis & culture: & quid quo tempore in agro fieri oporteat.
- Ca. xxvii. Agricola siderum motus ortus & occasus in spectu terre agnoscet.
- Ca. xxviii. de pratis.
- Ca. xix. in dicia future fertilitatis aut sterilitatis. Remediaq; aduersum sterilitemta
- Ca. xxx. de messe palea & tritico seruando & ceteris frugibus.
- Ca. xxxi. de vindemia.
- Ca. xxxii. de lunari ratione : & que secundum eam fieri debent.

Ca. xxxiii. de ratione ventorum.

Ca. xxxiiii. de eodem.

Ca. xxxv. Pronostica tempestatū pluuię ventorum.

I Iber. xix. de hortorum dispositione.

Capitulum primum de singularibus herbe lini.

Ca. ii. de lini satione & quibus locis bonum inuenitur.

Ca. iiii. de hortorum rigatione / terre digestionem / & stercoratione.

Ca. v. gñā & historia nascēntium. In hortis. de cumere / cucurbitis / rapa / rafano / pastinaca bulbo.

Ca. vi. de hortērium herbarum radicibus foliis. floribus cepis alliis et ceteris.

Ca. vii. quoto die queq; herbe nascantur sate.

Ca. viii. natura & genera ad condienda in orto sara & de lactucis earumq; ad multos menses conseruatione.

Ca. x. de morbis hortorum & remedia.

Ca. xi. quibus aque false profint.

Capitulum vltimum Ratio rigandorum hortorum. & que translata meliora fiant.

I Iber. xx. tractare incipit de medicinis vsq; ad librū .xxxii. Interferit tamen multa singularia preter medicinas.

Roberti rothomagensis prologus in vicefimum librum & sequentes medicinales quo excusantur ea que plinius in medicos obicere videtur.

Capitulum primum. de cucumere siluestri. & elaterio.

Capitulum tertium de cucurbita siluestri.

Capitulum quartum de rapis & raphantis & napis.

Capitulum sextum. de porro sectiuo & capitato.

Capitulum octauum. de beta.

Ca. ix. de brassica & eius multis viribus medicinalibus.

Capitulum decimum de asparagis.

Capitulum yndecimum de apio.

Ca. xiii. de siluestri ocimo eruca nasturio rutha.

Ca. xiiii. de menta mentastro pulegio cyminio nepeta & cetera.

Ca. xvii. de aniso.

Ca. xviii. de aneto & papauere.

Ca. xx. de portulaca & coriandro.

Ca. xxi. de malua & lino & althea.

Ca. xxiii. de feniculo.

Capitulum,xxiii.facilis compositio medicaminis quasi turface.

I Iber,xxi, agit principaliter de rebus odoriferis & aromaticis atq; eorum cultura.

Capitulum quartum, de rose cultu.

Capitulum quintum, de lilio & eius tinctura.

Capitulum sextum, de croco.

Capitulum septimum, de floribus antiquisq; odoramentis.

Capitulum decimum, de ambrotano & eius cultu.

Capitulum vndecimum, de melliloto.

Capitulum decimum nonum, de rosa & lilio medicine.

Capitulum,xx, de nardo gallico croco & iri.

Capitulum,xxi, de trifolio thimo helenio & ambrotano.

Capitulum vicesimum sextum, de Iacinto herba.

I Iber,xxii, agit de aliis medicinis aliarum herbarum mellis frugibus & cetera.

Prologus sequentibus capitulis permittitur.

Capitulum primum, de fucantibus faciem.

Capitulum sextum, de coronis inuehitq; in quorūdam hoīm mōres acnegligentiā. Varietatesq; & aculeos cur plātis natura dederit.

Capitulum decimum, de tribulo.

Capitulum duodecimum, laus nature in dandis auxiliis.

Capitulum tricesimum, de vrtica multe vtilitates & medicine.

Capitulum,xxi, de heli ropio adianto calithrico siue polithrico.

Capitulum,xxii, de boletis suspectis.

Ca,xxiii, de simplicium virtute & mixtura, multeq; eius vtilitates.

Capitulum,xxiiii, de natura mellis & inuectiua contra medicinas multe compositionis.

Capitulum,xxv, medicine ex frugibus.

I Iber,xxiii, medicine ex vino aceto oleo piro ficu & cetera.

Ca,ii, de medicinis vuarū recentū Disputatio an plurib⁹ prosit aut noceat vinum vtilitates vini ad hoīes & bruta &c.

Capitulum tertium, de aceto & fecibus multas vtilitates assignat contra venena & alia corporis incommoda.

Capitulum quartum, de oleis & foliis eius.

Capitulum quintum, de oleo coctiuo amigdalino & laurino.

Ca, vii, de malis cotoneis & eorū lanugine & eorū cōseruationibus.

Ca, viiii, de piris & ficibus Cerasis. Antidoto regis mitridatis, de auellanis & castañ, a ceteris.

I Ibro, xxxiiii, memorande medicine ex arboribus siluestribus;

Ca. i, improbat difficiles medicorum compositiones

Capitulum quintum, Pauca de fago.

Capitulum octauum, de platano fraxino / populo / vltimo talia / sambuco medicine.

Capitulum decimum, de filere & hedera.

Ca. xi, de arundine papiro hebeno gummi amigdal.

Ca. xiii, de taxo & rubo medicine.

Ca. xix, ad tertianas & fluxum sanguinis.

I Iber, xxv, de antiquoꝝ experimentis & ceteris medicinis;

Capitulum primum, de labore antiquoꝝ in experiendo;

Capitulum, ii, Qui et quomodo vires herbarum inuenere de preferuatione a veneno In eosq; inuehit pingunt herbas

Capitulum tertium Qui inter morbos sit grauissimus.

Ca. iiii, de mercuriali teueria herba / eleboro vtroq;

Capitulum sextum, de centaurea & buglossa.

Capitu. viii, de plantagine buglossa, betonica / chelidonia canariar / diptanno,

Ca. xi, de acoro & cicuta, & fenetio.

Ca. xii, de collutione oris & dentium / aristologia / verbena / & pentaphilo siue quinq; folio.

I Iber, xxvi, de variis morbis & quibusdā magicis.

Capitulum primum, de nonis morbis;

Ca. iiii, de temerariis abusoribus medicinam falso profitentibus.

Capitulum quartum, Irrisio magice artis.

Capitulum quintum, ad tussim medicine.

Ca. vi, de verbasco ysopo & salua, & tussis medicine.

Ca. vii, ad lateris & pectoris dolores stomachi & cordis.

Capitulum octauum, de vitiis ventris.

Ca. xi, de nympha abstinentia & appetentia veneris & podagra.

Ca. xii, medicine generales de pedibus & talis / articulis / neruis / Contraq; morbos ignotos qui totum corpus occupant / vigiliis comiciales morbos / febres, & alia

Ca. xiii, dolorem tumoresq; sanat corporis duritias, tela infixā trahit, vsta leuit; profluentem sanguinem stringit.

Ca. xiiii, de sanguine sistendo & remediū aduersus mebris fractos.

Capitulum, xvi, de quibusdam experimentis aliis.

Iber. xxvii. profequitur de reliquis medicinis.

Capitulum primum admiratio antiquitatis.

Capitulum secundum. de venenis.

Capitulum tertium de eodem.

Capitulum quartum de aloe multa remedia.

Capitulum septimum de absinthio.

Capitulum octauum adhuc de absinthio & conferua.

Capitulum. xii. de herba quicuntiali & proserpinaca.

Ca. vltimum de etate siue duratione herbarum & seminum.

Iber. xxviii. medicinas continet que sumuntur ex rebus viuentibus.

Ca. ii. an in medendo aliqua sit vis verborū & de vetustis obseruationibus que adhuc sunt in populari opinione.

Capitulum tertium. Remedia ex homine contra magos.

Ca. iiii. de quibusdā experimentis sortilegiis & salua. hoīs aliisq; multis facilibus remediis; nō addita materiali medicina.

Ca. vi. de sternuratione gestis ac nutib⁹ vrine medicinis & iuditiis.

Ca. vii. de remediis ex mulieribus capillis / lacte muliebri / salua / menstruis / & ceteris ex muliere.

Ca. viii. de animalū peregrinorū medicinis de elephāto leone &c.

Ca. ix. medicine cōmunes ex feris aīalibus / lacte / axungia / serose uo / medulis / sanguine cornibus / coagulibus / ossibus pellibus et aliis.

Ca. x. medicine ex capris / apris / lupis asinis Cōtra canes rabidos venena & alia.

Ca. xi. mira de animalibus.

Iber. xxix. continet originē medicīne & abusus medicīnā absq; arte profitentium & medicinas ex his que ab animalibus proueniunt.

Ca. i. medicos multipharie vituperio afficit Eosq; qui medicinas nī si multe cōpositionis & multi precii non probant de tiriaca. et aliis medicinis.

Capitulum secundum de lanis earumq; medicinis.

Ca. iiii. de ouis & earum medicinis & virtutibus infinitis.

Ca. iiii. multe medicine ex aīalibus canibus gallinaceis fimo &c.

Ca. v. ad alopetias tollendas. & tingendos pilos reddendosq; ad passiones oculorū & siquid aurem intrauerit & alia infinita.

Iber. xxx. De improbatione artis magice & quibusdam mirandis & medicinis aliis.

- Ca. i. de origine artis magice quando & a quibus ceperit & aliis.
 Capitulum secundum improbatio artis magice multipliciter.
 Ca. iii. medicine dentiū . & ad faciem polliendā oīa stomachi vicia
 dissenteriam & alia.
 Capitulum quartum. ad muliebria mala medenda.
 Capitulum quintum. promiscue medicine & que venerē arceant &
 excitent. queq; ebrietates impediunt & nimium somnum.
 Capitulum sextum . de miraculis quarūdam bestiarum.

- I Iber. xxxi. de aquis & aquatilibus remediis ex eis.
 Capitulum primum. de laude aque.
 Capitulum secundum . de differentia aquarum medicinis earum
 et obseruationibus.
 Capitulum tertium . de qualitate aque in salubritate & vitiiis .
 Capitulum quartum. adhuc de aquis.
 Capitulum sextum . ratio aque ducende . & ex aquis marinis me-
 dicine . ars faciendi marinā ex dulci . dulce ex amara . & alia.
 Capitulum septimum . de generibus salis & confecturis.
 Capitulum nonum . de medicinis salis.

- I Iber. xxxii. continet promiscuas ad varias passiones me-
 dicinas ex aquatilibus.
 Capitulum primum. de echeneide pisce mirabili & torpedine.
 Ca. ii. alia mirabilia piscium. Vbi inuenitur coralus & eius electio.
 Capitulum quartum . de medicinis ex partibus ranarum.
 Capitulum quintum promiscue medicine.
 Capitulum sextum . ad omnes febres & alias infirmitates.

- I Iber. xxxiii. de metallis argento viuo & cunctis metallicis
 generis.
 Prologus inuehit in inuentores metallorum.
 Capitulum primum de metallis . auro & anulis & cetera.
 Capitulum . iii. de reliquo vsu auri . & cur tanto habetur in precio.
 Capitulum . quartum. Ratio naturalis inueniēdi auri . & de electro
 quis primus aureā statuam fabricauit & medicine ex auro.
 Capitulum sextum . de argento . argento viuo . eorumq; effotione.
 Capitulum octauum . de modo faciendi argentum.
 Capitulum nonum . de speculis.
 I Iber. xxxiiii. adhuc de metallis ere plumbo ferro & aliis
 multis metallici generis.

Capitulum septimum de colosso.
 Capitulum nonum, differentia eris, & de eo seruando.
 Capitulum, xiiii, de ferro & magnete lapide.
 Capitulum xv, de temperatura ferri, & medicine ex ferro.
 Capitulum decimum sextum de plumbo albo & nigro
 Capitulum, xvii, de stango & plumbo argentario.
 Capitulum, xviii, medicina ex plumbò & scoria plumbi.

Iber, xxxv, agit de picturis & fictilibus & imaginibus

1 Capitulum secundum, de imaginibus & bibliothecis.

Capitulum tertium de clipeis & picture inicio

Capitulum sextum, de coloribus

Capitulum nonum de aibus per picturam deceptis & aliis picturis quasi viuentibus Et de industria pictorum famatorum

Capitulum, x, de auium canru compescendo per picturam

Capitulum vndecimum de fictilibus & precio eorum

Capitulum, xli, terre & pulueres qui in lapidem vertuntur

Capitulum, xlii, terre varietates ad lateres fingendos

Capitulum, xliii, de sulphure & alumine & medicinis eorum.

Capitulum decimum sextum de crete generibus.

Iber, xxxvi, agit de lapidibus / & lapidicinis / structuris / pi-

1 ramidibus / laberinthis / & ceteris mirabilibus structuris

Capitulum primum de curiosa lapidum effossione & inuentiua contra lapides appetentes & eorum fossores

Capitulum quartum qui primum laudati in marmore scapendo.

Capitulum quintum admiranda in imaginibus

Capitulum sextum de modo secandi marmora.

Capitulum septimum marmorum genera & colores

Capitulum nonum de obelificis

Capitulum, x, ratio ad deprehendendū dierū & noctium durationē.

Capitulum, xii, de pyramidibus egiptiis / et spinge / eorum incredibili magnitudine / & inuētoribus / & turribus altissimis

Capitulum decimum tertium de laberinthis

Capitulum decimum quartum de pensili horto & oppido

Capitulum decimum quintum de resonantia vocum : ex loci artificio, de edificiis siue clauo, & alia miranda

Capitulum decimum sextum de magnetis lapidis generibus

Capitulum decimum octauum de lapidibus qui cito absumunt corpora in eis condita r & que diu seruant.

- Capitulum. xix. de corallo siue pirite amianto siue gagate.
 Capitulum. xxii. de mirandis aliis lapidibus.
 Capitulum. xxiii. de calce arenaq; & cisternis.
 Capitulum. xxvi. de vitris.
 Capitulum. xxvii. de igne & medicinis eius.

I Iber. xxxvii. Agit de gemmis tam naturalibus q̄ factitiis earumq; probationibus, & vbi inueniri possunt.

Prologus

- Capitulum primum. de gemma policratis tirāni & pirri regis.
 Capitulum secundum. de cristalo eius origine & medicinis ipsius.
 Capitulum tertium. de adamantis generibus & margaritis & quibus locis inueniantur eorumq; miris operibus.
 Capitulum sextum. de smaragdi generibus: & eorum iuuamentis.
 Capitulum septimum. de opali generibus.
 Capitulum octauum. de carbunculis & aliis gemmis ardentibus siue lucentibus.
 Capitulum nonum. de generibus topatii. Iaspide & electione eorum.
 Capitulum decimum. de ametisto & anterota. & aliis.
 Capitulum vndecimum de iacintho gemma & apistos & aliis gemmis & quibus locis inueniantur.
 Capitulum duodecimum. de gemmis mltis per ordinem alphabeti.
 Capitulum decimumquarum. de gemmis nascentibus & factitiis et figuris gemmarum.
 Capitulum. xv. Ratio probandarum gemmarum Et qui fluuif gemmas reddant.
 Capitulum vltimum. de laude iualie.

In huius pliniani compendii commendationem: que maxime sunt memoria digna & vsu cotidiano aptissima transtantis: Atq; in consequentem plinianorum difficultium elucidationem Epigrāma.

Quisquis nosse deum: totumq; ab origine mundum.
 Percupit: & varium cunctipotentis opus:
 Sidera cum celis & eorum cursibus: atq;
 Effectu vario multū iugisq; viis:

Terrarum tractus : diuersa fluenta lacusq;
 Et populos & opes egregiesq; viros:
 Omniaq; in cunctis animantia degere terris:
 Sueta : feras / pecudes non sine reptilibus.
 Et que marmoreo fecit monstra sub equore pontus:
 Queq; natant volucres fluctibus æreis:
 Terrarum fœtus / & humi nascentia cuncta
 Radices / frutices frondiferumq; nemus.
 Semina cum plantis variis / varios & odores:
 Vnguenta / & quicquid pharmaco polla tegit:
 Omnia nominibus propriis hec tradidit vnus.
 In naturali plinius historia.
 Hunc legat & discat , quem siquis forte minerva:
 Pertenui fultus / non capit atq; fugit.
 Ecce viam pandit facilem de valle robertus.
 Rhotomagensis : eum deligat ille ducem.
 Difficiles siquidem voces & nomina cunctis.
 Exponit : gradiens ordine grammatico.
 Hunc igitur quisquis phebeam diligit artem:
 Siue aliam quãuis / perlegat atq; colat.

Terminato epigrammate,
 Sequitur memorabilem ex
 triginta septem naturalis hi
 storie libris electorum com
 pendiosa tractatio.

Y... ..
O... ..
E... ..
T... ..
C... ..
I... ..
H... ..
L... ..
M... ..
N... ..
O... ..
P... ..
Q... ..
R... ..
S... ..
T... ..
U... ..
V... ..
W... ..
X... ..
Y... ..
Z... ..

Y... ..
O... ..
E... ..
T... ..
C... ..
I... ..
H... ..
L... ..
M... ..
N... ..
O... ..
P... ..
Q... ..
R... ..
S... ..
T... ..
U... ..
V... ..
W... ..
X... ..
Y... ..
Z... ..

Roberti deualle Rothomagensis, sequitur plinianoium memorabilium collectio.

Naturalis historie liber secundus tractat de mundo celestibus igneis et æreis.

Capitulum huius collectionis primum, quod est in ordine totius voluminis septimum, in quo tractat que sint plinii de diis sententia.

Natrimoniam inter deos credit: tunc quoque euo ex his nemi neque nasci: Er alios esse grande uos semperque canos; alios iuuenes atque pueros; alligeros; claudos; ouo editos; pueriliu prope delirametorum est. Decus est mortali iuuare mortalē, & hec ad eternam gloriam via.

*Homo homini
i deus,*

Hac proceres sere romani Hac nunc celesti passu cum liberis suis vadit maximus omnis eui rector vespasianus augustus fessis rebus subueniens. Hic est vetustissimus referendi benemerentibus gratiam mos: ut tales numinibus ascribant. Quippe et omnium aliorum nomina deorum & siderum; ex hominum nata sunt meritis Inuenit mediū ipsa sibi mortalitas numen. Toto quippe mundo & locis omnibus: omnium uocibus fortuna sola inuocatur. & una noxiat. una accusatur, sola laudat. sola arguitur, et cum conuiciis colitur, uolubilis a plerisque & ceca existimata uaga incostans incerta varia in dignorumque faulrix

Ex capitulo. x. defectus solis et lune.

Non aliud esse noctem quam terre umbram, figuram autem umbre ipsius similem methe ac turbini inuerso. Spacio consumi umbras iudicio sunt uolucrum prealti uolatus. Defectus. cc. xxiii. mensibus redire in suos orbis certum est. Solisque defectus non nisi nouissima prima uel luna fieri, quod uocant coitum, Luna autem non nisi plena semperque citra quam proxime fuerit. Omnibus autem annis fieri utriusque sideris defectus stans diebus, horisque sub terra. Nec tamen cum fiat superne: ubique cerni. Aliquando propter nubila, sepius globo terre obstante conuexitatibus mundi.

Lunam bis in triginta diebus super terras occultari: sed ab aliis atque aliis hoc cerni. Que sunt in hoc miraculo maxime mira: cum conueniat umbra terre lunam hebetari. Nunc ab occasus parte hoc ei accidere: nunc ab exortus. Et quam ratione cum solis exortu umbra illa hebetatrix sub terra esse debeat: semel iam acciderit: ut in occasu luna deficeret; utroque super terram conspicuo sidere. Nant in duodecim diebus utrumque sidus quæteretur et nostro euo accidit imperatore uespasiano.

Ca. xiiii. Lunam semper aduersis cornibus a sole si crescat ortus spectare: si minuat occafus haud dubium est.
Amplior errantium stellarum q̄ lune magnitudo colligitur Sed altitudo cogit videre minores. Sicut affixas celo solis fulgore interdū non cernit: cum eque die ac noctu luceant. Idq̄ manifestuz fiat defectu solis et prealtis puteis.

Ex Ca. xxi. de distantia orbium et terre.

Solem abesse a luna vnde viginti partes q̄tum lunam ipsam a terra prodiderunt. Pitagoras vero vir sagacis animi a terra ad lunam. c. xxv. M. stadiorum collegit. Ab ea vsq̄ ad solem duplum. Inde ad xii. signa triplicatū. In qua sentētia et gallus sulphicius noster fuit. Sed pitagoras interdū ex musica ratione appellat tonum quātum abfit a terra luna: locūda magis q̄ necessaria subtilitate.

Ca. xxiii. De mundi geometria.

Tadium C. xxv. nostros efficit passus. hoc est pedes sexcentos. xxv. Possidonius non minus. xl. stadiorū a terra in qua nubila & venti nubescq̄ perueniant. Inde purum liquidumq̄ & imperturbate lucis ærem. Sed a turbido ad lunam vicies. C. stadiorū. Inde ad solē quinquies millies. Eo spacio fieri immensa magnitudo ne exurat terras. Incomperta hec & inextricabilia: nec vt mensura. (Id enim velle pene dementis oculi est) sed vt tantum coniectanti aīo constet estimatio.

Ca. xxv. De cometis.

Cometas variis apparere coloribus quandoq̄ aureo. quādoq̄ pallido gladii nitore. Doliorem quandoq̄ cernitur figura in cōcauo fumide lucris. fit & candidus cometes argenteo crine. Ita resulgēs vt vix contueri liceat specieq̄ humana dei effigiem in se ostēdens Breuissimum quo cerneretur spaciū. vii. dierum annotat: longissimum octoginta. Nouentur alii errantium modo alii immobiles herent. omne ferme sub ipso septemtrione aliqua eius parte non certa. sed maxime in candida que lactes circuli nomē accepit. Aristoteles tradit & simul plures cerni. nemini compertum alteri quod equidem sciam. Ventos autem ab his graues eferisq̄ significari. Fiunt & hibernis mensibus & in austrino polo. sed ibi citra vllum iubar. Terrificum magna ex parte sidus. atq̄ non leuiter piatum vt ciuili motu octauio cōsule. Iterūq̄ pompeii & cesaris bello. Cometes vno tocius orbis loco colitur rome quia sidus crinitum p̄ septem dies apparuit: omnibus terris conspicium. Eo signo signa

144
ficari vulgus credidit: cesaris animam inter deorum immortalium animam receptam. quo nomine id insigne capitis eius simulacro quod in foro consecratum est: adiectum fuit.

Ca. xxxi.

Plures quandoq; soles cernunt. Nec infra nec supra se: sed ex obliquo, nec noctu: sed aut oriente sole aut occidente Semel meris die prospecti in bosphoro produntur: qui a matutino durarunt in occasu. Trinos soles sepius antiqui videre quod nostra etas vidit diuo claudio principe. Plures autem q̄ tres nunq̄ visi produntur. Lu neq; trine: Domicio et Annio consulibus

Ca. xxxiii.

Lumen de celo noctu visum est. C. Cecilio, Cn. papirio conf et sepe alias: vt diei species noctu luceret

Ca. xxxvi.

Fleri videntur et discursus stellarum nunq̄ temere: vt non ex ea parte truces veni quo oriunt̄ & ex his tūc procelle in mari terrif q̄

Ca. xl. de canicula stella.

Am canicule exortu accēdi solis vapores quis ignorat: ferunt maria ex oriente eo, fluctuāt in cellis viua: mouentur stagna. Caues toto eo spacio in rabiem agi nō est dubium.

Ca. xlii. de incertis tempestatibus

Ec imbribus tantū tempestatibus q;: sed multis & corporū & ruris experimētis. Assilantur alii sidere, alii commouentur statis t̄pibus. aluo. neruis. capite mente. Olea et populus alba et salices folia solsticio circumagunt. Floret ipso brumali die: suspenſa in tectis arentis herba pulegii. Rūpuntur intense spiritu annebrane. Miretur hoc qui non obseruet cotidiano experimēto herbam eltropium: abeuntē solem intueri sempq; omnibus horis cum eo verti: vel nubilo obūbrante. Iam quidem lunari potestate ostrearum conchiliorū q; et concharum omnium: corpora augeri ac rursus minui. Quin & soricum fibras respōdere numero lumen: exquisiere diligentiores. Minimumq; ani mal formicanti sentire vires sideris: Interluuo semper cessante Patrocina tur vastitas celi immensa: discreta celi altitudine Induo atq; lxx. signa. In his quidem annotauere. M. ccccc. stellas insignes: videlicet effectu visu ve. In cauda tauri septē quas appellauere vergelias In fronte fuculas. boeten que sequitur septē triones Non eam inficias posse ignes superne decidere quorū istu concuti æra verum est. Cum vero in nubē peruenerint: ærem dissonū gigni vt candente ferro in aquam demerso

Ca. xlv. de ventis.

Entos vel potius flatus posse et arido siccoq; anhelitu ter-
v re gigni nō negauerim. Posse et aquis aere expirantibus; q;
neq; in nebulam densetur nec crassetat in nubes. Posse &
folis impulsu agit: quoniam ventus nō aliud intelligatur q̄ fluctus ae-
ris. Pluribusq; etiam modis. Namq; et fluminibus; & niuibus; & e-
mari vidimus equidē tranquilo; et alios quos vocant altanos e ter-
ra con surgere

Ca. xlvii. de ventis iterum

In fine vētos generant. Iam quidem specus: qualis in dal-
f macie ora vasto in preceps hiatus: In quem deiecto leui pō-
dere quis tranquilo die: turbini similis emicat procella. In
domibus etiam multis manufacta inclusa opacitate: conceptacula
auras suas habent. Adeo causa nō deest. Sed plurimum interest fla-
tus sit an ventus

Ca. xlviii. nature & obseruationes ventorum

Iginti et amplius auctores greci veteres prodidere de
v his obseruationes. Quo magis miror: orbe tam discordi
In regna hoc est in mēbra diuiso: tot viris cure fuisse ta;
ardua Inuētu perquirere. Inter bella p̄sertim et infida hospicia. Pi-
ratis etiam omnium mortalium hostibus transitus fame tenentibus:
vt hodie quedam in suo quisq; tractu ex eorum commentariis qui
nunq̄ accessere verius noscant q̄ indigenarum scientia. Nunc vero
pace tam festa: tam gaudente prouentu rerum arciumq; principe:
omnino nichil addisti noua inquisitione: Imo ne veterum quide;
inuenta perdisci. Apertum quoq; est mare. Hospitaliq; littorū om-
nium appulsu nauigat. sed lucri non scientie gratia. Nec reputat
ceca mens et iam tantum auaricie intenta *et ultra*

Ca. xlix. ventorū ḡna secundum diuersas re-
giones. & de tempore sui ortus.

Vnt et peculiare quibusdam gentibus venti non vltra cer-
f tum procedentes tractum. Vt atheniensibus Ciron paulo
ab aegeste deflexus: relique grecie ignotus. Alibi elacior
idem olympias vocatur. Item in narboneñ. prouincia clarissimus
ventorum est circius: nec vlli violentia inferior. Idem non modo
reliquis partibus celi ignotus: sed ne viennam quidem eiusdem p-
uincie urbem attingens. Et austros in egiptum penetrare negat fa-
bianus. Ver aperit nauigantibus maria. Cuius in principio fauo-
ri hibernum molliunt celum: sole aequarii. xxy. partem obtinente
Is dies sextus est ante februanas idus Fauoniū

ad .viii. kalend. marcii chelidoniam vocant ab irundinis visu.
Non nulli vero orichiam et septuagesimo die post brumam ab ad
uentuauium filante per nouem dies

phi

Canicule sidus oritur sole primam partem leonis obtinente. Qui
dies .xv. ante kaleñ. augusti est. Huius exortum diebus octo fere
me aquilones antecedunt. Post biduum autem idem aquilones cō
stantius perflant diebus .xl. quos ethesias vocant. Mollire eos
creditur solis vapor geminatus ardore sideris. Nec vlli ventorum
magis statifunt. Post eos rursus austri frequētes vsq; ad sidus arturi:
quod oritur .xl. diebus ante equinoctium autumnii. Cum hoc co
rus incipit. Corus autumnat. Huic est cōtrarius vulternus. Post id
equinoctium diebus fere .xl. et. iiii. virgiliarum occasus hiemem
inchoat. Pirate primum coegere mortis periculo in mortem tuere
& hiberna experiri maria. Nunc idem auaricia cogit

Minus esurire austro spirante creditur animalia. Auster africe fere
nus: aquilo nubilus. Omnes venti vicibus suis expirant maiore
ex parte. aut vt contrarius desinenti incipiat cum proxime cadent
tibus. Surgunt a leuo latere in dextrum vt sol ambiunt. De ratione
eorum menstrua quarta lima decernit. Hisdem ventis in contrariū
nauigat. platis pedib: vt plerūq; auersa vela cōcurrāt. Austro ma
iores fluctus eduntur q̄ aquilone: Ideo quoniā ille inferius ex imo
maris spirat. hic summo. Ideoq; post austro s noxii precipue terre
motus. Ab ortu fiantes diuturniores sunt ab occasu flantibus. Ses
ptentriones impari fere desinunt numero. Que obseruacio in aliis
etiam multis rerum nature partibus valet. Mares itaq; existiman
tur impares numeri. Sol et auget et comprimit flatus. auget exori
ens occidensq;. Comprimit meridianus estiuis temporibus. Ideo
medio diei aut noctis plerūq; sopiūtur: quia aut nimio frigore aut
estu soluuntur. Expectantur maxime vnde nubes discusse ad aperu
ere celum. Omnium quidem si libeat obseruare minimos ambitus
redire easdem vices quadriennio putant exacto. Eudoxus putat
non ventorum modo: verum & reliquarum tempestatum magna
ex parte Et est principium Iupri eius semp intercalari
anno canicule ortu. de generalib; ventis Sec.

Capitulum quinqu
gesimum de repenti
nis flatibus

Enephias precipua nauigantium pestis est: non antēnas mo
ciii

do verum ipsa nauigia contorta frangens. Tenui remedio: aceti
in aduenientem effusi cui frigidissima est natura.

Capitulum quinquagesimum secundum:

Quibus locis et temporibus fulmina.

Ieme & estate rara: quoniam hieme densatur aer nubium
fi crassiore corio spissatur. Omnisq; terrarum ex alacio rigēs
ac gelidat: quicquid accipit ignei vaporis exstinguit. Que
ratio immunem sithiam & circa rigencia a fulminum casu prestat.
E diuerso egiptum nimius ardor. Siquidem calidi sicciq; habitus
terre: raras admodum tenues et infirmas densatur in nubes. Vere
autem & antunno crebriora fulmina corruptis in vtroq; tempore
estatis hiemisq; causis. Qua ratione crebra in italia fulmina: quia
mobilior aer miiore hieme & estate nimbofa semper quodammodo
vernāt vel autūnat.

Capitulum quinquagesimum tertium.

Fulminum viget differentia.

Vlminum plura genera traduntur. Que sicca veniunt nō
f adurunt sed dissipant. que humida: non vrunt. sed infu-
stant. Tertium est quod clarum vocant: mirifice maxime
nature que dolia exhauriūtur intactis operimentis: nulloq; alio ve
stigio relicto. Aurum & es & argentum liquatur intus: saculis ipsis
nullo modo ambutris. ac ne confuso quidē signo cere. Marcia pri
ceps romanarū ista granidat: partu exanimato ipsa citra vllum ali
ud incommodum vixit. M. Herennius decurio sereno die fulmine
ictus est. Omnia a superiore celo decidentia obliquos habent ictus

Ca. ly. de fulminibus euocandis.

xtat annaliū memoria sacris quibusdam & precationibus
e vel cogi fulmina vel ipetrari. Impetrari nature audacis est
credere. Nec minus hebetis beneficiis abrogare vires quā
do in fulgurum quoq; interpretatione eo profecit scientia: vt ven-
tura alio funto die ptecinatet an peremptura sint fatum aut aper-
tura pocuifali a fata que lateant in numerabilibus in vtroq; priua-
tis publicisq; experimentis. Quamobrem sint ista vt rerum nature
libuit aliis certa aliis dubis. aliis probata aliis damnata: nos cetera
ra que sunt in his memorabilia non omitemus.

Capitulum quinquagesimum sextum.

De ictu fulminis.

Sonitum profecti esse fulminis non illati. Etiam non spiritū ocio-
rem fulmine. Ideo quati prius omne & afflari q̄ percuti. Nec quē-

quem tangi qui prior viderit fulmen, aut tonitrua audierit. Leua aspera estimantur quoniam leua parte mundi ortus est. Nec tam aduentus spectatur q̄ reditus, siue ab istu resiliat ignis, siue opere cōfecto aut igne consumpto spiritus remeet.

Maxime dira que per septemtriones occasum attingunt. Optimū est in exortiuas redire partes. Ideo cum a prima celi parte venerint et in eandem concesserint summa felicitas portenditur, quale sile dīctatori ostentum datum accepimus.

Noctu magis q̄ interdū sine tonitribus fulgurat. Vnū animal hominem non semper extinguit, cerera ilico. Hunc videlicet natura tribuente honorem cum tot belue viribus prestent. Omnia contrarias incubant partem. Homo nisi conuertatur vi percussus non exprobrat. Superne icti concidunt. Vigilans ictus contuentibus oculis dormiens patentibus reperitur. Nullum animal nisi exanimatum fulmine accenditur.

Capitulum quinquagesimumseptimum,
Que non fertantur fulmine, et que
a fulmine p̄seruant.

In his que terra riguntur laurifruticez non icit. Sed nunq̄ e quinq̄ pedibus alcius descendit in terrā. Ideo pauidi altiores specus tutissimos putant. Aut tabernacula pellibus beluarum quas vitulos marinos appellant, quoniam hoc solum animal ex marinis non percussiat, sicut nec e volucris aquilam. Que ob hoc armiger huius teli fingitur. In italia inter terratiuam et edem foetonie turres bellicis temporibus desiere fieri quia non nulle earum sub fulmine diruta.

Capitulum. lviit.
De prodigiosis pluuis.

Relatum in monumenta est: lacte et sanguine pluuisse. Et sepe alias carne. Volūmo et Sulpitio consulibus. Ex ea q̄ nō putruisse quod non diripuissent aues. Item ferro in lucanis anno, anteq̄. M. crassus a partibus interemptus est. Omnes q̄ cum ee lucani milites; quorū magna pars in exercitu erat: Effigies que pluerat: spongiarum fere similis fuit. Paulo consule lana pluit: iuxta castellum cariflanum iuxta quod post annum Milo occisus est. Eodem causaz dicente latibus coctis pluuisse.

Capitulum. lix.
Portenta e celo

2 Rm oruz crepitus & tube sonitus auditus e celo cymbricis
bellis accepimus Crebroq; & prius & postea. Spectataq;
arma celestia ab ortu & occasu inter se concurrentia pulsis
que ab occasu erant.

Ca. lxy. De natura terre
et eius benefitis;

Sic hominum terra vt celum dei, que nos nascentes excipit natos
alit, semelq; editos sustinet semper. Nouissime complexa gremio
iam reliqua natura abdicatos; tum maxime vt mater operies. Mo
numenta & titulos gerens, memoriam nostram extendens contra
breuitatem eius. Aque subeunt; In imbres tumescunt fluctus. Aer
densatur nubibus; furit procellis. At hec benigna mitis, indul
gens, vsusq; mortalium semper ancilla. Que coacta generat. Que
spon te funditur. Quos odores saporosq; quos succos quos colo
res? Quam bona fide creditum reddit fenus? Pestifera animancia
vitali spiritu habente culpam; necesse est illi seminata suscipere; &
genita sustinere. Sed in malis generantium noxa est. Illa serpen
tem homine percusso non recipit amplius. Penasq; exigit. Illa me
dicas fundit herbas, semper homini parturit. Quin et venena no
stri miserta miscuisse credi potest, ne in tedio vite dire famis mors
terre meritis alienissima; lenta nos consumeret tabe. Ne lacerum
corpus abrupta dispargerent. Ne laquei torquerent pena prepo
stera incluso spiritu. Ita est miserta; genuit id cuius facitimo haustu
illibato corpore & cum corpore extigueremur. Quo taliter defun
ctos non fere non volucres attingerent, terreq; seruantur. Aduer
sus vnam quippe nature partem ingrati sumus. In maria iacitur vt
freta amictamus. Eruditur aquis ferro ligno igne lapide fruge.
Omnibus cruciatur horis, multo plus vt deliciis q̄ vt alimentis no
stris famuletur. Illa tamen que summa paciatur cute; tolerabilia vi
dentur. Penetramus in viscera auri argentiq; venas. Viscera ex
trahunt vt digito feratur gemma. Quot manus atterunt; vt vnus
niteat articulus? Et miramur si ad noxam genuit aliqua. Placatio
re tamen dea vtimur ob hoc q̄ omnes hi opulentie exitus; ad scela
ra cedensq; & bella tendunt, queq; sanguine nostro rigamus inse
pultis ossibus legimus. Quibus tamen velut exprobrato furore ip
sa se obducit & scelera quoq; mortalium occultat.

Cap. lxyi
De forma terre.

Necꝫ absoluti orbis in tanta montium exelsitate. tanta camporum planicie. sed cuius amplexus si cuncta linearum comprehendantur ambitu: figuram absoluti orbis efficiat: id quod ipsa nature cogit ratio.

Ca. lxxvi. De antipodibus et figura aque.

I Ngens hic pugna litterarum contra vulgi opinionē circumfundit terre homines vndiqꝫ. circūfusisqꝫ inter se pedibus stare. et cunctis similem esse verticem. Illo querēte cur non decidant contra siti. Tanqꝫ et non ratio presto sit: cur nō decidere nos mirentur illi. Sed repugnat natura et quo cadat negat. Nam sicut ignium sedes non est nisi in ignibus. aquarum nisi in aquis. spiritus nisi in spiritu: ita terre arcibus cunctis nisi in se locus non est. Dependentes vndiqꝫ gutte paruis globant orbibus. et pulucri illate frondiumqꝫ lanugini Imposite absoluta rotūditate cernuntur. Et in poculis repletis tument media maxime.

Quapropter subtilitate humoris molliciaqꝫ in se residente: ratio ne facilius qꝫ visu deprehenditur. Eadem ratio propter quam enauius terra non cernatur: nauium malis conspicua. At procul recedēte nauigio: siquid quod fulgeat religet in mali cacumine: paulatim descendere videatur. & postremo occultetur.

Cum terra sicca sit et arida constare per se ac sine humore non possit. nec rursus stare aqua nisi sustinente terra mutuo amplexu iungeretur. Hac sinus pandente. Illa vero permeante totam: intra extra supra. venis vt vinculis discurrentibus. atqꝫ etiaꝫ in summis iugis erumpente. quo spiritu acta & terre pondere expressa siphonū modo emicat. Tantumqꝫ a periculo discedendi abest: vt in summa queqꝫ & altissima diffiliat. Qua ratione manifestum est: quare tot fluminum manifesto accessu maria non crescant.

Ca. lxx. Que portio terre habitetur.

Terre tres partes abstulit celum. Oceani rapina incerta est: quantum terrarum occupet intrat per tot maria quibus affricam europā asiamqꝫ dispartit. Computetur nunc mēsurā tot fluminum. tantarum paludum. addantur & lacus. Iam elata in celum & ardua aspe

Et quoque fuga. Iam silue vallesque prerupte, & solitudines, & mille de causis defecita derrabantur: he tot portiones terre imouero vt plures tradidere mundi punctus (neque est aliud terra vniuersa vniuersa) Hec est materia glorie nostre. Hic sedes, hic honores gerimus. Hic exercemus imperia. Hic opes cupimus. Hic tumultuatur humanum genus. Hic instauramus bella etiam ciuilia, mutuisque cedibus laxiorem facimus terram. Et vt publicos gentium furones transeam: hec in qua conterminos pellimus. vt quae latissime rura metatus fuerit vltraque famam exegeat accolas, vel cum ad mensuram auaricie sue propagauerit quam tamen porcionem defunctus eius obtineat.

Capitulum, lxxi. quod ter-
ra in medio mundi.

Ediam esse mundi terram totius: haud dubiis constat ar-
m gumentis. Sed equinoctii paribus horis. Nam nisi in me-
dio esset: equales noctes diesque habere non posse depren-
derunt.

Ca. lxxii. De eclipsi.
& siderum inequalitate.

Nobis septentrionalis plage sidera nunquam occidunt. Contra me-
ridiana nunquam oriuntur. Quod ex ipsius terre figura est: globo simi-
li. Septentriones non cernunt troglodite et confinis egiptus. Nec
canopum italia. Navigantium hec maxime cursus deprendunt. In
alia aduersa in alia prono mari subitoque conspicuis
Defectus solis ac luue vespertinos: orientis incole non cernunt.
Nec e contrario. Meridianos vero sepius
Enuti ad occasum cum sole iter est Eundemque remeans obuium con-
trario preuertit occursum. Qua de causa ad occasum nauigantes que-
uis breuissimo die: vncunt spacia nocturne nauigationis, vt soles
ipsum comitantes:

Capitulum septuagesimum
quintum. De varietate re-
gionum quo ad ymbros.

Imili modo tradunt in stene opido quod est supra alexan-
 I driam quinq; millibus stadiorum solsticii de medio nullas
 vmbra. Puteumq; eius experimenti gratia factum: totus
 illuminari. Quod etiam in india supra flumē huspasin tempore eo
 dem onesicritus scrip sit. Constatq; in birennevi be trogloditarum
 in margine iabri maris hoc idem ante solsticium quadrigenis qui
 nis diebus totidemq; postea fieri. Et post eos nonagita dies. In me
 ridiem vmbrae Iaci. Rursus in meroe insula que est caput ethiopū
 in anne nilo bis anno absumi vmbrae: sole duodecimam tauri par-
 tem & quartamdecimam leonis obtinente. In indta gente oreum:
 mons est malens nomine iuxta quem vmbre estate in austrum hies
 me ad septentrionem iaciuntur.

Capitulum. lxxix. Quo
 modo obseruentur dies

Psu diem alii aliter obseruauere. Babilonii Inter duos so
 i lis exortus. Atheniesi. iter duos solis occasus. Vmbri a me
 ridite in meridiem. Vulgus omne a luce ad tenebras. Sacer
 dotes romani et qui diem diffiniere ciuilem: Item egiptii a media
 nocte in mediam

Ca. lxxx. Differentia
 regionum & hominum.

Ontexenda sunt his celestibus nexa causis. Namq; ethio-
 c pasyicini sideris vapore torrer. adustiq; siles gigni. bar-
 ba et capillo vibrato. Et aduersa plaga mundi atq; glacia
 I: candida cute esse. gentes flauis promissas crinibus
 Medio vero terra salubris vtrinq; mixtura Modicus corporum hā
 bitus. magna & in colore temperies. Ritus molles ingenia fecun-
 da totiusq; nature capacia

Capitulum. lxxxi. De
 motu terre

Preclare quedam esse et immortalis in eo si credimus diuinitas
 perhibetur Anaxim andromilesto phisico: quem ferunt lacedemo
 niis predixisse vt urbem ac testa custodirent. Instare enim motum
 terre. & cum vibs tota corum cernit. Perhibetur et phereclidis pi
 ctatore doctoris alia cōiectatio. Sed & illa diuina haustu aque pu
 teo presensisse ac predixisse ibi terre motum. Que si vera sint

a deo ventos in causa esse non dubium reor. Nunq̄ enim intremis-
 fcunt terre nisi inopito mari. Celosq; adeo trāquilo: vt volatus au-
 um non pendeant: subtracto omni spiritu qui vehit. Nec vnq̄ nisi
 post ventos cōditos scilicet in venas eius et cauernas occulto affla-
 tu. Nec aliud est in terra tremor q̄ in nube tonitruum. Nec hiatus q̄
 cum fulmē erumpit

Ca. lxxxii. Incommoda que terre motum
 sequuntur. Et quibus regionibus

Arie quatitur. & mira eduntur opera. prostratis me-
 nibus hiatu profundo haustis. Emissis annibus. Nō
 nunq̄ ignibus. calidis de fontibus. alibi verso flu-
 minum cursu Comitatur terribilis sonus. Alias mur-
 mur simile mugitibus aut clamori humano. armorū
 ve pulsancium fragor; pro qualitate materie excipi-
 entis. formaq; vel cauernarum vel cuniculi per quem meat; exilius
 grassante in angusto. Hiatus alias remanet ostendens que sorbuit.
 alias occultat. Rursusq; ita inducto solo vt nulla vestigia extent vt
 bibus plerumq; deuoratis. Maritima maxime quaciuntur. Nec mo-
 tosa tali modo carent. Exploratum est michi alpes a penninas septi-
 us tremuisse. Autumno ac vere terre sepius mouentur sicut fulmi-
 na. Ideo gallie & egiptus minime quaciuntur: quoniam hic estatis
 causa obsta: illic hiemis. Item noctu sepiusq̄ interdiu. Interdiu: cie-
 ca meridiem. Et solis luneq; defectu. quoniam tempestates tunc
 sopiuntur. Precipue vero cum sequitur imbrem estus; Imbres ve-
 estum.

Ca. lxxxiii. Signa motus futuri

ⁿ
 Auigantes fensunt indubia coniectura sine flatu in-
 tumescente fluctu subito aut quaciente. Intremunt
 vero et in nauibus posita. eque q̄ in edificiis. crepi-
 tuz prenucciant. Quin et volucres non impanide
 sedent. Est et in celo signum. preceditq; motu futu-
 ro. aut interdiu. aut paulopost occasum sereno. seu
 tenuis linee: nubis in lōgum porrecte spacium. Est et in puteis tur-
 bidior aqua. nec sine odoris redio

Capit. lxxxiiii. Auxilia con-
 tra motus futuros. Et quibus mo-
 tibus matūs inest periculum

Icut & in hisdem & remedium quale cloace et crebri specus prebent, preconceptum enim spiritum exalant. Quod in certis notatur opidis: que minus quaciuntur: crebris ad purgandum eluui cuniculis cauata. Multoq; sunt tutiora in isde; illis que pendet. Sicut neapoli intelligitur. Tutissimi sunt edificiorum fornices, anguli quoq; parietum, posteq; alterno pulsu renitente. Et latere terreno facti parietes: minore noxa quatuntur. Magna differentia est in ipso genere motus. Tutissimum est cum vibrat crispante edificiorum crepitu, et cum intumescit assurgens. Alternoque motu residet Innoxium. Et cum concurrentia tecta contrario actu arietant, quoniam alter motus alteri renititur. Vndantis inclinatio & fluctus more quedam volutatio infesta est. Aut cum in vnam partem motus se totus impellit. Desinunt autem tremores cum totus emerfit. Sin vero durauere non ante .xl. dies sistuntur: Plerumq; et tardius vtpote cum quidam annuo & bienni spacio durauerint.

Ca. lxxxv. Portenta terrarum ex terre motu.

In agro mutinensi. M. et. I. consiliibus: montes duo inter se concurrerunt, crepitu maximo assultantes, recedentesq;. Inter eos flama fumoq; in celum exeunte. Spectante e via emilia magna equitum ro. turba. Eo concursu ville omnes elise. Animalia que intra fuerant exanimata: Anno ante sociale bellum quod nescio an funestius fuerit q; ciuile. Non minus mirum ostentum nostra vidit etas anno neronis suppremo: sicut in rebus ipsius exposuim: Pratis oleisq; intercedente via publica in contrarias sedes transgressis in agro vecii equitis ro. Nunq; vrbs roma tremuit; vt non futuri euentus alicuius id prenunciatum esset.

Ca. lxxxvii. Aliquibus in locis terre nascuntur

e Adem nascentius causa terrarum est: cum ille idem spiritus attolendo potens solo non valet erumpere.

Ca. xcix. Qua ratione estus maris accedant, & recedant.

Causa in sole lunaq; est. Bis inter duos exortus lune affluunt. Bisq; remeant quaternis semper horis. Et primum attolentes se cum ea mundoq; intumescences. Mox a meridiano celi fastigio vergente in occasum residentes rursusq; ab occasu subter a celi ima & meridiano contraria accedente in vndantes Necynq; eodem tempore quo pridie refluit; vt ancillante sidere trahenteq; secum auide maria. & assiduo aliunde q; pridie exoriente paribus tamen interuallis reciprocis: senisq; semper horis non cuiusq; diei aut noctis aut locis: sed ab equinoctialibus. Multiplex lunaris differentia. Primum

septenis diebus modici noua ad didima æstus pleniōres ab ea exa-
nudant; plenoq; maxime feruent. Inde mitescunt Oēs
æstus in oceano maiora integunt spacia Inundantq; q̄ in reliquo
marit; siue quia totus in vniuersitate animosus est q̄ in parte; siue quia
magnitudo aperta sideris vim laxę crassantis efficacius sentit eadē
angustis arcētibus. Qua de causa nec lacus nec ānes similiter mo-
uentur.

Circa littora magis q̄ in alto deprenduntur; maris fluxus. Quoniā
et in corpore extremo pulsus venarū id est spiritus magis sentiūt

Ca. cii. que potestas lune.

& marina & terrena

Sidus lune esse quod terras saturet, accedens corpōra impleat
abscedens inaniat. Ideo cum incremento eius augeri conchilia; &
maxime spiritum sentire quibus nō sit. Sed & sanguinē hominis
etiam cum lumine eius augeri ac minui, frondes quoq; & pabula

Ca. ciii. Quare mare salsum

Taq; solis ardore siccatur liquor et hoc esse masculum sid^o
torrens cuncta sorbens. Sic mari late patenti saporem in-
coqui salis. Aut quia exhausto inde dulci tenuiq; quod fa-
cilime trahat vis ignea omne asperius crassiusq; liquatur. Ideo sū-
mam equoris aquam dulciorem. Hanc esse veriorem causam atperi
saporis q̄ mare sudor terre sit eternus. Aut quia plurimu ex arido
miscatur illi vapore, aut quia terre natura aquas inficiat

Ca. ciiii. Item de natura lune;

Cōtrario ferūt lune femineum ac molle sidus atq; noctur-
e num. soluere humorem & trahere non auferre. Id manife-
stum est q̄ ferarum occisa corpora in tabem visu suo resol-
uat. Somnoq; sopitis torporē contractum in caput reuocet. glaci-
em refundat cunctaq; humifico spiritu laxet. Ita pensari nature vi-
ces: Semper sufficere: aliis siderum elementa cogētibus: aliis ve-
ro fundentibus Sed in dulcibus aquis lune alimentum esse sicut in
marinis solis.

Ca. cv. Vbi maxima
maris profunditas

Ltissimum mare xv. stadtorum fabianus tradit. Alii in pon-
to ex aduerso coraxorum gentis, vocant bathea ponti.

Ca. cvi. de mirabilibus
fontium & fluminum

Iouis ammonis fons interdiu frigidus: noctibus fertuet. In falisto a qua potata cãdidos facit boues. In boetia añis melas oues nigras. In ponto fluius achaces irrigat campos in quibus paste oues nã gro lacte eque gentes alunt. in reatino fons neminia appellat^o: alio atq; alio loco exoritur: annone mutationẽ significãs. Brĩdusũ in portu fons incorruptas prestat aquas nauigantibus: Lyncefcis aqua que vocatur acidula: vini modo temulentos facit. idem in andro insula. In archadia Stix epota ilico necat.

In berofo Taurorũ colle tres fontes sine remedio sine dolore mortiferi. Hieme mare calidius esse. antũno falsius. Omne oleo trã quillari. Et ob id vrinãtes ore spargere quoniam mittigat naturã asperam. lucemq; deportet. Niues in alto mari non cadere.

Ca. C. x. Ignis miracula.

P Reterea cum sit vnus huius elementi ratio secunda: seq; ipsa pariat: & de minimis crescat finitilis: Quid fore putandum est in tot rogis terre? Que est illa natura que voracitatem auidissimam in toto mundo siue dãno sui passcat: lapides. atrica inter se ligna. In nubibus fulmina. Excedit pfecto omnia miracula: vllum diem fuisse quo non cuncta conflagrant: cum specula quoq; concaua aduersa solis radiis facilius incẽdantur: q̃ vllus ignis alius. Seruio tullio dormienti puero: ex capite flammam emicuisse. Linartium in hispania: interemptis scipionibus concionantem: et militem ad vltionem exortantem auisse. Egressa mens interpretationem nature: festinat legentiu; animos per totum orbem veluti manuducere.

Ca. C. xi. Terre longitudo et latitudo.

P Ars terrarum ambiente oceano velut iuuatans: longissime ab ortu & occasu patet. Hoc est ab india ad herculis columnas gadibus sacratas nonaginta octo. M. decẽ & octo. Vt isidoro placet. Latitudo terra meridiano situ ad septemtrionem: dimidio minor. Vniuersum circuitum. CC. l. n. M. stadiorum. Que mensura romana computatione efficit tredecies quindacies centena. M. Passuum.

Distinguit in hoc capitulo de regione in regionem parciales distriat: quod hic omittitur ob diffusam prolixitatem

Ca. C. xii. armonica mundi ratio.

A Lia dionisiodoro fides. Neq; enĩ subtrahã exẽpluz vanitatis grece: inuenta in eius sepulcro epistola dionisiodori nomine ad superos scripta: puenisse euz a sepulcro ad infimã

terram: esseq; eo stadiorum. xlii. M. Nec defuere geometre qui in-
 terpretarentur significare epistolam a medio terrarum orbe missam
 quo deorsum a summo longissimum esse spacium: & idem pile me-
 dium. Ex quo consecuta computatio est: vt circuitu ducentena. ly.
 M. stadia prouinciarent.

Explicit liber secundus.

Iber tercius naturalis historie continet situs, gentes
 europe oppida maria portus montes flumina mensu-
 ras. et qui populi in ea sunt & fuerunt. Designatq;
 omnes regiones regna & vrbes totius europe in si-
 gnes.

Capitulum primum Betica a flumine
 eam mediam secante cognominata:
 cunctas puincias diuit cultu & fertili
 et peculiari nitore precedit

Ca. ii. de europa per singulas prouincias

Vniuersa que de hercule ac pirene vel saturno traduntur: fabulosa
 imprimis arbitror.

Longitudinem eius vniuersam prodit. M. agrippa: cccc. lxv. M. P.
 latitudinem. cc. lviij. Sed cum termini cartaginem vsq; pcederent.

Ca. iii. de hispania diffuse.

Tongitudo citerioris hispanie est ad finem castulonis a pireneo:
 cccccc. vii. M. Passuum. Latitudo a tarracone ad litus olarsonis.
 ccc. vii.

Metalis plumbli, ferri eris argenti, auri: tota ferme hispania statet
 Citerior & specularibus lapidibus. betica & Minio. Sunt & mari-
 norum lapidicine vniuerse est hispania.

Ca. iiii. de narboneñ. prouincia.

Arbonensis prouincia pars galliarum brachata ante dicta
 n anne vero ab italia discreta & alpium iugis. A gallia septē-
 trionali montibus gebena. Urbibus. agrorum cultu. viro-
 rum morumq; dignatione. amplitudine opum: nulli pro prouincia
 rum post ferenda.

Longitudinem. cccc. lx. M. passuum Agrippa tradit. latitudinē.
 cc. lxxviii. M.

Ca. v. & sequētibus de italia Roma. Campania Sicilia

De sardinia copiose dicta videre poteris:
Ca. xix. de alpibus & incolis & accolis earum.
Et hec de libro tertio.

Iber quartus de aliis gentibus Europe partibus fluminibus & populis prosequitur.

Ca. xii. De montibus & regionibus aquilonis.

Ad aquilonem Riphei montes pars mundi danata a natura rerum. & densa mersa caligine. Pone eos montes ultraque aquilonem gens felix (si credimus) quos hiperboreos appellant. Annofo degit euo. Fabulosis celebrata miraculis. Regio aprica. Feliciter temperie. omni afflatu noxio carens. Viri tunc gratumque discordia ignota. Et egritudo omnis mors: non nisi facie tate vite epulatis: delibutisque senibus luxu: ex quadam rupe in mare salientibus. Hoc genus sepulture beatissimum.

Ca. xvi. De britannia insula. & vbi candidum plumbum atque electrum.

Hec inter septentrionem & occidentem iacet: germanie galie hispanie multo maximis europe partibus magno interuallo aduersa. Versus germanicum mare: Sparse & Gelasarie sunt: quas electridas greci appellauerunt: quod ibi electrum nasceretur. A britania introitus sex dierum navigatione ab esse insulam Mitherim in qua candidum plumbum prouentat. Ad eam britannos vitilibus nauigiis corio circufutis navigare.

Hec de libro quarto in quo videbis
si libeat: de Gallia germania. Lusitania.
Et insulis oceani Et earum situ prolixo.
Et in ca. vltimo: totius europe longitudinem & latitudinem inuenies.

Ibro quinto agitur de prouinciis fluminibus & populis africanis meridianis & adiacentibus. Et parte asie De Ethiopidis. Et de asia. Et insulis affricae & asie & cetera. vide ibi copiose tractata:

Capitulum primum:

Plerique fallacissimo experimento deprehenduntur: quia dignitate inuestigare vera pigeat: ignotantie pudore: mentiri non pigeat.
Haud alto fidei promiore lapsu: quod vbi false rei grauis auctor existit.

Ca. v. De africanis. Et vbi carbunculus inuenitur.

Domos sale e montibus in affrica exciso construunt. Ab his ad trogloditas hiberni occasus plaga dierum quattuor iter. cum quibus commercium gemme tantum quam carbunculum vocamus ex

ethiopia veste;

Ca. viii. De ethiopia!

Homerus bipartitos tradit ethiopas, ad orientē occasumq; versos. Nigri fluuto eadem natura que & nilo. Calamum & papirum & eadem gignit animantes. isdemq; temporibus augetur.

Athlantes iuxta eos degeneres sunt humani ritus. Si credimus. Nam neq; omniū vllorū inter eos appellatio est. Et solem orientē occidentēq; dira imprecatione cōtuentur vt excicialē ipsis agrisq;. Troglodite specus excauant. He illis domus. Victus serpentium carnes, stridorq; non vox: adeo sermonis cōmertio carent.

Ca. ix. De nilo.

Nilus incertis ortus fontibus vt per deserta immēse longitudinis spacio ambulans: fama q; tantū inermi q̄sita cognitus sine bellis: q; ceteras oēs terras inuenete: origine; (vt iuba rex potuit exquirere) in mōte inferioris mauritanie nō procul oceano habet: lacu p̄tinus stagnāte. Ibi pisces reperit̄ur alabete. Coracini, siluri, Cocodrilus quoq;. Inde ob argumentū hoc cesaree ortus creditur. Preterea ob seruatū est prout i mauritania niues imbres ve faciauerūt: Ita Nilū increfcere ex hoc lacu. Rursus indignatur fluere p̄ arena, & squa. lencia. Conditq; se aliquot dierū t̄tinere. Mox alio lacu maiore in cesariensis mauritanie gente; Maselilū erumpit. & hominū cetus veluti circūspicit: Isdē animalīū argumentis. Iterū arenis recept̄: conditur rursus viginti dierū desertis ad p̄ximos ethiopas. Atq; vbi iterū senserit hominē: p̄silit: fonte vt verissimile est illo quem Nigrin vocauer. Inde affricā ab ethiopia dissipans. Et si nō protinus populis; feris tamē & beluis frequēs, siluarūq; opifex medios ethiopas fecat: Cognōiatus astapus: quod illarū gentiū lingua si gnificat: aquā e tenebris p̄fluentē, insulas ita in numeras spargit: quas dāq; tante magnitudinis (q̄q; rapida celeritate) vt t̄n dierū, v. cursu: non breuitore transuolet. Circa clarissimā, Meroen nec ante nilus vocatur q̄ se totū aquis concordibus rursus iunxit. Sic quoq; etiānum gyrifantes per aliquod noiatus millia. Postremo inclusus mōtibus nec alibi torrētior vectus aquis p̄perātibus: ad locū ethiopum qui cathadupivocatur. Nouissime inter occurfantes scopulos non fluere: imenso fragore creditur: sed ruere. Postea leuis & confractis aquis domitaq; violentia: alioquin & spacio fessus: multis q̄uis faucibus in egiptium mare se euomit. Certis tamē diebus aut̄ magno per totā spaciatus egiptū: fecundus innatat terre. Causas huius incremēti varias prodidere, sed maxime pbabiles: ethesiarū eo tempore ex aduerso flanciu repulsu vltro in ora actō mari aut imbres ethiopie estiuos isdē ethesitis nubila eo ferētibus

orbe et reliquo. Alias tangit opinioniones de nili inundatione minus probabiles.

Liber sextus continet alios meridianos populos regiones & insulas. Ca. xxii. de tāprobane meridionali insula. Tāprobanē alterū orbē terrarū esse diu existimatū est. Vt liqret insulā eē: alexātri magni etas resq; p̄stiterē Onesicrit⁹ classis eius p̄fect⁹ elefātōs ibi maiores bellicosioresq; q̄ in idia gigni scripsit. Auri margaritarūq; grandīū fertilioresq; q̄ indos. Eratosthenes & mensurā pdidit longitudinis. vii. M. stadiorū: latitudinis. v. M. Nec vrbes esse sed vicos septingentos. Incipit ab eoo mari: iter ortū occasūq; solis indie. p̄tenta et quondā credita. xx. dierū nauigatione: a prāsiana gēte distare. Mox quia papiraceis nauibus armai mēisq; nili petere: ad nostrarum nauīū cursū septē dierū interuallo taxato. Mare irere: vado sum septē non āplius altitudinis passibus sed certis canalib⁹ adeo profundū: vt valle anchore sidāt. Ob id nauibus vtrinq; p̄re: ne per angustias aluci circūagi sit necesse. Sides: in nauigando nulla obseruatio. Septētrio nou cernit. Volucres secuz ferunt emittētes sepius: Meātūq; earum terras petentiū comitātur. Nec plus q̄ ternis mēsiibus anno nauigant. Haften⁹ a prisicis memorata. Nobis diligētior noticia. Claudii principatu cōtigit: legatis etiā ex insula aduectis. Hoc accidit modo. Plocanti qui maris rubri vestigal a fisco redemerat libertus: circa arabiā nauigans: aquilonibus rapt⁹ preter Carmaniā. xv. die hispuros portū eius inuectus: hospitali regis clementia sex mensiu⁹ tēpore imbutus alloquio. Per cōtantī postea enarrauit cesarē & romanos mitum in modum inauditos iusticia. Ille suspexit q; pares pondere denarii essent in pecunia: cum imagines diuerse indicarēt a pluribus factos. Et hoc maxime sollicitatus ad amicitiam: legatos quattuor misit.

Septētriones vergilia s̄q; apud nos esse veluti nouo celo mirabant. Lunā quidē apud ipsos: nō nisi ab octaua ad quindecimā supra terram aspici fatētes. Canopū lucere noctibus sidus ingēs. Sed maxime mirum his erat: ymbras suas in nostrum celum cadere non in suū. solemq; a leua oriri & in dextra occidere: potiusq; e diuerso. Idē narrauere. x. M. stadiorū ab oriēte hiberno vltra mōtes emodos: Cōmeasse eo feros: hominū magnitudinē excedētes: rutilis comis: ceruleis oculis: oris sono truci: nulli cōmercio lingue. Ceterum vt nostri negotiatores. fluminis vltiore ripa: merces positas. iuxta venalia tolli ab his: si placet pmutatto. Edificia ab humo modice extātia. Annonā nunq; augeri. Nō forā lites ve eē. Coli

lites ve esse, Coli herculem, Eligi regem a populo senecta clemē-
tiaq; liberos non habentem, et si postea gignat abdicari: ne fiat he-
reditarium regnum, Vitam hominum, C. annis inodicam,

Ca. xxviii, de arabia

Rabia nulli gentium post ferēda amplitudine Sabbeos di-
a tiffimos siluarum fertilitate odorifera, auri, metallis, agro-
rum rignis, mellis cereq; prouentu, Arabes mitrari degūt
In vnuerfum gentes ditissime: apud quas maxime opes romano-
rum parthorūq; subsistāt: vendētibus que ex mari aut siluis capiāt,
Ex affrice latere est locus nomine staditū vbi nilus p̄cipitās se fra-
gore auditū accolis aufert, Circa meroen insulam herbas viridior-
& siluas ibi apparuisse rhynocerotum elefantorūq; vestigia
Regnare feminā Caudacem: quod cunctis iam annis non ad re-
ginas transit Delubrū Amonis est ibi eligiosum, Cum po-
trentur rerū ethiopes Insula ea magne claritatis fuit, Tradunt cū
armatorum, cc. xl. M. dare solitam, Reges ethiopum, xly. et hodie
traduntur.

Ca. xxx, Multiformes hominum
figure circa ethiopiam

Niuerfa gens ethiopia appellata, Mox a vulcani filio ethio-
v petethiopia, Animalium hominūq; effigies monstriferas
circa extremitates eius gigni, Minime mirū: artificio ad for-
māda corpora effigiesq; de lendas mobilitate ignea Ferūt certe ab
orientis parte homines sine naribus equali totius corporis plani-
cie, Alias superiore parte orbas, Alias sine linguis, Pars etiam ore
concreto & naribus carens: vno tantum foramine spirat, p̄orumq;
calamis auene trahit, et grana sponte prouenientia, Quibusdā pio
fermone mitus: motusq; membrorum esse.

In arabico latere viuūt elefantorum venatu, Apud quos quadru-
pedes omnes sine auribus etiam elephanti,

At ex affrice parte p̄tonebari qui canem pro rege habēt: eius motu
imperia augurantes, Ngriophagi: pantherarum & leonū carnibus
viuentes, Autrophagi humanis carnibus vescentes, Cynamologi
caninis capitibus incedunt

Sita est ethiopia ab oriente hiberno ad occidentem hibernum, Me-
ridiano cardine: silue maxime hebeno virent, Ea parte cminēs ma-
ri mons excelsus: eternus ardet ignibus anocannia dictus

Ca. xxxi, de insulis ethiopici maris

Alexādro regi insularū ethiopici maris renunctatū vnam adeo dis-
uitem: vt equos incole talentis auri permutatēt, Alteram vbi facer:

Mons opacus filus repertus est: distillantibus arboribus odore mi-
re suauitatis. Euphorus auctor est: a rubro mari nauigantes: in eam
non posse propter ardores vltra quasdam columnas (Ita appellan-
tur parue insule) prouehi. Traditur alia insula contra athlātem mō-
tem Ab ea quinque dierum nauigatione solitudines ad erhiopas he-
sperios et promontorium quod vocamus hesperionceras. Contra
hoc promontorium: gorgones Insule narrantur Penetrauit in
eas lianno penonum Imperator. Prodiditque liirta feminarum cor-
pora viros pernecitate euasisse. Duarumque gorgonum cutes: argu-
mēti & miraculi gratia in iunonis templo posuit: spectatas vsque ad
carthaginem captam. Vltra has due hesperides insule narrantur
Pauca constat esse ex aduerso a iuba repertas: in quibus getulica
purpura tingitur

Ca. xxxii. de insulis fortunatis

¶ Vnt qui vltra eas insulas: fortunatas putent esse. Quatum
sebosus spacia complexus: abesse a gadibus septingenta et quinque
quaginta passuum millia tradit. Arborum ibi proceritatem ad cen-
tum quadraginta quattuor pedes adolefcere. Iuba inquit sub meri-
dtem positas esse prope occasum

Primam vocari ombrion nullis edificiorum vestigiis. Arbores si-
miles ferule: ex quib? aqua exprimat ex nigris amara ex albis pos-
tu locunda. Alteram insulam iunoniam appellari. In ea ediculam
tantum lapide extructā. Proximam canarias vocari a multitudine
canum eximie magnitudinis. Ex quibus perducti sunt a iuba duo.
Cum autem copia pomorum & aurum omnis generis abundant: &
palmetis et nucis pinea abundare. Esse copiam quoque mellis. Papi-
rum & siluros in annibus gigni

Hec de libro sexto

Iber septimus agit de homine & eius generatione at-
que ipsius mirabilibus figuris.

Prologus

Principiū iure tribuetur homini: cuius causam videtur
cū tāalia genuisse natura Magna et scua mercede cō-
tra tanta sua munera: vt non sit satis estimare parens ne melior sit
hominum: aut tristior nouerca fuerit.

Hominē nādū & in media humo abicit natali. ad vagitus statim &
ploratum. nullūque animalū aliud ad lacrimas: & has protinus vi-
te principio. At hercule risus precox illi erit celerrimus ante quadra-
gesimum diem nulli datur. Atque infeliciter natum iacet manibus

pedibusq; deinctis, flens animal ceteris imperaturum, et a suppli-

tiis vitam auspicator; vnam tantam ob culpam quia natum est.

Heu dementiam ab his iniitiis estimantium se ad superbiam genitos.
Prima roboris spes; primumq; temporis Munus; quadrupedi si-
mitem facit. Summe inter omnia animalia imbecilitatis indicium
iam morbi atq; medicine tot contra mala cogitare. Cetera sentire
naturam suam, Alia pernicitatem vsurpare, alta prepetes volatus
alia vires, alia nare, Hominem scire nichil sine doctrina, non fari,
non ingredi, non vesci, Breuiter non aliud nature sponte q̄ flere,
Itaq; multi extitere qui non nasci optimum censerent, aut q̄ occisi-
me aboleri, Nulli vita fragilior, nulli rerum omnium libido maior,
nulli pavor confusior, nulli rabies acrior, Deniq; cetera animatia
in suo genere probe degunt. Congregari videmus & stare contra
dissimilia, Leonum feritas inter se non dimicat, serpentium morsus
non petit serpentes, Me maris quidem belue ac pisces nisi in di-
uersa seuiunt, At hercule plurima homini ex homine mala,

Capitulum primum.

Mirabilia in humana figura.

Prodigiosa multa & incredibilia multis visum iri haud dubito.
Quis enim ethiopas anteq̄ cereret credidit? aut cui non miracu-
lo est cum primum in noticiam venit? Quam multa fieri non pos-
se anteq̄ sunt facta estimantur, Nature vero rerum vis atq; maiestas
in omnibus momentis fide caret; siquis modo partes eius ac nō to-
tam complectatur animo, Ne pauones ac tigrum panterarūq; ma-
culas et tot animalium picturas cōmēmorem, Paruum distu, sed im-
mensum estimatione, tot gentium sermones, tot lingue, tanta lo-
quēdi varietas, vt externus alieno pene non sit hominis vice, iam
in facie vultusq; nostro cum sint decē aut paulo plura membra; nul-
las duas in tot millibus hominum indiscretas effigies existere,

Capitulum secundum, De hominibus sithie & indie,

De pigmeis & vite longitudine,

In Sithia ad septemtrionem haud procul ab ipso exortu aquilonis
produntur arismapi vno oculo in fronte media insignes; quibus
assidue bellam esse circa metala cum griphis ferarum volucris ex cu-
niculis horum mira cupiditate & feris custodientibus & arimaspis
rapientibus,

Amtropophagos ad septemtrionē ossibus humanorum capitū bi-
bere, Curibusq; cum capillo ante pectora vti,

In albania gigni quosdam glauca oculorum acie qui noctu plusq̄
interdiu cernant, Esse in tribalis atq; illiris adicit uigonus; qui

visu quoq; effacinent. interimatq; quos diutius intueantur: iratis precipne oculis. Quod eorum malum facilius sentire puberes. Notabilius esse q; pupilas binas in singulis oculis habeant. Husius generis in fithia feminas prodit apollinides. Cicero apud nos anctor est: non procul vrbē roma in falistorū agro familie sunt pauce: que vocantur hirpie: que sacrificio annuo quod fit apud foracem montem apollini super ligni struem ambulantes: non aduruntur. & ob id perpetuo militie omniumq; munerum vacationem habent.

Quorundam corpori partes nascuntur ad aliqua mirabiles: sicut pirro regi pollex in dextro pede: cuius tactu lienosis medebatur. Hunc cremari cum reliquo corpore nō potuisse tradunt. Conditur q; loculo in templo. Precipue india ethiopumq; tractus miraculis statent.

Arbores tante proceritatis in india traduntur: vt sagittis superari nequeant. Indicio sunt canes grandiores ceteris. Hec facit vbertas soli temperies celi, aquarum abundancia. Si libeat credere: vt sub vna ficu turme condantur equitum. Arundines tante proceritatis: vt singula inter nodia aluo nauigabili: tres interdum homines ferant. Multos ibi quina cubita constat excedere. Non expuere, non capitum non dentium, non oculorum vllō dolore affici, raro aliarum partium, tam moderato solis vapore durari. Philosophos eorum quos gynosophistas vocant: ab exortu vsq; ad occasum prestare contuentes solem immobilibus oculis. Feruentibus arenis toto die alternis pedibus insistere.

In monte cui nomē est Miso homines esse auersis plantis octonos digitos in singulis pedibus habētes. In multis mōtibus genus hominum capitibus caninis ferarum pellibus velari, pro voce latratum edere, vnguib; armatum, venatu & aucupio vesci.

[Handwritten notes in the right margin, partially illegible.]

Ad extremos fines indie iuxta fontem gangis astomorum gentes sine ore, corpore toto hirtain: vestiri frondium lanugine, halitu tantum viuentem, & odore quem naribus trahant. Nullum illis cibum nullumq; potum. Tantum radicum florumq; varios odores sibiuestrium malorum que secum portant longiori itinere ne dehit olfactus. Grauiore paulo odore haud difficulter exanimari.

Super hos pigmei longitudine ternos dodrantres nō excedentes. Salubri celo semperq; vernante. Fama est insidentes caprazum arierumq; dorsis armatos: sagittis veris tempore vniuerso agmine ad mare descendere, & oua pulosq; alitum gruū consumere.

Ternis eam expeditionem mensibus confici, aliter futuris gruum gregibus non resisti. Casas eorum luto pennisq; et ouorum putaminibus construi, Aristoteles in cauernis viuere pigmeos tradit.

Cirnos indorum genus isigonus tradit annis centenis quadragenis viuere. Item ethiopus et qui athon montē incolunt: Hos quia viperinis carnibus alantur. Itaq; nec capiti nec vestibus eorum: noxia corpori inesse animalia. Ouesicritus quibusdam in locis indie vmbre non sint. Corpora hominum cubitorum quinum et binorū palmorum existere, & viuere anno, c. xxx, nec senescere, sed vt medio euo mori.

Artemidorus in tāprobana insula longissimā vitam sine vllō corporis lāgore traduci. Viros sudorū quosdam cū feris coire. Mixtoq; & semiferis esse ptus. In colignis eiusdē indie gentes quinque: nes cōcipere feminas, octauū vite annū non excedere. Sorite nullum aliū nouere cibum q̄ pistium quos vnguibus dissectos sole torreant, atq; ita panem faciunt.

Ca. iiii. De prodigiosis partibus

Supremis diui augusti annis: fauste quedā ex plebe ostia: duos mares totidem feminas enixa: famē que secuta est portendit haud dubie. Reperitur & in peloponeso gignuntur vtriusq; sexus quos hermaphroditas vocamus: olim androginos vocatos & in prodigiis: habitos nunc vero in delitiis.

Serpentē peperit inter initia marci belli ancilla. Est inter exēpla: in vterum protius reuerfus infans sagunt: quo anno ab hanibale: deleta est.

Ca. iiii. De feminis in viros mutatis, & signis conceptus maris aut femine.

Argis aristōte nupfisse, mox barbā & virilitatē prouenisse, vxoremq; duxisse. Ipse in affricavidi mutatū in marē nuptiarū die collicū ciuez tuditanū. Feminas gigni celerius q̄ mares, sicut celerius senescere. Sepius moueri mares in vtero, & in dextra fere pte. In leua feminas constat.

Ca. v. De tempore partus in homine.

Eteris animantibus statutū & pariendi & partus egrediēdi tempus est. hō toto anno & incerto gignit spacio, septimo octauo vsq; ad inicia vndecimi. Septimo nō nisi pridie postero ve plenilunii, aut interlunio cōcepti nascūtur. Quarto & octauo lectales ab ori°. Intra quadragelimum diē maxim⁹ labor grauidis L. papietū pretorē secundo herede lege agēte bonoz possessionem cōtra eum de disse: cū mater partū quattuordecim mēfibus diceret tulisse: qm̄ nullum certū tempus pariendi statutū videretur.

hoc factum
e eo arripo
totida
De part
toti animalu
capo 30.

Ca. vi. De signis conceptus & que parientibus nocent

Conceptu decimo die dolores capitis occulorū vertigines tenebreq; . fastidiū in cibis, redūdacio stomachi; iudices sunt hoīs in choari. Salsioribus cibis vſe carentē; vngniculis partū edant. Et si respiraueret; difficilins euitantur. Oſitatio quidē in enixu letalis est. ſicut ſternuiſſe a coitu abortiuū ſi ſolo nature impulſu ſternuerit

Ca. vii. q; minimis rebus homo vitam perdat.

m Iſeret atq; etiā pudet eſtimantē q̄ ſit friuola aīalium ſuperbiſſimi origo; cum plerūq; abortus cā fiat odor lucernarū extinctū His principiis naſcuntur tirāni. Tu qui corporis viribus fidis; fortune numera amplexaris; cuius ſemper in victoria mens; qui te deum credis aliquo ſucceſſu tumens; tanti perire potuiſti. At qui etiam minoris potes hodie q̄tulo ſerpentis dente. Aut vt anas creon poeta acino vne paſſe. Fabius pretor in lactis hauſtu vno pīlo ſtrangulatus. Is demum vitam equa lance penſabit; qui ſemper fragilitatis humane memor fuerit.

Ca. xi. De vario partu

Auca animalia preter mulierem coitum nouere grauida; }
 p Fuit que vnum iuſto partu alterū quinq; menſium edidit; }
 Ca. xii. Vnde tanta hominum varietas,

Nicei nobilis poete biſantii geniti qui adulterio ethiopis nata matre nil a ceteris colore differente ipſe in auum degenerauit ethiopē Similitudinum in mēte reputatio eſt. & in qua credantur multa fortuita pollere. viſus, auditus, memoriaq; hauſte imagines ſub ipſo conceptu. Cogitatio etiam vtriuſtibe non ſubito trāſuolans; eſſimere ſimilitudinem aut miſcere exiſtimantur. Ideocq; plures in homine q̄ in ceteris omnibus animalibus differentie. quoniam velocitas cogitationum; animiq; celeritas & ingenii varietas; multiſformes notas imprimi: Cum ceteris animātibus immobiles ſint animi: Et ſimiles omnibus ſinguliſq; in ſuo cuiq; genere

Capitulum decimum tertium

Cur gignere quis nequeat

e St quedam priuatim diſſociatio corporum & inter ſe ſterilis. At vbi cum alio iunxere gignunt. Sicut auguſtus & liuia. Altis ſemel vita datur gignere. Quedā non preferūt partus. Quales ſi quando medicina & cura vicere feminam fere gignunt.

Capitulum, xiiii. Ad quā etatem fiat generatio.

m Vlier poſt. L. annum non gignit. maiorq; pars pro fluuiū genitale ſiſtit. Nam in viris maſſimam regem poſt octoginta ſex annos generalle Methimathnum clarum eſt.

Ca. xv. de mulieribus menstruīs & mola.

Solum animal menstruale mulier. Inde in utero quas appel-
lant molas. Ea, est caro informis, ferri ictum & aciem respu-
ens. Mouetur, sistitq; menses, & vt partus alias letalis alias

vna senescens

Simile quoddam & in viris quod vocat scyron sicut Opio capito-
ni pretorio viro. Sed nil reperitur magis monstrificum mulierum
pro fluuio. Arescunt superuentu musta, steriles cū lete fruges, mo-
riūtur insita Exurūtur ortorum germina, Speculorum fulgor aspe-
ctu ipso hebetatur, Acies ferri prestingitur eborisq; nitor. Aluei
apum em oriuntur, In rabiem aguntur gustato eo canes, atq; insa-
nabili veneno morsus, Quin et bituminum secax alioquin & lenta
natura in lacu iudee qui vocatur asphaltites certo tempore anni su-
pernatans, nequit sibi auelli ad omnem contactum adherens: pre-
terq; filo quod tale virus infecerit, Etia; formicis animali Minimo
in esse sensum eius ferunt, abiciq; gestatas fruges nec postea repes-
ti. Et hoc tale tantumq; omnibus tricenis diebus malum: in muli-
ere existit & trimestri spacio largius, Quibusdam sepius mense: si-
cut quibusdam nunq; sed tales non gignunt: quando hec est gene-
rando homini materia germinis e maribus coaguli modo hoc sese
glomerant: quo deinde tempore ipso animatur corporaturq;. Er-
rorem hunc cum grauidis fluxit: Inualidi aut non vitales partus generantur.

*quodam mulierum
causis non
menstruū
sunt quod
is non sunt
apud grauidas
omni nabezo
mijni hunc
domi flauo*

Ca. xvi. de dentibus, de zoroastre
de signis longitudinis vite Et gi-
gantibus & altis.

Lac femine non corrumpi aienti partum: si ex eodem viro rursus
conceperit: nigridius arbitrat, Incipiēte autem hoc statu aut
desinente: facillimi cōceptus traduntur, Fecunditatis in feminis p̄
rogatiam accepimus: inunctis medicamine oculis saliuam infici
Ceterum editis primores septimo mense gigni dentes, Septimo
eosdem decidere anno: aliosq; suffici, Quosdam & cum dentibus
nasci: sicut M curium qui ob id dentatus appellatus est
Aliqui vice dentium continuo osse gignuntur: sicut Prusias regis
bithuniorum filius

Dentes tantum inuicti sunt ignibus, nec cremantur cum reliquo cor-
pore, Vsu aiteruntur, Triceni bini viris attribuantur, Quibus plu-
res snere: longiora promisti vite spacia, Feminis minor numerus,
Quibus in dextra parte gemini superne a canibus cognomi nati:
fortune blandimenta pollicentur, Cōtra in leua, Risisse eo die quo
genitus esset vnum accepimus zoroastrem, Eide; cerebrum ita pal-

pitasse: vt impositam repelleret manum, future presagio scientie
 In trimatu: suam cuiq; dimidiam esse mensuram certum est. In ples
 num autem cūcto mortalium generi minorem in dies fieri ppe mo
 dum obseruetur. Raroq; patribus proceriores: consumente vberta
 te feminum exultione. In cuius vices nunc vergat eum.

In creta terre motu rupto monte inuentum corpus stans, xlii. cubi
 torum quod alii orionis, alii ecionis fuisse tradit. Orestis corpus
 oraculi iussu refossum septem cubitorum fuisse monumentis credi
 tur. Iam vero ante annos prope mille Homerus non cessauit: mino
 ra corpora mortalium q̄ prisca conqueri. Procerissimum hominem
 etas nostra diuo claudio principe Gabaram nomine ex arabia ad
 uectum nouem pedum et totidem vnciarum vidit. Eodem preside
 Minimus homo duorum pedum & palmi: Canopas nomine. Mas
 nium & T. equites ro. binum cubitorum fuisse auctor est M Varro.
 Et ipsi vidimus loculis asseruatos

Ca. xvii. mensure q̄titaris humane ratio Differentia

q̄ inter corpora marium & feminarum

q̄ sit homini spacium a vestigio ad verticem Id esse spaci
 sis manibus inter longissimos digitos obseruatum est. Ma
 res prestare pondere. Et defuncta viuentibus corpora om
 nium animalium. Dormientia vigilantibus. Virorum cadauera su
 pina fluitare, feminarum prona velut pudori defunctorum parcen
 te natura

Ca. xviii. admirandarum in hoibus disp ositionū

Cōcretis quosdā ossibus & sine medulis viuere accepimus. Si
 gnum eorū esset sudorē emittere: nec sitim sentire. Q̄q; & volun
 tate sciamus sitī victam. Equitēq; victorem: in pupillaribus annis
 aque subter curē fuisse morbo: phibitū humore a medicis naturā fe
 cisse cōsuetudinem: atq; senectā caruisse potu: Nec non et alii multa
 sibi imperauere.

Ca. xix. Quorundam maxima constantia et moderantia,

Erūt crassū a parthis interēptū nunq̄ risisse, sicut nec fleuisse
 multos. Socratē se eodem visum vultu. Exit hic animi tenor
 aliquādo in rigorem quendam tornitatēq; naturē duram &
 inflexibilē. Affectusq; hūanos adimit quales Apagetes greci vocāt

Ca. xx. de fortitudine & velocitate.

Carpēta cōprehēsa vna manu: retinere obnoxio: Tritan^o noīe q̄
 nitētib^o inūntis. Et alia facere q̄ aliis iscripta monuīto ei^o spectāt
 Rufius duo centenaria pondera manibus totidem pedibus: & du
 cenaria duobus humeris contra scalas ferebat

Ca. xxi. Mira de visu

vno argumentante quid veri esseet facile haud discerni posset.

Ca. xxxiii Documenta in tem
plo delphos scripta

Precepta delphis lris aureis scripta Nolle se quēq; Nichil nisi
mimum cupere, Comitēq; eris alieni esse atq; litis miseriam,

Ca. xl. de hominū felicitate et fortuna.

Felicitas cui p̄cipua fuerit hoī nō est hūani iudicij. Cū p̄sp̄rita
tem ip̄am alius alio mō & suo p̄te ingenio quisq; terminet. Si verū
facere iudicij volumus: ac repudiata oī fortune ābirione decernere
mortalisū nemo est felix Abū de igiſ atq; indulgēter fortuna decidi
tur cū eo: qui iure dici nō infelix pōt. Quippev̄t alia nō sūt: certene
lassescat fortuna metus est. Quo semel recepto solida felicitas nō ē

Ca. xlviii. de spaciis vite lōgissimis
& varia annorum assignatione

Hesiodus multa fabulose, Cornici nouem nostras attribuit eta
tes. Quadruplum eius ceruis, id triplicatum coruis

Quosdam in etholia epiorum gentis annos ducēros explere. Cor
nelius ait dandonem in ilirico quingentis vixisse, Regem quendā
octingentis, filium sexcentis, Que omnia instiscia temporum. An
num enim alii estate vna determinabant, alterum hieme. Alii qua
dri partitis temporibus, sicut archades quorum anni trimestres su
ere. Quidam lune semiovt egyptii. Itaq; et apud eos aliqui singu
la millia vixisse proditur. Argantonium gaditanum octoginta ana
nis regnasse prope certum est. Putant quadragesimo cepisse, Mas
missam quadraginta annis regnasse indubitatum est, Gorgiam si
culum Centum octo vixisse, Q. fabius maximus quadraginta ānis
augur fuit,

Ex feminis liuia nonaginta septem annis, Samilam, C. decem ana
nis vixisse auctor est alconius pedianus

Ca. xlix. varietas longitudi
nis & breuitatis vite.

Negauere Epigenes et berofus quemquem nonaginta parciū ex
ortiuā mensuram quod anaphoras vocant transgredi, & has ip̄as
in cidi ocurso maleficorū siderū. Rursus esculapii sententiā secuti
qui statuta vire spacia a stellis accipi dicit. Rara autē dicūt esse lōgis
ora t̄pa q̄nquidē momētis horarū insignibus lune dierū ve septe;
atq; xxiiii, que nocte et die obseruentur ingens turba nascatur:
scansili annorū lege occidua; quam climateras appellant non fere
ita genitis, liiii, annum excedēibus. Homerus eadem nocte natos
hectorem et polidamenta tradit tam diuerse sortis viros. Hisdem

bnda diat
plato in th
mao se la
veissa libros
gypto a. 1
xpe mly 692
noy. scriptog
intelligēda
de 2 nig.
69

etiã horis nascentibus in toto mũdo cotidie domini et serui gignũtur, rex & inops.

Ca. l. vite humane breuitas et eius incommoda:

Breue tempus in his etiam quibus largissime cõtingit. Vniuer sum itaq; cui tps intuentibus q; estimatõe nocturne gets dimidio quilq; spacio vite sue viuit; pars equa morti filis exigis. Nec reputant infancie anni qui sensu carẽt. Nec senectæ in penaz minantis. Tot periculorũ genera, tot morbi, metus, cure. Totiens inuocata morte: vt nullũ frequentius sit votũ. Natura vero breuitate nichil p̃stitit melius, hebescũt sensus, mēbra torq̃ntur, p̃morĩ visus, auditus dentes etiam ac ciborum instrumenta: et taniẽ vite hoc tempus an numeratur. Ergo pro miraculo et id solitariũ reperit exẽplũ xeno philum musicum, c. & v. annis vixisse sine vlllo corporis incõmodo. At hercule reliquis oibus per singulas membrorũ partes qualiter nullis alus animalibus; certis pestifer calor remeat horis, aut rigor nec horis modo: sed et diebus noctibusq; trinis quadrinis ve etiaz toro anno, atq; etiam morbus est aliquis per sapientiam mori. Morbi quoq; quasdam leges natura iposuit. Quadrini circuitus febrez nunq; bruma nũq; hibernis mēsis incipere. Senes minime sētire pestilentia. Obseruatũ in meridianis ptibus ad occasum solis pestilentiaz semp̃ tre. Nec vnq; fere aliter fieri hieme, nec vt ternos excedat menses.

Ca. li. De signis mortis.

Am signa letalia in furoris morbo risũ. Sapiẽtiẽ vero egritudine fimbriaz curã & stragule vestis plicaturas. Cato ad filiũ de valitudinis quoq; obseruatõẽ: vt ex oraculo aliquo pdiderit: senilẽ inuẽtã p̃mature mortis signum esse. Quibusdam perpetua febris est vt mecenati. Eidem triennio sup̃mo nullo hore momento contigit somnus.

Ca. lii. De his qui relati reuixerunt.

Iala consularis in rogo reuixit. Er qm̃ subueniri nõ potuerat preualente flãma viuis crematus est. Repimus inter exẽpla hermotini aiam relicto corpe errate solitã: vagãq; e lōginquo multa anũciare, q; nisi a p̃nti nosci nõ potuissent. Corpe interi semianimi: Donec cremato eo inimici remeãti aie velut vaginã corp⁹ ademerũt. Aristel etiã visam euolatẽ ex ore in p̃coneso corui effigie. Puerũ estũ & itinere fessũ in specu septem et quinquag. dormisse annis: rerum faciem mutationemq; mirantem: velut postero exp̃pectum die. Feminatum sexus huic malo videtur maxime oportunos: conuersione yulue, que si corri-

gatur: spiritus restituitur.

Bello siculo gabienus vir fortissimus captus a pompeio incisa ceruice & vix coherentem iacuit in litore tota die. Cum adueesperasset: cum geniu et precibus congregata multitudine peccit vti pompeius ad se veniret: aut aliquem ex caris miseret. Se autem ab inferis remissum: habere quod nunciaret. Dixitque diis placere pompeii causas, & partes pias, proinde euentum futurum quem optaret: Hoc se nunciare iussim. Argumentum fore veritatis: quod peractis mandatis protinus expiraturus esset.

Capitulum, liii, mortes repentine.

Gaudio obire sophocles et dionisius sicilie tyrannus vterque accepto tragice victoriae nuncio. Mater pugna canuensi filio cymolius viso conota falsum nuncium. Pudore diodorus sapientie dialectice professor lusoria questione non protinus ad interrogationes dissoluta. Nullis euentibus causis obire dum calciantur duo cesares matutino

Legatus qui rhodiorum causam in senatu magna cum admiratione orauerat, in limine curie protinus expirauit egredi volens. A. pompeius in capitolio cum deos salutasset, Thalnia consul cum sacrificaret

Durius medicus dum mulsi portionem haurit. Sanseius cum a balneo reuersus ouumerberet. Cornelius gallus pretorius & Quaterius eques romanus in venere obire.

L. domicius clarissime gentis apud massiliam victus captus a cesare veneno potu propter tedium vite postquam biberat: omnino opere viuere anixus est.

Finis septimi libri.

Iber Octavius agit de animalibus brutis

Ca. i. Elefantorum commendatio.
& de sensu eorum.

Maximum animalium est elephas proximisque humanis sensibus. Quippe intellectus illi sermonis patrii. Et imprimis obedientia officiorum que didicere memoria, Amoris & glorie voluptas. Imo etiam.

que in homine rara: probitas prudentia, equitas, religio quoque, siderumque solis ac lune veneratio. Auctores sunt in mauritanie saltibus; ad omnem nitescente luna noua greges eorum descendere. Ibique se purificantes solent aqua circumspergi, atque ita salutato sidere in siluas reuerti. Aliene quoque regionis intellectu creduntur maria transituri, non ante naues conscendere; quam inuitati rectoris iureiurando de reditu. Quod ad docilitatem attinet regem adorant genua submitunt, Coronas porrigunt.

Ca. iiii. De elefantorum docilitate

certum est unum tardioris ingenii in accipiendis que tradantur; sepius castigatum verberibus; eadem illa meditantem non esse repertum.

Deciduos casu aliquo vel senecta dentes defodiunt. Hoc solum ebur est. Quamquam etiam nunc ossa secari cepere penuria.

Ca. iiii. de eorum clementia,

Elephas homine obuius forte in solitudine & oberrans; clemens placidusque etiam demonstrare viam traditur.

Ca. v. De intellectu eorum & memoria.

Elefanti semper gregatim ingrediuntur. Ducit agmen maximus natus. Cogit etate proximus. Omnem transituri minimos premittunt; ne maiorum ingressu atterente alieu creseat gurgitis altitudo. Pudore nunquam nisi in abdito coeunt. Nec adulteria nouere, nullave propter feminas inter se preliant; ceteris animalibus pernicialia. Nec quia desit illis amoris vis. Namque unus amasse quandam coronas vendentem in egipto. Alius menandrum stracusanum incipientis iuuentis in exercitu ptolomei desiderium eius quotiens non videret in media testatus. Amoris fuisse argumenta gaudium a conspectu blandicieque incodite. Stipes quas populus dedisset seruare & in sinum effuse, Mec mirum esse amorem quibus sit memoria. Ideoque namque tradit agnitionem in senecta multos post annos; qui rector in iuuenta fuerat.

Ca. vii. Pugne eorum & clementia,

Cum hanibal captiuos nostros dimicare inter se coegisset; unum qui superat obiecit elefanto & illum dimicti pactus si interemisset. Solus ergo in arena congressus magno penorum dolore confecit. Hanibal cum famam eius dimicationis contemptum allaturam beluis intelligeret; equites misit qui abeuntem interficerent

Tanta ipsius narratur clementia contra minus validas ut in grege pecudum concurrentia manu dimoueat; ne quid obterat imprudens. Nec nisi laceffiti nocent. Ideoque gregatim semper ambulant. Equi

tatu circumue&i infirmos aut fessos vulneratos ve: in medium agmen recipiunt: ac velut imperio vel ratione per vices subcunt. Capiti celerrime mitificatur ordeis succo.

Ca. viii. Quomodo capiuntur.

c Apiuntur in india vnum ex domitis agēte rectore: qui deprehensum solitarium ab actum ve a grege verberat ferū.

Quo fatigato transcendit in eum nec tecus ac priorem regit, Africa soneis capit in quas deerrante aliquo: protinus ceteri congerunt ramos, conantur q̄ extrahere. Antea domitandi gratia congeriebant regis equitatu in cōuallem manu factam, & longo tractu fallacem. Quos inclusos ripis fossisq̄ fame domabant. Argumentum erat ramus homine porrigente clementer acceptus.

Ca. ix. Quomodo domantur.

d Omantur rabidi fame & verberibus: elephantis aliis admotis qui tumultuantem cathenis coherceant.

Domiti militant, prosternunt acies, proterūt armatos. Idē mīnimo suis stridore terrentur Indicum affri pauent, nec intueri audent. Nam maior indicis magnitudo est.

Ca. x. Eboris abundantia vbi sit.

In extremis affrice que confinis ethiopiae est: sepes & pecorum stabula dentibus elephantorum fieri Polibius tradit.

Ca. xi. Discordia elephantorum & draconum

Maximos fert. india bellantesq̄ Cum his perpetua cum draconibus discordia tante magnitudinis vt & ipsos circumflexu facili ambiant, nexuq̄ nodi perstringāt. Cōmoriturus dimicatione victusq̄ corruens complexum elidit pondere.

Ca. xiiii. De serpentibus maximis.

Egastenes scribit in india serpentes in tantam magnitudinem adolere: vt solidos hauriant ceruos taurosq̄. Me-trodorus in pontico vt superuolantes quos alte perniciterq̄ alites: haustu raptas absorbeant.

Ca. xv. Fera mirabilis.

Tradunt in moesia feram que bonasus vocetur equina iuba per cetera tauro similem, cornibus ita inflexis vt non sint vtilia pugne. Quapropter fuga sibi auxiliari: reddente ea finem interdum & trium iugerum longitudine: cuius contactus: sequentes vt ignis alius quis comburat.

Ca. xvi. De leonibus.

l Eoni precipua generositas, tunc colla armosq̄ vestiunt iube. Quos vero perdi generauerunt: semper insigni hoc ca-

rent. Simili modo femine . Magna his libido coitus. & ob hoc maribus ira. Affrica hec maxime spectat inopia aquarum ad paucos annes congregantibus se feris . Ideo multiformes ibi animalium partus. Variè feminis cuiusq; generis mares aut vi aut voluptate miscente. Unde etiam. Vulgare grecie dictum semper aliè quid noui affricam afferre. Odore pardi coitum sentit in adultera leo. totaq; vi cõsurgit in penas. Idcirco aut culpa flumine abluitur aut longius comitatur.

Alexandro magno inflamato cupidinè animalium naturas noscèdi delegataq; commentatione aristoteli summo In omni scientia viro aliquot millia hominum in totius asie grecieq; tractu parere iussa: omni quos venatus aucuptia piscatusq; alebãt quibusq; vinaria. armenta alnearia piscine auaria In cura erant: nequid vsq; gentium ignoraref ab eo. Quos percontando quinquaginta ferme volumina illa preclata de animalibus condidit. Que a me collecta in artum cum his que ignorauerat queso legentes boni consulãt in uetis nature operibus. mediocq; clarissimi regum omnium desiderio cura nostra breuiter peregrinantes. Is tradidit leenam parere primo fetu catulos quinq;. ac per annos singulos vno minus . ab vno sterilefcere. Informes minimasq; carnes magnitudine mustelarum esse initio. Semestres vix ingredi posse. nec nisi bimestres moueri.

Raros in potu leones. vesti alternis diebus A satuitate inter duo cibo carere. Que possint in mandendo solida deuorare: nec capiente aluo: coniectis in fauces vnguibus extrahere: vt si fugiendum sit: non in facietatem abeat. Vitã his longam docet argumento: q; pleriq; dentibus defecti reperiantur Polibius in senecta hominem ab his appeti refert: quoniam ad persequendas feras vires non suppetant. Tunc obsidere affrice vrbes eaq; de causa crucifixos sevidisse cum scipione. quia ceteri metu pene similis abstererentur eadem noxa. Leoni tantum ex feris clemẽtia in supplices prostratis parcit. & vbi seuit: in viros priusq; in feminas fremit. in fantes non nisi in magna fame. Credit libia intellectum prouenire ad eas precum. Captiuam certe getulie reducecm audiui relatu multorum in siluis impetum a se nutigatum alloquio: ause se dicere feminam. profugam. infirmam. supplicem. animalis omnium generosissimi ceteris imperantis: indignam eius gloria predam. Varia circa hec opinio ex ingenio cuiusq; vel casu mulcra alloquio feras.

Leonum animi iudex cauda sicut & equorum aures. Namq; & has notas generosissimo cuiq; tribuit. Immota ergo placidus clemens blandenti similis: quodrarum est. Crebrior enim Iracundia eius.

In principio terra verberatur. Incremento seu quodam incitamento flagellatur. Idem faciat innoxii sunt. Illa nobilior animi significatio qualibet canum & venantium virgine vi contemptiui restitansq; cedit: in cāpis vbi videri potest. Idem vbi virgulta siluafq; penetraverit: acerrimo cursu fertur. velut deputans absconsiones turpitudine. Vulneratus obseruatione mira percussorem nouit: & in quātalibet multitudine appetit. Enimvero qui tela quidem miserit nec vulnetauerit correptum raptatumq; sternit. nec vulnerat. Cum pro catulis dimicat feta: oculorum aciem traditur defigere in terram: ne venabula expauescat. Ceterum dōlis carent ac suspitione. Nec limis aspiciunt oculis aspiciq; similitudo nolunt. Atq; hoc tale tamq; fenum animal: rotarum orbis circumacti curusq; inanes: & gallinaceorum criste cantusq; etiam magis terrēt. sed maxime ignes.

Leonū simul pugnam plurimum rome. princeps dedit. Q. scenola. Centum autem iutorum primus omnium. L. Sila. Primus hominum leonem tractare ausus manu: & ostendere mansuetum hanno e clarissimis penorum traditur. Damnatufq; illo argumento: quoniā nichil non psuasurus vir tam artificis ingenii videbatur. & male credi libertas ei: cui intantū cessisset etiā feritas. Hælpis samius in affrica delatus naue iuxta littus conspecto leone hiatu minaci arborem fugā petiit: libero patre inuocato: quoniam tum precipuus votorum locus est: cum spei nullus est. Sed neq; profugiendi cum potuisset fera institerat. & procumbens ad arborem hiatu quo terruerat miserationē querebat. Os morsu validiore adheferat detibus crutiabatq; inedia: Tum pœnam in ipsis eius testis diu suspectans: ac velut mutis precibus orantem. Digressus tandem os euellit prebenti. & q̄ maxime opus est caput acconimodanti. Traduntq; q̄ diu nauis ea in littore stetit: retulisse gratiam venatus aggerendo. Miremur postea vestigia homini intelligi a feris. aut vnde medicas manus hominis sciunt nisi forte vis malorum etiam feras experiri omnia cogit.

Ca. xviii. De tigrilibus.

Igrim hircani & Indi ferunt. Animal velocitatis tremende. Et maxime cognite dum capitur fetus. qui semper nuerosus est. Vbi vacuum cubile reperit foeta: fertur preceps odori vestigans. Raptor appropinquate fremitu abicit vni ex catulis. Tollit illa morsu. Et pondere etiā ocior acta remeat. Iterum consequitur & subinde: donec in naue regresso irrita feritas seuit in littore.

Ca. xxii. De lupis.

Inertes hos paruofq; affrica & egiptus gignant. afperos trucesq; frigidior plaga. Homines in lupos verti rurfumq; reftitui. Mirum eft q̄ procedat greca credulitas. Nullum tam impudēs mē dadium vt teſte careat.

Dies quibus coeant toto anno non amplius. xij. Eundem in fame veſti terra. Inter auguria ad dexteram comitantium precifo itine re ſi pleno idore fecerit nullum omnium preſtātius. Sunt in eo genere quī ceruarii vocantur. Qualem gallia in pompeii magni arena ſpectatum. Huīc quaſi in fame mandenti ſiquis reſpexerit obliuionem cibi ſubripere aiunt; digreſſumq; querere aliud.

Ca. xxvii. Animalia docuerunt
hoſtines multas medicinas.

Ibis per eam partem ſe perluens qua reddi ciborum onera maxime ſalubre eſt. monſtrauit cliſterifandi formam. Dictamum herbam extrahendis ſagittis cerui monſtrauere percuffi eo telo paſtuq; eius herbe eiecto. Idem percuffi a phalango quod eſt aranei genus aut aliquo ſimili caneros edendo ſibi medetur. Celidoniā ſui ſaluberrimam hirundines monſtrauere; vexatis pullorum oculis illa medentes. Edera apri in morbis ſibi medentur & caneros vexando maxime mari eiectos. Anguis hiberna latebra viſu obſcurato; maratro herba ſe affricans oculos inungit ac reſouet. Panthera ſe per carnes fricatas aconito venantur barbari. Ocupat ilico fauces earum angor. At fera contra hec incrementis hominis ſibi medet & alias tam auida eorum: vt a paſtoribus ex industria in aliquo vaſe ſuſpenſa alcius q̄ vt queat ſaltu contingere: iaculando capetendocq; deſigi & poſtremo expirare

Ca. xxviii. Pronoſtificant homines
animalium admonitione

Petricula premonent animalia nō fibris ſolum extitq; circa quā magna pars mortalium heret: ſed alia quadam ſignificatione. Ruitnis imminētibus muſculi premigrant. Aranei cū telis primi cadūt Obſeruatum vulpem aure ad glaciem compoſita coniectare craſſitudinem gelii.

Ca. xxix. ciuitates & gentes a Minutis animalibus delete.

Ec Minus clara ſunt exitii documenta In Minutis animalibus. Suffeſſum cuniculis in hispania opidum. A talpis in teſſalia. Ab ranis ciuitatem in gallia pulſam. Ab locuſtis in affrica. In giaro cicladum inſula amyclios muribus ſuſgatos. In italia amyclas a ſerpentibus deletas. A ſcolopendris ab

actos aterietes auctor est theofrastus.

Ca. xxxiii. de ceruis

Ervis quoq; est sua malignitas: q̄q̄ placidissimo animalium
 c Vrgente vi canum: vltro confugiunt ad hoïem. Et in parien-
 do: semitas Minus cauēt humanis vestigiis tritas: q̄ q̄ secrete
 et feris oportune. Cōceptus earū post arturi sidus. Octouis mē sib^o
 ferūt partus. & interdū geminos. A cōceptu separant se. At mares
 relictī rabie libidis seuiunt. Editos partus exercent cursu. & fugā
 meditari docent. Ad prerupta ducūt saltnmq; demonstrant
 Iā mares soluti desiderio libidinis auide petūt pabula. Vbi se p̄pin-
 gues sensere: latebras q̄rūt: fatētes incōm odū pōdus. Fugiūt la-
 tratu canum audito aura semp̄ secunda: vt vestigia cū ipsis abeant;
 Mulcētur fistula pastoralī & cantu. Cum erexere aures: acerrimū au-
 ditus. Cum remisere surdi. Ceterū aīal simplex oīm rerū miraculo
 stupens. Intantū vt equo aut bucūla accedēte p̄pius: hoïem inxta
 venantē non cernāt. aut si cernūt: arcū ipsum sagittasq; mītentur.
 Maria tranant gregatim nantes porrecto ordine. & capita imponē-
 tes precedentium clunibus. vicibusq; ad terga redentes. Hoc ma-
 xime notatur a cilicia ciprū transeuntibus. Nec vidēt terras: sed in
 odore earū natant. Soli animalū statuo vere annis oibus amīctunt
 cornua. Ideo q̄ maxime ip̄o die inuia petūt latēt amīssis velut ver-
 mes. Sed & ipsi bono inuidētes dextrū cornu negant iuenerit: Seu
 medicamēto aliquo p̄ditum. Idq; mirabilius fatendū est: cum in vi-
 uariis mutent omnibus annis. Accensis vtrīstibet: odore serpentes
 fugant. Et comiciales morbi deprendunt. Indicia etatis in illis ge-
 rant: singulis annis addiciētibus ramos vsq; ad sexenuos. Nec po-
 test etas discerni. sed dētibus etas declarat. Aut ei paucos aut nul-
 los habēt in cornibus imīs ramos. Non decidunt castratis cornua.
 nec nascunt. His est cum serpente pugna. Inuestigant cauernas. na-
 riūq; spiritu extrahunt renitentes. Ideo singulare fugandis serpē-
 tibus odor cornu ceruino adusto. Vita ceruis longa. Post. C. annos
 aliquibus captis cū torquibus aureis quos alexāder magnus addi-
 derat ad opertis iam cute in magna obesitate. Febriū morbos non
 sentit hoc animal. Quin & medetur huic timori. Quasdam nos p̄ri-
 cipes feminas scimus omnibus diebus matutinis carnē hāc degu-
 stare. & lōgo euo caruisse febribus. Q̄ d̄ita demū existimant ratum:
 si vulnere vno interierit.

3

causis febry
by medent

Ca. xxxvi. de vtilis.

e Orum coitus hiemis Inicio. Nec vulgari quadrupedū mo-
 re: sed ambobus cubantibus complexisq;. Deinde secessus
 e iii

in specus sepatatim : In quibus pariunt tricesimo die : candidam informemq; carnem paulò muribus maiorem , sine oculis , sine pilo . Ungues tantum prominent . Hanc lambendo paulatim figurant . Nec quisq; rarius q̄ homines patientem videre vrsam . Ideo mares quadragenis diebus latent femine quaternis mensibus . Primis diebus bis septenis tam graui somno premuntur : vt ne vulneribus quidem excitari queant . Ab his diebus residunt ac priorum pedum succu viuunt . Fetus rigentes apprimendo pectori fouent : non alio incubitu q̄ oua volucres . Mirum dictu credit theofrastus per id tempus coctas quoq; vrsorum carnes si assuerentur increfcere . Cibi tunc nulla arguniēta , nec nisi humoris minimum in aluo inueniri . Sanguinis exiguas circa corda tantū guttas reliquo corpori nichil inesse .

Oculi eorum hebetantur crebro : qua ratione fauos expetunt . In ualidissimum vrsu caput : quod leoni validissimum . Ideo vtgente vi se precipitaturi ex aliqua rupe : manibus eo operto iaciuntur . ac sepe in arena colaphis inflictis exanimantur . Cerebro venenum inesse hispanie credunt . Occisorumq; in spectaculis capita cremāt Ingridiuntur & bipedes . Tauros ex ore cornibusq; eorum pedib⁹ omnibus suspensi pondere fatigant . Nec alteri animalium in maleficia ; stulticia soletior .

Capitulum, xxxvii.

De herinatis.

Preparant hieme & herinatis cibos volutati supra iacentia posita affixa spinis vnum non amplius tenentes ore : portant in cauas arbores . idem mutationē aquilonis in austrum condentes se in cubile prelagiunt . Vbi sensere venantem : conuoluuntur in formam pile . In desperatione vrinam ex se reddunt .

Capitulum, xl. De cane et eius amore ad hominem

Fidelissimi ante omnia canes atq; equi . Pugnasse aduersus latrones canem pro domino . Confectumq; plagis a corpore non recessisse : volucres & feras abigentem . In epiro agnitu in conuētū percussorem domini : lanuatu latratuq; adactū : vt fateretur scelus .

Garamantorū regem canes ducēti ab exilio reduxerunt : preliātes contra resistentes . Propter bella colophonii itemq; castabalē ses cohortes canum habuere . Prume dimicabant in acie , nunq; detrectantes . hec erant fidissima auxilia nec stipendiorum indiga . Memoratur bithinie regis vxor lacerata propter lasciuiores cum rege iocum . Celium senatorem ab atmatidis oppressum , nec prius

ille vulneratus quæ cane interempto.

Noſtro euo actis populi ro. teſtatum: cum animaduertetur in. T. fabinum: Canem nec a carcere abigi potuiſſe. nec a corpore receſſiſſe. Abieſto in gradibus meſtos edentem vlulatus: magna po. ro. corona circunſtante. Ex qua cum quidam & cibum obieciſſet: ad os defuncti tuſſe. In natauit idem in tiberim cadauere abieſto ſuſtentare conatus effuſa multitudine ad ſpectandam animalis fia dem. Solidi dominum nouere. Ignorum quoq; ſi repente veniat in telligent. Soli nomina ſua: ſoli vocem domeſticam agnoſcunt. Itinera quauis longa meminere Nec vili preter homines memoria maior. Impetus eorum ac ſenicia mittigatur ab homine confiden te hūmi. Plurima alia in his coridie vita inuenit. In venatu ſolertia ac ſagacitas precipua. Scrutatur veſtigia atq; perſequitur. Comitantem ad ſeram inquiſitorem loro retrahens quæ aquam tranſiliens ſe occultaret quam ſignificans demonſtratio eſt cauda primū deinde roſtro. Ergo etiam ſenecta feſſos cerofq; ac debiles ſinu ferūt: ventos & odorem captates prodentefq; roſtro cubilia.

Et gribus eos indi volūt concipi. & ob id in ſiluis coitus tēpo re alligant feminas. Primo & ſecundo fetu nimis feroces putant gigni. Tertio demum educant. Hoc idem e lupis galli quorum greges ſuum quiſq; ductorem e canibus & ducem habent illum venatu comitantur illi parent. Namq; inter ſe exercent etiam magiſteria. Indiam petenti alexandro. Rex albanie dederat in uſitate magnitudinis vnū. Cuius ſpecie delectat: iuſſit vrfos mox apros deinde dāmas emitti: cōtemptu immobili tacente. Eaſq; ſegnacie tanti corporis offenſus imperator generoſiſſimi ſpiritus: eum interimi iuſſit. Nunciauit hoc fama regi. Itaq; alterum mittens tradidit mandata: ne in paruis experiri vellet. ſed in leone elephāto ve. Hoc interempto preterea nullum fore. Nec diſtulit alexander. Leonē: poſtea elefantuz iuſſit induci: haud alio magis ſpectaculo letatus. Horretibus quippe per totū corpus vilis ingēti primū la tratu inonuit. Mox in ceruicem aſſultans contra beluā exurgens hinc & illinc artificio dimicatione: qua maxime opus eſſet inſeſtās: atq; enitens: donec aſſidua rotarum vertigine ad caſum eius tellure concuſſa.

Gignunt cecos, & quo ampliore alunē lacte eo tardiorē viſum accipiunt. Non tñ vltra. xxi. diem nec ante ſeptimū. Quidā tradūt ſi vnus gignat nono die cernere ſi gemini decimo. Idēq; in ſingulos adici. Totidēq; eſſe tarditatis ad lucē dies. Optim⁹ in fetu qui nouiſſimus cernere icipit. Aut quē primū fert in cubile foeta.

Rabies canū firio ardente homini pestifera. Ita morbis letalis aque metus. Quapropter obuiam itur per .xxx. eos dies gallinaceo maxime fimo mixto canum cibus. Aut si preuenerit morbus veratro.

Capitulum, xli.

De eodem.

Columela auctor est si, xl. die q̄ sit natus castratur morfu cauda summusq; eius articulus auferatur sequenti neruo exempto; nec candam crescere nec canes tabidos fieri.

Capitulum, xlii.

De equis miradiſtu.

Sedecim talentorum ferunt emptum bucephalem. Neminem hic alium q̄ alexandrium regio instratus ornatu recepit in sedem. Equum adamatum a semiramide; vsq; ad coitum iuba auctor est. Alium detracto oculorum operimento & cognito cum matre coitum petisse preiupta atq; exanimatum. Equum eadem de causa in agro reatino laceratum pariterq; aurigam inuenimus. Namq; et cognationum intellectus illis est. Itaq; in grege prioris anni sorore etiam q̄ matre equa comitatur.

Docilitas tanta est vt symbarum exercitus: equitatus ad symphonie cantum saluatione quadam moueri discant. Idem presagunt pugnam. & amissos lugent dominos lacrimasq; interdū desiderio fundūt interfecto nichomediae rege equus eius inedia vitam finiuit Centaretrium occiso an thiocho potitum equo eius: cōscendisse ouātem. At illum indignatione accensus domitis frenis ne regi posset precipitem in abrupta Isse exanimatumq; vna. Sarmate lōginqua itinera acturi: inedia pridie preparant eos. exiguum tm̄ potum imparcientes. Atq; ita p̄ centena millia cucurrissē. Viuunt annis quāgenis. Famine minore spacio. Eodem quinquēnio finem crescendi capiunt. Mares anno addito.

Equarum libido extinguitur iuba tonsa.

Et sane equis amotis innasci veneficium hipomanes appellatum in fronte carice magnitudine colore nigro. quod statim edito partu deuorat feta. aut partum ad vbera non admittit: si quis prereptū habeat. Olfactu in rabiem Id genus agitur. Amissa parentes in grege armenti fete relique educant orbem. Quo quis acrior in bibendo profundius nares mergit. Scithe per bella feminis vti mallunt quoniam vrinam cursu non impedito reddant. Constat in lusitania circa tagum amnem equas fauonio flante obursas animalem concipere spiritum partumq; fieri & gigni perniciosissimum. sed trīennium non excedere vite. In eadem hispania gallica Gens est astu-

ria. & equini generis minori forma appellatos asturcones gignūt
Quibus non vulgaris in cursu gradus, sed mollis alterno crurum
explicatu glomeratio, Equo fere qui homini morbi preterq̄ vesice
conuersio.

Capitulum, xlii.

De asinis.

Sinum quadringentis nummis emptum, Q asio fenatore
a auctor est. M. varro. Opera sine dubio geruli mirifica, arā
do quoq̄. Sed mularum maxime pro generatione. Patria
etiam spectatur in his. Frigoris maxime impatiens. Ideo non ge-
neratur in ponto. Nec in equinoctio verno vt cetera admittitur:
sed solstitio. mares in remissione operis deteriores. Partus a. xxx.
mense ocissimus, sed a trimatu legitimus. Totidem quot equa &
similitudo & eisdem mensibus. Sed incontines vterus vrinam ge-
nitalem reddit: ni cogatur in cursum verberibus a coitu. Raro ge-
minos parit. Paritura fugit lucem ne conspiciatur ad homine. Gi-
gnit tota vita que est ad. xxx. annum. Partus charitas somnia est.
sedaquarum tedium maius. Per ignes ad fetus tendunt. He si ri-
nus minimus Interfit horrent ita vt pedes caueant omnino tinge-
re. Nec nisi assuetos potant fontes. Nec pontes transeant perrari-
tatem plantarum translucentibus fluuiis. Mirnq̄ dictu siciunt:
et si immutentur aque: vt bibant sunt cogende exponerande ve-
Nec nisi spaciose incubent atteruntur. Varia namq̄ somnio visa
conciipiunt istu pedum crebro: que nisi per inane emicnerit repul-
su durioris materie clauditatem ilico affert. Questus ex his opti-
ma predia exuperat.

Capitulum, xlii.

De mulis.

Ex asino et equa mulus gignitur mense, xlii. animal in la-
bore viribus eximiū. Ad tales partus equas neq̄ quadri-
mis minores neq̄ decemnibus maiores legunt. arceriq̄
vtrumq̄ genus ab altero narrāt: nisi infancia eius generis q̄ inzāt
laete hausto. Quapropter subreptis pullis statim in tenebris vbe-
ribus equarum asinarum ve aculeos admouent.
Gignitur mula ex equo & asina; sed effrenis & tarditat'is indomite:
Feminas a partu optime septimo die impleri. Mares fatigatos me-
lius implere, que non priusq̄ dentes pullimos faciat conceperit:
sterilis intelligitur. Et que non primo initu generare ceperit.
Nata ex speciebus diuersis non gignere in omni animalium gene-
re. Est in annalibus peperisse sepe sed prodigii loco habitū. Theo

fractus vulgo parere in capadocia tradit, sed eē id animal ibi sui generis. Mule calcitratus inhubetur vini crebriore potu. Generantur ex equa & onagris mule veloces in cursu: duricia pedum eximia, verum rugoso corpore. Indocto animo, sed generoso. Onagro & asina genitus omnis antecellit.

Mulum .lxxx. annis vixisse atheniesi monumentis apparet

Ca. xlv. de bobus.

Si post coitum in dextram partem abeant tauri: gñatos mares esse, si in leuam feminas. Conceptio vno initu peragitur, Quod si forte errauit vicesimo post die marem femina repetit. Pariunt mense decimo. Quicquid ante genitū inutile est. Gentes que lacte viuunt ita fetus dispensant; vt omni tempore anni supersit alimentum. Tauri non sepius q̄ bis die meunt. Boues animalium soli retro ambulantes pascuntur. Apud garainantas handaliter, Vita feminis quindecim annis longissima, maribus viginti. Robur in quinquatu. Lauatione calide aque traduntur pinguescere. Et si quis in cisa cūte spiritum in viscera arundine adigat

Nigri coloris candidi ve: ad laborem dānantur. Domitura boū in trimatu. Postea sera, ante prematura. Optime cum domito luuencus imbuitur.

Ca. xlvii. de natura pecudum et pecorum

Generatio bimis vtrūq; ad nouenos annos. Coitus omnibus ad arturi occasum, id est in idus maias ad aquile occasum, i. xiii. kal. augusti. Gerunt partum diebus .C. l. postea concepti inualidi. Multi hibernos agnos preferunt vernis: quoniam magis interfit ante solsticium q̄ ante brumam firmos esse. Solumq; hoc animal vtiliter bruma nasci. Aries senecta melior, ferocia eius cohibetur cornu iuxta aurem terebrato. Dextro teste preligato: feminas generat: leuo mares. Tonitrus solitatis ouibus aborsum inferunt. Remedium est congregare eas vt cetu iuuent. Aquilonis flatu mares concipi dicunt, austris feminas. Atq; in eo genere maxime spectantur ora, quia cuius coloris sub lingua habere venas: sic lanticiū i fetu, variūq; si plures fuere. Et muratio aquarū potusq; variat

Ca. xlviii. de lanis & quibus locis exellant

Lana laudatissima apula, & que in italia greci pecoris appellatur alibi italica. Circa tarentum camisumq; summā nobilitatē hñt Hispania nigri velleris precipuas habet, fuluas tarentum.

In egipto lana est ex qua vestis detrita vsu tigitur. Rursusq; euo durat, Est & hurte filo crasso in tapetis antiquissima gratia. Aliter hec galli tingūt: aliter parthorū gētes, Lane & per se coacte vestes

faciunt. Et si addat acetum etiã ferro resistunt. Imo vero etiã igni bus. Nouissimo sui purgamento. quippe athenis coquentium ex tracte indumentis vsu veniunt: galliarum vt arbitror inuentum. Certe gallicis hodie nominibus discernuntur. nec facile dixerim qua id etate ceperit.

In ipsa oue satis generositatis oñditur breuitate crurũ. ventris vestitu. Quibus nudus esset apicas vocabãr dãnabantea. Castrari agnos nisi quinq; mestres prematurum existimant. Q̄ stultissima animalium lanara. Qua timuere ingredi: vnum cornu raptò sequuntur alia.

Ca. xlix. de capris.

Ap̄re pariunt & quaternos. sed raro admodũ. ferunt men
 c sibus vt oues. Capre pinguedine sterileſcunt. Trime mĩ-
 nus vtiliter generant & in senecta. nec vltra quadrienniũ:
 incipiunt septimo mēse & adhuc lactantes. Mutilũ in vtroq; sexu
 vtilius. Primus in die coitus non implet. sequens efficacior. ac de
 deinde concipiunt nouẽbri mēse: vt marcio pariunt turgentibus
 virgultis. Pariunt octonis annis. Abortus frigori obnoxius.

Solertiam eius animalis Mucianus visam prodidit: In ponte p̄
 tenui duabus obulis e diuerso: cum circũactũ angustie non caperẽt
 nec reciprocatõẽ lōgĩtudo. In exilitate ceca torcẽte rapido mina
 cit subterfluẽte: alterã decubuisse atq; ita altera p̄culcate sup̄gressã

Mares q̄ maxime cymos lōgis auriculis infra tr̄sisq; armis quillo
 sissimis. Quib^o sũr cornua sunt & iudicia annorũ p̄ in cremẽta nodo
 rũ. Mutilis lactis maior vbertas. Auribus eas spirare non naribus.
 Nec vnq; febre carere: ideoq; fortasse q; aia his q̄ ouibus arduior
 calidioreſq; cõcubitus. Tradit & noctu nõ minus cernere q̄ iterdũ
 Et id̄ captinũ iecur si vescaĩ restituit vesprinã acie: his quos noctilo
 pas vocãt. In cicia circaq; Sirias vilotõsili vestiuñt. Capras in oc
 casum declinũ sole negãt intueri inter sese sed auersas iacere. Reli
 quis horis inter se aduersas & cogniciores. Villis in mēto siqs cas
 pram trahat ex grege spectant alie stupentes. Id etiã euenire cum
 quandam herbam aliqua earum momorderit. Morsus eatum arbo
 ri exicialis. Oliuam quoq; lambendo sterilem faciunt.

Ca. l. de Suis

f Vili pecori admissura a fauonio ad equinoctium vernũ. Par
 tus bis in anno. Tps vtero. iiii. mēsiũ. Nũerus fecunditatis ad vices
 nos: sed educare rã multos nequnt. Diebus. x. circa brumã statĩ dẽ
 tatos nasci. Feie senectute fesse cubãt coeũtes. Suẽ oculo amisso pu
 tãt statim extingui. Iudex suis inuafide: cruor in radice sete euulſe.

Caput obliquum in incessu. Penuriam lactis prepingties sensunt
Et primo fetu minus sunt numerose. Notatū facilius iacere in dex
trum, q̄ leuum detortam. Pinguescunt. lx. diebus. sed magis tridui
inedia ante saginationem orsa.

Compertum audita voce suarii furto abactos merso nauigio incli
natione lateris vnus remeasse. Quin et duces in vrbe forum mun
dinarum domosq; petere discunt.

Castrantur femine sic vt cameli post bidui Inediam suspēse peruis
prioribus vulua recisa. celerius ita pinguescunt. Et adhibetur ais
iecori feminarum sicut anserum. Sues fere semel anno gignunt.

Ca. lx. de capris siluestribus.

Sunt rupicapree Sunt ibices pernicitatis mirande. Q̄q̄ onera
to capite vastis cornibus: se librant vt tormē: o aliquo rotate in pe
tris potissimum e monte aliquo in alium transilire cupientes: atq;
recurso pernici quo libuerit exultent.

Ca. lxii. de Simiis:

Luna caua tristes esse quibus in eo genere cauda sit. noua exul
tatione adoriri. Namq; et defectum siderum cetere pauent quadru
pedes. Simiarum ḡni precipua erga fetum affectio. Gestāt catulos
quos mansuefacte intra domos peperere omnibus demonstrant.
tractariq; gaudent. Ita magna ex parte complectendo necant.

Capitulum sexagesimum
tertium. De leporibus.

Eporum plura genera. In alpihus candidi. quibus his
1 bernis mensibus procibatu niuem credunt esse. Sunt in hi
spania quos cuniculos appellant mire fecūditatis. Arche
laus auctor est quot sunt corporis cauerne ad excrementa lepori to
tidem esse annos etatis. Varius certe numerus reperitur. Idem vtrā
q; vim singulis inesse ac sine mare eque gignere. Vestes leporino
pilo facere temptatum est. tactu non perinde molli vt in cute. pro
pter breuitatem pili labili

Ca. lxy. De Muribus & Gliribus.

m Vres non spernendi animal in ostentis etiam publicis Ara
rosis lauini clipeis marsicum portendere bellum. Carboni impera
tori apud clusium quibus in calciatu vtcbatur exciciū. Teo
frastus auctor est in giaro insula cum incolas fugassent: ferruz quo
q; rosisse. Constat q; iacturam fecere in ferrarius officinis Aurariis
dem in metallis: ob hoc aluos eorum excidi. semperq; id furtū dep̄
hēdi. tātam esse dulcedinē furādi. Venisse murē ducēris nūmis casti
linū obsidēte hambale: eūq; qvēdiderat fame iterisse ēptorē vixisse

Cum candidi prouenere; letum faciunt ostētum, Sorices hieme cō
di autor est Nigidius

Glīres censorie legis principes non aliomodo cenis ademeret; q̄ cō
chilia, & alto ex orbe aduectas aues.

Ca. lxxvi. Mira de quorūdam locorum animalibus.

In orchomeno tota subruūt arua talpe, Mute sunt rane & cicas
de in Cerypho insula. Edem alio translate canunt. In affrica nec
apros nec ceruos nec capreas, nec yrios esse.

Finis excerptorum a libro octauo

Iber nonus continet animalium aquaticorum histori
am & naturam

Ca. ii. Quare maxima in mari animalia
potius q̄ in terra.

Vt cōplurima in his maiora terrestribus. Cā euidens hūo
ris luxuria, In mari aut̄ tā late supino molliq; ac fertili acre
mēto accipiēte causas genitales sublimi spq; pariēte natu
ra. Pleraq; etiā reperiunt̄ mōstrifica; pplexis & in semet aliter atq;
aliter nunc flatu nūc seminibus fluctu cōuolutis atq; principiis. Vt
vera fiat vulgi opinio q̄quid nascit̄ in pte nature vlla: et i mari eē
Preterq; multa q̄ nūq; alibi rerū qd̄ nō solū aialū simulacra inesse
licet intelligere intuentibus vuā. gladium, ferras, Cucū in vero &
in colore & in odore similem. Quo minus miremur equorum capi
ta in tam paruis cocleis eminare.

Ca. iii. de indicī maris beluis

Balene quattuor iugerū. pisces ducentū cubitorū. Quippe vbi
locuste quaterna cubita impleāt. Anguile in gāge tricenos pedes.
Sed in mari belue circa solsticia maxime vifunt̄. Tūc illic ruūt tur
bines tūc imbres, tūc deiecte mōtiū Iugis pcellē. ab imovertūt ma
ria. pulsataq; e p̄fundo beluas cū fluctib; voluūt. Vt alexātri clas
sis nō aliomō q̄ hostium acie obuia contrariū agmen aduersa frōte
direxerit, qui non voce. non sonitu non ictu; sed fragore terrentur.
Circa arrabi amnē fores in domibus maxill; beluarū facere ossibus
tacta cōtiguare. Ex qbus multa quadragenū cubitorū magnitudis
repta Exeūt & pecori siles belue in terra. pasteq; radices fructicū re
meāt. Et qdā equor; asinos; capitibus taurorūq; q̄ depascunt̄ sata.

Ca. v. de homine marino, ariete & elephanto.

Vifum in gaditano oceano hoïem marinum marinuz: toto corpore, abfoluta fimilitudine ascendere nauigia nocte, ftatq; de grauari quas in federit partes, & fi diutius permaneat mergi, Tiberio principe contra lugdunenſis prouincie litus inſularu: trecetas amplius beluas reciprocās deſtituit oceanus mire varietatis & magnitudinis, inter reliquas elefantos & arietes candore tantuz cornib⁹ aſſimilatis, nereidas vero multas

Ca. viii. de delphinis

v Elociſſimum omniu animalium delphimus, ſe docior vorlucre, acrior telo, ac niſi multum in terra roſtrum os illi foret medio pene in ventre: nullus piſciu celeritatē eius euaderet, Agunt vere cōiugia, Interdum binos nutriūt vberibus atq; geſtant etiā fetus in infātia infirmos, Quin etiā adultos diu comitant: magna erga partū caritate, Adoleſcunt celeriter, decē annis purantur ad ſummā magnitudinē puenire, Viuūt etiā tricenis: qđ cognitum p̄ciſa cauda in experimentū, Voce gemitu humano ſimilis Roſtrū Cymū, qua de cauſa nomen ſimonis omnes miromodo agnoſcūt, malluntq; ita appellari, Delphinus non tantū hoīs amicum aīal: verū & muſica arte mulcet: ſymphonie cātu: & p̄cipue hī dranli ſono Hominē non pauſcitv̄ alienum, Obuiam nauigiis venit, alludit exultans,

Puerū cum appellatur illum ſimonis noīe ſepius fragmētis panis quem ob id ferebat allexiſſet: miro amore dilexit, Quocunq; diei tempore inſclamatus a puero quīs oculus atq; abditus: ex imo ad uolabat, Paſtusq; e manu: p̄bebat aſcensuro dorſum: aculeos velut vagina condens, Receptumq; per magnum equor in ludum ferebat, Similitudo reuehens pluribus annis: donec morbo extincto puero: ſubinde ad conſuetum locum ventitans triſtis & merenti ſimilis: ipſe quoq; (quod nemo dubitaret) deſiderio expirauit, Puerum alium hermiā ſimiliter maria equitantem cum repentine procelle fluctibus exanimat⁹ eſſet relatum: delphinumq; cauſam leti fatentē: non reuerſum in maria, atq; in ſicco expiraſſe,

Ca. xi. de teſtudinibus

t Eſtudinū putamina ſecare ī laminas lectoſq; & reſpoſitoria hiſveſtire carbilius inſtituit, Prodigii et ſagacis ad luxurie inſtrumenta ingenii,

Ca. xv. Occaſiones capture piſcium,

Eſt in euripo ſaxum Miri candoris a vado ad ſumma per lucēs Huius aſpectu territi piſces repēte ſp̄ aduerſus biſanciu pmontoriū

precipiti petūt agmine. Itaq; ois captura bizancii est magna calcedonis penuria.

Animal est paruum scorpionis effigie, aranei magnitudine. Hoc se & tynuo & ei qui gladius vocatur crebro delphini magnitudine excedenti; sub pinna affigit aculeo, tantoq; infestat dolore; vt naues sepe exiliant.

Ca. xvi. anguria & capture piscium.

Siculo bello ambulāte in littore angusto piscis e mari ad pedes eius exiit. Quo argumento vates respondere neptunum patrem adoptantem eū sibi; Sexto pompeio repudiato. Piscium femine maiores q̄ mares. Vagantur gregatim fere cuiusq; generis scamosi Capiuntur ante solis ortum. Tum maxime piscium fallitur visus.

Aliunt si iteretur gurgēs interesse capture. Itaq; plures secundo tractu trahi q̄ primo; gustu olei maxime. Dein modicis imbris gaudent. alunturq;.

Ca. xix.

Vberriam esse piscium captura sole transeunte piscium signū

Ca. xxi. de anguillis.

Anguile octonis viuunt annis. Durant & sine aqua senis diebus aquilone spirante austro paucioribus. At hiemem in exigua aqua non tolerant. nec in turbida. Ideoq; circaveit giliās maxime capiuntur; fluminibus tum precipue turbidis. Examines piscium sole non fluitant.

Ca. xxiii. de murena.

Vrena quocūq; tempore parit: cū ceteri pisces stato pariāt
m Vulgus coitu serpentiū impleri putat. In gallia septētrionali murenis oibus dextera in maxilla septene macule ad formā septētrionis aureo colore fulgent dūtaxat viuētib; pariter q; cū anima extinguitur. Inuenit in hoc animali documenta seuicie vedius pollio eques. ro. Viuariis eorum immergens dānata mācipia. Ferunt aceti gustu eas precipue in tabiem agi.

Ca. xxv. de echeneide.

St paruus admodum piscis assuetus petris echeneis appellatus. Hoc carinis adherente naues tardius ire creditur.

Trebius niger pedalēū dicit. & crassitudine. v. digitorū naues morari. Preterea hanc esse vim eius asseruati sale: vt aurū qđ ceciderit in altissimos puteos ad motus extrahat.

Ca. xxxi. de cancris.

v Iuūt petrosi locis cācri. Oia eius gñis hieme ledūf autūno & vere pinguescūt. Et pleniluminō magis, q̄ nocte sid' tepido ful

gore mitificat. Femine primus pes duplex: mari simplex. Cancro in pauore etiam retrorsum pari velocitate redeunt. Dimicant in ter se vt arietes. Contra serpentium ictus medentur.

Ca. xxxv. De margaritis.

Parum fuerat in gulas condi maria: nisi auribus manibus capite toto corpore: a feminis iuxta virisque gestarentur. Quid mari cum vestibus? Parum sit nisi qui vestimur periculo etiam vestiamur. A deo per totum corpus: anime hominis periculo quesita maxime placet. Precipue laudatur margarita circa arabiam in persico sinu maris rubri. Origo atque genitura conche est haud multo ostrearum cochis differens. Has ubi genitalis amnis stimulauerit hora: pendentes se se quadam ostitatione: impleri rostito conceptu tradunt. grauidas postea eniti Partumque cochlearum esse margaritas, pro qualitate toris accepti. Si purus influxerit: candorem conspici Si turbidus: & festum sordescere. Ex eo quippe constare celt eis maiorem societatem esse quam cum mari. Inde nubium trahit colores aut pro qualitate matutina serenum. Si tonuerit: pauidas ac repente compressas que vocant phisemata efficere speciein. verum inani inflatam sine corpore. Hos esse concharum abortus. Sole rubescere candoremque perdere vt corpus humanum. Quare precipuum custodiunt pelago altius merse quam vt penetrent radii. flauescunt tamen & ille senecta rugisque torpescunt. Nec nisi iuuenta constat ille qui queritur vigor. Concha ipsa cum manu videt comprimit sese operitque opes. gnara propter illas se peti. Manumque si preueniat acie sua abscondit. nulla iustiore pena. Earum corpus solidum esse manifestum est: quod nullo lapsu franguntur.

In britania paruos atque decolores nasci certum est. quoniam diuus iulius thorem quem veneri genitrici in templo eius dicauit ex britannicis margaritis factum voluerit intelligi.

Loliam que fuit caii principis matrona. Nec soleni apparatus: sed mediocrium sponsalium cena: vidi smaragdis margaritisque operata: resurgentibus toto capite crinibus auribus colorum monilibusque digitisque. Que summa sexagesies sextertium colligebat. Nec dona prodigi principis fuerant: sed auite opes prouinciarum scilicet spoliis parte. Hic est rapinarum exitus. Hoc fuit quare. M. lolius infamatus regum muneribus venenum biberet: vt neptis eius quadringesses sextertium operata: spectaretur ad lucernas. Computet aliquis ex alia parte quantum Curius aut fabricius in triumphis tulerint: & ex altera parte. Loliam mulierculam accubantem.

Duo fuere maximi vniones per omne eum. Vtrumque possedit cleo

patra Egipti regna; per manus orientis regum sibi traditos. Hec (cum exquisitis cotidie antonius saginaretur epulis) superbo simul ac procaci fastu; vt regina meretrix: lauticiam eius omnem apparatusq; detrectans: querente eo quid altrui magnificentie possit: Respondit vna se cena centies sextertium absumpturam. Antoni^o fieri posse nō arbitratur. Ergo sponsonibus factis: postero die quo iudiciū agebatur: magnificam alias cenam, sed cotidianam, Antonio apposuit irridenti: Computationēq; postulanti. At illa Coralarium id esse: consumpturamq; se ea in cena taxationē confirmans, solamq; se centies sextertium cenaturam. Gerebat auribus tum maxime singulare illud & vere vnicum nature opus. Detractum alterum aceto imposuit cuius asperitas visq; in rabem margaritas resoluit liquefactumq; absorbit.

Ca. xxxvi. De natura purpure.

Purpure viuunt annis plurimum septenis. Latent murices circa canis ortum tricenis diebus. Congregantur verno tēpore. Sed purpure florem illum tingēdis vestibus expetitum in medijs habent faucibus. Liquoris hic est minimi in candida vena Reliquum corpus sterile. Viuas capere contendunt: quia cum vita succum illum euomunt.

Et maioribus quidem purpuris detracta concha aufertunt minores cum trapetis frangunt. Ita demum rotem eum excipientes tiriū.

Ca. xlix. De piscium morbis.

Morbos vniuersa genera piscium vt cetera animalia etiam fera non accepimus consentire verū egrotare singulis manifestum facit aliquorum macies: cum in eodem genere etiam prepingues capiantur.

Ca. l. De coitu piscium.

Pisces atritu ventriū coeunt: tanta celeritate vt visum fallant. Femina coitus tempore marē sequitur ventre eius rostro pulsans. Nec satis est generationi per se coitus nisi editis ouis iter se versando: mares & femine vitales asperferint virus. Non oibus id contingit ouis in tāta multitudine: alioquin replerent maria & stagna.

Ca. lvi.

Coclearum viuaria instituit Hirpinus distinctis generibus separatim vt essent albe que in reatino agro nascuntur. Separatim ilirice quibus magnitudo p̄cipua. Africane quibus fecunditas. Quin & sagmam cōmentatus est earū, sapa & sare aliiq; generibus. Vt coclee quoq; altiles ganeam implerent. Cuius artis gloria in eam magnitudinē perducta sit: vt octoginta

quadrantes caperent singularum calices;

Ca.lix. De piscium solertissima captura

Celeriter capitur vno genere paruo nauigio & concolori veste; Eadem ora per aliquot dies cōtinuos piscator enauigat certo spatio. estāq; proicit. Quicquid ex eo mictetur suspecta fraus prede est. Cauentq; quod timuit: cum id sepe factū est: vnus aliquando consuetudine inuitatus anthias escam appetit. Notatur hic intētionē diligenti: vt auctor spei consiliatorq; capture. Neq; est difficile cum p aliquot dies solus accedere audeat: tandē & aliquos inuenit panlatim comitator. Postremo greges adducit inumeros iam vetustissimis quibusq; suctis piscatorē agnoscere & cibū e manu capere. Tum ille paulum vltra digitos in esca iaculatus hamū singulos inuoluit verius q̄ capit: ab vmbra nauis breui conatu abfens. Ita ne ceteri sensiant: alio intus excipiēte centonibus raptū ne palpitatio vlla aut sonus abigat ceteros. Conciliatorē nosse ad hoc prodest. ne capiatur. Parcit piscator fugitiuo in reliquum gregem. Ferunt discordem socium duci socio insidiatū pulchre notcepisse malefica voluntate. Agnitum in macello a socio cuius iniuria erat. Et dati dāni formula ex edicto condemnatum. Addit mucianus; estimata lite decem libris.

Ca.lx. Destella marina,

Claros sapientie auctores video mirari stellam in mari. Ea figura est caro admodum parua intus extra duriore callo. Huic tam igneum feruorem esse tradunt: vt omnia in mari tacta adurat. Omnem cibum statim peragat;

Iber decimus; De auibus eorum naturis & historie;

Capitulum primum. De sturtione.

Grandissimi & pene bestiarum generis sturtio ca mellī affrici vel ethioopici altitudine equitis insidētis equo excedūt. celeritate vincūt. ad hoc datis pēnis vt cursum adiuuent. Nec a terra tollūtur. Vngule his ceruiuis similes. quib⁹ dimicant bistulte cōprehendēdis lapidibus quos in fuga cōtra sequentes ingerūt pedibus. Sed nō minus stoliditatis in tāta corporum altitudine cum cola frutice occultauerint: latere se existimēt. Oua pro quibusdā habita vasis. Conosq; bellicos & galeas adorantes penne.

Ca.li Defenice. & modo generationis.

A rable fenicem nescio an fabusole vnus; toto orbe nec visum

magnopere Aquile magnitudine narrať, auti fulgore circa colla
Cetera purpureus. Neminē existere qui viderit vescentē. Viuere
annis sexcētis. lx. Senescētē; casia thurisq; furculis cōstruere ni-
dum, replere odoribus & supemori. Ex ossibus deinde ac medulis
nasci q̄si veriniculū inde fieri pullū. Principioq; iusta funeri prio-
ri reddere. Et totum nidus deferre prope paucaiam in solis vrbem
et in ara ibi deponere. Ca. iiii. De aquilarum generibus.

Sex aquilarū genera, quidā vulturina specie, alis minimis reli-
quas magnitudine antecedēs. Sed imbecilisa ac degener, vt pote
quā verberet cornus. Superst halietus clarissima oculorū acie librās
ex alto sese visorq; in mari pisce p̄ceps in eū raēs & discussis pectore
aquis rapiens. Halietus iplumes pulos percussiens: subinde cogit
aduersos itueri solis radios. Et si cōiuentē flentēq; aīaduertit pre-
cipitatos e nido: velut adulterinū & degenerē. Illū cuius acies firma
cōtrasteterit educat. Halieti suū genus nō hñt. sed ex diuerso aquī-
larū coitu nascūtur. Quidā adiciunt genus aquile quā barbarā vo-
cant. tusci vero ossifragā. Nido lapis echites iuenit̄ quē aliq; dixere
gagitē ad multaytilis. Nichil igne dependens. Est lapis p̄gnās intus
sed vis illis medica non nisi in nido directis. Pariūt oua terna. Ex-
cludūt pullos binos. Vt̄i sūt tres aliqñ. alterum expellūt tedio nu-
triēdi. Quippe cibū eo t̄pe negavit eis natura: p̄spiciēs ne oīm fe-
rarū fetus reparētur. Sed erectos ab his cognatū gen^o ossifragi reci-
piunt & educāt cū suis. Verū adultos lōge persequit̄ parēs. & lōge
fugat emulos. s. rapine. Et alioquī vnū par aquilarū magno ad po-
pulandū tractu vt facies indiget. Determināt ergo spacia nec in p-
ximo p̄danť. Rapta nō protm^o ferūt, sed prio deponūt. Experteq;
pondus tunc demum adeunt. Aquilarū penne reliquarū autū pen-
nas vorant. Negant hanc solam fulmine exanimatam.

Ca. iiii. De aquile pugna cum cernis & dracone.

Primo & secūdo generi nō minorē t̄m quadrupedū rapina: sed
etiā cū cernis p̄lia. Multū puluerē volutatu collectū insidēs corni-
bus excutit in oculos. p̄nis aera verberās donec p̄cipitet in tupes
Nec vn^o hostis illis satis est. acrior cū dracone pugna multoq; ma-
gis anceps etiā si in aere. Oua hic cōsectat̄ aquile auiditate malefi-
ca. At illa ob hoc rapit vbiq; visum. Ille multiplici nexu alas li-
gat. Ita se simpliciās vt simul decidat

Ca. v. Mirus amor aquile ad virginem.

Est p̄celebris apud festō aquile gloria educatā a virgine retu-
lisse gratiā. aues prio: mox deinde venatus aggerentē. Defūctā
postremo in roguū accēsū eius in iecisse & simul cōflagasse.

Ca. v. de getentibus.

Vlturū p̄ualent nigri. Nidos nemo attigit. Ideo etiā fuere
v qui putarent illos ex aduerso orbe aduolare. falso. Nidifi
cant ei in exeliffimis rupibns. fetus cernunt fere bini. Trī
duo ante aut bīduo volare vbi cadauera futura sint.

Ca. viii. de accipitibus

Distinctio genē ex auiditate. Alii nō nisi ex terra tapiunt auē
alii non nisi circa arbores volitantem. aliiq̄ volantem in aperto.
Itaq; & colūbe nouere ex his pericula. vifoz; cōfidunt aut humi vī
subuolant: cōtra naturā eius auxiliātes sibi. Accipitres totius mal
filie humi fetificant. Nec alibi nascit̄ illis affueti gēribus. In tracia
homines atq; accipitres societate quadā aucupant̄. Hi ex siluis &
arundinetis excitant aues. illi supuolantes deprimūt. Rursus ca
ptas auceps diuidit cū his. Simile quiddam apud meoti paludem.
Nā nisi p̄tē a piscātibus suā accepere: expāsa eoz; rhetia lacerant.

Nocturnus accipiter cymindis vocat̄. Rarus etiam in siluis in
terdiu minus ceruens. bellum internecinum gerit cū aquila. cohe
rentesq; sepe deprenditur.

Ca. ix. de ocice.

Cix ex accipitre videtur fieri t̄pe anni figuram mutans: qm̄
o non apparet nisi per q̄ paucis diebus. modico t̄pe estatis vt
sus: non cernit̄ postea. Est aut̄ neq; adnucis vnguibus so
lus accipitrum. neq; capite similis illis. neq; alio q̄ colore. atritu
colūbi potius. Quin̄ absumit̄ ab accipitre si quando vna apparuer
re. Sola omnium auis a suo genere interempta. Mutat & vocē. Pro
cedit vere. oculatur canicule exortu. Sēperq; parit in alienis nis
dis. maxime palumbium: Causa subiciēdi pullos: quia sciat se in
uisam ceteris auibus. Nam minuta quoq; infestat. Ita non fore tu
tam ḡni suo stirpē nisi fefellerit. alie quin̄ trepidū animal. Educat
ergo subditū adulterato feta nixu. Ille audus ex natura preripit ci
bos reliquis pullis. itaq; pinguescit. et intidus in se nutricē con
uertit. Illa gaudet eius specie. miraturq; seipsam q; tales peperit.
Suos comparatione eius damnat. vt alienos absumi: seq; etiam
inspectante patitur. Nulla tum auium suauitate carnis cōparat̄ ei.

Ca. x. De miluo

Ilui ex eodem accipitrum genere magnitudine differūt. No
m tatum in his rapacissimam & famelicam semper alitē. Ni
chil capere vnq; ex funerum ferculis. Nec olímpie ex ara.
Videntur artem gubernandi docuisse caude flexibus in celo mon
strante natura. Hiemis mēsisibus latent non ante hirūdines abeūtes

traditur sollicitis affici podagra.

Ca. xii. de coruis . & bubonibus.

Corui robustos fetus fugant longius. Ante solsticium generant
Corui in auspiciis solis videtur habere intellectum significationū
suarum. Nam cum medice hospites occisi sunt : omnes e pelo pone
so recesserunt.

Corui pessima significatio cum glutit vocem velut strangulati.

Bubo funebris . & maxime abhominatus publicis auspiciis. No-
ctis monstrum , non catu aliquo vocabuli sed gemitu. Itaq; in vr-
bibus aut in luce visus durum ostentum est. Priuatorum domibus
insidentem plurimum scio non fuisse letalem . Volat nunq̄ quolibet
sed transuersus auferitur. Capitolium intrauit propter hoc vrbs lu-
strata est.

Ca. xvi. de noctuis.

Noctue circūdate auiū multitudi- ne resupine pedibus repugnant;
collecte q; in arcum rostro & vnguib; tote teguntur . Auxiliatur
accipiter collegio quodam nature bellum q; partit. Noctuas sexa-
genis diebus cubare & nouem voces habere tradit nigidius

Ca. xviii. de pico

Pici arborum cauatores scandentes in subreſtū. Percuſſi corticis
sono cibum subesse intelligunt. Pullos in cauis educant auium so-
li. Adactus cauernis eorum cuneus adnota quadam herba ab his
elabi creditur vulgo . Trebius auctor est clauum vel cuueum ada-
ctum q̄a vi libeat in arbores in quibus nidum habeat : statim exili-
te cum crepitu arboris cum insederit clauo vel cuneo

Ca. xix. quedam generalia de auib;.

Ncos vngues habentes omnis non congregantur . sibi q;
v predantur. Sunt autem fere omnes alitinole preter noctuas
as. Omnibus quibus ale grandes corpus exiguum. Ambu-
lant difficulter. In petris raro consistunt vnguiū curuatura phibete

Ca. xx. de panonibus

Pauo laudatus extendit colores : aduerso maxime sole : quia sic
fulgentius radiant . Cauda ānuis vicibus amissa cum foliis arborū
donec renascatur . Iterum cum flore pudibundus ac merens querit
latebram . Viuit annis . xxv . Colores incipit fundere in trimatu .

Ca. xxi. de gallis

Roxime gloriam sentiunt nostri vigilēs nocturni . quos ex
p citandis in opera mortalibus rumpendo q; somno natura
genuit . Norunt sidera & ternas distinguunt horas Inter diu
cantu . Cum sole eunt cubitum . Nec solis orrum incautis patiuntur

fiii

obrepere. Diemq; venientem nunciant cantu. Imperitant suo generi. & regnū vbiq; sint exercēt. Dum catione hoc quoq; parat in ter ipsos; velut id eo tela agnata cruribus suis intelligētes. Nec finis sepe cōmorientibus. Quod si palma cōtingit statū in victoria canunt. seq; ipsi principes testātur. Victus occultat silens. egreg; feruitiū patitur. Et plebs tū eque supba gradit̄. ardua ceruice cristis celsa. Celūq; solum volucrū aspicit crebro. Itaq; terrori etiam sunt leonibus generosissimis ferarum.

Duobus modis castrātur galli lūbis adustis cadente ferro aut imis cruribus. Mox ylcere oblito figulma ci eta. facilius Ita pinguefcūt

Habent ostenta ex se prepolteri eorum vesperiniq; tantus. Nā q; & totis noctibus canendo; boettis nobilem illā aduersus lacedemonios prefaginere victoriam. Ita contexta interpretatione: qm̄ victa ales illa nunq̄ caneret. Ca. xxii. De anseribus.

Est & anseri vigil cura: capitolio testata defenso: per id tēpus canū silērio pditis rebus. Iecur eius fartilib⁹ in māgnā crescit amplitudinē. Exemptum quoq; lacte mulso augetur. Nec sine causa in questione est quis. primus tm̄ bonum inuenerit. Mollior pluma que corpori q̄proxima Et egermanie laudatissima.

Ca. xxiii. De peregrinis aurbus gruibus ciconiis oloribus coturnicibus.

Ciconie quonam loco veniant aut quo se referent nicōpertum adhuc est. Elonginquo venire non dubiū: eodem quo grues modo. Illas hiemis has estatis aduenas. Abiture congregantur loco certo. Comitatu sic q; nulla sui generis relinquatur: nisi captiua et serua. Ceu lege: predicta die recedunt. Nemo vidit agmen de cedentium: cum discessurūz appareat. Nec venire. sed venisse certimus. vtrumq; nocturnis fit temporibus. Sunt qui ciconiis non inesse linguas confu ment. Honos his serpentū exitio tantus: vt in tessalia capitale fuerit occidisse. eadē legibus pena que homicidia.

Simili anseres quoq; & olores ratione cōmeant. sed horum volatus cernitur. Ciconie nidos eosdē repetunt. Genitricum senectā in vicem educant. Olorū morte narratur flebilis cantus. falsis vt arbitror aliquot experimentis.

Coturnices semp ante veniunt q̄ grues. cū ad nos venit: terrestris potius q̄ sublimis. Aduolat he similimodo. nō sine periculo nauigantium cum appropinquauere terris. Quippe velis semp in sidunt. & hoc semper noctu merguntq; nauigia.

Austro non volant: humido scilicet & grauiore vento. Anra tamē vehi volunt: propter pondus corporū viresq; paruas. Aquilone

ergo maxime volant:ortigo metra duce. Primam earum terre ap-
propinquantem accipiet rapit. Semper hic remeantes comitatum
solicitant abeuntq. vna per sua signa.

Quod si ventus agmē aduerso flatu ceperit inhibere: pondusculis
lapidum apprehensis / aut gutture arena repleto: stabilitate volāt.
Coturnicibus veneni semē gratissimus cibus. Quā ob causam eam
damnauere mensis. Simulq. comitalē propter morbū despui fue-
tum. quem sole animalium preter hominem sentiunt.

Ca. xxiiii. De Irun-
dinibus & turturibus.

a Beunt irundines hibernis mēribus: sola carne vescēs auis
ex his q̄ aduncos vngues nō habēt. Sed in vicina abeunt
affricos secute recessus montiū. Inuētēq. iam tunc ibi nude atq. de ^{irundinis affri-}
plumes. Tebarū tecta subire negant: qm̄ vrbs illa sepius capta sit ^{cos raggro pa-}
^{trumpi}

Tradit fabius in annalibus cū obsidereē predium romanū a li-
gustis: Irundinē ad se cum epistola allatā vt lino ad eius pedē alli-
gato: nodis significaret quoto die adueniente auxilio eruptio fieri
debet. Vere turtur occultatur pennasq. amittit. Abeunt & pa-
lumbes, quonam & id incertum.

Ca. xxv. De auium residentia.

t Emporū māgna differentia auibus. phennes quedā vt co-
lumbe. Semestres vt irūdines. trimestres vt turdi. & tur-
tutes. Et que cum fetum eduxere vt galguli vpupe.

Ca. xxvii. De seleucidibus.

f Eleucides aues vocātur quas aduētum ab ioue p̄cibus im-
petrāt casini mōtis incole: fruges eorū locustis vastātibus.
Nec vnde veniāt quo ve abeant compertum Nunq̄ conspēcte nisi
cum perfidō earū indigeretur.

Ca. xxviii. Remedia cōtra animalia nociua.

i Nuocant egiptii sbes contra serpentiū aduentum. Et cyre-
naci Achorē deum muscarum multitudine pestilentiam
afferente, que protinus intereunt: q̄ litatum est illi deo.

Ca. xxix. Que aues quibus locis non sint.

Sed in secessu aulū noctue paucis dieb⁹ latere tradūtur, quas
rum genus in creta insula nō est, si qua aduecta sit moriē. Mirū qui-
dem est vnus generis aliti aduersum. Quenā est his nature iuidia
aut qui terrarū dicati termini auib⁹? Rhodus aquilā nō habet. Trās-
padana Italia iuxta alpes Ieriū lacū appellat (amenū arbuſto agrū)
ad quē ciconie nō trāsmeāt. Sicuti, viii. circa lapidē examina graci-
loz & monedulaz, cui soli aui furacitas auri argētīq. p̄cipua mite ē

Ca. xxx. De merula & turdo.

Merula ex nigra ruffescit. Canit estate hieme balbutit. Circa solsticium muta. Rosfrū quoq; aniculis in ebur trāfiguratur. dum taxat maribus. Turdis color estate circa collū varius. Hieme concolor. Luscinis diebus cōtinuis. xv. garrulus sine intermissio ne cātus densante se frondiū germine. Nō in nouissimū digna miratu aue. Primū tanta vox tā paruo in corpusculo: tā pertinax spiritus. Deinde in vna pfecta musice scientia; modulatus editur sonus. & nūc cōtinuo spiritu trahitur in longū. nunc variat in flexo. nunc distinguit conciso. copulat in torto. pmittitur. reuocat infuscatur ex inopinato. interdū & fecū ipsa murmurat. Plenus grauis. acutus. creber. extētus. vbi visum est vibrās. summus medi^o Imus. breuiterq; oīa tam puulis in faucibus; eque tot exquisitis tibi arum tormētis ars hoīm excogitauit. Vt nō sit dubium hanc suauitatem premonstratā efficaci auspicio: cū in ore cecicori cecinit in fantis. At nequis dubitet artes eē plures: singulis sunt cantus et nō idem oibus. sed suos cuiq;. Certāt inter se palamq; animosa contentio est. Victa finit sepe morte vitā: spiritu prius deficiēte q̄ cantu. Meditantur alie iuniores. versusq; quos imitētur accipiunt. Audit discipula intēriore magna: & reddit. vicibusq; reticet intelligitur emendate correctio. Et in docente quedā reprehensio. Visum iam sepe iussas canere cepisse. & cū symphonia alternasse. Sicut homines repertos qui sonū earum addita in transuersas labras fronde arundinea: quasi foramine inspirātis lingue; vt pua aliqua appōita mora indiscreta redderēt similitudine. Sed esse tante tāq; artifices augurie a. xv. diebus paulatī desinūt. nec vt fatigatas possis dicere aut faciatas. mox estu aucto in totū alia vox fit. nec modulata aut varia. Mutat & color. Postremo hieme ipsa nō cernitur. Alia rō ficedulis. Nam formā simul colorē q; mutant. Hoc nomē non nisi autumnno habent.

Ca. xxxiii. De pica Et perdicibus.

Pice cū diligentius ab hoīe visum nidū sensere: oua trāferunt alio. Hoc in aubus quarū digiti nō sunt accōmodati transferēdis cōplectēdisq; ouis: miro tradit modo. Nāq; furculo sup bina oua imposito: ac ferruminato glutino subdito ceruicē medio eque vtrūq; libra deportant alio.

Perdices spina & frutice sic muniunt receptaculū: vt cōtra feras ab unde vallentur. Ouis stragulum molle puluere cōtumulant. Nec in quo lecco peperere incubant. Neue cui frequentior conuersatio sit suspecta: transferunt alio. Ille quidē & maritos fallunt: qm̄ in

49

temperantia libidinis frangunt eorū oua : ne cubādo detineantur. Tunc inter se dimicant mares desiderio feminarū . Victus aiunt venere pati . Id quidem & coturnices Trogus inquit : & gallinaceos aliquādo . Perdices vero a domitis feros & novos haud victos iniri promiscue . Capiuntur quoq; pugnacitate eiusdem libidinis contra aucupis Iudicem exeunte in prelium duce totius gregis .

Capto eo procidit alter ac deinde singuli . Rursus contra cōceptū femine capiunt circa aucupem femina exeunte ; rixando abigat eū

Nec in aiali alio par opus libidinis . Si contra mares steterint femine : aura ab his fiante pregnantēs fiunt . Hiantes autē exerta lingua per id tempus estuant . concipiūtq; supuolantiū afflatu : sepe voce tñ audita masculi . Adeoq; vincit libido etiā fetus caritatem : vt illa furtim & in occulto incubans cum sit femina aucupe accedente ac marē recanat reuocetq; & vltro prebeat se libidini . Rabie quippe tanta scrutantur vt in capite aucupantium sepe cece metu sedeant . Si aut nidus ceperit accedere : procurrit ad pedes eius feta pregrauē aut delumbam se simulans , subitoq; in procurſu aut breui aliquo volatu cadit fracta aut ala aut pedibus . aut procurrit . Iterum iā iam prehensurum effugiens . spe frustrans donec in diuersum abducatur a nido . Eadem iam pauore libera ac materna vocāte cura in sulco resupina glebat se terra pedibus apprehensa operit . Perdicum vita ad .xvi. annos durare existimatur .

Ca. xxxiiii. De columbis .

Blis columbarum gesta spectentur simili ratione mores
a idem . sed pudicitia illius prima . & neutri nota adulteria :
Coniugii fidem non violant . sed communem seruant do-
rum . Nisi celebs aut vidua domum non relinquit . Et imperiosos mares subinde & iniquos ferunt . Quippe suspicio est adulterit quis natura non sit . Tunc plenum guttur . seuq; rostro ictus . Mox in satisfactione ex oscultatio . & circa veneris preces crebris pedum orbibus adulatio . Amor vtriq; sobolis equalis . Sepe & ex hac causa castigatio : pigrius intrante femina ad pullos . Parturiēti solatia & ministeria ex mare . Pullis primo saltiorem terram collectam gutture in ora Inspuunt preparantes tempestiuitatem cibo . Proprium generis eius et turturum cum bibant colla non resupinare . & large bibere iumenrorum modo .

Ca. xxxvii.

Internuntie in rebus magnis fuere columbe Et epistolas adnexas earum pedibus obsidione mutinensi in castra consulum pertulere . D. Bruto miſente . Quid vallum & vigilum obsidio atq; etiam

rhetia amne pretenta profuere Antonio; per celū eunte nuncio? In
campania grandissime prouenire existimantur.

Ca. xlii. de auibus que loquuntur

Super oīa hūanas voces reddunt psiraci, India hanc auē mittit. In
vino p̄cipue lasciuia, Capiti eius duricia eadē q̄ rostro, Hec cū loquit
discit sei reo verberat radio, Nō sentit aliter iētus Exp̄ssior loqua
citas certo generi picarū est, Adamant verba q̄ loquuntur, nec dis
cunt solū: sed diligūt meditātes intra semel cura & cogitatione,
Intentionē non occultāt, Cōstat emori victis difficultate verbi, ac
nisi subinde eadē audiant memoria falli, q̄rentesq; mirū in modū
exhilarari si interim audierunt id verbū, Nec vulgaris his forma q̄
uis non spectanda, Satis illis decoris in specie sermonis humani ē
Verū adiscere alias negant posse: q̄ que ex genere earum sunt que
glande vescuntur, Et inter illas quibus quini sūt in digiti in pedis
bus, Ac ne eas quidē duobus primis vite annis, Latior his est lingua
omnibus in suo cuiq; genere que sermonē imitantur humanum
Docentur secreto, & vbi alia nulla vox misceatur: assidēre qui cre
bro dicat ea que condita velit adisci aliquo blandiente

Ca. xliii. de coruorum intelligentia & sermone,

Coruus mature sermoni assuefactus oibus matutinis euolās in
rostra: Tiberiū deinde Germanicū & drusum, Cesares nominatū:
Mox trāseūtē po. romanū salutabat, Postea ad tabernā remeās plu
riū ānoꝝ assiduo officio meritis, Hunc sine emulatōe incitatus mā
ceps: siue iracundia subita; excremētis eius posita calceis macula
exanimauit, Tanta ple bis cōst̄ruatione: vt primo pulsus regione
mox & inrerēptus sit, Fumus inumeris aliti celebratū exequis, Cō
stratum lectū super duorū ethiopū humeros: precedente tibicine
& coronis omnium generum: ad rogam vsq;

Ca. xlv. que animalia nō discant,

Hirundines indociles, E terrestribus mures cum elefanti iussa
faciant: leones iugū subeant.

Ca. l. Gallinaceoꝝ p̄paratio

Ante tertiū bellum punicū; nequid volucrū pro ponere p̄ternā
gallinā que non esset altilis, Inuentum est diuerticulum in fraude
earum, gallinaceos quoq; pascendi lacte addito cibus, multo ita
graciores approbant, Femine qdē nō oēs ad faginā eligunt, nec ni
si in ceruice pingui cute, Postea culinarū artes vt cluues spectent;
vt diuidant in tergora vt a pede vno dilatate repositoria occupent

Ca. lii. q̄ plura oua pariāt aues, ouorūq; colores,

Pennatarū infecunde sunt q̄ aduncos hūt ynques, Nulla ex his
supra quaterna edit oua, Tribuit natura vt fecūditores esset fugaces

earū q̄ fortes. Pallida sunt aquaticis oua. Alia p̄ctis distincta. vt meleagridū. Alia rubra vt fasianus. Intus aut̄ oē oīm volūcrū bī color. Aquiticus lutei plus q̄ albi. Pisciuvnus color in quo nil cādidi

Ca. liiii. de remedijs & vitijs icubantiū.

Va incubari infra decē dies edita vtilissimi vetera aut recēti

o ora infecūda. Subici ipari nūero dñt Quarto die postq̄ cepe

*oua? nuncius
& ipaq̄ subijci
Sogallinis?*

re incubari si cōtra cacumē ouorū apphēsanna manu p̄m̄ vnus modi pluceat color: sterilia existimant. Proq̄ eis alia subici ende. Et in aqua est experimētū. Inane floatat. Itaq̄ fidētia hoc est plena subici volūt. Cōcuti vero experimētovetāt qm̄ nō gignāt cōfusis vitalibus venis. Incubationi dat̄ initiū post nonā lunā. quia prius inchoata nō pueniant. Celerius excluditur calidis dieb⁹ Ideo estate vnde vicefimo educūt fetū. hime. xxv. Si incubatu tonuerit oua pereūt. Et accipitris audita voce variant. Remediū contra tonitruū claus ferreus sub stramine ouorū aut terra ex aratro.

Ca. lv. de augurijs ouorum.

Iulia tiberio cesare ex nerone grauida cū parere virilē sexuz

I admodū cuperet: Hoc vsa puellari augurio Ouū in sinu fouendū atq̄ cū ad deponendū haberet nutritis sinu intermitteretur tepor. Nec falso auguriata Sed inuentū vt oua calido loco imposita paleis igne modico fouerent̄ hoīe versante pariter nocte & die & statuto die illinc erūpere fetus. Narrant̄ & mortua gallina mariti earū visi succedentes inuicem. & reliqua more fete facientes. abstinentesq̄ se a cantu.

Ca. lv. gallinarum electio.

Allinarū generositas spectatur crista erecta interdū & gemina. pennis nigris. ore rubicūdo digitis imparibus, aliquādo & super. iiii. digitos transuerso vno.

Ca. lxvii. de morbis gallinarum.

Nimicissima oīm generi pituita. maximeq̄ iter messis & vin

I demie t̄ps. Medicina in fame & cubatus in fumo: si vtiq̄ ex lauro aut herba sauina fiat. Penna p̄ trāsuerfas inserta nares & p̄ oēs dies mota. Cibis alliū cū farre; aut aqua p̄fusus in quo lanerit noctua auis cum semine vitis albe coctus.

Ca. lvi. de conceptu numero fetus auium.

Colūbe sp̄ marē & feminā pariūt. priorē marē. postridie feminā Incubant in eo gñe ābo. Interdiu mas. noctu femina. Excludit. xx. die. Pariūt a coitu quinto Estate: interdū binis mēsisibus. terna edūt paria. Ipse inter se si mas non sit; femine eque salūt. Pariūtq̄ oua irrita ex quibus nichil gignuntur.

Ca. lix. de pauonibus & anseribus.

Ano a trimatu parit, primo anno vnū aut alterū ouū, seq̄n
p ti quaterna quinave, ceteris duodena nō amplius. Inter mi
ctens binos dies ternos ve parit, & ter anno si gallinis sub
ciātur incubāda. Mares ea frangūt desiderio incubantiū. Quapro
pter noctu et in latebris parit, Aut in excello cubantes & nisi mol
li strato excepta frangunt. Mares singuli quinīs sufficiunt consu
gibus. Partus diebus rer nouenis excluditur aut tardius tricesimo

Anseres in aqua coiunt, Pariunt vere, aut si brumia coiere post sol
sticium quadraginta ppe. Bis anno si priorem fetū galline exclu
dant: alias plurima oua sedecim, paucissima septem. Si quis subri
piat: pariunt donec rūpātur. Aliena nō excludit. Incubāda subici
vtilissimū nouē aut, xi. Incubant semine tm̄ tricenīs diebus. Si ves
ro tepidiores sunt, xxv. Pullis eorū vrtica cōtactu mortifera. Cōtra
vrticā remediū: stramēto ab incubatu subdita radix earum

Ca. lx. de multis modis & tpe pariendi auibus.

Aquila tricenīs diebus incubat. & fere maiores alites. Mino
res vicenis vt accipiter & miluus. Singulos vere parit. nunq̄ plus
ternos. Coruus aliquando & quinos. Coruicē incubatē mas pascit.
Pica nouenos. Hii undini ceci primo pulli. & fere omnibus quib⁹
numerossior partus. Irrita oua q̄ hipemena diximus: q̄q̄ aut mu
tua femine imaginatione inter se libidinis concipiunt, aut pulue
re. Nec columbe tantum sed & perdices galline pauones anseres
chenalopetes. Sunt aut sterilia & minora. ac minus iocundi sapor
ris, & magis humida. Quidam & vento ea generari, qua de causā
& zephirina appellantur.

Oua a ceto macetata intantum emoliuntur: vt per anulos transeāt
Seruari lieme in paleis, estate in fursibus vtilissimum. Sale exi
naniri creduntur.

Ca. lxi. de vespertilione.

Vespertilio solus lacte nutrit vbera admouens. Geminos voli
tat amplexa infantem, secumq; deportat.

Ca. lxiii. de generatione tetre
strium & primo hominis.

Ipedum solus hū animal gignit. Homini tantum primi co
v itus penitentia, augurium scilicet vite a penitenda origine

Ceteris animalibus per tempora anni concubitus. Homi
ni omnibus horis. Ceteris in coitu facietas, homi prope nulla. Mes
salina claudii cesaris coniunx hanc regalem existimans paluiam;
elegit in id certamen nobilissimam e prostitutis ancillam mercena
rie lipitis; eaq; die ac nocte superauit quinto ac vicesimo cōcubitu

mesalina vicesimo quinto. coitu superauit

Cameli solitudines ac secreta loca petunt. neq̄ iuteruenire dāf
 siue pernicie r Auertunt & canes. phoce. lupi. In medioq; coitu.
 Inuitq; coherent Oīa animalia q̄ maiore corpe eo minus fecū
 da sunt. Occissime pariūt q̄ plurimos gignūt. Quo maius ē animal
 eo diutius formatur in vtero. Diutius gestant quibus sunt longio
 ra vite spacia. neq; crescentiū tempestiua ad generandū etas. Que
 solidas habet vngulas: singulos. Que biscultas et geminos pari
 unt. Quorū in digitos pedū fissura diuisa est eo numerosiora in fe
 tu. Equas post tertium diem aut post vnū ab enixu vttiliter admitt
 ti putant. coguntq; inuitas. Mulier septima die faciē concipere
 creditur. Equarum iubas tonderi precipiunt vt a inorū in coitu pa
 tiantur humilitatem. comantes enim gloria superbire. A coitu so
 le animalium currunt ex aduerso aquilonum austrorum ve prout
 marem aut feminā concepere. Impedit partus quasdam ab opere.

Equos canes & sues inritum matutinū appetere feminas post me
 ridiem blandiri diligētiores tradūt. Equas domitas. lxx. diebus eq
 re anteq; gregales Verrem subantis audita voce nō capere cibū
 vsq; ad maciē. Feminas tm̄ efferari vt hominem lacerent maxime
 candida veste indutum. Rabies ea mitigat aceto nature asperfo.
 Auuiditas coitus putatur ex cibis fieri. sicut viro eruca. pecori cepa
 Que ex feris mitigantur non concipere vt anseres. Apros vero tat
 de. Et ceruos non nisi ab infantia educatos. Mirū est quadrupes
 pregnantēs venerē arcent preter equam & suem sed superfetant. &
 dasipus & lepus tantum.

Ca. lxiiii. fetus quomodo situs in vtero.

Vecūq; animal pariunt in capita gignūt circūcto fetu sub
 enixū Quadrupes omnes gestant extēsis ad longitudinē cruri
 bus & ad aluum suā applicatis. Homo insenset conglobatus inter
 duo genus naribus fitis. Molas de quibus ante diximus gigni pu
 tant: vbi mulier non ex mare sed ex semetipsa tantuz conceperit.
 Ideo nec animari quia non fit ex duobus.

Ca. lxxv. de murium fetu.

Vpra cuncta est murium fetus haud sine contatione dicen
 dus. Q̄ auctore aristotele & alexandri magni militibus
 generatio eorum lambendo constare non coitu indicantur
 Ex vno genitis. C. xx. tradiderunt. Ex salis gustu fieri pregnantēs
 opinantur. ita desinit mirum esse: vndevis tanta messes populetur
 murium aggestum. In quibus illud quoq; adhuc latet quonam
 modo illa multitudo repēte occidat. Nam nec exanimēs reperiunt
 tur. neq; extat qui hieme murem effoderit. Prouentus eorum sic

citatibus tradunt

Ca. lxxvi. animalia in homine & ceteris animalibus nata

a Nguem ex medula hominis spine nasci accepimus. Pleraque enim occulta & ceca origine proueniunt etiam in quadru pedum genere.

Ca. lxxvii. de salamandra.

f Alamandra animal lacerti figura stellatum: nunquam nisi malignis imbribus proueniens, & serenitate deficiens. Huic tantus rigor ut ignem tactum extinguat: non alio modo quam glacies

Ca. lxxix. de sensibus animalium.

e x sensibus ante cetera: hominis tactus deinde gustus, reliquis superatur a multis. Aquile clarius cernunt Vulture sagacius odorantur. Liquidius audiunt talpe obturata terra: tam denso atque surdo nature elemento. Pretereavoce omnium in sublime tendente sermonem exaudiunt. Et si de his loquaris: intelligere etiam dicuntur, & profugere. Auditus cui hominum primo negatus est: huic & sermonis visus ablatum.

Ca. lxxx. pisces habere auditum

p Ices auditus nec membra habent nec foramina Audire tameneos palam est. ut patet cum plausu congregari feros consuetudine in quibusdam vinariis spectetur. Et in piscinis ceteris: genera piscium ad nomen venire quosdam.

Carlxxiii. que aues inter se amicitiam habent & quam inimicitiam.

Dissident olores & aquile. Coruus & clareus noctu inuicem ouarequirentes. Similiter coruus & miluus. Cornices & noctua. Noctue & ceterae minores aues. Rursus cum terrestribus mustela & cornix Turtur & pitalis. forices & ardeole inuicem fetibus insidiantes. Egithus auis minimam cum asino. Spinetis ei se scabendi causa austerens: nidus eius dissipat. quod illa adeo pauet ut voce omnino rudetis audita ouaeiciat. pulli ipsi metu cadant. Igitur aduolans vlcera eius rostro cauet. Vulpes & milui. Angues mustele & fues.

Formicosam arborem forices cauent. Librat araneus se filo in caput serpentis porrecte sub umbra arboris. tantaque vi morsu cerebrum apprehendit: ut stridens subinde ac vertigine rotata ne filum quidem de super pedentis rupere adeo non fugere queat. Nec finis ante mortem est. Rursus amici pauones & colube. Turtures & psittaci. Merule & turdi. Cornix & ardeole: contra vulpium genus omnibus inimicitias

De aspide miraculum traditur. Cum in domo aegypti aleret assidue enixa catulos quorum abvno filium hospitis interemptum. Illam reuersam ad consuetudinem cibi: intellexisse culpam & nec intulisse catulo. Nec

postea in tectum id reuertam.

Ca. vltimo de somno animalium,

In terrestribus omnia que cor habēt dormire manifestū est. Plani piscium dormiunt: vt in laado manu capiantur. Delphini balne neq̄ stertentes audiuntur. Somniat statim infans. Nam & pauore expergistitur. Quidam vero nūq̄. quibus mortiferum fuerit signū contra consuetudinem somniorū Vtrū ne sint aliqua prescita animi quiescētis. an fortuita res sit vt pleraq̄. Et si exemplis agat̄ p̄fecto paria fiant. Vino et cibis p̄xima atq̄ in redormitione vana esse prope conuenit. Somniant equi canes boues pacora. capre. Creditur et in omnibus que animal pariunt

Hec de libro decimo

libro Vndecimo Continetur historie & nature paruum animalium

Ca. ii. de subtilitate nature in puīs aīalibus

Vbi tot sensus collocauit in enlicē: vbi visū: vbi odoratū vbi maximā portōe vocē disposuit. caua. vbi aliuū: auidā sanguis potissime hūani. Teli vt cerni nō possit exilitas Ita reciproca igeniauit arre: vt fodiēdo acuminatū piter sorbēdoq̄ fistulosū esset. Sed turriferos miramur elefantorū hūeros. taurorū cola. Tigrium rapinas. leonū iugas: cū rerū natura nusq̄ magis q̄ in minimis tota sit. Quapropter ne nra legētes (qm̄ ex his cernuntur multa) etiā relataa fastidio dānent: Cum in cōtēplatione nature nichil possit videri superfluum.

Ca. iii.

Michi sua sit rerū natura: nichil incredibile estimare de ea. Nobis p̄positū est naturas rerū manifestas indicare: non causas valet cere dubias.

Ca. vi. de apibus

Cōdunt a virgiliarū occasu. sed latēt vltra exortū. adeo nō ad veris initiū vt dixere. Ante fabas florētes nō exeūt ad opera. nulliusq̄ cū per celū licuit ocio perit dies. Primū itaq̄ fauos cōstruunt. Cera fingūt hoc est domos cellasq̄ faciunt. deinde sobolē postea mella. Cera ex floribus melliginē ex lacrimis arborū q̄ glutinū pariūt: salicis. vlini. arūdinis succo. His primū alueū ipsuz intus totū vt quodā tectorio illiniūt & aliis amarioribus succis: cōtra aliagbe bestiolarum auiditates. Id se facturas conscie q̄ concupisci possit.

Ca. viii. ex quibus floribus mella fiant

c Eras ex oibus floribus factorū & arborū cōfingūt: excepta rumice & chenopode. fructibus nullis nocēt. mortuus ne floribus

quidem; non modo corporibus insidunt. Operantur intra .lx. passus. Et subinde consumptis in proximo floribus: speculatores ad pabula vltiora misunt. Noctu deprehense in expeditione: excubant supiue vt alas a rore protegant.

Ca. x. Mirus apum labor & industria.

r Atio operis. Interdiu statio ad portas more castrorū. Noctu quies in matutinū donec vna excitet oēs: gemino aut triplici bōbo: vt bucino aliquo. Tūc vniuerse priuolāt: si dies mitis futurus est. Prediuinā: enim vētos imbresq; & tunc se cōtinēt tectis. Itaq; tēperie celi (hanc enī inter prestita habent) cuz agmen ad opa processit: alie flores aggerūt pedibus. alie aquam ore guttae q; lanugine totius corporis. Quarū adolescentiores ad opa exeūt et supradicta cōuehunt. Semores intrus operant. Que flores comportant pedibus femina onerāt: ppter id natura stabra pedes priores rostro toteq; onuste remeant. Excipiunt eas terne quaterneq; exonerant. Sunt enī intus officia quoq; diuisa. Alie pollunt. Alie suggerunt. Alie cibū parant ex eo quod allatū est. Neq; enī separatim vescunt; ne inequalitas operis vel cibi fiat aut tēporis. Struunt ea rursus orta cōcamcratone. alui textūq; vel vsq; ad summa tecta deducūt. Limitibus binis circa singulos actus: vt alie intrent alie exeant. Fauī superiore parte affixi & paululū etiam lateribus simul herēt. & pendunt vna. aluerū contingūt. nunc obliqui nunc rotōdi qualiter poscit aluens. Aliquando & duorū generuz: cum duo examina cōcordibus populis dissimiles habuere ritus.

Primi fere tres inaniter struūtur. ne promptuz sit quod inuitet furantē. Nouissimi maxime implētur melle. Ideoq; aduerso aluco faui eximuntur. Gerule secūdos flatus captant. Si cooriat procella: apprehensis pedustulo lapilis felibrāt. Mira obseruatio operis. Cellantium inerciam notant. castigant. mox & puniunt morte. Mira mūdicia amoliuntur oīa e medio nulleg; inter opera spurcitie facent. Quin & excremēta operantiū intus ne longius recedant vnū congesta in locū: turbidis diebus & operis ocio egerūt.

Cum adueperascit in aluco strepunt Minus & minus donec vna circūuolet. Eodem quo excitauit bombo: ceu quietem capere imperans. Et hoc castrorum more. tunc repente oēs conticescunt.

Ca. xi. De fucis siue phucis.

r I speratur largior puentus adiciūtur contuberima & fucis.

Sunt autē fuci siue aculeo: velut imperfecte apes nouissime q; a fessis & iam emeritis inchoate serotinus fetus: & quasi seruitia verarum apū. Quāobrem imperāt his. Primosq; in opa expellūt.

Tardantes sine clementia puniunt. Quo maior multitudo eo maior fiet examinū proventus. Cum mella ceperunt maturefcere abfunt eos; multe fingulos aggreffe trucidant. Nec id genus nifi vere confpicitur.

Ca. xiiii. Que mellis portio apibus detur.

Est in eximendis fauis neceffaria difpenfatio. quoniam inopia cibi defperant. moriunturq; aut effugiunt. Contra: copia ignauia affert. Qui funt diligentiores. xii. partem apibus relinquunt. Dies ftatutus inchoandi tricefimus ab educto examine: fereq; malo me fe includitur hec vindemia.

Ca. xv. De mellis ele-
ftione. & probatione.

m El plenilunio vberius capitur. Serena die pinguis. In omni melle quod per fe fluxit vt mustum oleuq;: appellaturq; tacitum: maxime laudabile est. Estiuū omne rutilum vt diebus confectum ftictioribus. Aptiffimum in estimatione: et thimo coloris aurei. faporis gratiffimi. Cum fit palam doliolis pingue marino e rore fpiffum. Quod cōcrefcit hoc minime laudat. Quod primum grauitatis argumentū est abrumpi ftatim & refiliri guttas: vilitatis indicium habetur. Sequens probatio vt fit odoratū & ex dulce. reglutinosum. perlucidum Estiua mellatione decima par tem thasio dionifio apibus reliqui placet: fi pleni fuerint aluei. Si minus pro rata portione. aut fi inanes omnino non attingi.

Ca. xvi. De melle filueftri &
apum generatione.

t Ertium genus mellis minime probatum filueftre quod hericum vocant. Conuehitur post primos antūni imbres: in filuis arenoso fimile. Gignitur maxime arturi exortu a pridie idus feptembris.

Quippe nafcuntur aliquādo in extremis fauis apes grandiores q̄ ceteras fugant Oestro vocatur hoc malum. Quod certum est galli naxum modo incubant. Id quod exclusum est primū vermiculus videtur. candidus facens tranfuerfus adherensq; ita vt pascere videatur Rex ftatim mellei coloris vt electo flore ex omni copia factus. neq; vermiculus: fed ftatim penniger. Si quis alterutris capita demat priusq; pennas hñt: pro gratiffimo funt pabulo matribus. Spectatum hoc rome confularis cuiusdā suburbanio alucis cornu laterne tranflucido factis. fetus intra. xlv. diem per agit

Ca. xvii. Que regiminis ratio de
rege apum. & teuerentia ad eum.

Rex nullum ne solus habeat aculeum maiestate solus armatus: an dederit eum quidem natura sed usum negauerit: illud constat non vti. Mira plebei circa eum obedientia cum procedit vna est. Totum examen circa eum conglobatur. Cingit, protegit, cerni non patitur. Reliquo tempore cum populus in labore est: Ipse opera intus circuit similis exhortari, solus immunis. Circa eum satellites quidam litoresque assidua custodientes auctoritate. Procedit foras non nisi migraturo examine. Id multo intelligitur ante aliquot diebus: murmure intus strepente apparatus iudicio: diem tepestiuum eligentium. Siquis alam detruncet: non fugiet examem. Cum processere: sequeque proximam illi cupit esse, & in officio conspici gaudet, se ipsum humeris subleuant. Validius fatigatum ex toto portant. Siqua lassata deficit aut forte oberrauit: odore prosequitur, Vbicunque ille confedit ibi cunctarum castra sunt. Tunc ostenta faciunt priuata & publica. Vna dependente in domibus templis ve: sepe expiata magnis euentibus. Sedere in castris drusi imperatoris cum prosperrime pugnatum apud arbalonem est. qui dirum id ostentum existimant. Semper duce comprehenso totus tenetur agmen. Amisso delabitur migrantque ad alios. Esse sine rege non possunt.

Humido vere melior fetus, sicco mel copiosius. Quod si defecerit alicuius aluei cibus: impetum in proximas faciunt rapine proposito. Que dimicatio iniectione pulueris aut fumo tota discutitur.

Ca. xviii.

Que innumera sunt apibus, de earum morbis & exequiis mortuarum. Pes sunt & rustice siluestresque, horride aspectu, multo iracundiores, sed ope ac labore prestantes. Urbanarum duogeneta, Optime breues varietate & in rotunditate compactibiles. Deteriores longe, & quibus similitudo vesparum, etiam non deterrime harum pilose.

Odere fedos odores, procul fugiunt, sed & infectos. Ideo vnguentis redolentes infestant. Ipse plurimarum animalium iniuriis obnoxie, impugnant eas eiusdem nature de genere vespe: atque crabrones. Et e culicum genere qui vocantur muliones, Populantur irundines & quedam alie aues, infidiant aquantibus rane que maxima est earum operatio: tum cum sobolem faciunt. Inimice & oues difficile se elanis earum explicantibus. Cancrorum etiam odore si quis iuxta coquat exanimantur. Quin & morbos suapte natura sentiunt. Index: earum tristitia torpens. Et cum ante fores in tepotem solis promotis alie cibos ministrant. Cum defunctas progerunt funerantiumque more comitantur exequias. Rege

*Agly9.
puluaris
dignus fac
tu compres
sa quies
aut 7. C*

46

consumpto: meret plebs ignauo dolore. Non cibos conuehunt.
Non procedunt. tristi tantum murmure glomerantur circa corpus
eius. Tunc quoq; ni subueniatur; fame moriuntur. Hilaritate igi-
tur & nitore sanitas estimatur.

Capitulum decimum nonum.

De nocumentis apum.

Oleo nō apes tantum: sed oīa insecta exanimantur Aliquō & ipse
contrahūt sibi mortis causas, cū sensere eximi mella auide voran-
tes. Cetero p̄parce. Et que alioquin p̄digas atq; edaces; nō secus
ac pigras ignauasq; perturbent. Tot hostibus tot casibus tam niu-
nificum animal expositam est.

Ca. xx. De cōtinendis apibus & mortuarum reparatione.

Audent plausu atq; timinitu eris. eoq; cōuocantur. quo
g manifestū est auditus quoq; inesse sensum. Effecto opere;
educto fetu; funde munere omni exercitationē tam solē-
nem habēt. Vita eis lōgissima septenis annis Alueos nunq̄ vltra x.
annos durasse proditur. Sunt qui mortuas si intra tectū hīeme ser-
uent; deinde sole verno torreātur ac ficulneo cinere toto die fouea-
antur: putēt reminiscere In totum vero reparari ventribus bu-
bulis recētibus cū fimo obrutis. Virg. inuencōz corpore exanima-
to: sicut equorum vespas & scrabones. sicut asinorum starabeos:
mutante natura quedam ex aliis alia.

Ca. xxiiii. De araneis.

Sūt ex his auguria. In cremēto anniū futuro telas suas altius tolūt
sereno non texunt nubilo texunt. Ideoq; multe aranee imbrium si-
gna sunt.

Ca. xxix. De locustis & earū exterminatione.

Italiā ex affrica magna cohorte ifestant. sepe populo ad tibillina
coacto remedia coli fugere inopie metu. In cyrenaica regione lex
est ter anno debellandi eas. Primo oua obterendo. deinde fetum.
postremo adultas. Desertoris pena in eum qui cessauerit. Et in len-
no insula certa mensura est p̄refinita quā singuli enecatarū ad ma-
grantum referant. Graculos ob id colunt aduerso volatu occurren-
tes earū excitio. Necari & in siria militari ip̄erio cogūtur. Parthis
et he cibo grate. Vox earum proficisci ab occipitio videtur.

Ca. xxx. De formicis nostratibus.

earum labore & industria.

Vere he vt apes cōmunicantes laborē. Si quis cōparet onera corpo-
ribus earum: fateatur nullis portione vires esse maiores. Gerunt
ea morsu. Maiora auerse postrenis pedibus moliūtut: humeris ob-
nixae. Et his rei. p. ratio memoria. cura. Semina arrosa condunt: ne
turtus in fruges exeant. Maiora ad introitum diuidūt. Madefacta

imbre : profertur afflicant. Operantur & noctu plena luna, Eedē in
terlunio cessant. Iam in opere qui labor. que sedulitas. Et quoni
am e diuerso conuehūt altera alterius ignara vr signa inuicem re-
cognoscant. Certi dies ad recognitionem mutuam nundinis dan-
tur. Cum obuiis quedam collocutio ac percontatio. Silices itinere
earum attritos : & in opere semitam factā : nequis dubitet quid pos-
sit qualibet in re q̄tula cunq; sedulitas

Ca. xxxvii. historia nature animalium
per singula membra.

In capite cunctorum animalium homini plurimus pilus mari-
bus ac feminis. Atq; nomina etiam ex eo capillatis alpium incol-
lis gallie comate.

Quedam animalium naturaliter caluent sicut strucio camelli &
corui aquatici. Desfluuiū in muliere rarum. In spadonibus non vis-
sum. neq; ante veneris vsum

Infirmissima esse vris capitum ossa durissima p̄fitacis suo loco
diximus. Cerebrum omnia animalia habent que sanguinē. Homo
porcione maximum & humidissimum. omniumq; viscerum fri-
gidissimum : duabus supra membranis subterq; velatum. quarum
alterutram rumpi mortiferum est. Cetero viroq; femine maius. Ho-
minibus hoc sine sanguine. siue venis. aliud esse q̄ medulam eru-
diti docent : quando durefcut. Vni hominum in infantia palpitat.
nec roboratur ante sermonis exordiu. Hoc est viscerum excelssifi-
mum p̄ximūq; celo capitis. siue carne. siue cruore. siue sordib⁹

Hic habet sensuum arcem. Huc venarum a corde vis omnis ten-
dit. hic mentis est regimen. Oīm animalium in priora proum q̄a
& sensus ante nos tendit.

Aures in equis & oīm iumentorum genere iudicia animi preferunt
fessis marcidis. nutātes pauidis. arrecte furentibus. resolute egris.
facies homini tm̄. ceteris aut os aut rostra. frons & alius. Sed homi-
ni tantum tristicie hilaritatis : clementie : ceneritatis iudex in assen-
su eius. Supercilia homini & pariter & alterne mobilia. & in his ps
animi. Negamus an annuimus hec in axime iudicant

Subiacent oculi pars p̄cisiosissima. neq; vlla ex parte maiora iudicia
animi cunctis animalibus : sed maxime homini. i. moderatōis / cle-
mētie / misericordie / odii / amoris / tristicie / leticie / Cōtuitu quoq; m̄-
tiformes / truces / torui / flagrantis / graues / transuersi / imi / summissi
blandi. Profecto in oculis animus inhabitat / ardēt / incedunt / hūe-
stāt / cohibēt. Hinc ille misericordie lacrimae. Hos cū osculamur aīz
īpm videtur attingere. Aīo videmus cernim⁹. Oculi seu vasa q̄dā

ca. me. y. ca.
uy. 1.

visibilem eius partem accipiunt : atq; transmittūt. Sic magna cogitatio obcecat : obducto intus visu. Sic in morbo comiciali oculi nichil cernunt : animo caligante. Quin & patentibus dormiunt leporēs : multiq; hominum quos choribanciam greci dicunt

Dētes terrestribus minutis quadrupedibus : primores bini post q̄ natus est septimo mense. Mutantur homini leoni, iumento, canini, & ruminantibus, sed leoni & cani non nisi canini appellati.

Lupi dexter in magnis habet operibus, Maxilares nullum animal mutat. Homini nouissimi qui gemini vocant : circiter vicesimum annum gignuntur, multis octogesimo, Feminis quoq; sed quibus in iuuenta non fuere nati : decidere in in senecta, & mox renasci certum est. Cetero maribus plures q̄ feminis in homine pecude capriſve Equo castrato prius : dentes non decidunt. Asinorū genus tricesimo mense similiter amittit, Deinde senis mensibus. Quasi non prius pepererint q̄ decidant postremi : sterilitas certa Bobus bis mutantur, Suibus decidunt nunq̄. Absumpta hac obseruatione : se nectus in equis & ceteris veterrimis intelligitur dentium brochitate, superciliorum canicie & circa ea lacunis : cū fere sedecim annorum estimantur Hominiū dentibus quoddam inest virus, Nāq; & speculi nitorem ex aduerso nudati hebetant, Et columbarum fet⁹ implumes necant,

Corde sapientia habitat, ab hoc due vene in priora & terga discurrunt, sparsaq; ramorum serie per alias minores : omnibus mēbris vitalem spiritum ac sanguinem rigant. Solum hoc viscerum vitis non maceratur, nec supplicitia vite trahit, lesumq; mortem ilico affert. Ceteris corruptis vitalitas in corde durat. Quibus paruum est audacia, Panida quibus pergrāde, Maximum est autē proportionemuribus leporibus, asino, ceruo, pāthere, mustelis, & omnibus timidis : aut propter metum maleficis, In equorum corde & boum ossa reperiuntur interdum auguria. Id per singulos annos in hominē ad binas dragmas ponderis ad quinquagesimū annū accedere, Ab eo detrahi tantūdem & ideo non viuere hominē vltra centesimum annum defectu cordis egyptii existimant : quibus mos & cadauera obseruare medicata.

Fel nō omnibus datum animalibus, In eubce nullum pecori, In na xo pregrande, equi, muli, asini, cervi, capre, apri, cameli non habēt
Hominiū paucis non est; quibus validudo firmior & vita longior
Sunt qui in equo non in iecore sed in aluo putent, & ceruo in cauda aut intestinis, Ideo tantam habent amaritudinem vt a canibus non attingantur, In felle nigro infante caula homini, moriq; toto

redito. Nigrescunt contacta eo, nequis miretur venenum esse ferpentium. Carent eo qui absinthio vescuntur in pontho. Tauro rum felle aureus ducitur color.

Extra homini ab inferiori viscerum parte separantur membranis: que precordia appellat quia cordi praecedunt. Omnia quidem principalia viscera membranis propriis veluti vaginis inclusit prudens natura. In hac fuit & peculiaris causa vicinitas alui: ne eibus supprimeretur animus. Hinc certe referuntur accepta subtilitas mentis. Ideo nulla ei caro, sed nervosa exilitas. In eadem precipua hilaritatis sedes. Quod titillatu maxime intelligitur alarum quas subito non alibi tenniore cute humana. Ideo stabendi dulcedine sibi proxia. Ob hoc in preliis gladiatorumque spectaculis mortem cum risu tractata precordia attulerunt.

Lien in sinistra parte est aduersus iecur: cum quo locum aliquando permutat: sed prodigiose. Peculare cursus impedimentum aliquando in eo, Quamobrem inuritur cursoribus. Et per vulnus etiam exempto viuere aialia tradunt. Sunt qui putent adimi simul risum homini. Intemperantiamque ioci constare lienis magnitudine. Res habent quadrupedum omnia que aial pariunt. Vesica membrana constat: que vulnerata cicatrice non solidescit: neque qua cerebrum aut cor inuoluitur.

Quaedam non pinguescunt ut lepus perdix. Steriliora euncta pinguia et in maribus & in feminis. Senescunt celerius pro pinguia. Adeps cunctis sine sensu. Quam ob causam sues spirantes a muribus tradunt rosas. Aparenti consularis filio detractos adipem leuatumque corpus immobili onere. Asinorum ossa ad tubas canora. Arteriarum pulsus in cacumine maxime membrorum: euidens iudex fere morborum in modulos certos legesque metricas per etates stabilis aut citatius aut tardus: descripta ab Eryphilo medicine vate miranda arte: nimiam propter subtilitatem deservit. Vene in praeternates postremo fibras subter totam cutem disperse: in angustam adeo subtilitatem tenuantur: ut penetrare sanguis non possit, aliud ve quam exilis humor ab illo qui cacuminibus immunis sudor appellatur: in umbilico venarum nodoso coitu.

Ca. xxxviii. De sanguine.

[Anguis quibus multus ac pinguis iracundia. maribus quam feminis nigrior. Et in iuuenta magis quam in senio. Animalium fortiora quibus sanguis crassior. Sapietiora quibus tenuior. Tenuiora quibus minimus. At quibus nullus hebetia. Taurorum celeritae coit ac durefcit. Ideo pestifer potu maxime. Aptorum, ceruorum, caprarum, bubulorum omni non spissat. Pinguisimum aialinis. Homini ter-

ntissimus. His quibus plus quaterni pedes nullus. Obesis minus copiosus quia absumitur.

Lepori pilus in buccis intus & in pedibus.

Pubescit hō solus quod nisi cōtingat: sterilis in gignendo est. seu masculus seu femina. Boum coriis glutinum excoquitur precipuum taurorum.

Ca. xli. De lacte & caseo.

Bubulū caseo fertilius q̄ caprinū. Que plures quaternis mamas habet caseo Inutilia. meliora que binas. Coagulū inutile leporis. Hedi laudatum. Mirū barbaras gentes que lacte viuunt: Ignorare aut spernā casei tot seculis dotem. Densantes id alioquin in saporem iocundū. Et pingue butirū spuma lactis, cōcreciusq; q̄ quod serum vocatur. Non omittendum in eo olei vim esse barbarosq; omnes & infantes nostros Ita vngi:

Ca. lii. De vite hois longitudine & signis morū.

Vite breuis signa raras dētes. pre lōgos digitos, plūbeū colorē, pluresq; in manus stissuras. nec perpetuas. Contra longe vite esse incuruos. Et in manu vna duas Incisuras longas habentes. & plures q̄, xxxii, dentes. auribus amplis. Nec vniuersa hec vt arbitror: sed singula obseruant friuola vt reor & vulgo tamen narrata.

Addidit morum aspectus trogus auctor seuerissimus. frons vbi est magna segnem animū Inesse significat. Quibus parua mobilem; Quibus rotunda Iracundum velut hoc vestigio apparente tumoris Supercilia quibus porriguntur in rectum molles significant. Quibus iuxta nasum flexa austeros. Quibus iuxta tempora inflexa derisores. Quibus in totum dimissa maliuolos & inuidos. Oculi quibuscunq; sunt longi: maleficos esse indicant. Qui carnosos a naribus angulos habent: malicie nota preuenti. Auricularum magnitudo loquacitatis & stultitie nota est.

Ca. liii. qui cibi homini vtilis & de somno.

Homini cibus vtilissimus simplex. aceruatio saporuz pestifera. & condimenta perniciosiora. Difficiliter aut omnia pficiunt in cibus acria nimia, & auide hausta. Et estate q̄ hieme difficilior, & in senecta q̄ in iuuetate. Vomitiones homini ad hoc in remediū excogitate: frigidiora faciunt corpora. Somno concoquere firmitari q̄ corpulentie minus vtile: Ideo athletas malūt cibos ambulatione perficere. Peruigilio precipue vincuntur cibi.

Ca. liiii. Que augent corpora aut minuunt quotq; diebus interficiat fames.

- 2 Vgescut corpa dulcibus atq; pinguis & potu, minuunt liccis & aridis, ac siti. Homni nō ante diē septimū leralis

inedia. Durasse & vitro. x. plerofq;. Certū est mori inexplebili sem-
per aiuditate animalium vni homini. Quedam rursus exiguo gu-
stu famē ac sitim sedant: conseruantq; vires. vt butirū typace gly-
cirison. Perniciosum quidem & in omni vita quod nimium. Pre-
cipue tamē corpori. Minuīq; quod graue quolibet modo vtilius.
Finis decimi libri.

Iber duodecimus tractat de arboribus.

Capitulum primum. Quando rome
primum habite arbores in honore.

Arboribus tantū honoris rome post captā vibē increuit: vt me-
ro infuso nutriantur. Competum id maxime prodesse radicibus.

Ca. iiii. De peregrinis arboribus
et ingenio transferendi.

Temporaere gētes transferre ad sese arbores fictilibus in vasis: da-
to per cauernas radicibus spiramēto: qualiter omnia trāsitura lon-
gius feri artillime: transferriq; meminisse conuenit.

Ca. xi. De nardo.
et differentia nardi.

De folio nardi plura dicere par est: vt principali in vnguentis. fru-
tex ē graui & crassa radice: sed breui ac nigra fragiliq; quīs pingui:
Situ redolēte: vt cupressi aspero sapore: folio paruo densoq;. Ca-
cumina in aristas spargōt. Ideo gemioa dote nardi spicas ac folia
celebrāt. Sincerū leuitate deprehenditur. & colore ruffo. odorisq;
suauitate. & gustu maxie siccate os sapore iocūdo. Odoris gratia
omnibus maior recētibus. Nardo color qui iueterauerit: nigriori
melior. In nostro orbe pxime laudaī Sriaicū. mox gallicū. Tertio
loco creticū. quod alii quidem igyrō. alii alyphon. Ex his gallicū
et cū radice vellitur. abluīq; vino: Siccatur in vmbra. alligat fa-
sticulis in carta. nō multū ab indico differēs. Siriaco tñ leuius. Cū
gallico nardo semp nascit̄ herba q̄ hirculus vocat̄: a grauitate odo-
ris: & similitudine q̄ maxie adulteraī. Distat q̄ sine cāliculo est. &
q̄ minoribus foliis. q̄q; radicis neq; odorate neq; amare.

Ca. xiii. De asaro.

p Ardi vim habet & asarō quod & aliqui siluestres nardū ap-
pellant. Est autē edere foliis rotūdiorsibus tñ mollioribus
q̄. flore purpureo. radice gallici nardi simile. acinosum. saporis
calidi ac venosi. montibus in vmbrosis. bis anno floret.

Ca.xiiii. De thure & religio
ne colligentium . & arabia.

Nec arabum alii thuris arborem vident . ac ne horum quidem omnes . feruntq; .ccc. non amplius familiarum esse que ius per successiones id sibi vendicent . Sacros vocari ob id nec vlllo congressu familiarum funerumq; : Cum incidant eas arbores : aut metantur pols pollui . Atq; ita religione merces augetur :

Ca.xv. De eodem.

Quod ex eo rotunditate gute pependit masculuz vocamus . cū alias nō fere mas vocef : vbi nō sit femina . Masculū aliqui putant a specie testium dictum .

Optimi rhuris libra siclorū sex precium habet . Apud nos aduleratur : resie candide gemma per q̄ simili . sed deprehenditur : Probatuq; candore . fragilitate . amplitudine . carbone vt statim ardeat : Item ne dentem recipiat potius q̄ in micis frangatur .

Ca.xix. De arabia iterū & eius preciosis.

Arabie felix est mare . Ex illo nāq; margaritas mittit . Minimaq; cōpuratōne millies centena . M. sextertiū annis oibus india : & serpensiufulaq; illa imperio nostro adimunt : tanto nobis deliciae & femine constant .

Ca.xx. De cynamonto & religione colligentium

Et mari quo sine velis & remis . nauigatur .

Nascitur in ethiopia trogloditis cōnubio permixta . Hi mercātes a cōterminis vehunt p maria vasta ratibus . quas neq; gubernacula regant neq; remi trahant . vel impellāt nō vela . nō ratio vlla adiutur . Cum omnīū instar ibi sint hō tantum & audacia . Preterea hibernū mare exigant circa brumā . euris tamē maxime flantibus . Hi recto cursu p sinus impellunt atq; a p̄montotit ambitu argeste deo ferunt : in portū ebanitarū . Produnt vix anno quito reuerti negotiatores . & multos interire . Contra reuehunt vitrea . enea . vestes fibulas cū armillis ac monilibus . Ergo negotiatio illa feminarum maxime fide constat . ipse frutex duorum cubitorum altitudi ne amplissimus palmitq; minimus .

Gignitur in planis Cinamonium . sed densissimis vepribus rubisq; . Difficile collectū . Metitur non nisi permiserit deus . Sarcamenta hasta diuidit sacerdos . deoq; partez . ponit Austros ibi tam ardentem flare : vt estaribus siluas accendāt .

Ca.xxvi. De balsamo & stirace

& quomodo sophisticatur balsamū .

f Ed oibus odonibus preferē balsamum : vni terratuꝝ iudee

concessum. Quondã in duobus tm̄ ortis vitroq; regio, altero iugeq; viginti non amplius, altero pauciorum, Seruit hec nunc & tributa pendit: cum sua gēte, Maleolis feri dicif vt vitis, & implet colles vinearum modo, Tondetur similiter fruticans, ac rastro nitescit, folium proximũ tuberiperpetua coma, Seuiere in eandẽ iudei ficut in vitam quoq; suam cõtra defendere romant, & dimicatũ pro frutice est, Seritq; nunc eã fistus, Nec vnq̄ fuit numerosior aut p̄cerior, Proceritas intra bina cubita consistit, Ramus crassior myrto, Incidif vitro, lapide, offeifq; cultetis, ferro ledi vitalia odit, Emortit protinus, Eadẽ amputari superuacua patiens, Incidentis man^o libratur artificio temperamẽto nequid vltra corticẽ violet, Succus eplaga manat mire suauitatis que obpobalsamum vocat, sed tenuis gutta, ploratu lanis parua colligitur in cornua, Ex his nouo fictili conditur crassiori similis oleo, & in musto condita, Rubescit dein de simlq; durefcit, & translucida, Alexandro magno res ibi gerente toto die estiuoynam concham impleri iustum erat, Deputata sarmenta in merce sunt, xilobalsamum vocat, & coquit in vnguetis pro succo ipsum substituere officine, Corticis etiam ad medicamenta precium est, Precipua aut gratia lacrimẽ, secũda seminũ, tertia corticis minima ligno, Ex hoc buxosum est optimũ quod ẽ odoratissimum: mordens gustu, feruẽsq; in ore, Adulteratur petreo hyperico quod coarguit magnitudine seu lõgitudine, odoris ignanã, sapore piperis, Lacrimẽ probatio: vt sit pinguis, tenuis, mo dice ruffa, In fricando odorata, Secundus candido colos, p̄cor yridis: crassusq; pessimus niger, Quippe vt oleum senescit,

Hec de duodecimo

Iber, xiii, de vnguentis & arboribus ytra marinis nõstro climati ignotis

Ca. ii, Vnguenta optime seruẽtur in alabastris, Odores in oleo

Odores in oleo Quod diuturnitari eorũ tanto vtilius est: q̄to pin huius: vt ex amigdalis, Et ipsa vnguẽta vetustate meliora, Sol ini micus iis, Q̄obrem in ymbra coquantur plumbeis vasis,

Ca. iiii, irridet eos qui vnguentis re dolentibus vtuntur

Ec est mareria luctus e cundis maxime superuacui, margabrite enim gẽmeq; ad heredẽ transeũt, vestes, plongant tps

unguenta ilico expirant: ac suis moriuntur horis. Summa cōmendatio eorū vt transeuntē feminam odor imicret: etiam aliud agentem. Exceduntq; quadragenos denarios libra, tantum emitur yolum luptas aliena.

libet. xiiii. tractat de vitibus racemis yuinis, eorum conseruatione, & confectione.

Prologus

Illud satis mirari nequeo interisse arborum quarū dā memoriā, atq; etiā nominū (que auctores p̄didere) noticiā. Tāta p̄riscorū cura fertilior aut industria felicior fuit. Quis enim non cōmunicato orbe terrarū maiestate romani imperii p̄fecisse vitam putet: cōmercio rerū ac sociatale feste pacis: omniaq; etiā que occultate ante fuerant in promiscuo vsu facta? Circa alia mentes hominū d̄tinentur, & auaricie tantū artes coluntur. Reges innumeri honore arcium colebantur, & in ostentatione has preferebant: opem & immortalitatē sibi per eas progari arbitantes. Quare abundabāt & premia & opere vite. Posterius laxitas mundi & rerū amplitudo damno fuit.

Ca. primum de vitū natura & earum conseruatione.

Dutant vne per hiemē pensili cōcamerate modo. Alie in sua tantū cōtinentur anima olis fistilibus, & insuper dolii incluse stipate vine naceis circūfudātib°. Alis gratiā qui & yuinis fumus affert, fabrilisq; his gloriā in fornacibus affrictae Tiberii cesaris auctoritas fecit. Quin & patientia nomē acuis datur passis Cōdūtur & mustoyue vinoq; suo inebriantur. Alie decocte in musto dulcescunt, Alie fofolem nouam in matre ipsa expectant trāslucide vitro, affertq; acinis tandem quam in dolii amphotis ve duratricem illam firmitatem austeritas picis infusa pediculo. Jam inuēta vitiis picem habēs per se in yino respiciensq; viennesem agrum

Ca. v. de vini natura.

Ino natura est exhausto accendi calore visceta intus: foris v infuso refrigerandi. Nec alienum fuerit cōmemorare hoc loco androcidis ad alexandrū scriptum: Vinum potaturus sex memento te potare sanguinem terre, Sicur i venenū est hominī cicuta ita & vinum. Neq; vitiis corporis vtilius aliud: neq; volutatibus aliud perniciosius: si modus absit.

Ca. xvi. de vini facticiis

Et aceto conficiendo

Albi vini sextaria, xx. aque medietas, feruet donec consumatur aq̄ mēsurā. Alii marine sextarios decē tātū dē pluuie, In sole, xl. dieb⁹ torrent. Dant egris quibus vini noxam timēt. Proximū fit e miliū semine maturo cum ipsa stipula, libram & quadrante in cōgios duos musti macerant. Et post septimum mensem transfuso.

Ex cypria fico & acetum fit precellens, atq; alexandrino quoq; melius. Vinum fit & e silica syriaca e piris, malorumq; omnium generibus. Cornis mespilis sorbis siccis nucleis pineis, Hi musto madi di exprimuntur. Superiora per se inītia.

Ex his que in ortis gignuntur: vinum fit e radice asparago origano, apii semine abrotano mentastro ruta nepeta serpilo marrubio Manipulos binos tradūt in cadū musti & sape sextariū, et aque marine heminam. E naxis fit decem denariorū pōdere in sextarios binos musti addito. Itē e stila radice inter flores & rose foliis tuis in sintheoloq; in mustum collatis: cum pondustulo vt fidat, xl. denariorum pondere in sextarios videnos musti, nec ante tres menses vino aperto. Aromatici quoq; non tantū vnguentorum cōpositione. De mirra nardo, calamo bitumine ossis in mustum aut dulcere vinum defectis Alii de calamo iunco costo nardo cynamomo cassia amomo croco garo similiter & ossa. Qualia nūc quoq; fuerit pipere & melle addito, que alii condita, alii piperata appellant. Absinthites in, xl. sextariis musti absinthii pōtici libra decocta ad terciās partes, vel secpis absinthii in vinuz additis. Similiter isopo vncis tabus, in duos congios musti coniectis aut tuis in vinū fiunt vtraq; & alio modo circa radices vitum satō. Sic eleboriten ex veratro nigro docet cato. Sic scamonites. Mira vitium natura saporem alienum in se trahendi. Qualem & salicum redolent pataulnorum in palustribus vindemie. Sic eleborū feritur in tharso, aut cucumis siluester, aut scamonia quod vinum ethromacium vocāt, fit & ex herbis. Est & ocha de radice gentiana & tragoriano, & dictamo, asaro dauco mandragora, iūco. Ex fructicum genere Cedri vtriusq; cupressi, lauri iuniperi, piri, baccas, aut lignum recens in musto decoquunt. Eodē modo ex flore

Ca. xvii. de idromelle & oximelle

f It vinum ex aqua & melle tantum, quinquennio seruari ad hoc celestē iubent aliqui prudētiores. Alii statim ad tertias pres decoquūt, & terriā mellis veteris adiciūt, vocāt idromel, vetustate saporē vini asseqt. Qui & acetū melle tēpabit, adeo nichil intēpta

tum in vita fuit. Oximel vocarēt: mellis deces libris, aceti veteris heminis quinq; salis marini libra, aq̄ pluuię sextariis, v. subferue factis decies mox elutriatis atq; inueteratis. Oia a themifone summo auctore dñata. Ista sunt cognitu iocūda solertia hūani anīmi omnia exquirente. Nichil quidem ex his anno durare preterq̄ que vetustate ipfa fieri diximus

Ca. xix. Quibus gñibus musta condiantur;

Africa gipso mitigat asperitatē necnō aliquibus sui partibus calce. Grecia argile aut marmore, aut sale aut mari leuitatē excitat Italia in parte aliqua rabulana pice ac resia. Anni prioris vicia non nusq̄ fece aceto conduunt. Decoquitur vt dulcescat mustum portione virium. Nec durare vltra anni spacium tale proditur. Aliquibus in locis decoquunt ad sapas musta; infusiq; his ferociam frāgunt. Et in genere tamen & in omni alto subministrat vasa ipfa condimentis picis, Cuius faciende ratio proximo dicef volumine

Ca. xx. de picis generibus resinis mustis condiendiendis aceto fece,

Resia omnis dissoluitur oleo. Quidam & creta figularū hoc fieri arbitrant. Pudetq; cōfiteri maximum iam honorem eius eē in enellendis a virorum corporibus pilis. Ratio autem condiendi musta in primo feruore qui nouem diebus vt plurimum peragitur aspersu picis vt odor vino contingat, & saporis quedā acumina.

Vehementius fieri arbitrant crudo flore resine excitariq; leuitatem. Ediuerso crapulam compesci & feritatem nimiam, frangi q; virus. Aut vbi pigra leuitas torpeat virus addi

Ceterorum vinorum medicaminis tanta est cura: vt cinere apud quosdam seu gipso alibi quibus diximus modis instaurentur. Sed cinerem e vitis sarmentis aut quercu pferf. Quin & marinā aquā eiusdē rei gratia ex alto peti iubent, feruariq; ab equinoctio verno aut certe nocte solsticio & aquilone flante hauriri: aut circa vindexemiam si hauriatur decoqui. Pix in italia ad vasavino condēdo maxime probatur brutia, fit e picea resia. Non omnem picem vālere. Quibusdam enim inest amaritudo aut odoris grauitas. Asia picem maxime indicam probat. Grecia piericā. Virgilius nariciam.

Diligentiores admiscēt nigram masticem que ex pōto bitumini similis nascitur. Et iris radicem oleumq;. Nam ceram accipientibus vasis compertū & vina accessere. Sed transferre in ea vasa in quibus acetum fuerit: vtilius q̄ in ea in quibus dulce aut mulsum. Cato iubet vina concinari hoc enim verbo vtitur. Cineris lexiui cum defruto cocti parte quadringentesima pulegiij vel salis sexquilibra

facit & sulfuris mentionem, refie vero in nouissimis
Fex vini siccata recipit ignes, ac sine aluūto p se flagrat, Cinis et
nitri naturā habet eadēmq; habet vires, Hoc amplius quo pingui
us sentitur,

Ca. xxi, de cellis vinariis, & que nocēt vino
conseruando, quoq; tēpore aperiēda vina

Agna collecto iam vino differentia in cella, Circa alpes li
m gneis vasis condunt, circulisq; cingūt, atq; etiam hieme ge
lida ignibus rigorem arcent, Aliquando vīsum ruptis va
fis: steterē glaciare moles prodigii modo Mitiores plage doliis cō
dunt, fodiuntq; terre tota, aut ad portionē situs, Alibi vero impo
sitis tectis arcent, Latus celle vinarie aut fenestras obuerti in aq
lonem oportere vel vsq; in exortum equinoctialem Sterquilinia
& arborum radices procul abesse, Omniaq; odoris euitandi facili
mo in vina transitu, ficos vtq; & caprificos, Doliis etiam inter
ualla dari ne inter se vicia serpant; contagione vini semper occissi
am, Quin & figuras referre, ventrosa ac patula minus vtilia, Pi
cari oportere protinus a canis ortu, postea perfundi marina aqua
aut salsa, ac leui cinere sarmenti ea aspergi, Vel argila aspersa mir
ra suffiri, Ipsasq; sepius cellas Imbecila demissis in terram doliis
feruanda, Valida expositis, Nunq̄ implēda, & quod superfir: pas
so aut defruto perungendum, admixto croco, Pice veteri cum sa
pa, Sic cooperacula doliū medicanda, addita pice ac mastice
Bruma aperiri vetant nisi sereno die, vetant austro flante, luna ve
plena, flos vini candidus probatur rubeus triste signum; si non is
vini colos sit, Item vasis incalescentibus opēculis ve sudantib⁹
quod celeriter florere ceperit odoremq; trahere: non fore diutiū;

Ipsa quoq; defruta aut sapa cum celum sit siue luna; hoc est in
sideris eius coitu neq; alio die coqui iubent, Preterea plumbeis va
fis uon ereis, nucibus iuglandibus additis, Eas enim fumū excipe

Ca. xxii, nocumenta vini, Et qui
fuere magni potatores,

In nulla parte operosior vita; q; saluberrimum ad potū aque li
quorem natura dederit quo cetera omnia animātia vtunt, Vinum
mentem mutet, ac furorē gignat, millibus scelerū huic deditis tan
dulcedine; vt magna pars non aliud vite premiū intelligat, Irri
tamenta excogitantur ac bibendi causa vcnena etiam conficiūtur
Est & occidētis populis sua ebrietas fruge madida, pluribusq; mo
dis per gallias hispaniasq;, Egiptus quoq; fruge sibi potus simi
les excogitauit, nulla in parte mundi cessat ebrietas Heu mirari

tiotum soletia: inuentum q̄admodū aqua opioq; inebriaret. Duo sunt liquores corporibus humanis gratissimi. Intus vini, foris olei Arborum e genere ambo precipui. Sed olei non vini necessarius.

iber. xv. Tractat de fructiferis arboribus. Ipsorū fructuum collectione & conseruatione.

Ca. primum de natura olei.

- Liuā omnio non fuisse in hispania atq; affrica. Que nunc puenit trans alpes quoq; & in galitis hispaniaq;. Fabian⁹ negat pronenire in frigidissimis & calidissimis.

Non desiderare rastros aut falcem vllam aut curam. Sine dubio & in his solum maxime celumq; referre. Verūtamen attendentur sicut et vites, atq; etiam interradi gaudent. Consequēs earum vīndemia est. arq; vel maior olea q̄ multa temperandi. Ex eadem quippe olina differunt succi. Primum oīm cruda atq; nondum inchoate maturitatis, hec sapore prestātissimo. Quin & ex ea prima vnda p̄teli laudatissima ac deinde per diminutiones Q̄to maturior bacca: tanto pinguior succus minusq; gratus. Optima autem etas ad decerpendum inter copiam bonitatemq; incipiente bacca nigrestere nostrivocant dirupas. Cetero distat an maturitas illa in totularibus fiat an ramis. Rigua fuerit arbor an suo tantum bacca succo, nichilq; aliud q̄ rores celi biberit.

Ca. ii. de eodem.

- Etustas oleo tedium affert non item vt vino plurimūq; etas anno est prouida si libeat intelligere natura. Quippe te mulonere nascentibus vnus vti necesse non est

Ca. iiii. de eodem.

- Leo natura tepefacere corpus. & contra algotes munire. Eidem feruores capitis refrigerate. Vsum eius ad luxurias vertere: greci vitiorum omnium genitores: In gymnasiis publicando.

Ca. viii. de amurca & eius multīs utilitatibus

- Uper omnia celebravit amurcam laudibus cato. Dolia olearia. cadofq; illa imbui ne bibant oleū. Amurca subigi areas terēdis

messibus: vt formice rimeq; absint. Quin & lutum patietum & tectoria & pauimenta horreorum framenti: etiam contra teredines ac noxia animalia amurca aspergi. Semina frugum perfundi.

Morbis quadrupedum arborumq; mederi. Efficaci ad vulnera in teriora humani quoq; oris. Lora etiam ac coria omnia & calceami na axefq; vngi, atq; eramenta contra eruginem, colorisq; gratia elegantioris: & totam superlectilem ligneam ac vasa fictilia in quibus ficum aridam libeat asseruare. Aut si folia baccaeq; & virga myrti aliud ve genus id simile. Postremo ligna macerata amurca uallius sumi tedio ardere. Oleam si lambendo: lingua capra contigerit: depaueritq; primo germinatu: sterilefcere auctor est marcus varro,

Ca. xvi. De pomis
diu seruandis.

Pomaria in loco frigido & sicco contabulari septemtrionibus fenestris sereno die patere. Austros specularibus arcere. Colli gi mala post equinoctium autumnale, neq; ante, xvi. lunam neq; ante primam horam. Cadiua separari stramentis paleis ve substerni.

Rara componi: vt limites perni spiritum equalem accipiant.

Ca. xvii. De cotoneis piris
forbis, vnis & alis fructibus
seruandis.

Otoneis interclusis spiramentum omne adimendum, aut in coqui ea melle immergi ve. Punica: aqua marina seruente indurari mox triduo sole siccata: ita ne nocturno rore contingant suspendi. Cum libeat uti: aqua dulci petui, & in dolis arane seruari. Et immatura obrui terra in olis fundo effracto. Sed spiritu excluso ac surculo pice. Sic etiam crescere amplitudine matore q; sicut in arbore. Cetera mala foliis ficulneis preterq; cadiuis singula conuolui, cistisq; vitilibus condi. Vel creta figulimaze illiui: Pira in vasis fictilibus picatis imersis inter strobos. Soba in scrobibus gipfato operculo: duum pedum terra superinducta in loco aprico inuersis vasis, & in dolis vt uas cum ramis suspendi

E proximis auctoribus quidam altius curam petunt. Putaq; statim poma & vites adhuc usum precipiunt decrecente luna: post horam diei tertiam celo sereno aut siccis ventis. Similiter & diligigi ex locis siccis & ante perfectam maturitatem addito vt luna infra terram sit. Vvas cum maleolo sarmentis ve duro, demptis orcipe corruptioribus acinis: in dolio picato recenti suspendi: exlusafacta omniauta: operculo & gipso. Sic & sorb aq; pira illitis omni ter-

culis pice. Dolia procul ab aqua esse. Alii etiam vina habenti bus doliis dum ne contingant ea vne. Aliqui mala in patinis ficti libus fluitantia: quo genere & vino odorem acquiri putat. Aliqui omnia hec in millio seruari mallunt. Pleriq; vero in serobem duum pedum altitudinis arena sustrata: & fictili operculo dein ter ra operto. Creta quidem etiam figulina vuas illiniunt: siccataq; sole suspendunt in vsu diluentes cretam. Mala vero generosif- sima eadez ratione crustant gipso vel cera que nisi maturuerunt in cremo calicem rumpunt. Semper aut in pediculos collocat ea.

Alii decerpunt cum surculis. eosq; in medulam sambuci ab- ditos obruunt vt supra scriptum est. Alii singulis malis pirisq; singula vasa fictilia assignant. & copercula eorum picata dolo ite rum includunt. Necno aliqui in floccis capsisq; quas luto paleato Illantunt. Alii hoc idem in patiuus fictilibus, aliqui & in serobe subiecta arena. Ita sicca operiunt mox terra. Sunt qui cotonea cera Illita melle demergant. Columela in puteos cisternas ve in ficti libus vasis pice diligenti cura illitis mergi. Liguria maritima al pibus proxima: vuas sole siccata iunci fasciis inuoluit. cadisq; co- ditas gipso includit. Hoc greci platani foliis aut vitis ipsius: aut fici vno die in umbra siccatis: atq; in cado vinaceis interpositis. Quo genera choa vna seruat: nulli^o suauitati possedereda. Qui dam vt has factant in cinere lexinio tingunt protinus q; decraxere vitibus mox sole siccant. Tum foliis vt supradictum est inuolutas vinaceis stipant. Sunt qui suspendi procul protinusq; in grana riis iubeant. quoniam optime sit operimento puluis pensilibus.

Ca.xxii.

Auelanas & galbas preuestinas conditas ollis in terram seruari vi- rides traditur.

Ca.xxiii. De castaneis.

Mirus est vilissima esse que tanta occultauerit cura nature. Proxima vero corpori membrana & in his & in nucibus saporem nisi detra- hatur infestat. Torrere has in cibis gratius.

Ca.xxvii.

Que sunt comunia pomis omnibusq; succis saporuz geneta vnde cim reperiuntur. Dulcis suavis. pinguis. amarus. austerus. acer acutus. acerbus. acidus. salsus. Sentiri aque saporem vllum succum ve vicium est. Mirum tria nature precipua elementa: sine sapore esse: sine odore sine succo aqua. aer. ignis.

Ca.vltimo. De lauro.

Manu fatatu receptaruq; in domos fulmine sola no Icitur laurus

h

tra fulmen.

Tiberium principem tonante celo cetonari ea solitum ferunt contra fulminum metus.

libro .xvi. Tractat de aliis arboribus.

Ca. vi. De glande & fago.

Landes opes esse nunc quoq; multarū gentium pace etiam gaudentiū constat. Nec nō & inopia frugum arefactis niollitur farina. spissaturq; in panis vsus. Quin & hodie q; secundis mensis glans inseritur. Dulcior eadē est cinere tosta. Dulcissima omnium fagi. vt qua obsessos etiā homines durasse in opido cluo.

Ca. vii. De fago iterum.

Agi glans nucleis similis triangula cute includitur. foliū tenue ac leuissimū populo simile. celerrime flauens & media parte plerūq;. Muribus gratissima est. & ideo animalis eius vna proventus. Glires quoq; sagmat. Expetitur & turdis. Arborum fertilitas omnium alteruat. & maxie fagi. Glans fagea suem hilarē facit Carnem costibile. ac leuem & vtilē stomacho. Ili gna suem augustā nitidā strigofam ponderosaz. Querna diffusam ac grauissimam.

Ca. xi. De pinu pinastro abiete taxo.

Pinus atq; abies picem ferunt.

Similis est aspectu abieti taxus. Minus virens. gracilifq; & tristis et dira nullo succo. ex oibus sola baccifera. Mas noxiō fructu. Les tale quippe baccis in hispania precipue venenū inest. Vasa tiā viatoria ex ea vinis in gallia facta: mortifera fuisse cōpertū est Et esse in archadia tā presentis veneni vt si qui dormiāt sub ea cibi ve capiant moriātur. Sunt qui & toxica hinc appellata dicāt vena: que nūc toxica diximus quibus sagitte tingantur. Repert in noxiam fieri: si in ipsam arborem clauus creus infigatur.

Ca. xiiii. De fraxino.

Contra serpētes succo expresso ad potū & ipositavlceribus opizra ac nichil eque reperit. Tanta est vis: vt neq; matutinas occidtes ve vmbas quis sint lōgissime: serpēs arboris eius attingat. Ex perta pdimus: si fronde ea giro claudat ignis & serpēs: in ignes potius q̄ in fraxinū fugere serpentes. Mira nature benignitas: priusq̄ he pdeant florere fraxinū. nec ante cōditas folia dimitte.

Ca. xviii. De vliuo.

Inter has atq; frugiferas materteq; vitium amicitia acci pif vlius.

Ca. xxxiii. De prodigijs arboribus.

e St in exemplis sine tempestate vlla ve causa q̄ prodigii ce
cidisse multas .ac sua sponte resurrexisse faccū hoc po. ro.
quiritibus ostentum. Cymbricis bellis: vltimo postq̄ etiaz cacumen
amputatū erat (quoniā in aram ipsam procūbebat) restituta sponte:
Ita vt prorsus floreret. Aquo deinde tempore: maiestas po. ro.
resurrexit: que ante vastata cladibus fuerat. Memoratur hoc idem
in philippicis: salice procidua ac detruncata. Non oīa omnib⁹
locis nati docuimus: Nec translata viuere. Hocq; alias fastidio ali
as cōrumatia: celo inuidente. Balsamū alibi nasci natura q̄ in
siria noluit fere. Nec non & palmā nasci vbiq; . aut natā parere. vel
cum p̄misit ostēditq; : eam nō educare: q̄ tanq̄ inuita peperit. Viuit
in italia piperis arbor. Caste vero etiā in septētrionali plaga. Iuxta
romā castaneæ: Ceraſtiq; egre pueniūt. Nuces gtecie cū tedio
inferuntur: Teracina siluis scatet earum.

Ca. xxxvi. De hedera.

Ex hedera que dicitur simulax fuit codicili propriūq; materie
est: vt admota auribus leuem sonum reddat. Hedere mira prodit̄
natura. Si yas fiat ex ligno eius: vina transuere & remanere aquā
siqua mixta fuerit.

Ca. xxxvii. De aquaticis calamis multe vtilitates.

Tegulo earū septētrionales domos operiunt In reliquo orbe & ca
meras leuissime suspendūt. Crassiore peniculo coma p̄ pluma stra
ta camponarū replet. Aut vbi limosiore callo induruit sicut in
belgis: contusa & interiecta nauium cōmissuris; ferruminat textus
glutino tenatior. rimisq; explendis fidelior pice. Calamis oriē
tis populi bella cōficiunt. spicula addūt irreuocabili hamo noxia.
Arundo omnis ex vna stirpe numerosa. atq; etiam recisa fecūdius
resurgit. Radicis natura viuax geniculata & ipsa. Arundinis italie
vſus ad vineas maxime. Cato seri eam iubet in humidis agris
bipalio subactō prius solo oculis dispositis iteruallo ternoz; pedū.

Ca. xxxviii.

De salice. Et que preter
salicē sunt ligaturis vtilia.

Salicis qua nulla aquaticarū vtilior: licet populi vitibus pla
ceant: licet alii sepes mutant: contraq; erumpentium amnium im
petus riparum muro in tutelis ruris excubent: in aqua fate. ceseq;
deusius in numero herede profint.

Nullus tutior est reditus minoris ve impendii aut tempestatis secu
rior. Nec quia desint alia vincula si quidē & geniste itacee & populi
h ii

et vlmī & sanguinei frutices & betulæ . & arundo fissa, & arundinū folia . & vitis ipsa recisīsq; aculeis rubi alligant. & intorta corilus. Mirūq; contuso ligno alicui maiores ad vincula esse vires. Gallicam tenuissimam cuius scirpi fragiles e quibus detractio cortice: candela luminibus & funebribus seruit
Inter aquaticas arbores sunt & rubi atq; sambuci fungosi generis Quippe plus ligni ac succi in sambuco. Sambuci acinos habēt nigros atq; paruos humoris lenti inficiendo maxime capilo. qui & ipsi aqua decocti manduntur.

Ca. xxxix. de succis arborum.

Fici lacteus succus ad caseos figurandos coagulū vis. Cerasis gummosus. Mirum in moro medicis succum querētibus fere hora diei secunda lapide incisus manat.

Ca. xl. De larice . deq; sambuco Et de apto tempore ad cedendum ligna: vt durabilia & eterna sint.

Arix feminā habet mellei coloris. Inuentum est pictorum tabellis: immortale nullisq; fissile rimis. Sambuci interiora mire firma traditur. Nāq; quivenabula ex ea faciūt: pre fertur omnibus. Constat enim ex cute & ossibus Tigna & quibus aufert securis radicem siue corticē a bruma ad fauonū aut si preue uenire cogimur arturi occasu & ante eum fidicule. Nouissima ratione solsticio. Ne dedolende arbores sternantur ante editos suos fructus. Robur vere cesum teredinem sentit. Bruma autem neq; vitiat neq; finditur. alias obnoxium etiam vt torqueat sese findat q; quod in subere tempestiue quoq; ceso euenit. Infinitum resert lunaris ratio. nec nisi a vicesima in tricesimam cedi volunt. Inter omnes cōuenit vtilissime in coitu eius sterni. quem diem alii inter lunium. alii silentis lune appellant. At si competāt coitus in nouissimum diem brumę: illa eterna sit materies. Proxime cum supra dictis sideribus Quidam & canis ortum addunt.

Circēficis quoq; ad medulā alii non inutiliter reliquūt: vt omnis humor stantibus desinat. Cato hominū summus in oīvsu ait præ lum esapino atra potissimū facito. Vlmeā. pineam nuceam. Hęc atq; aliā materiā omnē cū effodies: luna decrescēte eximito post meridiem sine vento austro. Tunc erit tempestiua: cū semen suū maturum erit. Caueto ne per rorem trahas aut doles. Idēq; mox nisi in trimestri. lunaq; dimidiata ne tangas materiem. Tunc ne effodias aut prestindas a terra. diebus quattuor proximis quibus luna plena fuerit. Omnino caueas nigram matetiē ne doles. ne cedas

nene tangas nisi sicca, ne ve gelidam; nene rotulēta, Tiberius idē & in capitolio condendo seruauit interlunia. Varro aduersus defluuia precepit obseruandū idem a pleniluniis. In arboribus robustiores ab aquilone partes & in totū deteriores ex hūidis opacisq;

Cedrus in creta affrica siria laudatissima. Cedri oleo p̄ vnctā ma-
teries: nec cariem tineā sentit. Junipero eadez vis que cedro. vasta hec in hispania maximeq; bacce eius medula eius vbicunq; solidi or q̄ cedri

Megaridis in stetit oleaster in foro cui viri fortes affixerant arma: q̄ cortice ambienta etas lōga occultauerat. fuitq; arbor illa fatalis ex cidio vrbis premonite oraculo: cum arbor arma peperisset. Quod succisse accidit octeis galeisq; intus reptis.

Ca. xli. de duratione lignorum.

Germanie predones singulis arboribus cauatis nauigant quaz quedam & triginta homines ferant.

Spississima ex omni materia: ideo granissima iudicatur heben⁹ & buxus graciles natura neutra in aqua fluitat, nec suber si demat cortex nec larix. Calices ex terebintis torno fieri vnctā oleo meli⁹ or fit. nō alio pene q̄ ad rotarū radios vtile aut siquid cuneandum sit in ligno clavis ve fugendum, seu ferreis. Ilex item oleaster olea castanea carpinus, populus, hec tanta duricia vt terebrari nisi ma defacta non queant. Molissima tilia & calidissima. Argumentū asfert q; citissime ascias retundat. Calide morus, lauius, hedera, & omnes quibus igniaria fiunt. Exploratorum hoc vsus in castris pa storumq; reperit, quoniā ad excutiendum ignem: non semper lapidis occasio est. Teritur igitur lignum ligno, Ignemq; concipit at tritu, excipiente materia aridi formittis; fungi ve vel soliorum facili me conceptum. Sed nichil edera prestantius que teratur lauro laurumq; tetat. Probatum & vitis siluestris alia q̄ labruſta & ipa hede re modo arborem scandens.

Frigidissima quecunq; aquatica, lentissima autem. Et ideo scutis fa-
ciendis aptissima, quorum plaga contrahit se protinus, clauditq; suum vulnus. Et ob id contumacius transmittit ferrum. In quo sūt genere fici, salix tilia, betula, sambucus, populus vtraq;. Lenissime ex his sicut salix. Ideoq; vtilissime. Omnis autem etiam ad ci-
stas quecunq; flexibili crate consent. Rigorem fortissime seruat ylmus, ob id cardamentis assamentisq; portarū vtilissima, quoni-
am minime torquetur. Permutanda tantum sic vt cacumen ab infe-
riore sit cardine: radix superior. Infecunda firmiora fertilibus.

Cariem vetustatemq; non sentiunt cupressus, cedrus, hebenus:

buxus, taxus. Valuas esse e cupresso & iam quadringētis prope an-
nis durare materiem omnem noue similem. Cupresso nitor ma-
xime valet eternus. Nonne simulacrum Iouis in arce durat a con-
dita vrbe? Iuniperi trabes hispania tēplo diane anno ducentesimo
ante excidiū troie durare. Que odore precellant; ea eternitate pre-
stare. A predictis morus laudatur pxime que vestutate etiam ni-
grescit. Vlnus in preflatu firma. Robur defossum, & in aquis quer-
cus obruta. eadem super terram rimosa facit opera torquendo sese
Larix in humore precipua, & alnus nigra. Non improbat in
aqua & fagus, & Iuglans. He quidē in his que defodiūtur vel prin-
cipales. Item iuniperus. Eadem & subdialibus aptissima. Estu-
lus humoris impaciens Econtra adacta in palustribus alius eterna
Onerisq; q̄libet. patiens.

Tradunt abietē circa germinationes decorticatam; aquis non cor-
rumpi.

Ca. xlii. De materiis architecti.

Pud nos materie alique finduntur sponte ob id architecti
a eas simo ilitas sicari iubent vt afflatus non noceant. Pon-
dus sustinere valde abies: larix etiaz in transfuersum possi-
te. Robur olea incuruantur, ceduntq; oneri. Ille renittunt, nec
temere rumpuntur, priusq; carie q̄ viribus deficiunt. Pinus pi-
cee alni, ad aquarum ductus cauantur. Obrute terra plurimis dur-
rant annis. Eodem si non integantur cito senescunt. Miromodo
fortiores: si humor quoq; extra supersit. Firmissima in tectum
abies, eadem valuarum repagulis & ad queq; libeat intestina ope-
pera aptissima. Et curribus maxime sociabilis glutino intantuz vt
findatur ante cum solida est.

Ca. xliii. De lignis festilibus.

Cuicunq; operi facilia flexibilia omnia que lenta diximus. Dura-
hilia & festilia que modice humida: Arida enim q̄ vtridia ferris ce-
dunt. Preter robur & buxum que pertinacius resistunt. Facilis
ei fagus q̄q; fragilis & tenore eodem fistilibus laminis intenui flex-
xilis capsisq; ac striniis sola vtilis. Secatur in laminas pertennes &
Ilex colore quoq; non ingrata, sed maxime fida his que teruntur:
vt rotarum axibus. Ad quos lentore: fraxinus vtilis: sicut duricia
Ilex, & vtroq; legitur vlnus. Sunt vero, & parui vsus fabriliz
ministeriorum insignes. Ideoq; prodituz terebris vaginas ex olea
stro buxo illice vlnmo fraxmo vtilissimas fieri. Quippe cum ex olea
durissimo ligno cardines in forib⁹ diucius in morati plaute modo
germinauerint. Cato vctes aquifolios laureos vlnmeos fieri iu-
bet. Que in laminis secantur quarumq; operimēto vestiantur alie

materies precipua sunt acer buxum, palma, aquifoliū. Ilex, sam-
buci radix populus. Dat & alnus vt dictum est tuber sectile

Iber, xvii. Tractat de optimo arborum situ quo ad
aspectum ventorum & celi & regionū. De earum sa-
tione morbis & medicamentis.

Ca.ii. De natura celi ad arbores.

a Quilone maxime gaudent densiores ab afflatu eius letio
resq; & materie firmitatis. Quinymo tēpestiua frīgora plu-
rimum arborum firmitati conferunt, & sic optime germinant alio
quin si blandia auster defatiscens magis etiam in florē Nam
si cum defloruere protinus sequantur imbres: in torū poma depe-
reūt. Adeo vt amigdala & piri si omnino nubilum fiat austrū? ve-
flatus amittant fetus. Circa vergilia quidem pluerē inimicissi-
mum viti & olei: quoniā tunc cotus est earum. Fruges quoq; pe-
ius maturefcunt austrinis diebus, sed celerius. Illa sunt noua frī-
gora que septemtrionibus aut preposteris fiunt horis. Hiemē
aquiloniam esse oibus satis vtilissimū. Imbrēs vero tunc expetēdi
euidens causa est: quoniā arbores fetu exinauitas & foliorū quoq;
amissione languidas naturale est auide e furire. Cibus aut earum
imber. Quare tepidā esse hiemē: vt absumpto partu arborū se-
quatur protinus cōceptus: Id est germinatio: Ac deinde alia flore-
scēdi inantio in vtilissimū experimentis creditur. Quinymo
si plures ita continentur anni etiā ipse moriuntur arbores, qm̄ ne-
mini dubia pena est infame laborantiū. Ergo qui dicit hiemes
serenas petendas: non pro arboribus vota facit. Nec per solsticia
imbres vitibus conducunt. Hiberno quidem puluere fieri messes
letiores: luxuriantis ingenti fertilitate dictū est. Alioquin vo-
ta arborum cōmunia sunt frugumq; nives diutinas sedere. Causa
non solum quia animā terre euanel centē exalatione includū & cō-
primunt: retroq; agunt in vires & in radices frugum: verum q; &
liquorem sensim purum: preterea leuissimūq; quando nix aqua-
rum celestium spuma est. Ergo humor ex his non vniuersus in-
gurgitans diluensq;, sed quomodo sinitur distilans velut ex vberē
alit oīa que non inundat. Tellus quoq; eo mō fermentescit, & fuc-
ci plena ac lactescētibus satis non effeta cum tēpus aperit, tepidis
atridet horis. Ita maxime frumenta pinguescunt.

Ca.iii. De societate celi ad tertiam.

h iiii

Que in humidis feruntur: meridiem spectent, in frigidis præcoces ferendo; ut maturitas antecedit algorez. Que poma vitescq; rores oderint contra ortus ut sol statim auferat. Que ament: ad occasus vel septentriones ut diutius eo fruantur.

Capitulum quartum, De qualitate regionum quo ad terras.

In meridiem spectantius semper ante decidunt folia. Similis & in matutinis causa.

Argumenta indicantiũ sepe fallunt, Non utiq; solũ letũ est in quo procere arbores nitẽt, præterq̃ illis arboribus. Quid enĩ abiete procerius? Nec luxuriosa pabula pinguis soli semp̃ iudiciũ habẽt. Nã quid laudatius germane pabulis? Et tñ statim subest arena. Nec semp̃ aquosa est terra cui p̃ceritas herbarũ, nõ hercle magis q̃ pinguis adherẽs digitis, quod in argillis arguit. Scrobes quidẽ regesta in eos nulla cõplet ut densa atq; rara: adhũc modum deprehendi possit, ferroq; omnis rubiginem obducit. Nec graui aut iusto deprehenditur pondere. Quod enĩ terre pondus iustum intelligi potest? Virgilius terrã que filicem ferat non improbat vitibus. Salseq; terre multa melius creduntur tuciora vitis in nascantum animalium. Et quasdã pruinis ac nebulis pasci vites dixim⁹.

Omnũ reruz sunt quedam in alto secreta, & suo cuiq; corde preuidenda.

Capitulum quintum. Genera terrarum qua ratione noscantur.

t Erram amaraz siue macrã si quis probare velit demonstrãt eam atre degeneresq; herbe. frigidã retorride nata. Item vliginosam tristia. Argilosam q̃ operi difficiliã, queq; rastros ac vomeres ingẽtibus glebis oneret q̃q̃ aliquãdo non quod operi hoc et fructui sit aduersum.

Agrum optimũ iudicamus ad radicẽ montiũ planitie in meridiem excurrente que est totius italie situs. Terrã vero teneram q̃ vocetur pulla. Erit igĩt hec optiã & operi satiuã, illa mollis facilisq; culture nec madida nec siciẽs. Illa post vomerẽ nitescens: qualẽ fons ingeniõrũ omerus in armis ab eo celatã dixit, addiditq; miraculũ increscẽtis quĩs fieret in auro. Illa quã recentẽ exquirũt: iprobe alites vomerẽ comitantes coruiq; aratoris vestigia rodẽtes. Cicero lux doctrinarũ meliora iquit vnguẽra sunt q̃ terrã q̃ q̃ crocũ sapiũt. Quod si admonẽdi sumus q̃lis sit terre color ille qui q̃ritur: Cõtĩngit sepe etiã quiescẽte terra sub occasu solis: In quo loco arcus celestis deiecerit capita sua: & cuz a siccitate cõtĩnuã imaduerit imbres.

tunc emittit illum suum halitū diuinum ex sole conceptum : cui cōparari suauitas nulla possit. Is esse odor in cōmota debebit , reptus q̄ neminē fallat Talis fere est in noualibus cesa vetere silua. Et in frugibus serendis eadē vtilior intelligit̄: quotiēs intermissa cultura quieuit , quod in vineis nō fit. Terraz terra emendari super tenuem pingui iniecta : aut gracili bibulaz super humidam & prepinguē : demētia operarii est. Quid enī pōt sperare qui talem colit?

Ca.vii. De argila.

Gallias & britānias locupletant. Duo eius genera, fruges alit argila alba : que si sit inter fontes reperta : est ad infinitū fertilis , vey aspera tractatu. Et si nimia iniecta est : exurit foliū. Proxima est ruffa interiecto lapide terre minute arenose. Lapis cōtunditur in ip focāpo. Vtrūq̄ hoc genus semel iniectum in annos .l. valet. & frugum et pabuli vbertate.

Ca.ix. De fimo.

Transpadanis cineris vsus adeo placet vt anteponāt fimo iumēto tum . quod quia leuissimū est ob id exurūt. Vraq̄ tñ pariter nō vtūtur in eodē aruo. nec in arbutis cinere. nec quāsdā ad fruges vt diximus Sunt qui puluere quoq̄ ali iudicent vvas. pubescētesq̄ puluerēt. & vitū arborūq̄ radicibus aspergāt. Quod certū est narbonensi prouicie & vindemias certius sic eo coqui quia plus puluis ibi q̄ sol confert.

Varro principatū dat fimo turdoz ex auariis. Qd etiā pabulo boū suūq̄ magnificat. neq̄ alto cibo celeri^o pinguescere asseuerat. De nr̄is moribus bñ sperare est : si tanta apud maiores fuere auaria : vt ex his agri stercoretur. Proximū columela colūbaris : mox galinariis facit : natantiū alitum dānato. Hec sunt certamina quibus inuicē ad tellurē quoq̄ alendā vtunt̄ hoīes. Proxie spurcitas suū laudāt. Columela solus dānat. Alii cuiuscūq̄ quadrupedis excitiosum Aliqui colūbarē preferūt. pximū deinde caprarū est. Ab hoc ouū. deinde boū. Nouissim^o iumētoz. Nuper reptū oleas gaudere maxie : cinere ex calcariis fornacibus. Varro equinū q̄ sit leuissimū ad segetes alēdas. Quidā etiā bubulo iumētorū preferunt. ouilūq̄ caprino. Oibus veto asininū : qm̄ lentissime mādāt. Ecōtraria vsus aduersus vtrūq̄ p̄nūciat. Inter oēs aut cōstat nichil esse vtilius lupini segete priusq̄ silique aratro. Etiā vbi nō sit pecus calmo ipso vel etiā filice stercore arbitrantur.

Caro sterco vnde fiat : stramēta lupinū paleas. fabalia ac frondes Iligneas quernasq̄ ex segete euellito. Ebulū cicutam & circunsalicta herbam auctam. vlmūq̄. Ea susternito ouibus. frondēq̄ putrā

dam. Item vbi satureus eris frumentū; oues ibi delectato Fimeta sub diuo concauo loco & qui humorem colligat stramento infecta ne sole arefcent. Palo e robore depacto fieri tubet. Ita fore ne in nascantur serpentes Fimum miscere terre plurimum refert fauonio flante ac luna ficiente. Id preterq; prauē intelligunt a fauonio oriū faciendū ac februario mense tantum Cum id plerq; sata aliis postulent mensibus. Quocūq; tpe fiat curandum vt ab occafu equinoctiali flante vento fiat: luna decrescente ac sicca. Mirum in modum augetur vbertas obseruatione tali.

Ca. x. de facione arborum.

Arbores que semine feruntur tarde sunt prouentu. & de generāt & infito restituende. Quibusdā natura oio nō de generādi quoquō ferantur vt cuprissis palmis, lauris. Nāq; laurus pluribus modis feritur. Bacce mense ianuarii aquilonis afflatu sistant legunt. expandūtq; rare; ne calefiant aceruo. Postea quidē fimo: ad serēdū paratas vrina madefaciunt Alii in qualo pedibus in pfluente de culcant: donec auferatur cutis. Alioquin vligo infestat. nec patif nasci. In sulco repastinato palmi altitudine vicene fere aceruati mē se marcio. Edem & ppagine ferunt Democritus & alio mō feri docet grandissimis baccarū tuis leuiter ne grana frāgant eaq; intrita reſte circūligāri atq; ita feri.

Amigdale in argila molli mridiem spectate feri iubent. Gaudere eas in dura calidaq; terra. in pingui & humida sterilesce. Serendas q̄ maxime falcatas & e nouella fimo diluto maceratas. Per triduum aut pridie q̄ ferant aqua mulsa Mucrone defigaciem laferis. In aquilonem spectare. ternas simul serendas trianguli ratione palmo inter se distantes. denis diebus adaquari donec grande fcaut. Pinee nucleis septenis fere in olas perforatas additis aut vt laurus.

Sorba semine & radice proueniunt & planta & auulsione. Sorba & in frigidis & in humidis prouenit.

Transitus mirum in modum mitigat arbores etiā siluestres: Siue arborum quoq; vt hoim natura nouitaris ac peregrinatōis auida ē: siue discedentes virus relinquunt: māsuescuntq; tractu.

Et aliud genus simile natura premonstrauit auulsiq; arboris stolonnes vixere. Quo in genere & cum pui sunt auellunt. partēq; aliquā e matris quoq; corpore auferūt secū simbriat o corpe. Hoc mō plantant punice, corilli, malli, sorbi, mēspili, fraxini, fici. Imprimisq; vites. Coroneū ita satū degenerat. Ex eodem inuentu est: surculos ab cisos ferere. Hoc p̄rio sepi cā factū sambucis, cotoneo & rubis

de partibus, mox & culturæ vt populis alnis falici que vel inuerso furculo feritur.

Principio eligi solum refert, quoniã nutricem indulgentiorem sepe esse cõuenit q̃ matrẽ. Sit ergo sticcũ succosumq; bipalio subactũ aduenis hospitale, & q̃similimũ terre in qua transferãdum sit. Munum ad incursum gallinacci generis, q̃minime rimosum: ne penetrans sol exurat fibras. Preter alia vitia etiam vermiosa fiunt. Ideo sarriri conuenit sepius herbasq; auelli. Preterea scina ipsa fruticantia supputare, & falcem pati consuescere.

Ca. xi, de transferendis seminariis vltimisq; ferendis, & serobibus

Lantas ex seminario transferre in aliud priusq̃ suo loco ponantur operose precipi arbitror, licet translatione solia latiora fieri spondeant.

Vlmorum priusq̃ foliorũ vestiant; samara colligenda est: circa martias kal, cũ flarescere incipit, deinde biduo in vmbra sticcata serẽda densa in refracto: terra super Minutatim cribrata crassitudine, Pluuia si non adiuuat riganda. Deferende ex arearum venis post annum in vlmaria interuallo pedali in vnãquãq; partem, Maritas vlmos quia carent femine vtilius autũno ferere, Nam he ex plãtis feruntur. In arbutum quinquennes sub vrbe transferuntur aut vt quibusdam placet que vicenum pedum esse ceperunt, Populos & fraxinos quia festinantius germinant; disponi quoq; maturius cõuenit. Hoc est ab idibus februarii plantis & ipsas nascentes

Populis eadem ratio semine qua vlmos ferendi transferendi que seminariis, eadem & filuis. Ante omnia igitur trãfferri in similem oportet terram: aut meliorem. Nec ex tepidis aut precocibus in frigidis, aut serotinis situs, vt neq; ex his in illos. Prefodere serobes ante si fieri posset tanto: donec pingui cespite obducantur Mago ante annum fieri iubet: vt solem pluuiaq; combibant. Aut si conditio largita non sit: ignes in medio fieri ante menses duos, nec nisi postimbres in his feri. Altitudinem earũ in argiloso aut duro solo trium cubitorum esse in quãq; partem. Imprimis palmo amplius, Et vbiq; caminata fossura ore compressiore sint. Cato si locus aquosus inquit: latas pedes ternos in faucibus imisq; palmum & pedem altitudine quattuor pedũ eas lapide consterni, aut perticis saliginis viridibus.

Meridianam celi partem signari in cortice conuenit: vt transsata hisdem & assuetis statueretur ortis: ne aquilonie meridianis opposite solibus finderentur: & algerent meridiãne aquilonibus.

Quod e diuerso affectant etiam quidā in fico viteq; pmutantes in contrarium. Cato omnis ventos & imbrem in tota trāstione dā nat. Et hec pderit q̄ plurimum: terre in qua vixerint radicibus coherere. ac totas cespite circūligari: Cū ob id cato in scrobibus trā ferri iubeat. Proculdubio vtilissime quidē summā terram contentus est subdi. Radices inflexas poni melius. Arborem ita locari: vt media sit totius scrobris necessarium.

Ca. xix. de vmbis & stilicidiis.

Iuglandium grauis & noxia etiam capiti humano oibusq; iuxta satis. Necat germina & pinus. Sed ventis vtraq; resistit qm̄ & pfecta vinearum rōne egent. Ficorū leuis vmbra quis sparsa. Ideo q; inter vineas feri non vetantur. Vlmorū leuis etiam nutriens que cunq; opacat. Populo nulla vmbra ludētibus foliis. Pinguis alno sed pascens fata. Omnium fere leuis vmbra quorum pediculi lōgi

Non fastidienda hec scientia. atq; non in vltimis ponēda: quando quibusq; satis: vmbra aut nutrix aut nouerca est. Iuglandium quidem: pinorum: picearum: abietis: que cūq; attingere: nō dubie venenum est. Stilicidii breuis diffinitio est. Omnium que proiectu frōdis ita diffundit vt per ipsas nō defluāt imbres. Stila seu a ē.

Ca. xiii. que arbores tarde crescāt

& modus propagationis.

Vedam natura tarde crescunt. Et imprimis semine nascentia.

Que cito decidūt velocia sunt vt ficus. punica. prunus. pirus. malus. myrtus. salix. & tamen antecedunt diuitiis.

Ex his lentissima pirus. ocissima cyperus. Omnia celerius adolefcunt stolonibus ablatiis. vnāq; in stirpem redactis alimētis. Eadem natura & propagines docuit. Rubi nāq; curuati gracilitate & simul proceritate nimia defigunt rursus in terras capita. Iterumq; nascuntur ex sese repleri omnia: nisi resistat cultura. prorsus vt possint dici homines terre causa geniti. Ita pessima atq; execranda res propagationem tamen docuit. atq; radicē acquiri viridē. Cato p pagari preter vitem tradit ficum. oleam. punicā. malorum gñā oīa laurū. auellanas. prunos. prenestinas. p latanum.

Propagationū duo gñā: ramo ab arbore dep̄so in scrobē. iiii. pedū & post bienniū āputato flexu. p plantaq; trāstata post trimatū. Quas si longius ferre libeat: in quallis statim: aut vasis fictilibus defodere ppagines aptissimū: vt in in his transferatur. Alterum genus luxuriosius radices in ipsa arbore sollicitādo traiectis per vasa fictilia vel quallos ramis terraq; circūpactis. atq; hoc blandimento im petrat radicebus inter poma ip̄a & cacumina (In sūma eī cacumia

hoc modo petuntur audaci ingenio) arboreꝝ aliam longe a tellure
faciendi. Eodem quo supra biennii spacio abscisa ppagine & cū
quallis illis sata. Rosmarinū propagine ferit & semine & auulsiōe

Ca. xiiii. de facione arborum & insitione.

Emine quoq; inferere natura docuit raptim auū fame de-
f uorato solidoq; & alui tepore madido cum fecūdo firmi me-
dicamine in mollibus arborū lætitis; & ventis sepe rāssa
to in aliquas corticum rimas. Vnde vidimus cerasum in salicc. laur-
rum in ceraso. & baccas simul dit colores. Tradunt & monedulā
condentem semina in tesauros cauernarum; eiusdem rei prebere
causas. Hinc nata inoculatio sutorie simili fistula aperiendi in ar-
bore oculum: cortice exciso: semeneq; includendi eadē fistula sub
latum ex alia. In ficis & malis. hec fuit inoculatio antiqua

Ca. xvi. de emplastratione.

Amputatis ramis cicatrici locus non sit & statim vnitas fiat:
non humorem non afflatum recipiens. Nichilominus tamen & lu-
to munire & vinculo melius.

Vitis non recipit emplastra, nec cui rimosus caducusq; & tenuis
cortex

Ca. xviii. quibus tēpibus insitio fiat.

Vria tempora sunt geimitationis, ver & canis arturicq; ortus.
Nec enim animalium est tantū ad coitum auuiditas; sed multo ma-
ior est satorum omnium terreꝝ libido. Qua tēpestiue vti plurimus
iutereft conceptus. Quedam tñ statutū anni tempus habet vbiq;
vt cerasi & amigdale: circa brumā ferendi & inferendi. De plurib⁹
locorū situs optime iudicabit. Frigida & aquosa verno feri oportet
bit. Sicca & calida autūno Communis italie ratio tēpora ad hunc
modum distribuit; mora ab idibus februaryis in equinoctium. Pira
in autūnnū: ita vt brumā. xv. ne minus diebns antecedant. Malis
estiuis & cotoneis. Item forbis prunis post mediam hiemē in id⁹
februaryas. Salici & geniste circa marcias kal. Hanc in ficcis semi-
ne illam in humidis virga feri.

Ca. xx. de arundineto castanea & esculo

Harundo dulciore gaudet solo. Seritur bulbo radicis quē alii
oculū appellant: dodrantali scrobe interualo duū pedū & semis. re-
ficiturq; ex sese vetere arundineto extirpato quod vttilius repertū
q̄ castrare sicut antea. Namq; inter se radices serpunt. mutuoq;
discursu inter se necantur. Tempus inserendi priusq̄ oculi arundi-
num intumescant ante kal. marcias. Crescit ad brumam vsq; desi-
nitq; cum durescere incipit. Hoc signū q̄ tēpestiuam habet cēna

furam. Et hanc quotiens & vineam fodiendam putant. Seritur & transuersa non alte terra condita. Erūpuntq; singulis loculis totidem plante. Seritur & deplātata pedali sulco binis obrutis gēmis vt tertius nodus terram attingat, prono cacumine. Castanea pedamētis omnibus prefertur facilitate tractatus regerminatione ce dua vel salte letior. Querit solum facile nec nō arenosum: maxi meq; sabulū humidum: aut carbunculū opaco septētrionaliq; & p̄ frigido situ vel etiā de clini. Recusat eadē galliam rubricā crerā om nēq; terre fecunditatē. Seri nuce diximus: sed nisi ex maximis nō puenit, nec nisi quinis aceruatī satis. Perfringi solū debet supra ex nouēbrimēse in february: quo solute spōte cadūt ex arbore atq; subnascentē Interualla sint pedalia vndiq; sulco dedranti. Ex hoc seminario trāsferūtur in aliud bipedali intervallo plus biēnio

Esculus sifr puenit cesura triēnio senior. Minus morosa nasci. In quacūq; terra serif nascitur, sed non nisi eituli scrobe dodranti interuallis duorum pedum seritur leuiter: Quater anno. Hoc peda mentum minime putrescit, lesumq; maxime fruticat.

Sambucus firmissima ad palū. Taleis seritur vt populus

Ca. xxii. de vinearum putatione.

Quo maturius putant aptis diebus: eo plus materie fundūt. Quo serius eo fructū vberiorē. Quare macras prius cōuenit putare. va lidas nouissime. Plagā oēm obliquā fieri vt facile decidāt imbres.

Ca. xxiii. requiescere debent plante

vt post validius fructum ferant.

Liberā vinculo vitē per aliquot dies vagari & inconditā spargi, at q; in terra quā per totū annū spectauerit recūbere Nāq; vt iumē ta a iugo & canes a cursu volutatio iuuat: ita tñ & vitū porrigi lū bos. Arbor quoq; ipsa gaudet assiduo leuata onere: similis respirā ti. Nichil est in opere nature: quod nō exēplo dierū noctiūq; ali quas vices feriarū velit. ob id p̄tinus a vindemia putari: & lassas eciamnū fructu edito improbat: vt putate rursus alligent alio loco

Ca. xxiiii. de seruandis vinis. Morbis

arborum & remediis.

v Itiū generosarū pergulas quīquatribus putandas. & quarū seruare vvas libeat decrescēte luna tradūt. Que vero iterlunio sint putate: nullis animalium obnoxias esse. Alta ratione plena luna noctu tondendas: Cum sit ea in leone scorpione sagitario tauro. at q; in totum serendas plena aut crescente censent

Infestant arbores morbis. Alique obesitate: vt oīa que ferūt resinā nimia ptingedine in tēdam mutantur. Et cum radices quoq; pinē

gnescere cepere: Intereūt vt aīalia nimia adipe Cortice in orbe de tracto necant excepto subere quo sic etiā iunā crasse scēs enī p̄strin git & strangulat. Quarūdā natura rimosus cortex vt platanis. Me des luto fimoz. Et aliqñ profunt: si nō vehemētior frigoris vel ca loris vis secuta est. Quedā tardius ita moriunt vt robora & querc^o.

Refert & anni tempus. Siquis abieti & pino detraxerit sole taurū aut geminos transeūte cū germināt statim moriunt. Eandē iniuriā hieme passe diutius tolerāt. Silr ilex & robur & quercus. Intereūt pleraq; fissa stirpe exceptis: vite, malo punica, fico. Quedam vel ab vlcere. Ficus hanc iniuriā spernit, & omnia que resinam gignunt Radicibus amputatis mori minime mirum est, plereq; tamen non oibus sed maximis aut que sunt inter illas vitales abscisis moriunt. Quorūdam natura nō necat quidē sed ledit odore; aut succi mixtu ra: vt rasanus & laurus vitem. Olfatrix enī intelligitur & tāgi eā odore mirum in modū: Ideoq; cū iuxta sit auerti & recedere; saporē q; inimicum fugere. Hinc sumpsit androcydes medicinam cōtra ebrietatem: rasanum mandi precipiens. Odit & caulem & oē olus Odit & corylum nisi procul absint tristis atq; egra. Nitrum quidē & alumen: marina aqua calida & fabe putamina vel erui: vlti ma venena sunt inter vicia arborum.

Ca: xxvi. adhuc de eodem.

Cupressus aquam aspernatur & fimum, circūfossuram amputati onemq; & omnia remedia odit. Quin etiā moritur riguis. Et vites & punice precipue aluntur. Ficus ipsa arbor riguis alitur. Amīgdale si colantur fossione florem amittūt. Nec insitas priusq; valide fer re ceperint poma onerosa & supernacua: sicut nos vngnem & capi lum. Reciduntur veteres tote, & rursus a stolone resurgunt, sed non omnes.

Rigua est iuis ardoribus vtilia: hieme inimica autūno varia, & hoc est ex natura soli. Ceterum maiore in parte orbis: pluuia & omni aqua feri & arari non conuenit. Circa canis ortum rigua maxime p sunt, ac ne tunc quidem nimia, quoniam inebriatis radicibus nocent. Etas modum temperat. Nouelle minus sitiunt. Desiderant autem maxime rigari que assuevere. Contra siccis locis genita non expetunt humorem: nisi necessarium. Aspetiora vina rigari vtiq; cupiunt.

Capitulum viceesimum septi mum de eodem.

Amīgdale ex amaris dulces fiunt: si circūfosso stipite & ab ima pte circūforato: desluens pituita abstergat, Et vltis de trahit succus

Inutilis : supra terram foratis vsq; ad medulam : in senecta : aut cū alimento nimio abundare sentiuntur . Idem & ficorū turgido cortice incifuris in obliquum leuibus emittitur . Ita fit ne decidāi fructus . Pomiferis que germinant nec ferunt fructum : fissa radice inditur lapis fiuntq; ferriles . Hoc idē in amygdalis e robore cuneo adacto . In piris sorbisq; e teda ac cinere & terra cooperto : etiaz radices circuncidisse prodest . Vitium luxuriantius ficorūq; et circunfusis cinerē addidisse . Fici ferotine fiunt : si prime grosse cū fahe magnitudinē excessere detrahanē . Sub nascuntur enim q̄ serius maturescūt . Sedem cū frondere incipiūr si caciā ramū cuiusq; detrahātur : firmiores fertilioresq; fiunt . Nam caprificatione maturata in ea culices nasci egrossis manifestū est . Vberimas ficus rubrica amurea diluta : & cū simo infusa radicibus frōdere incipiētium facit . Imprimis cauendū ne ex remedijs vicia fiāt : quod euenit nimia aut intēpestiua medicina . Interlucatio arboribus prodest . sed omni annorū trucidatio inutilissima . vitis tantum tonsuram annuam querit .

Stercoratio cauēdum est ne in feruore solis adhibeā . ne imaturius ne validius q̄ opus sit . Vrit vineas suilum : nisi quinquēnio interposito : preterq̄ si rīgus diluā . Et e coriariorū sordibus nisi admixta aqua . Colūbino ac suilo arborū plagis medet . Ficis amurcam affundi . Ceteris arboribus egris fecē vini aut lupinū circū radices e arum feri . Aqua quoq; lupini decocti circūfusa pomis prodest . Cerasos p̄cocos facit cogitq; maturescere calx admota radicibus . Et hec ante omnia poma interuelli melius est : vt que relicta sunt grandescant .

Ca. xxviii. De medicamentis arborum
contra formicas & cetera animalia nociua.

q̄ Vedam pena emendātur aut morsu excitant : vt palme & lentisii . Salsis enī aquis alunē . Salis vim & cinis . sed leniorem habet ideo ficis aspguntur . rutaq; ne siant vermiose neue radices putrescant . Quiu & vitiū radicibus aquā salsam iubent affundi si sint lacrimose . Si vero fructus earū decidant : cinerem aceto aspergi . ipsasq; illuiant sandaraca si putrescat vua . Si vero fertiles nō sint : aceto acri subacto cinere rigari atq; oblini . Qd si fructum non maturent : prius in arefcentem precifarū ad radices plagam fibrasq; aceto acri & vrina vetusta madefacere : atq; eo luto obruere sepe fodere . Olearū si patiū pro misere fructus : nudas radices hiberno frigori opponūt . eaq; castigatione pficiūt . Omnia hec annua celi rationē constant . Et aliquando serius

poscuntur, aliquando celetius. Necnon ignis aliquid prodest vt
atruunt, ambusta, namq; densior mitiorq; surgit.

Formicas abigunt rubrica aut pice liquida per vnctis caudicibus.
Necnon & pisce suspenso iuxta in vnum locum congregant. Aut
lupino trito cum oleo radices liniunt. Multi & talpas a murca
necant. Contraq; erucas & mala ne putrescant: lacerte viridis fel
le tangi cacumina iubent. Priuatim autē contra erucas ambiri ar-
bores singulas a muliere incitati mensis nudis pedibus recincta:

Item ne quod animal pastu malefico decerpit frondem: fimo
boum diluto aspergi folia quotiens imber interueniat: qm̄ abluat-
tur ita virus medicaminis: mira quidem excogitante solertia hu-
mana. Quippe cum auerti carmine grandines credant pleriq;
cuius verba inferere noue quidē serio ausim: q̄q̄ prodita a catone:

Iber. xviii. Agit de agricultura omni genere annone
serenda & seruanda, de vitis frugum & remediis.

Capitulum primum. De antiquo
quodam ritu circa vsu frumentorum.

Numa instituit far torrere: quoniam tostum cibo salubritas esset. Nec
esse purum ad rem diuinam nisi tostum. Is & fornacalia instituit
farris torrendi ferias. Nec degustabāt nouas fruges aut vna anteq̄
sacerdotes libassent.

Ca. iiii. De muneribus impera-
torum & possessionibus magnatū.

Dona amplissima imperatorum ac fortissimoz ciuium: q̄tum quis
vno die circum arasset. Item quartarii farris aut hemine confere-
te populo.

Ltge stolonis licuii incluso modo quingento-
rum iugerum & ipso sua lege dānato: cum substituta filii persona
amplius possideret: luxuriantis iam rei, p. fuit ista mēsurā. Post cu-
rit mentis triumphos immensumq; terrarum adiectum Imperio: no-
ta contio est: perniciosum intelligi ciuem: cui septem iugera non
essent satis. Ipsorum tunc manibus iparatorū colebantur agri
(vt fas est credete) gaudente terra vomere laureato & triūphali ara-
tore. Siue illi eadem cura semina tractabant qua bella: eadē deniq;
diligentia arua disponebant qua castra. siue honestis manibus oīa
lectus proueniunt, qm̄ & curiosius fiunt. Serentem inueniunt

dati honores. Cincinato viator attulit dictaturam & quidem (vt tradit norbanus) nudo plenoq; pulueris etiam ore, cui viator ve. a corpus inquit vt proferam, senatus po. q; ro. mandata. Exteri eges p̄cepere de agricultura. Hierophilometer. attalus. archelaus. et duces exnophon & penus etiam mago qui. xxx. de agricultura volumina censeret in latinam linguam transferenda.

Ca. v. laus agricolarum & de agroparando.

Ortissimi viri & milites strenuissimi ex agricolis gignunt

f mimineq; male cogitantes.

Regulus aiebat, neq; fecundissimis locis insalubrem agrum parandum. neq; effertis saluberrimum. Salubritas loci non semper nicolarum colore detegitur: quoniam assueti in pestilēribus durat. Preterea sunt quedā partibus anni salubria: nichil autem salutare est nisi quod toto anno. Malus est ager cum quo dñs luctat. Cato inter prima spectare iubet num solū sua virtute valeat: qua dictū est positione: vt operariorū copia ppe sit. Oppidūq; validum. Vt nauigiorū cunctus vel itineris. Vt bene edificatus & cultus in quo plerofq; falli video. Segniciam enim prioris domini pro emptore arbitratur. Nichil est dānosius deserto agro. Itaq; cato de bono domino melius emi. nec temere contēendam alienam disciplinā agroq; vt homini quis questuosus sit: si tamē sumptuosus nō multe superesse. Hortos irriguos precipue si sub opido sunt elige. Et prata que parata antiqui dixerē. Idēq; cato interrogatus quis esset certissimus questus respondit si bene pascas.

Fundum in adolescētia serendū sine cōtatione. Edificandū nō nisi agro cōsito. frontem dñi plus prodesse q̄ occipiciū non mentiūtur.

Ca. vi. De situ agri & electione de cura dñi

Ex tirpationisq; nocumenrorum modus.

Homerus omnino e flumine semper antelucanas auras insalubres verissime tradit. Spectare ager in estuosis locis septētrionez debet meridiem in frigidis. In temperatis exortū equinoctialē. Cato nis maxime verbis ebulum vel prunus siluestris vel rubus vel trifolium. bulbis minutus. herba pratensis. quereus siluestris. pirus malusq; frumentarii soli note. Item nigra terra & cinerei coloris.

Omnis creta coquit: nisi pmacra. Sabuluz etiam nisi id p̄uenue est. Et multo campestribus magis q̄ cluosis respondent eadem. Satius censebant antiqui minus serere & melius arare. qua in sententia virgilium fuisse video.

Dehinc pericia villicorū in cura habenda est. Quā proximum dño cordi esse debere. & tñ sibi met ipsi non videri. Coli rura ergastulis pessimum est: vt quicquid agitur a desperantibus. Iudico modū

rerum omnium utilissimum. Bene colere necessarium. optime dano
 sum. Summum illorum prudentie fuit: ut quod minimum esset impendit
 cultura. Neque agricolam esse quisquis emeret: quod prestat fundus
 posset. Cretmus e seruitute liberatus cum in paruo admodum
 agello largiores multos fructus preciperet: quod ex amplissimis vicin
 itas: In inuidia magna erat: ceu fruges alienas pelliceret venefici
 tiis. Quamobrem metuens donationem: instituentum rusticum
 omne in forum attulit. & adduxit filiam validam: bene curatam ac
 vestitam. Ferramenta egregie facta. graues ligones. vomeres pon
 derosos. boues saturos. postea dixit: beneficia mea hec sunt qui
 stites. Nec possis vobis ostendere aut in foru ad ducere lugubra
 tiones vigilatque ac sudores. Omnium sententiis absolutus itaque est
 profecto opera non impensa cultura constat. Et ideo fertilissimum
 in agro oculus domini esse dixerunt. Cavendum ne familie male
 sint. Nichil sero faciendum in agricultura omnes censeat. Iterumque suo que
 que tempore facienda. Quicquid per aselum fieri potest utilissime constat.
 Filix biennio moritur si frondem agere non patiaris. Aiunt & circa
 solstitium auulas non renasci. Nec arundine sectas aut exaratas
 vomeri arundine imposta. Similiter & arundinem exarati filice vo
 meri imposta precipiunt. fruteta igni optime tolluntur. Humidior
 rem agrum fossione concidi atque siccari utilissimum.

Ca.xi. De fermentis.

m Illi precipiunt ad fermentum versus e musto subacti in annum te
 pus. Simile fit extritici ipsius furfuribus minutis & opti
 mis e musto albo triduo macerato subactis ac sole siccari. Inde pa
 stulos in pane faciendo dilutos: cum similigine seminis feruefaciunt.
 atque ita farine miscet. Sic optimum panem fieri Greci in binos modios
 farine satis esse besles frumenti constituere. Et hec quidem genera vinde
 muis tamen fiunt. Quo libeat vero tempore ex aqua hordeoque bibbles
 offeferuente foco vel fictili patina torrentur cinere & carbone usque dum
 tubeant. deinde operiuntur in vasis donec arescant. hinc fermentum
 diluit. Ca.xii. De faba & ubi sponte nascitur lede. pisco & cicere.

Frumeto miscet apud plerasque gentes & maxie pauco solida ac de
 licatius fracta. Et auctioribus eam adhiberi lucrosam putat. Sola certe
 frugum etiam exosa crescite repleat luna. Aquas in flore maxie concu
 piscit cum vero desloruit exiguas. Solu in quo sata est letificat ster
 coris vice. Idcirco circa macedoniam cum florere incepit vertunt arua.

Nascitur & sua sponte plerisque in locis. sicut septentrionalis oceani
 insulis. quas ob id nostri fabarias appellant. Nascitur in egipto
 spinofo taule. Ideo cocoduli aculeos eius refugiunt.

Lens amat solum tenue magis q̄ pingue celum vtiq; siccum. Inuenio apud auctores equanimitatem fieri vescentibus ea Pisum apricis feri debet. frigorum impacientissimū. Ideo in italia & in austeriore celo non nisi vere terra facili ac soluta. Ciceris natura est gigni cum salugine. Ideo solum vrit nec nisi madefactum pridie feri debet.

Legumina cum maturefcere ceperint rapienda sunt, quoniam cito exiliunt, latentq; cum decidere sicut lupinum.

Ca. xiii. de rapis naps & amiterinis

Ante omnia cunctis animalibus nascunt, nec in nouissimis faciunt ruris alitum quoq; genera magisq; si decoquantur aqua. Quadrupes & fronde earum gaudent. A vino atq; messe tertius hic transadans fructus. Terrā non morose eligit vbi pene nichil aliud ferri possit. Nebulis & pruinis ac frigore vltro aluntur; amplitudine mirabili. Vidi, xl. lib. excedentia. Rapā lactorem fieri: si palea seminetur in longitudinem radice p̄currente raphani similitudine, & folio anguloso scabroq; succo acri. Qui circa messem exceptus oculos purgat, medetq; caligini admixto lacte mulieris, frigore dulciora fieri existimant, & grandiora. Tempore in folia exeunt. Seruntur vere in calidis atq; humidis.

Ca. xiiii. de lupino;

Vpino est vsus proximus cū sit homini & quadrupedū gñi-
1 ungulas hñt cōmunis, Remedium eius ne metentes fugiat
exiliendo vt ab imbre tollatur. Cū sole circūagitur cotidie
horasq; agricolis etiā nubilo demonstrat. Ter p̄terea floret. Terra
ram amat; Terra cooperiri non vult. Et vnū hoc ferit non arat: vbi
fuerit maxime sabulosa & sicca & etiā arenosa. Coli vtiq; non vult.
Tellurem adeo amat: vt quis fruteto solo coniectum inter folia vé
presq; ad terrā tamen radice perueniat. Pinguescere hoc fatu ar
ua vineasq; diximus itaq; non eget fimo vt optimē vicem repsens
tet. Nichilq; aliud nullo impendio constat, vt quod ne ferendi qui
dem gratia opus sit afferre: protinus seratur ex aruo. Ac ne spargi
quidem postulat decidens sponte Primumq; omnium feritur, no
uissimum tollitur. Vtrūq; septembri fere mense, quia si non antes
cesserit hñem frigoribus obnoxium est. Impune preterea iacet
vel derelictum etiam si non protinus sicuti obruant imbres: ab om
nibus animalibus amaritudine sua tantum. Plerūq; tamen leui sul
co integunt. Ex densiore terra rubricam maxime amat. Ad hanc
alendam post tertium florem verti debet. In sabulo post secundum
Cretosa tantum limosaq; odit, & in his non prouenit. Maceratum:

calida aqua homini in cibo est. Nam bouem vnū modii singuli faciunt validūq; prestant. Quinetiā impositum puerorum ventribus pro remedio est. Condit in fumo maxime cōuenit quoniam in humido vermiculi vmbilicum eius in sterilitatem castrat, si depastū sit in fronde: in arari protinus est opus.

Ca. xv. de vicia & ertio

T vitia pinguescunt arua. nec ip̄a agricolis operosa. vno sulco sata non sarrit̄, non stercoraſ, nec aliud q̄ deoccat̄. Satōis eius tria t̄pa. Circa occasum aruri vt decēbri mēse pascat̄, tūc optime serit̄ in semē, eque nāq; fert depasta. Secūda satio mense ianuarii. Nouissima marcio, ac t̄n ad frondē vtilissima. Siccatatē exloibus que serunt amat, non aspernat̄ etiam vmbrosa. Ex semine ei⁹ si lectamatura est palea ceteris preferitur. Sufficiunt singulis boum iugis modii quini sati. Marcio mense satum: noxium bubus aut̄. Item in autūno grauedinosum. Innoxius aut̄ fieri primo vere satū.

Ca. xv. de feno greco.

Scarificatōe serit̄, nō altiore, iiii. digitorū sulco, q̄to peius tractat̄ tāto melius puenit. Rarū dictu esse aliquid cui p̄sit negligētia.

Ca. xvii. de vitis frugū & remediu

& quibus locis ferende.

Oleum, pix, adeps contraria seminibus, cauendumq; ne cōtacta eis runcferantur.

Remedia egritudinū que pertinent ad herbas in sarculo & cū semē factaſ in cinere. Vinosemina p̄fusa minus egrotare existimāt. Virgil. nitro & amurca perfundi iubet fabā. Sic etiā grandescere promittit. Quedā vero si triduo & ante satū vrina & aqua marcerent̄ p̄cipue adoleſcere putāt. Reliqua semina cupressi foliis tuis si misceantur: nō esse vermiculis obnoxia, nec si interlunio ferantur.

Rubigo maxima segetum pestis: lauri ramis in aruo defixis: trā sit in eorum folia ex aruis.

Luxuria segetū castigat̄ dente pecoris in herba dūtaxat. & depaste quidem vel sepius nullā in spica iniuriā sentiunt. Retunſarū vero etiā semel oīo certū est granū longius fieri, sed inane cassumq; ac satum non nasci.

Cato in agro crasso ac letoferi frumētū docet. Si vero nebulosus sit idē: ranū, miliū panicū in frigido & aquoso pri⁹ serēdū postea in calido. In sicco & non herboſo nec rubricoſo triticū. In solo valido fabā. Vitiā vero q̄minime aquoso herbidoq;. Siliginē & triticū in aperto loco edito: qui sole q̄diutissime torreatur. Lentē in fruteo & rubricoſo qui non sit herbidus. Ordem in nouali.

Subtilis & illa sententia fetenda esse ea tenuiore terra : que non multo indigent succo, vt cithifus & cicer. Exceptis leguminibus, que velluntur e terra non subsecantur. Vnde legumina appellata quia ita leguntur. Far & siligo & cretosum: & vliginosum solum forciuntur.

Ca. xix. De arandi disciplina.

Solum recte subactū erit : vbi nō intelliget vtro vomer ierit. Et col lectitias interponere ampliore sulco que in fossas aquā deducant.

Ca. xx. Mira portionis

terrefertilitas in arida regione.

e Initas affrice in medijs sita arenis firthis petentibus lepti que magna vocatur thacape: felci super omne miraculū. riguo solo ternis fere millibus passuum in omnē partem. Fons abundat largus. Sed certis horarū spacijs dispēsatur inter incolas.

Palme illi pregrandi subditur olea, huic ficus, fico punica. Illi vitis. Sub vite fertur frumentū. Mox legumen. Demū holus. Omnia eodem anno. Omniaq; aliena ymbra aluntur. Quaterna cubita eius soli in quadratum (nec vt a porrectis meciātur digitis. sed in pugnum contractis) quaternis denariis venūdentur. Super omnia est: bifferam vitem bis anno vindemiare. Et nisi multiplici partu exnaniatur vbertas: pereant luxuria singuli fructus.

Ca. xxiii. Destercoratione.

Milium panicū rapa napus nisi in stercoratione nō feratur: Non stercorata potius frumentū q̄ ordeū serito. Itē in noualibus tametsi in illis fabam fert volunt. Eandem vbicunq; q̄ recentissimo sterco rato solo.

Sunt qui optime stercorari putent: sub dino tetibus inclusa pecore mansione. Ager si non stercoratur alget, nimitū stercoratus aduritur. Satiusq; eū id sepe q̄ supramodū facere. Quo calidius solum est: eo minus addi stercores ratio est.

Ca. xxiiii. De bonitate seminum.

f Emen optimū anniculum, bimū deterius, trimū pessimūq; ultra sterile. Quod in Ima area subsedit ad semē reseruandum: id enim optimū quoniam grauisimū. Neq; alio modo vtilius dispargitur. Que spica per internalla semina habebit abicietur. Optimum est graue quod rubet, & dentibus fractum eundē habet colorē. Deterius cui plus nitus albi est. Non transfetendus est semē ex frigidis in calida loca, neq; ex p̄coeribus in serotina. Nichil in contrarium pr̄terpere quedā falsa diligentia;

Virgilius iubet predici ventos ante omnia ac siderū mores, neq;

q; aliter arantibus q̄ nauigantibus seruari. Spes ardua & immensa misterii posse celestes diuinitatem imperitie, sed contēplanda tamē grandi vite emolumento.

Ca. xxv. Digestio fiderum in noctes & dies.

Rimum omnium die:um ipsorū anni solisq; motus inexpli-
 cabilis ratio est. Idq; ne nobis itū putemus accidere: & re-
 liqua fallit astra sagatoria. Aduenas volucres vidim^o
 ad. vi. kal. februarii specti veris attulisse: mox seuissima hieme con-
 flictatas. Res anceps primū omnium a celo peti legem, deinde eā
 argumentis esse querendā: eodem sidere alio tpe aliis aperiente se
 gentibus. Quos ut causa eius nō hisdem diebus vbtq; valeat.
 Non autem vnus terre sed totius nature interpretes sumus.

Cardo temporū quadripartita anni distinctiōne cōstat. Per in-
 crementa lucis augetur. Hoc a bruma, & equarui noctibus verno
 equinoctio: id diebus. xc. tribus horis. Deinde superat noctes ad
 solsticiū diebus. xc. iiii. horis. xii. vsq; ad equinoctiū autūni. Et cū
 equata die procedit: ex eo ad brumā diebus. lxxix. horis tribus.
 Omnesq; he differētie fiunt in octauis ptibus singulorū bruma ca-
 pricorni ad. viii. kal. Ianuarii fere. Equinoctiū vernum auiens. Sol-
 sticiū cancri alterūq; equinoctiū libie. Qui & ipsi dies raro nō
 aliquos tempestatum significatus habent.

Ca. xxvi. Replicatio totius culture.

Et quid quo vete tpe in agro fieri oporteat.

Democritus talē futurā hiemē a iuratur: qualis fuerit bru-
 me dies & circa eum terni Item solstitio estatem.

Cesar & idus martias feriales aliis foiales sibi annotauit scorpio-
 nis occasu. xv. vero kal. aprilis italie mltū ostēdit. xii. kal. equū oc-
 cidere matutino. Hoc interualluz tēporis vegetissimū agricolis.
 maxieq; operosum est. Neq; illo tpe vocātur ad munta quo flare fa-
 uonis debuerit: sed quo flare ceperit. Hoc acri intētiōne seruandū
 est hoc illo mēse signū deus habet obseruatione minime fallaci aut
 dubia. Interim eo die quo flare ceperit: siue anteq̄ ver p̄uenierit
 siue postq̄ hiemauerit. post eam diem innumera rulticos cura
 distringat. Et prima queq; persgātur que differri nequeunt. Tri-
 mestria serantur. Vites putentur. Olea curentur. poma serātur. Ius
 seranturq;. Vinea pastinentur. Semina digerātur. Instaurantur alia
 Arundines. salices geniste serantur. Cedanturq;. Serantur
 vlini. populi. platani. Tūm & segetes cōuenit purgare. Sarrite hi-
 bernas fruges. maximeq; far. Lex certa in eo cum. iiii. fibrarum
 esse ceperit. Faba vero non anteq̄ irium folioium.

Tunc quoq; leui sarculo purgare potius q̄ fodere. florentē vt q; .xv. primis diebus nō attingere. Hordeū nisi sit siccu; ne serito. Eodē hoc tempore hortorū rosariorumq; cura est. Tūc optime serobes fiunt. Terra in futurū profundiū virgilio maxime auctore vt glebas sol coquat. Vtilior sentētia que nō nisi temperatū solum in medio vere atari iubet. qm̄ in pingui statim sulcos occupant herbe. In gracili infecuti estus exsiccant. Certūq; succū seminibus auferunt.

Ca. xxvii. Agricola siderum ortus et occasus aspiciendo terram agnoscer.

i Am vergilias in celo notabiles natura fecerat. non tamen his contenta terrestres fecit. quasi vociferās: Ecce tibi inter herbas spargo peculiare stellas. easq; ve sperere & ab opere dis-furgenti ostendo. Vides ne vt fulgor igni similis alarū cōpressu detegatur: secum lucē habeat & nocte? Dedi ecce tibi herbas horarū indices: ac ne sic oculos a terra reuoces: Heli tropium ac lupinum circumagitur sole.

Cum germinare videris morū: iuriā frigitis postea timere nolito.

Ca. xxviii. De pratis.

Vtilissimū simul & herbe arare. deinde cratire. serere florem ex fenilibus atq; e presepibus feno dilapsis: spargere priusq; cratiātur. Nec primo anno rigari nec spargi ante secunda fenila. nec herbe vellantur. obtrituq; hebetent. Senescūt prata restituiq; debent faba in his sata vel rapis. vel milio. Mox insequente anno frumento rursusq; in prata tertio relinqui. Preterea quotiēs lecta sint sicilire. Est enī imptimis inuile enasci herbas semētaturas. Herba optima in prato trifolii pxima graminis. pessima mimmali. Secandi tempus cū spica ceperit deflorescere atq; roborari. Secandū q; anteq; inarescat. Cato fenum inquit nō feces anteq; semen maturum sit. Quidā pridie rigant vbi sunt tigna. Noctibus roscidis fecari melius.

Luna interlunio estate calidissima est. hieme gelida. Econtrario in plenilunio estate gelidas facit noctes. hieme tepidas. Cā euidens.

Sed alia redditur a fabiano grecisq;. Estate enim interlunio ne esse est: vt cū sole nobis pximo circulo currat: igne eius cominus recepto. Cadens eadem interlunio abbit hieme quādo abicit sol.

Item plenilunio estiuo procul abeat auersa soli. Hieme autē ad nos per estiuum circulus accedat. Ergo per se roscida quotiēs alget: infinitum q̄tum illo tempore cadentes pruinas congelat.

Ca. xxix. De remediis sterilitatum et iudicio future fertilitatis aut sterilitatis.

quā mori q; or
myrat nō ē
f4877 mēdā

Est in celo qui vocatur lacteus citculus, hui⁹ defluulo velut ex vbe
 re aliquo fata cuncta lactescunt. Ipse per sagittariū & geminos
 solis centrum infra equinoctialem secans cōmissuraseorum obtinē
 te: hinc aquila illinc canicula. Ideo effectus vtriusq; ad omnes per
 tinet terras frugiferas, quoniā in his tantuz locis: solis terreq; cen
 tra congruunt. Igitur horum siderum diebus: si purus atq; mi
 tis aer genitalem illum lacteumq; succum transmiserit in terras: le
 ta adolefcunt fata. Si luna roscidū frigus asperferit: amixta amari
 tudo vt in lacte puerperium necat. Aquila in italia exoritur ad,
 xiii. kalen. Ianuarii, nec patitur ratio narure: quicq; certe spei in sa
 tos ante eū diem esse. Si vero interluniū incidat: omnes hibernos
 fructus & precoces ledi neesse est. Numa pōpilius ferias instituit
 ad. vii. kalen. maii, quia tūc fere rubigo segetes occupat. Hoc tem
 pus varro determinat: sole tauri partē, x. obtinēte sicut tūc ferebat
 ratio. Sed vera causa est q; post dies vnde viginti ab equinoctio
 verno: per id quadriduum varia gentium obseruatione in. iiii. kal.
 maii, canis occidit, sidus & per se vehemens: & cui preoccidere ca
 niculam sit. Idem itaq; floralia, iiii. kal. easdem instituerunt ex
 oraculis sibile: vt omnia bene deflorescerent. Hunc diē varro de
 terminat: sole tauri partem, xiiii. obtinente. Ergo si in hoc qua
 triduum incidat plenilunium: fruges & omnia que florebut le
 di neesse erit. Vinalia priora que ante hos dies sunt, ix. kal. mar
 tii, degustandis vinis instituta: nichil ad fructus attinent. Nec que
 adhuc diximus ad vites oleasq;: quoniam earū conceptus exortu
 vergiliarum incipit ad, vi. idus maii.

Aliud hoc quadriduū est: quod neq; rore sordere velint: exhortēt
 enim frigidū sidus arturi postridie occidēs: & multo minus plenil.
 incidere. Quarto nonas Iunii, iterū aquila exoritur: vesperi decre
 torio die florētib; oleis: vitibusq; si plenil. incidat in eū. Equidē
 et solstitiū, viii. kal. Iunii in simili casu diem, iiii. Et canis ortū post
 dies a solstitio, xxiii. Sed interlunio accidēte qm̄ vapore cōstat culpa:
 acinicq; precoquūtur in callū. Rursus plenil. nocet ad, iiii. nonas
 Iulii cū egipto canicula exorif. Vel certe xvi. augusti cū italie. Itē;
 iiii. kal. augusti cū aquila occidit vsq; in, x. kal. eiusdē. Extra has
 causas sunt vinalia altera: que aguntur ad, xx. kal. septembris. Et
 varro a fidicula incipiēte occidere mane determinat quod vult ini
 titiū autūni esse. Et hunc diem festū tēpestatibus leniendis esse in
 titutū. Nunc fidicula; obseruare ad, vi. Idus augusti seruatur. In
 tra hec constat celestis sterilitas. Neq; negauerim eam posse permu
 tari arbitrio legentium: locorum estimantium naturas. Sed a no.

bis rationem demonstrat esse satis est. Reliqua obseruatione cuius
q; constabunt. Alteruter quidem fuisse in causa plenilunium. Et
in hoc admirari mirabile benignitatem nature. iam primū hanc intu
ritam omnibus annis accidere nō posse: ppter statos siderū cursus
Estate preterq̄ biduo interlunia secura esse. hieme plenilunia. nec
nisi estiuus breuissimūq; noctibus metui. non diebus item valere

Preterea tam facile intelligi: vt formica minimū aīal interlunio
quiescat: plenilunio etiā noctibus quidē nisi serenis & oī aura qui
escente. qm̄ neq; in nube. neq; in flatu cadunt rores. Remediū
Sarmenta aut palearum aceros & euulsas herbas fruticesq; per vi
neas camposq; cū tēmbis incēdito. fumus medebit. Hic e paleis
& cōtra nebulas auxiliat̄ vbi nebule nocent. Quidā tres caneros
vivos cremari iubent. in arbutis vt carbunculi non noceāt. Alii si
luri carnē leuiter vri a vento vt per totam vineā fumus dispergat̄:

Varro auctor est q; si fidicule occasu quod est initiū autūntiua pi
sta consecretur inter vites: minus nocere tempestates. Aut si ficti
li nouo obserit rubera rana in media segete: nō esse noxias tempe
states: archibius scripsit ad antiochū sirię regē. Hoc interuallo are
am ad messē creta pparare Catonis sententia. Amurca tpata vira
gilit operosius. Maiore ex pte equant tm̄ & fino bubulo diluctore
illuunt. Id satis ad pulueris remediū videtur.

Ca. xxx. de messe palea & tri
tico seruando & ceteris frugibus.

Triticum quo serius metitur: copiosius inuenit̄. Quo celerius ve
ro speciosius ac robustius. Lex aptissima auteq; granū indurescat &
cum iam traxerit colorē. Oraculū vero biduo celerius messē face
re: potiusq; triduo serius.

Palea plures gentiū pro feno vtunt̄ melior ea que tenuior minuti
tiorq; & pulueri ppior. Ideo optima e milio pxima ordeo pessima
tritico preterq̄ iumentis opera laborantibus. Culmum saxosis
locis cum inauerit: baculo frangūt sustrati animalium.

Ratio frumētis seruandi. Horrea operosa tripodali crassitudine. pa
riete latericio exedificari iubēt aliqui. Preterea supne impleri. nec
ad flatus admittere. aut fenestras habere vllas. Alii ab exortu tm̄
estiuo aut septētrione easq; sine calce cōstrui. est enī frumētis inimi
cissima. Alii suspendunt granaria lignea columnis & perflari vn
diq; mallunt. atq; etiam a fundo. Alii oīo pendunt. & ab afflatu ex
tenuari granū arbitrant̄. Et si tegulis subiaceat: subferuiscere

Multi ventilare quoq; vetant. gurgulionē enī nō descendere in
fra. iiii. digitos. nec amplius periclitari. Plurimū tēpestiuitas res

ferre videbitis condēdi. Nā si parū tostum ac robustum collectum sit
 calidum conditum: inimica nasci necesse est. In tritico maxime
 crescant animalia quoniam spissitate sua concalescit & fufure cras-
 so pascitur. Tenuior ordeo palea, exilis & legumini ideo non ge-
 nerant; Faba crassioribus tunicis operit, ob hoc feruescit. Quidam
 d'futurnitatis gratia aspergunt calchidica aut cariothica creta aut
 etiam absinthio. Nec fere condita in spica ledunt. Vtilissime ta-
 men in scrobibus feruant, vt in tracia, hispania, & affrica. Ante
 omnia vt sicco solo fiant citantur. Mox vt palea sulterna. Præterea
 cum spica sua conduntur. Ita frumenta si nullus spūs penetrat: cer-
 tum est nichil maleficum nasci. Varro auctor est triticū sic conditū
 durare annis. l. milium vero centum. Fabam & legumina in olea-
 riis cadis oblita cinere longo tempore seruari. Idem fabam pirri te-
 gis tempore in quodā specu ambracie: vsq; ad piraticē durasse cir-
 citer, c. xx. annis. Ciceri tñ nulle bestiole in horreis nascunt. Sūt
 qui vrceis cinere substratis & illitis acetū habentibus leguminum
 acervos superiugerant: ita non nasci maleficia credentes. Alii qui
 in falsamentariis cadis gypso illuant. Breuissima obseruatio qd
 viciis carere velis: interlunio legere. Quare plurimū refert conde-
 re quis velit an vendere. Crescētē enī luna frumenta grandescunt.

Ca. xxxi. De vindemia.

Vuam calidam ne legito, hoc est in eius siccitate, ac nisi imber in-
 teruenerit. Ac ne legito torulentam, hoc est si ros nocturnus fuerit
Nec prius q̄ sole discutatur vindemiare incipito. Cum ad palmi
 tempampinus procūbere ceperit aut cum exēpto acino ex densita-
 te interuallum nō compleri apparuerit: acium non augeri. Acino
plurimum refert si contingat celsēre luna vindemare Hec & po-
 ma colligendi tps & obseruatio cum aliquod maturitate non tem-
 pestate deciderit, hoc & feces exprimendi. Hoc tempore defrutus
 coquendum silente luna noctū, aut si interdū plena. Ceteris die-
 bus aut ante exortū lune, aut post occasum. Nec de nouella vite
 aut palustri, nec nisi e matura vua. Nec nisi e foliis despumādū
 quia si ligno contingatur vas: adustum ac fumosum fieti putant.

Ca. xxxii. de lunari ratio-
 ne que secundum eam fie-
 ri debent.

Omnia que ceduntur, tunditur, carpuntur: innocētius
 decrescente luna q̄ crescente fiunt. Stercus nisi decrescen-
 te luna ne tangito, maxime autem inter menstrua dimidiaq; ster-
 corato. Verres iuuenos arietes hedos decrescente luna ca-

Arato. Qua luna noua supponito. Scrobes luna plena noctu facito
 Arborum radices luna plena operito. Humidis locis interlunio se
 rito. Et circa interlunium que triduo. Ventilari quoq; frumenta &
 legumina & condi circa extremam lunam iubent. Seminaria cū lu
 na supra terrā sit fieri. Calcari musta cum luna sub terra. Sed quod
 intelligere vel rustici possint quotiens ab occidēte sole cernitur: pri
 oribusq; noctis horis lucebit: crescens erit, & oculis dimidiari iu
 dicaf. Cum vero occidente sole orietur ex aduerso: tunc erit pleni
 lunium. Quotiens ab ortu solis oriē prioribusq; noctis horis detra
 het lumen & in diurnas extendet: decrescens erit. In coitu vero qd
 interlunium vocant: cū apparere desierit. Supra terras erit q̄ diu &
 sol interlunio & prima tota die. ii. hora noctis. xv. tota supra terram
 noctu erit Eademq; sub terris tota die. xvi. ad primā horam noctur
 nam sub terra aget. Et q̄tum primis partibus noctis detrahet quod
 sub terris agat: tantūdem nouissimis ex die adiciet super terrā.

Ca. xxxiii. de ventorum ratione.

Si ortus diei a dextro humero fiat occasus a sinistro: tūc erit ho
 ra sexta: cum minima umbra cōtra medium fiat hominem. Per hu
 ius mediam lōgitudinem duci sarculo sulcum vel cinere lineā. ver
 bigratia pedū. xx. conueniet. mediāq; mēsuram hoc est in decimo
 pede circūscribi circulo paruo qui voceē vmbilicus que pars fue
 rit a vertice ymbre. Hec erit vētus septētrionalis. Illo tibi putator
 arborum plage ne spectent neue arbustayineayē nisi in affrica. si re
 nis egipto illinc flāte ne arato. queq; alia precipim⁹. Que ps linee
 fuerit a pedibus ymbre: austrū dabit. Illinc flatu veniēte: materiā
 vineāq; agricola ne tractes. Hūidus aut estuofus italie ē. Africe in
 cēdia cū serenitate affert. In hūc italie palmites spectēt. sed nō pla
 ge arborū vitū ve. Hūc oliueti mercator vergiliarū quatriduo hūc
 caueat in sitor calamis gēmīsq; mocolator. frondē medio die arbo
 rator ne cedito. Cū meridiē adesse sensies pastor: pecudes a sole in
 opaca cogito. Cum estate pasces in occidentē specta ante meridiē
 Post meridiē in orientē. aliter noxiū. Sicut hieme & vere in rotulē
 tum ducere. Nec contra septentrionem paueris supradictum: Clo
 dunt ita lipiunt ve afflatu. & aluo cita pereunt. Qui feminas cōci
 pi volēs: In hunc ventum spectantes iniri cogito.

Ca. xxxiii tertium de eodem

Ad ventum aquilonem boream a grecis dictum qui ab oriente
 estinali: ponito arbores vitescq;. Sed ho flante ne arato. frugē
 ne serito semini ne iacito. Prestringit enim atq; precellit ra
 radices arborum quas positurus afferes. Alia robustis profunt

alia infantibus. Ad septentrione pastilo qui mates concipi
 voles vt sic ineant, Ex aduerso aquilonis affricus, In hūc a coitu cū
 se pecus circūegerit: feminas conceptas esse scito, Ab exortu equi
 noctialiventū quē subfolanū dicimus a grecis apeliōrē, In hunc sa
 lubribus locis vllē vinee spectent, ipse leuiter pluuius, tū sicciōr ē
 fauonio, Ex auerso eius ab equinoctiali occasu zephir⁹, In hūc spe
 ctare olueta, Hic ver inchoat, aperitq; terras tenui frigore saluber
 Hic vites putandi frugesq; curandi, arbores serēdi, poma inferēdi.
 oleas tractandi ius dabit, Quarta a septētrione linea: brumalē ha
 bebbit exortum ventumq; vulturnū eurū a grecis dictum, sicciorem,
 In hunc vinee italie gallieq; spectare, Vulturnus si a serena celi pat
 te ceperit flare: nō durabit in noctē, At vbi subfolanus in maiorē
 partem noctis extenditur quisquis erit ventus: si feruidus sensiet
 pluribus diebus permabebit, Aquilonē prenūciat terra siccescens
 Sed rorescens: repente austrū immiscet: humescens rore occulto

Ca. xxxv. pronostica tēpestatum pluuię ventorū.

In ipsam messem sepe concurrere prelia ventorum dānosa im
 peritis. nunc estum maximū nunc imbrem, Arundinē non nisi im
 pendente pluuiā feri iubent, & fruges infecuturo imbre,
 Primum a sole capiemus presagia, Purus oriens atq; nō feruēs se
 renū diem nunciat, At hibernam pallidus grandinē, Si & occidit
 pridie serenus & orit̄ tanto certior fides serenitatis, Cōcaus ori
 ens pluuias predicat, Item ventos cū ante exorientē eū nubes rube
 scant, Q; & si nigre rubentibus superuenerint: & pluuias, Si
 circa occidentem rubescunt nubes: serenitatem future diei spon
 dent, Si in exortu spargentur: partim ad aquilonem: pura
 circa eum serenitas sit licet: pluuiā tñ ventosq; significabunt, Si
 in ortu aut occasu contracti cernentur radii: imbrem, Si in occasu
 eius pluet aut radii in se nubem trahent: asperā in pximum diem
 significabūt tempestatem, Si ante exortum nubes globant aspe
 ram hiemē, Si ab exortu repellentur & ad occasum abibunt: sereni
 tatem, Si oriens cingetur orbe: ex qua parte is se aperit: expe
 ctetur ventus, Si in exortu longe radios per nubes porriget: & me
 dius erit inanis: pluuiam significabit, Si ante exortum radii sese
 ostendant: aquam & ventum
 Proxima sunt iure lune psagia, Quartam eam maxime seruat egip
 ptus, Si splendens exorta puro nitore fulserit: serenitatem, Si ru
 bicunda ventos, Si nigra pluuias in quinta cornua eius obtusā plu
 uiām, Erecta & infesta: ventos semper significant, Quarta tamē
 maxime, Cornu eius septētrionale acuminatum atq; rigidum il

lum presagit ventum. inferius austrum. Vtraq; recta noctem ventosam. Si quartam orbis rutilus cinget: ventos & imbres pmonebit. Si plenilunio per dimidiū pura erit: dies serenos significabit. Si rutila ventos. Nigrescēs:imbres. Si caligo orbis nubē incluserit ventos qua se ruperit. Si gemini orbis cinxerint maiorē tēpestatem. Et magis si tres erunt aut nigri. aut interrupti aut distracti.

Nascēs luna si cornu superiore ab atro surget: pluiuas decrescēs dabit. Si inferiore ante plenilunū. Si in media illa nigritia fuerit imbrē in plenilunio. Si plena circa se habebit orbem: ex qua parte is maxime splendebit: ex ea ventū ostēdet. Si ante quartā nō apparuerit: vento fauonio flante hremalis toro mēse erit. Tertio loco stellarū obseruationē esse oportet. Discutere he videntē interdū ventiq; p̄tinus sequunt. In quarū parte ita presagauere. Si ver & estas nōq; siue riguo aliquo trāsterint autūnū serenū & densum minusq; ventosum faciēt. Autūni serenitas ventosā hiemē facit. Si volitate plures stelle videbunt: quo ferunt albescētes: ventos ex his partibus nunciāt. At si circa pure stabūt certos. Si id in pluribus ptibus fiet inconstātes vētos effundēt. Si stellarū erratiū aliquā orbis incluserint: imbres. Sunt in signo cancri due stelle parue aselli appellate. Exiguū inter illas spaciū obtinēte imbecula quaz presepia appellant. Hec cum celo sereno apparere desierit: atrox hiems sequitur. Si alterā earum aquiloniā caligo abstulerit auster feuit. Si austrinā aquilo. Cum estate vehementius tonuerit q̄ fulserit: ventos ea parte denunciat. Econtra si minus tonuerit imbrē.

Cum sereno celo fulget pluuie erūt & tonitrua. & hiemabit. Atrocissime autem cum ex omnibus. iiii. partibus celi fulgurabit.

Cum ab aquilone tantū: in posterū diē aquā portendit. Cum a septentrione ventū. Cū ab austro vel choro fauonio veno nocte serena fulgurauerit: ventum & imbrem ex his regionibus. Tonitrua matutina ventum significant. imbrem meridiana.

Nubes cum sereno celo ferunt: ex quacūq; parte id fiet: expectentur venti. Si eodē loco globabunt: appropinquāte sole distucient. Et hoc si ab aquilone fiat ventos. Si ab austro imbres. Sole occidente si ab vtraq; parte celum patet: tempestatem significabunt.

Vehementius atre ab oriente: in noctē aquā minant. Ab occidente: in posterū diem. Si nubes vt vellera lane muliū spargent aquā in tridū presagient. Cum in cacuminibus montiū nubes cōsident hiemabit. Si cacumina pura sient: disserenabit.

Nube grauida candicante grando imminet. Celo quis sereno nubecula quis parua ventum procellosum dabit. Nebule e montib⁹

descendentes aut celo cadentes vel in vallibus sedentes: serenitatem promittunt.

Ab his terreni ignes proxime significant. Pallidū ināq; murmurantesq; tempestatum nuncii sensuntur. Pluie etiā si in lucernis fungi. Si flexuose volitet flama: vĕtū & lumina cum pre se flamas elidunt, aut vix accenditur. Item cum in eo pendentes coaceruantur sintile, vel cum tollentibus ollas carbo adhaeserit, aut cum contentus ignis ex se fauillam discutit: fauillam ve mittit, vel cum cū uis in foco concreuit. Et cum carbo vehementer perlucet.

Est & aquarū significatio. Mare si in trāquilo portu a cursu stabit & murmurauerit intra se: ventum predicat. Si itidez & hiemem & imbrem. Sepe & silentio intumescit, flatuq; altius solito iam in tra se esse ventos fatetur.

Equidem & montium sonitus nemorumq; mugitus predicunt. Et sine aura que sentiatur folia ludentia. Lanugo spine aut populi volitans. Aquisq; pluua innatans atq; etiam in campis tempestatem venturam precedens suus fragor & celi quidem murmur non dubiam habet significationem.

Prefagiunt & animalia. Delphini tranquillo mari lasciuentes: flatum ex qua veniunt parte. Item spargentes aquam. Item turbantes tranquillitatem. Loligo volitans. Conche adhaerescetes. Eschini affligentes sese aut arena subarrantes vel suburrantes tempestatis signa sunt.

Rane quoq; ultra solitum vocales. Item mergi anatesq; pēnas rostro purgantes: ventum. Cetereq; aquatice aues cōcufantes. Grues in mediterranea festinantes. Mergi maria aut stagna fugientes.

Grues silentio per sublimie volantes: serenitatem. Sic noctua in imbre garrula ac sereuo tempestatem.

Corui singultu quodā letrantes seq; concutientes si continuabunt ventos. Si vero carptim vocem resorbebunt ventosum imbrem.

Graculi sero a pabulis recedentes hiemem. Et albe aues cum cōgregabuntur. Et cum terrestres volucres contra aquam clangorem dabunt perfundentes se. Sed maxime cornix. Irundo tam iuxta aquam volitans vt pennis sepe percutiat. Queq; in arboribus habitant fugitantes in nidis suis. Et anseres continuo clangore intempestui. Ardea in medijs arenis tristis. Nec mirum aquaticas aut in totum volucres presagia æris sentire. Pecora exultantia & inde eora lasciua ludentia eēdem significationem habent. Et boues celum olfactantes, seq; lambentes contra plium.

Segniterq; & contra industriam suam fornice abscondite concursantes, aut progerentes ova, Item vermes terreni erumpentes, Trifolium quoq; in horrescere; & folia contra tempestatem subrigere certum est. Necnon & in cōuiuuis m: ēisq; vasa quibus esculentium additur sudorem repositiois linquentia; diras tempestates prenunciant.

Iber. xix. Agit de hortorum dispositione, herbarum ac florum.

Ca. i. De singularibus lini herbe:

Herbam esse que admoueat egiptum italie: Intantum vt Gale rius a freto sicilie alexandriā septima die peruenerit. Babilus sexta ambo prefecti. Quod etiam molissimo flatu cōtingit. Audax vita scelerum plena: aliquid feri vt ventos procellasq; recipiat: Et parum esse fluctibus solis vehi. Deniq; tam paruo semine nā sci: quod orbem terrarum vltro citroq; portet: tam gracili auena. Tam non alte a terra tolli neq; id viribus suis necti: sed passum tu sumq; & in molliciē lane coactum: Iniurie nature ac summa audacia: & quo peruenire nulla execratio sufficit: cōtra inuentotē: Cui satis non fuit hominē in terra mori: nisi periret insepultus. At nos priore libro flatus cauēdos frugum causa victusq; premonebamus. Ecce feritur hominis manu metitur eiusq; hominis ingenio: quod ventos in mari exoptet. Nilq; gignitur facilius. Vt scusiam^o id nolente fieri natura: vrit agrum deterioremq; facit.

Ca. ii. De lini satione & quibus locis inuenitur melius.

f Eritur sabulosis locis maxime: vnico sulco. Ignoscat aliquis egipto serēti: vt arabie indieq; merces apportet. Ita et gallie censentur hoc reditu. Montesq; mari oppositos esse nō est satis: & a latere oceani obitare ipm quod vocant inane. Cadurci caleti tuteni vltimiq; hominū estimari morini imo gallie vniuersa se vela texunt. Iam quidem & transrenani hostes. Nec pulchriores vestem femine eorū nouere. In europa lino palma secūda in Aemilia via fauentina candore. Retoninis tenuitas summa densitasq;. Candor eque vt fauētinis: sed lanugo nulla. Hispania citerior habet splēdorē lini precipuū. Est sua gloria & Cinnano in cāpania ad pisclum & alitū capturā. Vidimus iam tāte tenuitatis: vt anulū

hominis transfrent: vno portante multitudine qua saltus cingentur. Italia ex linis pelligius honorem habet: sed fullonō tantum in vsu. Nullū est candidius lane ve similis: sicut in culcitris precipuam gloriam cadurci obtinent. Galliarum hoc ad tomenta pariter inuentum.

Ca.iiii. De hortorum rigatione
digestio terre. & stercoratio.

Hortos maxime riguos habendos si cōtingat profluo amne. Si minus: e puteo pertica organis ve neupmaticis tollendo nō haustrigando. Solum profcindendum a fauonio in autūnum preparandum est post. xiiii. dies. Iterandum q; ante brumam. Octo iugerum operis palari iustū est. fimiū tres pedes alte cū terra misteri.

Ca.v. Genera & historia nascen-
tium in hortis. Cucumere. cucubita
rapa. raphano. pastiuaca bulbo.

Cartilagmei generis extraq; terrā est cucumis mira voluptate. Quin & lacte mullo semine eoru; biduo macerato apud antiquos grecie auctores scriptū est oportere: vt dulciores fiant. Crescunt qua coguntur forma. In italia virides & q̄ minimi. in prouintiis q̄ maximi. & citrini aut nigri. Affrice grandissimi. Cum magnitudine excefferunt: pepones nuncupātur. Viuunt hausti in stomacho in posterū diem nec perfici queunt. In cibis non insalubres tamen plurimū natant. Oleum odere mire. Nec minus aquas diligunt. defecti quoq; ad eas modice distantes adrepunt. Contra oleum refugunt. Aut siquid obstat aut pendeat curuantur Idq; vel vna nocte deprehenditur: Si vas cum aqua subiiciatur a. iiii. digitorum interuallo descendentibus ante posterū diem. At si oleū sit eodem modo in hamos curuatis. Idem in fistula flore dimisso mira longitudine crescunt. Mirum in his preter figuram colorēq; et odorem q; maturitatem adepti q̄q̄ non pendentes statim a pediculo recedunt. Columela tradit vt toto anno contingant: fruticem rubi q̄ vastissimum in apricum locum transferre & recidere duū digitorum relicta stirpe circa equinoctius vernum ita in medula rubi semine cucumeris terra imma simoq; circūageratas: resistere frigori radices.

Similis cucurbitis natura dumtaxat in nascendo. Eque hiemem odere. Amant rigua ac finium. Seruntur ambo semine in terra sex quipedali fossura inter equinoctiū vernū & solsticium, parilibus tñ

aptissime. Cucubita quoque crescit qua cogitur forma, plerumque & draconis intorti figura. Visa est nouem pedum longitudinis. Cucubitarum numerosior usus, & primus caulibus in cibo, atque ex eo in totum natura diuersa. Niper in balnearum usu uenere uiceoriarum loco. Iam pridem etiam cadorum ad uina condenda. Semina que proxima collo fuerint proceras pariunt. Item ab Imis, sed non conparandas supradictis que in medio rotundas, que in lateribus crassas breuioreque. Siccantur in umbra, & cum libeat serere in aqua macerantur. Cibis quoque longiores tenuioreque eo gratiores Et ob id salubriores que pendendo creuere. Minusque seminis tales habent duricia eius in cibis gratiam terminante. Eas que semini seruantur ante hiemem precidi non est mos. Postea fumo siccantur condendis hortensiorum seminibus rustice superlectili. Inuenta est ratio qua cibis quoque seruantur. Eodemque modo cucumis usque ad alios pene prouetus. Et id quidem iniuria fit. Sed & scrobe opaco in loco arena substrato: fenoque sicco optos & postea terra: uirides seruari tradunt.

Rapas masculini sexus medici faciunt rotundas. Latiores uero & concavas feminei sexus prestatores suauitate & ad condiendum faciliores. Que sepius late transeunt in masculos. Serui uult raphanus terra soluta humida, finiu odit palea contentus, frigore adeo gaudet ut in germania infantium puerorum magnitudinem equet. Seritur post idus februarii ut uernus sit. Iterumque circa vulcanalia que satio melior. Multi & marcio & aprili serunt et septembri. Aristomachus detrahi per hiemem folia iubet, & ne lacune stagnent accumulare ita in estate grandescere. Quidam prodiderit si pallo adacto cauerna palea in sternatur in sex digitorum altitudine deinde semine finiumque & terra congeratur: ad magnitudinem scrobis crescere. Precipue tamen salis aluntur. Itaque etiam talibus aquis irrigantur. Et in egipto nitro spargunt, ubi sunt suauitate precipui. In totum quoque salisugine amaritudo eorum exprimitur, fiuntque coctis similes. Namque & cocti dulcescunt, & in naporum uicem transeunt. Crudos medici suadent ad colligendam actria uiscerum. Dandos cum sale ieiunis esse, atque ita uomitionibus preparant meatum. Tradunt & precordis necessarium hunc succum: quando pthetin cordi inherentem non alio potuisse depelli: conpertum sit in egipto regibus corpora mortuorum ad scrutandos morbos secantibus. Atque ut est greca uanitas fertur in templo apollinis adeo ceteris cibis prelatum raphanus: ut ex auro dicaretur: beta ex argento: Rapum e plumbo. Curium impetato rem quem in hospitio legatis aurum repudiantem: rapum torrens

tem in foco inuentum annales prodidere. Scripsit & marchion gre
 cus de raphano vnum volumē. Vtilissimi in cibis verno tempore
 existimantur. Idemq; dentibus semper inimici. quoniam atterant.
 Ehora certe polliunt. Odium his cum vite maximum. refugitq;
 iuxta fatos.

Pastinace vnum genus agreste sponte prouenit. Alterum feritur ra
 dice vel femine primouere vel autūno. Vt igitio placet februario
 augusto septembri. octobri. solo q̄ altissime refesso. Annicula vti
 lis esse incipit. bima vtilior. Gratiior autūno patinisq; maxime.
 Tiberius flagitauit pastinacā e germania. Ex quo apparet frigidis
 locis cōuenire. Seratur magnis feminum interuallis. nulla ve mi
 nus ternorum pedūz: quoniam spaciose fruticat. Superuacuū eius
 semen quoniā oculis ex radice excisis vt arundo feritur. Proxīa
 his est bulborum natura. quos cato imprimis serendos precipit ce
 lebrans megaricos. Verū nobilissima est squila q̄q; medicamini na
 ta. acetoz exacuendo. Nec vlli amplitudo maior sicut neq; vis af
 perior. Vt crescānt: folia que sunt his ampla deflecta circa ob
 ruuntur. Ita succum omnem in se trahunt capta.

Ca. vi. De hortensium herbarum
 radicibus foliis & floribus.
 cepis aliis & ceteris.

Cepas ter folio solo feri iubent: extirpatis radicibus herbarū:
 iugero denas libras. Intermitteri satueriam. quoniam melius pro
 ueniat. Runcari preterea & sarriri si non sepius quater. Semē ce
 parum iugrescere incipiēs. anteq̄ marcescat metunt. De porro idē.
 Allium asperi saporis. & quo plures miciei fuere asperius. Alliu
 tedium halitu affert: vt cepe nullum tamen coctum. Inter grana
 que inferuntur. iiii. digiti esse debent: simul atq; tria folia erupe
 rint: sarriri. Grandescunt quo sepius sarriuntur. Maturescen
 tium caules ad terram depressi obruuntur. Ita cauetur: ne in fron
 dem luxurient. In frigidis vtilius vere feri q̄ autūno. Cetes
 rum vt odore careant omnia hec: iubētur feri cum sub terra luna
 sit. colligi cum in coitu. Allium edentibus si radicem bete in pru
 na tostam superedant: odorem exingui. Allium & semine pro
 uenit. sed tarde. Primo enim anno porri crassitudine capite effici
 tur. sequenti diuiditur. tertio consummatur. Inporquert caulis vt
 caput validius fiat. Quod si allium cepeq; diutius inuetera
 ri libeat: aqua salsa tepida capita intingenda sunt. Ita diuturniora
 fient melioraq; vsui. sed in satū sterilia.

Alii contenti sunt primo super primas suspendisse, sic non gemis-
nat. Allium in aruis sponte nascens alium vocant: quod aduersus
improbis alium semina depascentium: costū ne renasci pos-
sit abicitur, statimq; que deuorauere aues stupentes manu capiun-
tur. Et si paulum commoraueret esopite.

Ca. vii. quoto die queq; herbe nas-
cantur sate

N orto satorum celerrime nascuntur ocimum blitum; nas-
pus, eruca. Tertio enim die erumpunt. Anetum quarto,
lactuca quito, raphanus sexto, cucumis & cucurbite septi-
mo, prior cucumis. Nasturciu ac sinapis quinto, estate sexto, hie
me decimo, atriplex cepe, xix, aut vicesimo, Omnium difficiliss-
me apium quadragesimo die cum celerrime emergit. Aliquid &
feminum etas confert quoniam recentiora maturius gignuntur: in
porro gecio, cucumere; cucurbita, Ex vetere autem celerius veni-
unt apium, beta, cardanum, organū, coriandrū, Mirū in bete se-
mine: nō enim tota eodē anno gignit; sed aliquid sequēte; aliqui
tertio. Itaq; ex copia seminis modice nascit. Quedam anno tantū
suo pariunt, quidā sepius: sicut aptū, porrū, getium. Hec enī se-
mel sata pluribus annis restibili fertilitate pueniunt, Nichil oci-
mo secundius: cū maledictis aut pbris serendū precipiant: letius
proueniet. Satū etiā pascitur terre adacta, euminum & qui serunt
precantur ne exeat. Que in corticesunt: difficilime maturescūt,
maximeq; meliora nascuntē aceruatim sato semine q̄ sparso. Ita cer-
te porrum & alliu serunt in lacunis colligatum, Apium etiam pa-
xilo caueri a facta & fimo ingesto.

Quedam semine & surculo nascuntē vt organū ruta, ocimū, pres-
cidunt enī & hoc cū puenit ad palme magnitudinē. Quedā & radi-
ce & semine, vt cepa, bulbi, alliu. Caule reciso oia fere regermi-
nant exceptis que non scabrū caulem habent. Est in vsu vero ocis-
mum raphanus lactuca, hanc etiā suauiorē putant a regerminatio-
ne. Raphanus vtiq; iocundior detractis foliis anteq̄ decanlescat;
Hoc & in rapis. Nam & eadem direptis foliis coopta terra crescunt
durantq; estate. Singula genera sunt vt ocimo lapato, blico, nas-
sturcio, eruce atriplici, coriandro, aneto. Hec enī vbiq; eadem sunt
neq; aliud alio melius vsq;. Rutam furtiuam tantum prouenire fer-
tilius putant. Sicut apes furtiuas pessime.

Ca. viii. natura & genera ad condiendum
in orto sata. Et de lactucis & earū ad mul-
tos menses conseruatione.

Lactuca pg
regerminatio
tionē ma-
lori!

Lactucas esse nigras quarū semen mense ianuario seraf Albas quoq; marcio. rubentes aprili. At omnium earum plātas post binos mēses differre. Diligētiore plures differētiās faciūt purpureas. crispas. capadocas grecas. Omnes somnū parere creduntur. Est natura omnibus refrigeratrix. Et ideo estate grate: stomacho fastidium auferunt. Cibiq; appetentiam faciunt. Intantum recepta in comendatione: vt seruari eas in alienos menses oximelite repertum sit. Sanguinem quoq; augere creduntur.

Inuentū omnes rrsos vel folia lactucarū progare vrceis conditos recentes in patinis coquere. Serunt lactuce toto anno letis & irriguis stercoratisq;. binis mensibus inter plantā semēq; & maturitatem. legitimū tamen a bruma iacere semen: plantā in fauonio trāfferre. Aut semen fauonio plantam equinoctio verno. Albe maxime hiemem tolerant. Humore omnia ortēsia gaudent & stercore. p̄cipue lactuce. Seru etiam radices ilitas fimo interest. & repleri ablaqueatas humo. Quedā & aliter amplitudinē augent recisis cū ad semipedē excreuerint fimoq; stulo recenti ilitis. Candore; veroputant cōtingere his dūtaxat que sunt seminis albi: si arena de litore a primo incremento congeraf in medias. atq; in crescentia folia contra religenf. Imposiro leui pondere latiores fiunt. Beta transfertur in plantas. & oblini radices fimo. locūq; similiter madidum amant. Vfus his et cum lente & faba. Idemq; qui oleris & p̄cipuus vt leuitas excitetur acrimonia sinapis. Transferri optime putāt cū. v. folio; erit. humor fimusq; si defuere maior saporis gratia. si abundauere: letior fertilitas. Precipuus fit caulis sapore ac magnitudine primū omnium si in repastinato seras. Deinde si terram fugientes caniculos seces. terra; proceritate luxuriosa attolentes se: exagerando aliam accumulēs: ita ne plus q̄ cacumen emineat.

Est inter herbas genus inferendū precisis germinibus caulis. & in medulam semine ex aliis addito. Hoc & in cucumere siluestri. Ocimum parilibus feri ferunt. Quidam & autumnio iubentq; cum hieme seratur semen acero perfundi. Eruca quoq; & nasturcium vel estate vel hieme facillime nascuntur. Eruca precipue frigorū con-

*eruca cū
lactuce co
madenda*

Nasturcium nomen accepit a narium tormento: veluti torporem excitans. Omnium ortensium laudatissima cura asparagis. Ruta seritur fauonio & ab equinoctio. Odit hiemem humorem ac

simum. Apricis gaudet & siccis: terra q̄ maxime lateritia. Cinere, vult nutrirī, Hic & semini miscetur vt careat erucis. Inuenio muscum rutatum populo datum: a Cetego comitiis peractis. Amictitia est ei cum fico in tantum vt nusq̄ letius proueniat: q̄ sub hac arbore. Seritur & furculo melius in perforatā fabam inditoq; succo nutrit comprehēdēdo furculum. Seritur & a se ipsa. Nāq; incuruato cacumine alicuius rami cum attigerit terram statim radicatur.

Eadem & in ocimo natura nisi q̄ difficilius a resistit. Sed durata runcatur: non sine difficultate prouenientibus vlceribus ni munitis manibus id fiat: oleo ve defensis. Concidūtur autem & eius folia seruanturq; faciliis. Ab equinoctio verno seritur apium: semine panlum in pila pulsato. sic crispus putant fieri, aut si satum calcetur. Eodem tempore menta planta seritur, vel si nondum germinat spōgia. Minus hec humido gaudet, estate virescit, hieme flavescit. Genus eius siluestre mētastrum est. & hoc propagatur vt vitis, vel si inuersi rami serantur. Semel sata diutina etate durat.

Congruit pulegio cuius natura in coronariis reflorescens sepius dicta est. Hec quoq; seruantur simili genere mentam dico pulegiumq; & nepitam. Condimentorum tamē omniumq; fastidis minimum amicissimū. Nascitur in summa tellure vix herens & in sublime tendens. In putribus & calidis maxime locis: medio serendū vere. Alterum genus eius siluestre quod rusticum vocant alii tebai cū. Satureia dicta in condimētario genere, seritur mense februario organo emula, quippe similis effectus. Seritur a fauonio, deinde cum fructificari: iuxta terram, prescinditur. Tunc runcatur stercoreaturq;. Per biennium hec post isdem fructibus vtuntur: si non senicia hiemis ingrauat: quando impatientissimum est frigorum.

Candidum papauer in secūda mensa, tostum: cum melle apud antiquos edebatur.

Equinoctio autūni seruntur coriandrum anetum atriplex malua, lapati cerefolium. Smapi nulla cultura, melius tamē planta relata. Quin e diuerso: vix est sato semel eo liberare locum: quoniam semen cadēs protinus virescit. Vfus eius etiam pro pulmētario in patellis decocto citra intellectus acrimonie. Coquuntur & folia sicut reliquorum olerum.

Ca. x. De morbis horticulorum & remedia.

m Orbos hortensia quoq; sensuunt: sicut reliquis terre sata.

Namq; & ocimum se necat degeneratq; rite in serpilum.

Et ocimum sub canis ortu palefcit. Omnia vero accessu mulieris.

menstrualis flavescent. Ferro non expedire tangi rutam mentam ocuium. Item formicas non minimum hororum excitum si non sint rigui. Remedium monstravit lino marino aut cinere obruratis eoz foraminibus, sed efficacissime helitropio herba necantur. Quidam & aquam diluto latere crudo inimicam eis putant. Naporum medicine sunt siliquas vna seri. sicut oleruz cicer. Arcet eni erucas. Que si omisso tam nate sunt; remediuz absinthii succo decocti inspersus sedi qua anagorum vocat. Semen oleru si succo eius madefactu feratur; olera nulli aialiu obnoxia futura tradunt. In totu vero nec erucas: si pallo imponatur in hortis ossa capitis ex equino genere femine. Aduersus erucas & cancrum fluuialem in medio horto suspensum auxiliari narrat. Sunt qui sanguineis virgis tangat ea que nolunt obnoxia esse. Infestant & culices hortos riguos precipue si sunt arbuscule alique. Hi galbano accenso fugantur.

Ca.xi. Quibus aque false prosint.

Peculiaris medicina raphano: bete; rute; in falsis aquisque plurimum fertilitati & suauitati conferunt. Ceteris dulcium aquarum rigua profunt. Vtilissime ex his aque frigidissime & que potius uulme, Minus utiles & quas silices inducunt.

Ca.vltimum. Ratio rigandorum hororum & que translata meliora fiunt.

h In hora rigandi matutina ac vespertina, ne infetuescat aqua sole. Ocinto tantu & meridiana etiam. Satum celerrime erumpete pntant; inter incia feruenti aqua inspersum. Omnia translata meliora grandiora ve fiunt, maxime porri, napiq. In translatione & medicina est. desinuntq sentire iniurias: vt gecium, porrum, raphani, apium, lactuca, rapa cucumis. Omnia siluestria fere sunt & foliis minora & caulibus. succo acriora sicut cymula origanum ruta. Solum modo ex oibus lapatu siluestre melius, hoc insatium rumex vocatur, nasciturq fortissimu. Traditur semel satum durare, nec unquam viciat terra maxime iuxta aquam. Vtus eius cum ptisana tantum in cibis leuiorem gratioreq; saporem prestat.

Adeoq; nichil amisit cura: vt carmine quoq; deprehensum reppererim: In fabis caprum sumi singulis canatis si porri: eruce: lactuce: apii: intubi: nasturtii semina inclusa ferantur: mire prouenire. Que sunt siluestria eadem in satinis sicciora intelliguntur & acutiora.

Libanotis locis putridis macris ac roscidis feritur, radicem habet olusatri nichil a k iiii

thure differentem. Vfus eius post annum stomacho saluberrimus.
thuris habent odorem. Hactenus hortensia dicta sunt ciborū gra-
tia dumtaxat, maximum opus restat, occultūq; diuinitatis.

Hec de libro, xix.

Iber. xx. Tractate incipit de medicinis continuatq;
vsq; ad librum, xxxii.

Robetti de valle rothomagensis
In librum viceliniū & sequētes
libros medicinales prologus.

Prologus.

On existiment galieni & probatorum medicorū li-
bris incūbentes: hos plinianos de medicinis inferio-
res libros supuacuos esse. Illi siquidem per cōpositā
medicamentorū complexionez morbos pellunt que
coniectura magis q̄ causa constat: Hi simplicis me-
dicine vnus virtute: difficiles soluunt passionēs. Illi
per radices & alia q̄ ab india vel extremis garramātibz aduehūnt:
hi domesticis plantis: quas ex hortis quicq; suis facile colligit. Illi
simplicium medicinarum ad humanam: hi ad eā & brutorum quo-
q; valitudinem: multosq; cōmodissimos vsus: vim aperunt.

Videbis in sequentibus libris pliniū herbarum notarū species
descripsisse. Tum vim earum facultatēq; doctrinali & culto sermo-
ne adicientē, nec quicq; in maxia nature varietate ac difficultate cō-
fundentem. In quibus tractādīs nō magis litteras q̄ terras nec
libros q̄ agros contēplatus est. Rusticosq; mōtanos ac maritimos
homines de his interrogādo: plantas ipsas intueri, coloris figure
+ saporis odoris varietates astente versari. Q̄tumq; in moibz & teli
quis vsibus possint: experimento probare.

Et si improba in his libris in medicos iactari videantur: agno-
scet actentus lector: non aduersus doctos hoīes qui phisicas noue-
runt disciplinas inuecta esse: sed in rudes qui vsū absq; arte vsur-
pant. Hi enī sine litteris si forte codicellus eorū manibus incide-
rit: qui herbarū teneat paucarum vires: difficillimā aggredi presu-
munt operam medicandi. Et latentes arterias absq; lumine artis:
ceci penetrare: solo questu per audaciā & temeritate i ducti. Con-

tendunt noua figura vestium vsi: aut differente a ceteris conuictu: nomen sibi querere. Aut quia indeo cuidam familiares extiterint.

Qualis apud pogiiū: qui vbi certarū pillarum effectū legisset: sacculum eis replens ac medicinā professus: in tantā euasit gloriā: vt nedum pro hominum incolumitate: sed pro negotiis quoq; du biis: plebs ab eo deglicendas pilluas susciperet. Inertes eius modi temerariosq; hoies: vulgus stulto errore laudat. His nō abs q; sua pernicie: plusq; vtris doctis fidei tribuere solet. Aduersus eos plinius noster conuictiū dicit: non in veros phisice artis pfe siores: qui naturā speculantur: Viscerales hominis partes: egritu dinum causas: simpliciū vim & qualitates sagaciter scrutātur: Ac curate de his & cū ingenii acumine disputarūt: vt quod verū in na tura esset inuenirēt. Qui a tenens annis liberalibus artibus (quas hali testimonio diximus medico necessarias) inuigilarūt. In eos nō inuehit plinius. Quippe qnos salomō ob necessitatem laudet, & christus de his loquatur cū honore. Estimo tandē q̄tum studio cer nere possum quod phisicis contuli disciplinis: nullū post naturam ipsam maius certiusq; patrociniū fore: q̄ ad eas vehementē appli cationē animi: ex quo solida cōstat naturalis doctrine cōmoditas.

Roberti Rothomagensis
prologus terminatur.

Ca. i. De cucumere siluestri. Et elaterio.

c Vcumerē siluestrez esse dixerim multo infra magnitudinē satini. Eo fit medicamentū quod vocatur elaterium succo expresso ex semine. Cuius causa nisi maturus incidatur: semē exi lit etiā oculorū periculo. Seruatur autē decerptus vna nocte. pos tero die inciditur arū dine, semen quoq; cinere cōspergitur: ad cō primendā succi abundantia. qui expressus: suscipit aqua celesti at q; subidet. Deinde sole cogitur in pastilos ad magnos mortalium vsus: Obscuritates & vicia oculorū sanat, generatimq; vlcera. Tradūt hoc succo tactis radicibus vitiū: nō attingi vas ab auibus.

Radix autem ex aceto cocta podagris illinitur. Succoq; dentrū dolori medetur. Arida cum resina impetiginē & scabiem sanat. Et cicatricibus colorē reddit. Et foliorū succus auribus instilatus sur dis com aceto. Elaterium tempestiuum est autūno, nec vllum ex medicamentis longiote eto durat, incipit a trimatu. Siquis recen tiore vti velit; pastilos in nouo fistili aceto igne lento domet. Idq; melius quo vetustius erit. Quem iam ducētis annis seruatum au ctor est theophrastus.

Ca. iii. De cucurbita siluestri.

Cucurbita spine & lumborum & coxarū dolores: cū oleo si infel
cetur mitigat. Preterea mirū dictū: semina eius si fuerint pari nu
mero adalligata febribus: sanare dicuntur: quas greci peryodicas
vocant. Sattue quoq; rase succus tepefactus auribus medetur.

Decoēte vntueri ē succus detru motus stabilit. Dolores inhibet
Chrissippus medicus dāuabat eas in cibus. Sed oīm consensu sto
macho vtilissime idicanē. Et iterraneorū vesicariūq; exulceratōib;

Ca. iiii. de rapis & raphanis.

Raphanus siluestris vtilis vrine eiciende. Cetero bilem detra
hit. stomachum purgat pituitam extenuat. Vrinā concitat. Satiri
decocti mane poti ad ternos cyathos comminuunt & eiciunt calcu
los. Ad tussim etiam mane ieiunis prodest cum melle.

Ca. vi. de porro sectiuo & capirato

Tussi veteri ac peccoris & pulmonis etiam vitis medetur.

Illius foliis sanantur ambuste epinyctides. Bestiarum morsus ex
aceto. Capitis dolores si in nares fundatur. Succus & ad serpen
tium scorpionūq; ictus in potū bibitur cum mero. Et ad lumborū
dolores cum cum vino hemina potus. Sanguinē excreantibus &
ptificis distillationibus longis: vel succis vel ipso cibo prodest.

Item morbo regio vel hidropicis. Tostus editur contra fungorū
venena. Imponitur & vulneribus.

Feminarū fecunditatē portis augeri. Contrita ex melle vlceta pur
gati. Tussim & distillatōes thoracis Venerē stimulat sitim sedat ebri
etates discutit. Sed oculorū aciē hebetare traditur. Inflationē fas
cere que tñ stomacho non noceat. ventrēq; molliat. Voci splendo
rem affert. Sanguinē reicientibus succus cū caule aut thuris fari
na vel acacia datur. Hippocrates & sine alia mixtura dari iubet. Dē
tium dolorē tribus capitibus in aceto tutis imminuūt. Vel si deco
cta aqua colluant. addaturq; ipsum in caua dentū. Compescit di
stillationes cū lacte coctū, vel tritū, permixtū ve caseo molli. Quo
genere & rauritatē extenuat & ptisim in fabe sorbitione. Timeas
& reliqua animalia iterraneorū pellit in aceto mulso coctū. Te
nasmo in pulte medet. Tussi cū adipe vetusto decoctū, vel cū lacte

Aut si sanguis etiam excreetur, vel purulenta sint. Et pituite
sub prunas coctum potū & cū mellis pari modo sumptū. Coniul
sis & ruptis: cum sale & oleo. Cum adipe tumores suspectos sanat.

Extrahit fistulis vitia cum sulphure & resma. etiā arundines cū
pice. Lepras lithenas exulcerat, sanatq; cum origano. Vel cinis
eius ex oleo & garo ilitus. Sic & sacros ignes. Sugilata aut huētia
ad colorē reducit combustū ex melle. Credunt & comitalē morbū
sanare: si quis eo in cibo vtaā ac potione. Facit & somnos atq; in to

tum rubicūdiōra corpa* Cōtra pituitā gallinis prodest. Mixto far
re in cibo iumentis vrinam reddere: atq; non torqueri tradunt: si
eo trito natura tangatur. Ca.viii, de beta.

Nigre bete radices in aqua coctę pruriginę tollūt. Succus eius
capitis dolores veteres & vertigines item sonitum aurium sedat: il
litus succus. Alba tuta adustis medetur. & vlceribus que ex ca-
pīte manant. Succus eius cum melle naribus inditus: caput purgat
Ca.ix, de brassica vtilitate & nocuentis.

Brassicam cato crispam maxime laudat. Dein lenem grandiori
bus foliis caule magno Prodesse tradit capit is doloribus oculoꝝ
caliginī. sintillationibusq;. Aqua quoq; eius decoctę neruos articu-
los mire iuuari. Si foueant̃ vulnera & recentia & vetera etiam car-
cinomata q̃ nullis aliis medicamentis sanari possunt. Fouerī prius
aqua calida iubet & bis in die tritā sponi. sic & fistulas & tumores
reuocari: queq; discuti opus sit. Insomnia & vigilias tollere deco-
ctam si ieiuno edat̃ q̃ plurimā ex aceto & sale. Tormina: si decocta
iterū decoquat̃ addito oleo & sale cumino polenta. Si ita sumat̃ si-
ne pane magis pfuturā. Inter reliqua bilē detrahit pvinū nigrū po-
ta. Quin & vrinā eius in brassicā potandā existimauerit asseruari.
calesctaq; neruis remedio esse. Pueros pusillos si laues illa vrina
nūq̃ debiles fieri. Auribus quoq; ex vino succū brassicę tepidum
insulari iubet. Idq; etiā tarditati audiētū pdesse asseruat. Et impe-
tiginę eadē sanare sine vlcere. Aluū eā soluere: eandē bis coctā
sistere. Vno aduersari vt inimicā viribus. antecedēteq; cibo ca-
ueri ebrietatē. Postea sumpta crapulā discuti. Hunc cibū & oculo
rū claritati cōferre. Succo vero crude angulis vel tm̃ tactis cū aetico
melle plurimū. Facillime cōcoq. ciboq; eo sensū purgari. Erasistra-
si scola clamat nichil esse vtili⁹ stomacho neruisq;. Iō paliticis & tre-
mulis dari iubet. & sanguinē excreātibus. Hipocrates cœliacis dif-
fentericis bis coctā cū sale. Itē ad tenasmō & renū eās. Lactis quo-
q; vberitatē puerpis hoc cibo fieri indicās. Et purgatōem seints
Crudēs quidē caulis si edat̃ ptus quoq; e mortuos pelli. Philistiō &
a podagra liberatus edēdo eā decoctęq; ius bibēdo. Hoc & cardia-
cis datū & comitialibus morbis addito sale. Itē spleneticis in vino
albo p dies q̃drag. Ictericis necnō & phreneticis radice crude sic
cū: gargarisandū bibēdūq; demōstrat. Cōtra vero singult⁹ cū co-
riādro aneto melle ac pipe & aceto empytidas & qcqd aliud serpit
in corpe iposita leuat Sugilata vero & alios linores. Testiū & geni-
taliū malis hęc vtilissime sponi. Efficatius cū faba trita. Itē cōuulsis
cū ruta cōtra ardorē febriliū & stomachi vitia. Cū rute scine & ad secū-
das. Aquā decoctā ad tot vsus laudatā: fetere hūi essufā. Ad coxēdi-
cū dolotes cū adipe vetusto. Bibitq; & cū oleo subferuefact⁹ vī p se.

conuulsa & rupta intus lapsumq; ex alto. Eius sunt crimina: anime grauitatem facere, Dentibus & gingnis nocere. In egipto propter amaritudinem non estur.

Virium brassice magnum argumentū & mirabile Cruste si occupēt intus vasa omnia in quibus aque feruent intm̄ vt non sit eas auelle re: si brassica in his decoquat abscedunt. Inter siluestres brassicas lapsana est pedalis altitudinis hirsutis foliis sinapi similitis nisi cādior esset flore. Coquitur in cibo. aluum leuiter molliet, Marina brassica vehementissime ex omnibus aluum ciet

Ca. x. de asparagis

a Sparagi cumino addito inflationes stomachi coliq; discutunt. Ventrem leuiter molliunt. Pectoris & spine doloribus intestinorūq; vitiis profunt. Vino cum coquantur: ad lūborū & renum dolores.

Ca. xi. de apio.

a Pio gratia vulgo est. In condimentis peculiarem gratiam habebit. Preterea oculis illitū cum melle ita vt subinde foueant feruenti succo decocti aliisq; mēbrorum, Epiphoris per se tritum aut cum pane impositum vel polenta mire auxiliatur. Piffces quoq; si egrotent: in pistinis apio viridi recreantur. Verū apud eruditos nō aliud erutum a terra in maiore auctoritate. In cibis apium damnat. / Suauiores aquas potui Incoctū prestat. Succo radicis insilato grauitatem mitigat aurium. Ex aqua potum coctumq; renibus medetur.

Ca. xii. de ocimo siluestri eruca nasturcio ruta.

f Illestri ocimo vis efficacior. bestiolas omnis innastentes corpi arcet. Vitia cutis in facie cū melle illitū. lētigines ex aceto. Cicatrices nigras reducit ad candorē cū felle bubulo.

Aiūt verbera subituri potū ex vino duriciē quandā cōtra sensū induere. In cōdēdis obsoniis tāta est suauitas: vt greci euzomon appellauerint. Putāt subtrita eruca si foueant oculi: claritatē restitui. tussim in infantū sedare. De venere stimulāda: tua folia siluestris eruce sinistra manu decerpta & trita in aqua multa si bibant. Ecōtrario nasturciū venerē inhabet. animū exacuit. Tussim ex melle si quotidie ieiuni sumant. Semen ex vino omnia intestinorum animalia pellit. Efficacius addito mentastro. Prodest & cōtra suspiria & tussim addito origano. & vino dulci. Pectoris doloribus coctum in lacte caprino. Paucos discutit. cum pice. detrahitzq; corporis aculeos. Et maculas illitum ex aceto. Serpentes si vratur ruta nīdore fugere. Efficacissima est siluestris radix cum vino sumpta.

Eandem efficaciorē esse sub diuo potam. Pitagoras eā noxi-
am oculis putauit. falso, quā sculptores & pictores hoc ciboyunt
oculorum causa. Cū pane quoq; vel nasturcio satiuā atq; siluestris
propter visum. Eadē cruditates discutit. mox inflationes. dolo-
res stomachi veteres. Vuluas aperit. corrigitq; conuersas: illa in
melle toto ventre & pectore. Hidropicis cū ficu: & decocta ad di-
midias partes potaq; ex vino. Sic bibitur & ad pectoris dolores. la-
terumq; & lumborū. Tusses suspiria pulmonum iocinerū. renū vi-
tia. horrores frigidos. Ad crapule grauedines: decoquantur fo-
lia poturis. Et in cibo vel cruda vel cocta condita ve prodest. Itē-
q; torminibus cū isopo decocta. Et cum vino. sic & sanguinem si-
stet internam. & narium indita. Sic & collutis dentibus prodest.

Feminarum etiā purgationes: secundasq; etiā e mortuos p-
tus vt hipocrati videtur: ex vino dulci nigro pota. Itaq; ilitam &
vuluarum causa etiā suffire iubet. Diocles & cardiacis imponit:
ex aceto & melle & farina ordeacea. Cum oleo coctis foliis partib;
quas frigus adusserit. Imponunt mammis turgentibus decoctā.
fracta quoq; membra cum cera semine trito. atq; imposito. Ra-
dix rute sanguinem oculis suffusum: & in toto corpore cicatrices
aut maculas: illa emendat. Nirum est cum feruentem rute matu-
ram esse conueniat: faciculum eius in rosaceo decoctum addita yn-
cia aloes perunctis sudorem reprimere.

Eadem ex omnibus satis quadrupedum quoq; morbis in maximo
usu est. siue difficile spirantibus: siue contra maleficorum anima-
lium ictus infusa per nares ex vino. Aut si sanguisugam hauserit
ex aceto. Et quocūq; in simili morborū genere vt in homine t̄pato

Ca. xiiii. de menta menta astro pule-
gio nepeta cymino

Entastrum siluestris menta est: differens specie foliorum
quasi figura ocimi pulegii colore. Propter qd̄ quidā siluestre pule-
giū vocant. His cōmāducatis & impositis sanari elephantiam: si-
cut magni pompeii etate fortuito cuiusdam experimēto: propter
putorem in facie compertū est.

Bibuntur aduersus serpentum ictus dragmis duabus: in vini cya-
this duobus. Eadem aduersus scorpionum ictus cū sale oleo & ace-
to. Aduersusq; omnia venena: seruantur folia arida in farine mos-
dum. Sustratum vel accensum fugat scorpiones. Potum feminas
purgat a partu. sed partus necat. Ruptis conuulsisq; e partu. Or-
ptonoicis torminibus colericis efficacissimū. Itē lumbis. podagris
impositū. In regio morbo bibitur. Strum is illun̄. Ominayeneris

inhibent. Timeas pellit ex aceto potū. Ipsius odor aīm excitat; & sapor auiditatē in cibis. ideo in māmaram mixtura familiares ipse accessere vt corre deferiq; lac non patiant. Quare lactis potioni bus additur: ne huius coagulati potu strangulent. Data in aqua & mulso eadem vi resistere & gñationi credit: colubendo genitalia deusari. Equemariibus ac feminis sistit sanguinē purgationesq; feminas; inhibet. Vcera in capite infantū mire sanat. Arterias humiditas siccat. Siccas astringit. Pituitas corruptas corrigit in mulso & aqua. Voci succus sub certamine vtilis dūtaxat. & qui gargarizatur: vua tumente: adiecta ruta & coriandro ex lacte. Et cōulsa intus per se vitisq; pulmonis. Singultus & vomitiones sistit cum succo granati. Recentis succus nariū vitia. Spiritus subductos emendat. Trita coleras in aceto pota. Sanguinis fluxiones intus.

Illinūtur & temporibus in capitis doloribus. Impetigines quoq; vel si teneat tatum prohibet. Aride farine tribus digitis apprehēsam & stomachi dolorē sedare in aqua. Et similiter as persa in potio nem ventris animalia expellere. Magna societas cū hac ad recreandos defectos animos pulegio cū furculis suis in ampulas vitie as aceti: vitrisq; deiectis. Qua de causa dignior est pulegio corona vertigini: q̄ e rosis cubiculis nostris pronunciata est. Nam & in capitis dolores imposita dicitur leuare. Quin & olfactu capita tuera contra frigorū estusq; iniuriam. & ab siti traditur. Neq; estuare eos: qui duos e pulegio furculos impositos auribus: in sole habeāt.

Femina efficacior (de pulegio sermo est) est autē hec flore purpureo. mas candidum habet. Nauseas cum sale & polenta in frigida pota inhibet. Sic & pectoris & ventris dolorem. Sistit vomitiones cum aceto & polēta. Stomachi autem intercisiones ex aqua sistit. Calculos pellit: & interiores omnes dolores. Semen obmutescentibus olfactu admouetur. Si aque in salubres bibende sint: tritum inspergitur. Salsitudines corporis si cum vino bibatur minuit. Neruorum causa & in contractione cum sale & aceto confricatur. Ad oris exulcerationes ad tussim efficac habetur. Flos recentis incensus pulices necat odore. Siluestri ad eadem vis efficacior: quod simile est origano: minoribus foliis q̄ satinum. & a quibusdam distamus vocatur. Gustatum a pecore capris ve: balatum excitat. Natura tam feruens est: vt Ilitas partes exulceret. podagris mire prodest. Hepaticis cum melle & sale bibendum. Pulmonum vitia excreabilia facit. Priuatim valet contra omnem morsum etiā venenosum. Radix arida cicatricibus decorem affert.

Nepete & pulegio societas. decocta enim aqua ad tertias: discutiunt frigota. Mulierumq; mensuris profunt. Estate sedant calores

Nepeta quoq; vires contra serpentes habet fumum ex ea: nif-
 doremq; fugiunt. Quam & substernere in metu dormituris vtile ē.
 Capitū doloribus recens cum tertia parte panis tēperata aceto il-
 linī. Succus eius instilatus narib⁹ supinis profuuiū sanguis sistit.
 Ciminum tritum & cum pane sumptum vel potum ex aquavinoq;
 tormina quoq; & inestinoiū dolores pellit. Veruntamen omne pa-
 lorem bibentibus gignit. Ita certe ferunt. Portii latrovis clari inter
 magistros dicendi ad sectores similitudinē coloris studiis contra
 emulos imitatus et paulo ante. Iulliū vindicem assertorem illum a
 nerone libertatis captione testamentis sic lenocinatum. Narium
 sanguinem pastilis inditum vel ex aceto recens sistit.

Ca. xvii. de aniso.

Viride aridum ve omnibus que condiantur queq; intinguntur
 desideratum. Cum amaris nucibus vina commendat. Quin oris
 halitum iocundiozem facit. Fetoremq; tollit manducatum matuti-
 nis cum smyrneo & melle exiguo. Insomnia leuat suspensum in
 puluino: vt dormientes olfaciant. Appetentiam ciborum prestat
 quandoquidem id inter artificia delicie fecere. Laudatissimū ē cre-
 ticum. proximum egiptium. Dolores capitū subleuat suffitum
 naribus. Ipsum cum cioco parimodo & vino: & per se tritum cum
 polenta: ad magnas fluxiones. extrahendaq; si qua in oculis in-
 ciderint. Sedat anginas cum melle & yfopo ex aceto gargarisa-
 tum. Auribus infunditur cuꝝ rosaceo. Thoracis pituitas purgat to-
 stum cū melle melius. Facilime vero ad tussim: anisi dragme tres
 papaueris due: miscentur melle ad fabe magnitudinem: & ternis
 diebus sumuntur. Precipue ad ructus. Ideo inflationibus stomā-
 chi & intestinorum torminibus & celiacis medetur. Singultus &
 olfactum decoctum potumq; inlibet. Ipsum cum aplo olfactū ster-
 nutamenta inlibet Potum somnum concitat. calculos pellit.
 Vomitiones cohibet. Precordioꝝ tumores & pectoris vitia Nō ali-
 ud vtilius vētri & intestinū putāt. Ideo dissentericis & tenasmiis dāt
 tostū. Aliq; addūt & opiū: pilulis in die ternis: lupini magnitudie
 & in vini cyatho dilutis. Semen hidropicis & celiacis dādū tritū
 cū aneto purientibus. Phreneticis quoq; ilinūt recēs cū polenta
 Sic & infantib⁹ comicialē vitiū: vt cōtractiones sensientibus.

Ca. xviii. de aneto & papauerē

- a Netū ructus mouet & tormina sedat aliuū sistit. Epiforis radī-
 ces illinūt ex aqua vel vino. Singultus cohibet semē feruēs
 olfactū. Sumptum ex aqua sedat crudirates. Papaueris albi fatini
 calix terit & bibitur somni causa. Succus hīc & herbe cutis q; lana
 excipitur. Aut si exiguus est: yngue pollicis vt lactucis.

Semine nigri trito in pastillis e lacte vtitur ad somnum. Item ad capitis dolores cum rosaceo. foliis eius ad sacros ignes.

Sarium omne magis rotundat capira. At siluestri longum ac pustum & ad omnes effectus valentius. Decoquitur & bibitur contra vigilias. Optimum in siccis & vbi raro pluit.

Ca. xx. De portulaca & coriando.

Portulaca quam pepton vocant non multus fatiua efficacior. Cuius memorabiles vsus traduntur. Sagittarum venena & serpentium hemorroidum restringi. pro cibo sumpta & plagis imposita extrahit. Cum ipsa non est; semen eius simili effectu prodest. Resistit & aquarum vitis. Capitis dolori: vlceribusq; in vino tusa & imposita. Reliqua vlcera comanducata cum melle sanat. Sic & infantium cerebro imponitur. vmbilicoq; prociuo. Vlcera oris tuoremq; ginginaru manducata cruda sedat. Item dentium dolores. Vomitiones sistit. Dissinterie & vomicis datur ex aceto; vel bibitur cum cimino podagris calidis & sale ista cum sacro igni.

Succus eius potus renes iuuat & vesicas. Ventris animalia pellit. Ad vulnerum dolores ex oleo cum polenta: imponitur. Nervorum duritias emollit. Venerem inhibet venerisq; somma. Pretorii viri pater est hispanie princeps: quem scio propter incompatibiles vite morbos a radice eius filo suspensam; gerere preterq; in balneis: et ita liberatum incommodo omni. Inuent apud auctores caput inde litum distillationes non sentire. Oculos tamen hebetare putat.

Coriandru sanat omnes tumores collectionesq; cum melle aut vna passa. Panos vero ex aceto tritum. Seminis grana tria in tertianas deuorare iubent aliqui ante accessionem. vel plura Illini frōti. Vis magna ad refrigerandum ardores viridi. Vlcera quoq; q; ferunt sanat cum melle vel vna passa. Item testes: ambuit: carbunculos: aures cum lacte mulieris. Epiforas oculorum: ventris & intestinoru fluxiones. xenocrates tradit rem miram si vera est: mēstrua contineri vno die: si vnum granum biberint femine biduo: si duo. & toridē diebus: quot grana sumpsit. Varro coriandro subtrito cum aceto carnem incorruptam estate seruari putat.

Ca. xxi. De malua althea & lino.

Esiluestribus cui grande foliuz & radices albe: althea vocatur ab excellentia effectus, a quibusdā aristalthea. Omne solū in quo seruntur pinguius faciunt. Huic contra omnes aculearos ictus efficacior vis. precipue scorpionuz vesparū. Aculeos omnes extrahunt ilite crude aut cum aneto. Quin & trita cum oleo qualibet earum per vincti ante vel habētes eas nō feriunt. Si cotidie quis ex qualibet

maluatum, Ciatum dimidiū biberit; omni morbo cariturū. Viscera manantia in capite sanāt, Et vlcera oris cum melle. Eius que vnum caulē habet radice: donec desinat dolor per ynge dentem qui doleat. Tussim in lacte cocta; et sorbitionis mō sumpta quinis diebus emendat, Stomachovtiles sunt. Constat parturiētes foliis substratis celerius solui. Protinus a partu renocanda ne vulva sequatur. Et succum bibendum parturientibus ieiunis in vino decocta hemuna. Quin et semen tritum adalligavi brachio genitale non continentū. Adcoq̄ he veneri nascuntur vt semen vni caulis aspersum cubitali feminarum auditates augere ad infinitū xenocrates tradat. Irē tres radices iuxta adalligatas. Tenasmo et dissintericis vtilissime infundi. Item sedis vicus vel si foueātur.

Melancolicis succus cyatis ternis tepidus, infanientibus quaternis, Decocte comicialibus hemine succi, Hic et calculosis; & ista tione; & torminibus laborantibus tepidus Illinitur, Et sacris ignibus & ambustis; decocta in oleum folia imponūtur. Succus decocte neruis prodest. & vesice & intestinorum rostronibus. Vuulas et cibo & infusione emollit in oleo. Altee in omnib⁹ efficacior est radix, precipue conuulsis ruptisq̄. Cocta in aqua aluum sistit. Eadem arida in lacte decocta q̄libet perniciose tussi citissime medētur

Hipocrates vulneratis liciētib⁹ defectu sanguinis; radice decocte succum bibendum dedit. Item conuulsis, luxatis, tumensibus et multulis neruis articulis imposuit. Et asmaticis ac dissintericis cum vino bibēdum dedit. Mū aquā radice ea addita adensari sub dno atq̄ elactellere. Efficacior autem qno recentior.

Linū semen per se mulierum cutis vicia emēdat in facie, Tortetur vt aluū sistat. Celiacis et dissintericis imponitur ex aceto.

Ca. xxiii, de feniculo.

Feniculum nobilitauere serpētes gustatu; senectam exuendo: oculoum; acie succo eius reficendo. Vnde intellectum est: hominum quoq̄ calginem precipue eo releuari. Colligitur caule turgettenre. In sole siccat. inungitur ex melle. Vbiq̄ hoc est. Lauda tissimum in hiberia, e lacrimis & semine recēti, fit etiam e radicib⁹ prima germinatione incisus.

*ad oculis
30 aqua 1.*

Ca. xxiiii, Facilis compositio medicaminis quasi tiriace.

Compositionem clarissimā subtexemus aduersus venenata antimalia: incisam lapide versibus i limine edis estulapi. Serpili duorum denariorū pondus. Opoponacis et nullii tantūdem singulorū Trifolii pondus de uarij Aneti seminis. et auisi, & amii, & appii:

denariorum senum ex singulis generibus. Erui farine .xii. Hec tusa cribrataq; vino q̄tum possit excellenti: digeruntur in pastilos: victoriati pondere. Ex his singuli dantur vini mixti ex ciatis ternis

Hac tiriaca magnus antiocus aduersus cuncta venena vsus traditur.

Iber: xxi. Agit principaliter de rebus odoriferis & aromaticis atq; earum cultura.

Ca. iiii. De rose cultu.

Rosa quibusdam annis magis odorata prouenit preterea locis magis siccis q̄ humidis odorator. Seri nec pinguibus vult neq; argilosis locis neq; riguis, contēta raris. Proprieq; ruderatum agrū amat. Fodiuntur altius q̄ fruges: leuius q̄ vites. Tardissime proueniunt semine: quod in ipso est cortice sub ipso flore opertum. Ob id potius caule conciso inseruntur & ocelis radice vt arūdo. Omni recisione atq; vstione proficit. Translatione quoq; vt vitis optime ocissimeq; prouenit. Surculus quaternum digitorum longitudine aut amplius post vergiliarum occasum sata. Dein per fauonium translata pedalibus interuallis crebroq; circumfossa. Quin precocem faciunt pedali circa radicē scrobe aqua calida infundūt: geminare incipientem.

Ca. v. De lilio & eius tinctura.

In vnguenti oleiq; vsu: folia nō spernunt. Nichil lilio fecundius radice quinquagenos sepe emittente bulbos. Inuenta ratio inferendi: mōstrificis hominū ingeniis. Colliguntur nāq; mense iulio arefcentes: liliaq; suspendūtur in fumo. Dein nudātibus se nodulis in fece nigri vini vel greci mense marcio macerātur: vt colorē accipiant. atq; ita in scrobibus ferūtur heminis fecis circumfusa. Sic fiunt prepurea lilia. Miuq; ita tingi aliquid vt nascatur insectū.

Ca. vi. De croco.

Adulteratur nichil eque. Probatio sincerī: impesita manu crepat. veluti fragile. humidū enī quod euenit adulteratione sedet. Altera probatio si manu plata ad ora leuiter faciem oculosq; mordeat. Et per se genus satiuū blandissimum. vulgo cum sit mediocre deliacō vocāt. Cirenaico viciū quod omni croco nigrius est. & celerrime marcescit. Optimum ybicunq; quod pinguis simuz & breuibas

capillis. Pessimum vero quod situm red olet. In licia anno septimo aut octauo transferri In locum subactum: atq; ita degenerans renouari. Herba est folio angusto pene in capillamenti modum. Sed vino mire congruit. precipue dulci tritū ad teatra replenda. Floret virgilarū occasu paucis diebus folio qui florem expellit. Viret bruma & colligitur. siccaturq; vmbra melius etiam hiberna. Carnosa & illi radix viuatior q̄ ceteris. Gaudet calcari & atteri pede Pereundoq; melius prouenit, & ideo iuxta semitas fontesq; letissimum.

Ca. vii. De floribus & odoramentis.

Odorato sapor vlli raro nō amarus. Et cōtrario dulcia raro odorata. Itaq; & vina odoratiora mustis. Siluestria magis omnia satius.

Quorūdam odor snauior e longinquo. propius admotus hebetatur. vt viole. rosa recens a lōginquo olet. sicca pprius. Omnis autem verno tpe acrior & matutinis. Quicquid ad meridianas dies vergit horas hebetat. Nouella quoq; vetustis minus odorata. Rosa & crocū odoratiora: cū serenis diebus leguntur. Et oia in calidis magis q̄ in frigidis. Quarūdam tanrū flos iocūdu relidue partes ignaue vt viole rose. Aliqua arida diutius odorem continent. vt mellilotos. Quedā locum ipsum odoratiorem faciūt vt iris. Quin et arborem totam cuiuscunq; radices atringunt.

Ca. x. De ambrotano & eius cultu.

Ambrotanum iocundi odoris est & grauis. floret estate, flos autem rei coloris. Vacuum sponte pronit. Cacumine suo se propagat.

Seritur autem semine magis q̄ radice aut surculo. Semine quoq; non absq; negotio plantarius transferuntur. Alfiosa enim admodum sunt. Et sole nimio leduntur. Sed vbi conualuere riturvis fruticant.

Ca. xi. De melliloto.

Mellilotos vbiq; nascitur. laudatissimum tamē in actica. Vbicūq; vero recens nec candicans & croco q̄ similitū.

Ca. xix. De rosa & lilio medicine.

Vfus succi rosarum ad aures. oris vlcera ginginas; tonsilas gargarisatus. Stomachum vuluas; sedis vicia; capitis dolores. Flos somnum facit. Sanguinis inhibet excreationes. Stomachi dolores in vini ciatis tribus. Semē his crocinū optimum. nec anniculo vetustius. Et in vmbra siccatur. Nigrum inutile. Valet igni sacro non veteri. Naribus subductum caput purgat. Capita pota ventrem ac sanguinem fistunt. Aridis & expressis aliquis vsus. Diaplasmata fiunt ad sudores cohercendos ita vt a balneis inarescant corpora: dein frigida abluatur. Siluestris cum adipe vrsino a lopicias mirifice emendat.

Folia vitis stomachi: rofionibus: vitis uentris:& intestinoꝝ
& precordiis vtilissima vel silita. Cibo quoq; modo condiuntur

Lilii radices impositae cum melle neruis precisis medent. Con
tra lichenas: lepras: fures in facie emendant. erugant corpora.

Folia in aceto cocta vulneribus imponuntur. si testium in melle
cum hostiano & farina tritici. Semen illinitur igni sacro. Flos & fo
lia vlcerum vetustati.

Ca. xx. de nardo gallico croco & iri

Hidropicis valet per se vel cū absinthio. Siftur purgationes mu
lierum. Aduersus serpentes. ii. dragmis in vino succurrit. Inflationi
bus colli vel ex aqua vel ex vino.

Crocum cū melle non soluit. nullog; dulci. facile autem vino aut
aqua. Afferuat cornea pixide. Stomachi exulcerationes: pectoris:
rerum: iocinerum pulmonum. vesicarūq; peculiariter. In flamatōi
earum vehementer vtile. Item tussi & pleuretici. tollit & pruritus
vrinam cit. Qui crocum prius biberint: crapulam non sentient.
Ebrietati eorum resistunt: Corone quoq; ex eo mulcent ebrietatem:

Somnum facit. Caput leuiter mouet. venerem stimulat. Flos
eius igni sacro illinitur cum creta cimolia. optimum quod gullatū
fauiam dentesq; inficit.

Iris ruffa melior q̄ candida. Infantibus eam circūligari salutare est
Deicientibus precipua est & tussientibus. tinearū ve vitio laboran
tibus instilari. Alium soluit duabus dragmis cum melle. Tussim
tormina. inflationes pota. lienes ex aceto. Contra serpentium &
neorum morsus. Contra canum morsus ex oleo imponitur. Sic &
neruorum doloribus. Lumbis & coxendicibus cum resina illini
tur. Naribus subducta sternutamenta mouet. caputq; purgat.

Ca. xxi. de trifolio thimo hele
nio & ambrotano.

Animaduerto trifolii semē cuius minima sunt folia vtile esse ad cu
stodiendam mulierum cutis gratiam in facie silitum

Cum aceto & melle thimus laterali dolori aut inter scapulas aut
in thorace medetur. Item & precordiis. Que potio datur & in alie
natione mentis & melancolicis. Datur & comitialibus quos corre
ptos odor excitat thimi. Heleniuz ab helene lacrimis putatur na
tum. fauere creditur forme. Cutem mulierum in facie reliquoq; cor
pore nutrire in corruptam. Preterea putant vsu eius quandam datā
gratiam his. veneremq; consilari. Atribunt & hilaritatis effectū
eidem potio in vino. Illud predicatum ab omero q; eo tristitias om
nis aboleatur. Est autem succi predulcis. Traditio radice. eius pr

dest ieiunis. Est autem candidus intus & dulcis.

Ambrotanum pdest quoquomodo algētibus. Cōtra ictus serpētū
bibit illiniturq; cū vino. Efficacissimū contra ea: quorū veneno tre
mores & frigus accidūt. & cōtra venena alia pota. Pellit & interra
neorū mala. Ramus eius si subiciatur puluino: ynerem stimula
re dicitur. Efficacissimamq; esse herbam contra veneficia: quibus
coitus impeditur omnia.

Ca. xxvi. de iacintho herba

Acinthus in gallia optime prouenit. Hoc ibi loco isginum
i tingit Radix est bulbacea māgonicis yenalicis pulcre no
ta. q̄ in vino dulci illita: pubertatē cohercet. & nō patitur erūpere.

Liber vicesimus secundus de aliis medicinis

Prologus actoris

Compleſſe poterāt miraculū ſui natura: atq; tellus reputā
c tium vel prioris tm̄ voluminis dotes. totq; genera herba-
rum vtilitati hoīm genita. Sed q̄to plura reſtant: tāto mira
rabiliora inuentu. Reliquorū potentia approbat nichil ab rerum
natura ſine aliqua occultiore cauſa gigni.

Ca. i. de fucantibus faciem

Mares etiam apud dacos corpora ſua inſcribūt. Britannorum cōiu
ges miruſq; toto corpore oblite quibuſdam in ſacris nude incedūt
ethiopum colorem imitates.

Ca. vi. de coronis Inuehitq; in quo
rundā hominū negligē. Varieta-
teſq; & aculeos cur plantis natura dederit

Has latere apud nos minus quidē miror cernens negligi ea quoq;
q̄ ad valitudinē cōſeruandā. cruciaruſq; corporis ppulſandos: &
mortē arcendā pertinent. Sed quis mores iure caſtiget? Addide-
re viuēdi ꝑcia delitie luxuſq;. Nūq; fuit cupido vite maior. nec Mi
nor cura. Aliorū hanc operā eſſe credimus. ac ne mādato quidē no
ſtro. & quo nil ꝑboſius: viuim⁹ aliena fiducia Immo vero plerif
q; in riſu ſumus iſta cōmētātes. atq; friuoli opis arguimur: magna
q̄q; immēſi laboris ſolatia ſperni: cū rerum natura quā certe nō de
ſuiſſe nobis docebimus: & inuiſis quoq; herbis inſcriuiſſe remedia:

Quippe cū medicinaſ dederit etiā aculeatis. In quibus puidētiā

nature satis admirati: amplectiq; non est. Pinxerat & remedia
floribus, visuq; ipsos aios inuitauerat: etiam delictis auxilia permi-
scens. Inde excogitauit aliquas aspectu hispidas, tactu truces:
ne se depascat auida quadrupes, nec procaces manus rapiant, nec
neglecta vestigia obterant, ne infedēs ales infringat: has muniēs
do aculeis, telisq; armando: remediis vt tuta & salua sint. Ita hoc
quoq; quod in his odimus: hominum causa excogitatum est.

Ca. x. De tribulo.

Ribuli vnū genus in hortis nascitur alterum fluminibus
tantum. Succus ex his colligitur ad oculorum medicinas.

Est enī refrigerantis nature. Et ideo utilis cōtra infla-
mationes & collectiones. Vlcera per se erūpētia, & precipue in ore
cum melle sanat. Itē & tonsilas potus & calculos frāgit. Traces
qui ad strimona habitāt: foliis tribuli equos sagmāt. Ipsi nucleo
viuunt: pane facientes predulcem: & qui contrahat ventrē. Ra-
dix caste pureq; collecta discutit strumas. Tritum & in aquam spar-
sum pulices necat.

Ca. xii. Laus nature
in dandis auxiliis.

Quippe quedā animalū remediū nascuntur locupletī diuinitate
ad gerenda presidia: vt nō sit mirari satis ingenii eius disponētis
auxilia in genera, in causas, in tempora: vt aliis profit atq; aliis ab
horis: diesq; nullus sine presidiis reperiat.

Ca. xiii. De vrtica
et medicinis eius.

Rtica quid esse iunissius pōt? At preter oleū quod in egip-
pto fieri diximus: vel olurimis scatet remediis. Semen
eius cicute contrariū esse. Item fungis, argēro vino. Item
aduersatur hioskyamo, serpēibus & scorpionibus. Quin illa ip-
sa amaritudo mordax vuas in ore: procidētēsq; vuluas, infantium
sedes, tactu resilire cogit. Letargicos expergiscit, tactis crurib⁹
magisq; fronte. Eadē canis morsib⁹ addū o sale medetur. Sanguis-
nem trita naribus indita sistit. & magis radice. Cartiomata & sor-
dida vlcera sale addito. Item luxata. Sanat & pauos, parotidas
carnesq; ab ossibus recedētes. Semē potum cū sapa vuluas strangu-
lantes aperit. Et pro fluuia nariū sistit impositum. Vomitiones
in aqua mulsā sumptū a cena faciles prestat duobus obolis, vno au-
tem in vino potō: lassitudines recreat, potum in sapa: resistit sto-
machi inflationibus. Orthopnoicisq; prodest cū melle, & tho-
racem purgat eodem eligmate, Et lateri medetur cum semine lini.

an athen
deduit hon
by. a. a. lae
tis. /

vtica letar
gros expois
at.
vtica tij
ta sangui
nē sistit /

Addunt isopum & piperis aliquid. Hypocrates vuluam purgari potō eo pronunciat. Articulis morbis & podagricis plurimū cum oleo veterē aut vrsino adipe trica imponunt. Ad eadem radix tusa cum aceto: nō minus vtilis. Item lieni. Phantias phissicus vtilissimā cibis coctam conditā ve professus; arteriē tussi: ventris distilationi: stomacho: pauis: parotidis: perionibus cum oleo. Sudorem coctā cum conchilis eicere. aluum cum ptisana. pestes purgare mulierūq; mēses cū sale. vlcera q̄ serpunt phibere.

Succus expressus ictus fronti: sanguinem narium fistit. Semē messibus colligi oportet. Alexandrinum maxime laudatur ad oīa hec. Et minores quidē vitice tenereq; efficaces. Sed precipue siluestris illa. Et amplius lepras in facie tollit e vino pota. Si quadru pedes fetum non admittant: vitica naturam fricandā monstratur.

Ca. xxi. De elittopio adianto calitrico siue politrico.

Helitropii miraculum sepius diximus: cū sole se circūagens: etiā nubilo die. tantus sideris amor est: nocte velut desiderio cōtrahit ceruleū florem. Helitropiū verrucas radicē excludit. excrescētia q; in sedibus. Seminis grana q̄tuor pdesse quartanis pota. tria tertianis. vel si herba ter circūligata subicitur capiti. Magi quartanis quater tertianis ter helitropiū alligari iubēt ab ipso cōgito impreca- riq; cum sole eum iterum se & cū nodis liberandū. Et ita facere nō exempta herba. Adianto miraculū estate vires. Bruma nō marcescit. aquas respuit mersum refusumq;. Siccō simile est: ranta disociatio deprehēditur. Quidā calithricū vocant alii politithricū: vtrūq; ab effectu. Tugit enī capilum. Et ad hoc coquitur vino cum semine appii adiecto oleo copiose vt crispum densumq; faciat. De siuere autē prohibet. Duo genera etus. cādidius & nigrum breuiusq;. Id quod breuius politithicū: aliqui tritomanes vocant. Vtriq; ramuli nigro colore vident: foliis filicis. Ex quibus inferiora aspera & fusca sunt. Umbrosas pettas: parietūq; aspergines ac fontium. maxime specus sequitur: & saxa manantia. quod miremur cum aquas non sensiat. Calculos e corpore mire pellit frāgitq; vtiq; nigrum. Quod ea causa potius q̄ q; i saxis nasceretur: & a nostris faxisfragum appellatum crediderim. bibitur ex vino q̄tum terni decerpere digiti.

Ca. xxii. De boletis suspectis.

Quotundā ex his facile noscuntur venena diluto rubore: raucido aspectu: liuido intus colore. Si serpentis cauerna iuxta fuerit: si patescens primo adhalauerit: rapaci venenorum cognatione:

ad virus accipiendum Itaq; caueti cōueniet priuſq; se condant ser-
pentes, Boletis quidē ortus occasusq; ad dies. vii.

Ca. xxiii. De simplicibus & eorū mixtura.

Quas habet vtilitates admixtio: immēsum est referre, & nos sim-
plicita tractamus: quoniā in his naturam esse apparet: in illis con-
iecturam sepe fallacem: nullis satis custodita in mixturis cōcordia
nature ac tepugnancia.

Ca. xxiiii. De natura mellis
multeq; eius vtilitates, & in-
uētiua quedam: contra cōpositiones.

Mellis natura est vt putrescere corpora non sinat. Iocundo sapore
atq; nō aspero: Vtile pleuriticis decoctū. Item vulneribus a serpē-
te percussis. Et cōtra venena fungorū Paraliticos in mulso. Vfus
despumati semper aptior. Stomachum tamen inflat, bilem auget
fastidiū creat, & oculis per se inutile aliqui arbitrantur. Naturā
prenoscere volētibus: in mellis operibus & aqua mulsa tractari de-
bet. Duo mellis opera, subita ac recētia: altera inueterata, Re-
pentina despumato inelle preclaram vtilitatez habet in cibo egro-
tantium leni, hoc est alice elute, viribus recreandis, ore stomacho-
q; mulcendo, ardore refrigerando, frigidam enim vtilius dari veni-
tri molliendo. Inuenio hunc potum bibendū alſioſis, Item ani-
mi humilis & preparci quos illi dixerē microposmos vel mycropſi-
cos. Est & ratio subtilitatis in mense a platone descendens, Cor-
pusculis rerū leuibus scabris angulosis rotūdis: magis aut minus
ad aliorū naturā accedētibus: Ideo non eadē illi amara aut dulcia
esse, Sic & in lassitudine prouiores eē ad iracūdiam & in siti Ergo
et hec animi asperitas seu potius anime dulciore succo mittigatur:
lenit transitū spiritus & molliores facit meatus: ne scindāt euntem
redenntemq;. Experimenta in se cuiq; nullius nō ita luculq; & tri-
sticie: oīs animi ipetus cibo molliitur. Ideoq; obseruāda sunt q̄ non
solum corporum medicinā: sed & morum habēt. Aqua mulsa &
tussientib; vtilis redditur, Calefacta icitat vomicomēs, Inueterate
autē vsum dānauere posterū. Minus innocētie aqua: minusq; vino
firmū longa tñ vestutate trāsit in vinū, vt constat inter omnes, Sto-
macho tñ inutilis sinu in veriusq; contrariū. Semper mulsum ex
vetere vino vtilissimū, facillimeq; cum melle incorporat, quod in-
dulci nunq; euenit. Ex austero factū non implet stomachum neq;
ex decocto melle, Minusq; inflat quod fere euenit. Aliū molli- frī-
gido potu, pluribus calido sistit. Corpora auget, Multi senectaz
longā mulsi tantū nutritu tollerare neq; alio yllo cibo, Celebrē

polionis tomuli exemplo : quem centesimum annum excedentem cum diuus augustinus hospes interrogaret : quanā ratione maxime vigorem illū animi corporisq; custodisset : ille respondit intus mulso foris oleo. Regius morbus curatur mulso.

Non fecit cerata . malaginata . emplastra . colliria . antidota parēs illa natura : ac diuina rerū artifex . Officinarū Imo verius auaricie cōmenta sunt. Nature quidē opera absoluta & perfecta gignunt paucis ex causa : nō ex coniectura rebus assumptis : vt succo aliquo sicca temperant ad mearus : aut corpore aliquo humentia adnixus Scrupulatim quidē colligere & admistere vires non coniecture hu mane opus : sed imprudentie est. Nos nec indicarum . nec arabiz carum mercium : non externi orbis attingimus medicinas . Non placent remediis tam longe nascentia . Non nobis gignuntur . ne illis quidem : alioquin non venderent . Odorum causa vnguentorumq; & deliciarum si placet : etiam superstitionis gratia emanant : quoniam thure supplicamus & costo . Salutem autē sine his posse constare vel ob id probabimus : vt tanto magis sui delicias pudeat Sed medicinas ex floribus coronamentis & hortensis queq; man duntur heibis profecuti.

Ca. xxv. Medicine ex frugibus.

Milio fistitur aluus , discutiantur tormina . In quem vsus torretur ante . Neruorum doloribus & alitis : feruens in sacco ponitur . neq; aliud vtilius : quoniam leuissimū mollissimūq; est : & caloris capacissimum . Iraq; talis vsus est ad omnia quibus calor profaturus .

Ex frugibus fiunt potus . zitim in egipto . celia & cerea in hispania . ceruisia & plura genera : in gallia aliisq; prouinciis . quorum omni spuma : cutem feminarum nutrit .

Eos qui pane hordeaceo vtuntur : morbo pedum tentari negant :

Iber . xxlii. De medicinis ex vino aceto & oleo pisci ficu & cetera;

Ca. ii. medicine vuarum . Et dispartatio an pluribus profit vinū aut noceat . vtilitates vini ad homines & bruta & cetera .

Innocentiores sunt vne que decerpte diu pepēderunt . qua ventilatione vtilas sunt stomacho . & egris . Nam & refrigerant leuitate & fastidium auferunt . Que autem in vino dulci condite fuerit

caput tentant. Proxime autem sunt p̄silibus in palea feruate. Nā & vinaceis feruate: caput & vesicam & stomachum infestant. Sicut tamen alium. Sanguinē excreantibus vtilissime. Que vero in multo fuere: peiorē vim q̄ in vinaceis. Sapa quoq; stomacho inutiles facit. Saluberrimas putant medici: in aqua celesti feruatas: etiā si minime iocūdas. Sed voluptatem earum in stomachi ardore sentiunt. & in amaritudine iecoris fellisq; vomitione.

Vae florē in cibis si edere gallinacei: vas non attingunt. Sarmenta earum in quibus acini fuere: astringendi vim obtinent. Hi sunt qui in vino capitis dolorem faciūt. Tosti tritūq; stomachovtilis. Inspargitur farina eorum polente modo: disintericis: celiacis: & dissolutis stomacho.

Quippe cum sit tardum dictū: pluribus proferat vinum an noceat: p̄tereaq; ancipiti euentu potū statim auxilio sit aut venenum. Nos ista romana grauitate artiumq; liberalium appetentia: non vt medici: sed vt iudices salutis humane salubriter distinguemus

Vino aluntur vires, sanguis hominumq; colos. Hoc quoq; distat orbis medius & mitior plaga a circumiectis. q̄tum illis feritas. facit roboris: rantum nobis hic succus. Lactis potus ossa alit. frugum nervos, aque carnes ideo minus ruboris est in corporibus illis: & minus roboris. Contraq; labores patientie. Vino modico nervi iuuantur, copioso ledūt. Sic & oculi. Stomachus recreatur: appetentia ciborum inuitatur. Vetus copiosiore aqua miscetur, magis nouum vrinam expellit. Minus siti resistit. Dulce minus inebriat, sed stomacho innatat Corpus augere volentibus: aut mollire alium: conducit inter cibos bibere. Contra minuentibus aliumq; cohibentibus: sitire in edendo, postea parum bibere

Vinosos dicimus hoīes q; soli animalū non sicientes bibimus. Aq̄ potū interponere vtilissimū itēq; iugit sup̄bibere ebrietati. quāquidem frigide potus: extēplo disciuit. Cardiacis in māma leua merū in spongis imponi p̄dest. Ad oia maxime albū inueterascens. Vtiliter etiam fouetur vino calido virilitas iumentorum. quo etiā infuso cornu: lassitudinē auferri aiūt. Simias quadrupedesq; quibus digitus sunt negant crescere assuetas vini potu.

Melius vinum si in uasis p̄ix affuerit. Marmore enim & gipso & calce cōdita: quis non etiam validus expauerit. Resina cōdita: frigidis stomachis vtilia existimantur. Nouitium resinatam nulli conducit. Capitis dolorem & vertigines facit. Innocentius pice sola cōditum. Sed picem meminisse debemus: non aliud esse: q̄ combu

ste resine fluxum. Hoc genus vini calefacit, concoquit, purgat, pe-
 ctori ventri vitale, veteri reumatismo, exulcerationi, ruptis, conuul-
 sis, vomitibus, neruorum infirmitati, inflationibus, tussi anhelationi-
 bus laxatis in succida lana impositum. Ad omnia hec vitilius id
 quod sponte nature sue picem recipit, picatūq; appellatur. Cara-
 diacorum morbo spem vnicam in hoc vino esse certum est. Sed id
 dandum quidem: non nisi in accessione cessante, alii in remissioe
 Illi vt sudorem coherceant: hi quia tutius putant Minuente se mor-
 bo: q̄ plurium sententia, video. Darivtiq; non nisi in cibo debet, nec
 a somno nec precedente alio potu. Hoc est vitiq; sticienti: & non ni-
 si in desperatione summa. & viro facilius q̄ femine & seni q̄ inueni-
 Hieme q̄ estate, assuetis potius q̄ expertibus. Modus dandi: pro ve-
 hementia vini cyatum duobus aque miscere. Si dissolutio sit stoma-
 chi dandum, Et si cibus non descendat.

Capitulum tertium de aceto & feci-
 bus multas utilitates assignat con-
 tra venena & alias corporis incō-
 moda.

Aceto summa vis est in refrigerando: nec minor in discutiens
 do. Ita fit vt infuso terre spumet. Per se haustu fastidia discutit. Sin-
 gultus cohibet. Sternutamenta olfactu. Vim in balneis aestus ar-
 cet tentum in ore. Multorum stomacho vitiliter gargarifatur cum
aqua. Cum eadem conualescentiū & a solis ardoribus. Oculis quo-
q; illomodo saluberrimum. Item lepris furfuribus, vlceribus ma-
 nantibus, canis moribus scorpionum ictibus, muris araneiq;. Cō-
 tra omnium aculeatorum venena & puritus. Calidum in spongia
 appositum: aut adiecto sulphuris aut isopi faciculo: medetur fe-
 dis vitis in sanguinis fluxione: post excisos calculos et omnes ali-
 as roffones: foris in spongiis impositum, intus potum cyatis bi-
 nis q̄ acerrime. Conglobarum vitiq; sanguinem discutit. Vesice no-
 cet, neruorumq; infirmitatibus. Nuper ab aspide calcata per-
 cussus vtrem aceti ferens: quotiens deposuisset: sensiebat ictum:
 alias illeso similis. Intellectū ibi remedium est, potuq; succursum
 Neq; altero os colliunt venena exagentes. In totum vomitrix
 vis hec non nisi ciborum modo est verum & rerum plurimarum.

Saxa rumpit infusum: que non ruperit ignis antecedens. Ci-
 bos & sapes non aliis magis succus cōmēdat aut excitar. In quo
 vsu mitiga: stolo pane aut vino, vel accendit pipere ac lafare. Sale

ad frumtu
 dnt. by aceti
 ad piperi

ad piperi
 actus

compescitur. Magrippa supremis annis cōflictatus graui morbo pedū : cū dolorem eū ppeti nequiret medici portētosa sciētia igno-
rante diuo augusto tāti putauit vsu pedū sensuq; oī carere: dūmo-
do & dolore illo caretet : demersis in acetum calidum cruribus in
acerrimo impetu morbi euasit.

Fex vini sicca vel madida : cōtra phalangias : & testiū māmārūq;
inflammationes : vel in quacūq; parte corpis . Cū expirauerit quoq;
lauandis corporibus & vestibus vtilis. tuncq; vsu a cacie habet

Fex eius sistit mulierū menses. Sacros ignes cū cera. Māmas la-
ctis sui ipatientes eadē extinguit. Vngues scabros aufert. Cōtra
canis morsus. Et hec cremata ampliat vires. Tunc addita lentifici-
no oleo nocte vna ruffat capillos.

Ca. iiii. de oleis & foliis eius.

Succus foliorū oleae veteres lacrimationes sanat. & genarū corrosi-
ones. Exprimi autē sine^o tuis effuso vino ex aqua celesti. Siccatur
q; in pastilos digerit. Sistit menses in lana admotus velue. Vtilis
& saniē emanātibus ignibus sacris queq; serpūt vlcera. Oliue albe
stomacho vtiliores. vētri minus. Preclarū habent anteq; cōdiantē
vsu : recētes p se cibi modo deuorate. Medent enim arenose vri-
ne. Item dentibus aut atritis aut conuulsis.

Ca. v. De oleo coctiuo amigda

lmo & laurino

Omni oleo mollitur corpus. vigorq; accipit & robur. Stomacho
contrarium : lassitudinum perfrictionumq; remedium est. Vetus
magis excalfacit corpora. magisq; discutit sudores. duricias ma-
gis diffundit. Et si vetusti non sit occasio: decoquitur vetustatem re-
presentet. Oleum amigdalinum purgat mollit corpora. Cutem
erugat. nitorem commendat. Prodest & auribus cum rosaceo &
melle & mali punici germine decoctum. Vermiculosq; in his necat
& grauitatem auditus discutit. Sonos incertos & timitus obitet

Capitis dolores & oculorum. Medetur furunculis : & a sole vltis
cum cera. Per se vero capiti ilitum somnum allicit.

Oleum laurinum vtilius quo recentius. quoq; viridius colote. Vis
eius excalfactoria. Ideo paralitici : sugilatis : capitis doloribus in
ueteratis: distillationibus: in calice punici calfactum illinitur. Simi-
lis & mirtei olei ratio.

Ca. vii. de malis cotone

is & lanugine eorum.

Cotonea cocta suauiora. Cruda tñ dūtaxat matura profunt san-
guinem excreantibus ac dissintericis. colericis. celiacis. Nō idem

possunt decocta: quoniam amittunt constringentē illam vim succi. Imponunt & pectori in febris ardoribus. Et tū decoquantur in aqua celesti ad eadem que superscripta sunt

Lanugo eorū carbunculos sanat: cocta in vino & ilita cū cera. Alopecii capillum reddunt. Que ex his cruda in melle conduntur: aluum mouent. Mellis autem suauitati multū adiciunt. Stomacho q̄ id vtilis faciunt. Fite cotoniis succus cū vino dulci tusus: vtilis celiacis & iocineri. Radix eorū circūscripta terra manu sinistra capitur: ita vt q̄nī facit dicat que capiat: & cuius causa. Sic ad alligata strumis medetur.

Diuriduntur mala: celesti aqua madescant fere tribus diebus. Hec bibitur frigida celiacis & sanguinem excreantibus.

Ca. viii. de piris & earū obseruationibus. De ficis cesaris antidoto mitridatis auellanis castaneis & ceteris.

Pirum siluestre tardissime maturatur concidit̄ suspensumq; sic catur ad sistendā aluum. quod & decoctū eius potum prestat. Decoquantur & folia cū pomo ad eosdē vsus. Pira aduersantur boletis fungis: pelluntq; pondere & pugnante succo. Pirorū ligni cinis contra fungos etiānum efficacius proficit. Mala piraq; portatu tumentis: mire graua sunt vel pauca. Remedio aiunt esse: si prius edenda dentur aliqua: aut vtiq; ostendantur

Fici succus lactens aceti naturam habet Itaq; coaguli modo lac contrahit. Excipitur ante maturitatem pomi. & in umbra ficcatur ad aperienda vlcera. cienda mēstrua: appositus cum luteo oui: aut potus cū amylo. Pod agris illinitur cum farina fenu greci. & acetos. pilos quoq; detrahit. palpebrarū scabiem emendat. Item lichenas & psoras. aluum soluit. Lactis ficulini natura aduersatur crabrorum vesparūq; & similibus venenis. priuatim scorpionum. Idē cum axungia verrucas tollit. Folia que nō maturere ficis: strumis illinuntur. omnibusq; que emollienda sunt discutienda ve. Prestāt hec & per se folia. Canum rabiosorum morsus folio trito ex aceto restringunt. Senibus ficus meliorem validitudinem faciunt. Minusq; rugarum. Sitim sedant. calorem refrigerant. Ob id non negande constrictis: quas stegenas vocant. Vocē contrarie intelliguntur. Nouissime salubriores q̄ prime. Sicce ficis stomachum ledunt. Gururi & faucibus maxime vtilis. Natura his exculfaciendi. Sitim afferunt aluum molliunt. Rheumatismis eius & stomacho contrarie. Vesice semper vtilis & anhelatoribus & suspitiosis. Item iocinerum renum lienum vitiis. Corpus & vires adiungunt. Ob id

ante athlete pascebatur hoc cibo. Pithagoras exercitatores prim^o eos ad carnes transtulit. Recolligentibus se a longavalitudine vti lissime. Item comitialibus & idropicis. Omnibusq; que maturada aut discutienda sunt imponunt: efficacius calce: aur nitro imposto: & admixto. At cocte cum isopo pectus purgant. & pituita. Tufum veterem, cum vino autem ad sedem & tumorem maxillarum. Aluum sistunt manducate. Carbunculos extrahunt cum vino cocte & impositae. Produunt si quis inclinara arbore supino ore aliquē nodum eius morfu abstulerit nullo vidente atq; in aluta ligatum litio ex collo suspenderit: strumas & parotidas discutit. Cortex tritus cum oleo ventris vlcera sanat. Cerasa aluum molliunt, stomacho in vtilia. Eadem sicca aluum sistunt. vrinā ciunt. Inuenio apud auctores: si quis matulino rostida deuoret cum suis nucleis: intantum leuari aluum: vt morbo pedes liberentur. In sanctariis nutritatis maximi regis pompeius inuenit: in peculiari commentario ipsius manu: compositionem antidoti: e duabus nucibus siccis: Item ficubus totidē: & rute foliis, xx. simul tritis: addito salis grauio: & q hoc ieiunus sumat: nullum venenum nociturum eo die: Contra rabiosi quoq; canis morsum.

Auellane capitis dolor ē faciūt & inflammatiōē stomachi, & pinguedini corporis conferunt plusq; sit verissimile. Toste & distillationi medentur. Tussi quoq; veteri: irite & in aqua mulsa pote Castaneē vehementer sistunt stomachi & ventris fluxiones aluum ciunt, sanguinem excreantibus profunt. Carnes alunt.

Iber. xxiiii. memorande medicine ex arboribus siluestribus.

Ca. i. improbat difficiles medicorum compositiones.

Hec sola nature placuerat esse remedia parata vulgo: Inuentu facilia, ac sine impendio ex quibus viuimus. Postea fraudes hominum & ingeniorum capture officinas inuenere istas: in quibus sua cuiusq; homini venalis promittit vira. Stant compositiones, & mixture inexplicabiles decantantur. Arabia atq; india in medio estimantur: Vlceriq; paruo medicina a rubro mari imputantur: Cum remedia vera pauperrimus quisq; cenet. Nam si ex horto aut petatur herba

ba vel frutex queratur; nulla artū vilior fiet. Paremus externis.
Et vna artium imperatoribus quoq; imperat.

Ca.v.de fago.

f Agi folia manducatur in gingiuarū labiorūq; vitis. Calcu
lis; glandis faginee cinis illinitur. Item cū melle alopicis

Ca.viii.de platanis fraxino populo.
vmo tilia sambuco medicine

Folia & cortex platani. Illinuntur collectionibus & supputatio
nibus. & decoctum eorum. Corticis in aceto dentium remediū est
Folia eorum tenerrima in vino albo decocta & oculorum. Fraxini
foliis femina inest: que medentur iocineris & lateris doloubus in
vino. aquā que subit cutem extrahunt. Corpus obefum leuāt onere

Populi albe correx potus ischiadicis strangueq; prodest. foli
orum succus calidus aurium dolori. Virgam populi in manu tenen
tibus intertrigo non metuatur

Populi nigre senten comitalibus ex aceto vtile. fundit illa & resi
nam exiguam; qua vtuntur ad malaginata. Folia podagris in ace
to decocta imponuntur. Humor e cauis populi nigre effluens yer
rucas papulasq; ex attritu tollit.

Vlmi & folia & cortex vim habent spiffandi & vulnera contrahen
di. Cortex interior tilie lepras sedat. Et folia ex aceto ilita. Corti
cis denarii pondus potū in hemina aque frigide aluum purgat. Pi
tuitas & aquas priuatim trahit. Imponitur & collectionibus lacria
ma. humor in folliculis huius arboris nascens: cuti nitorem indu
cit faciemq; gratiorem facit. Folia trita aqua aspersa peduz tumo
ri. Humor quoq; e medullavt diximus castrati arboris: capillū edic
capiti illtus: defluentēq; continet. Arbor tilia leuiter tusa ad eae
dem fere vtilis est. atq; oleaster. Sambuci cauliculi in aqua mace
rantur. ea sparsa pulices necantur. foliorum decocto si locus spar
gatur muste necantur.

Ca.x.de silere & hedera

Sileris folia ilita fronti: capitis dolores sedant. Eiusdem semē
tritum pthiriales cohercet. Serpentes & hunc fruticem refugiunt.
Baculumq; rustici obid ex eo gerunt. Succus hedere tedia nar
rium graue olentiamq; emendat. precipue albe fatiue. Idem infu
sus naribus caput purgat. Efficatius addito intro infunditur: eti
am purulentis auribus aut dolentibus cum oleo. Cicarricibus quo
q; decorem facit. Ad lienes efficacior albe est ferro calefactus. Sa
tisq; est acinos sex ciathis duobus sumi. Acini quoq; ex eadem al
ba terni in aceto mulso poti: tineas pellunt.

Acini qui croci succum habent presumpti potu a crapola tutos prestant. Item sanguinem excreantes aut torminibus laborantes.

Lacrima hedere psilotrum est; psoriasisim tollit. flos cuiuscūq; generis tritum digitorum carptu dissente ricas & aluum citam emē dat vino austero bis die potus. Ambostis vtiliter linitur cum ceram

Huius ligui vase spleneticos bibentes sanari inuenio. Inciduntur succi gratia: eoq; vtuntur ad dentes erosos frangitq; proximis cera munutis ne ledantur.

Ca. xi. De arundine papiro
hebeno gūmy, amigdalo,

Vulgaris arundo extractoriam vim habet: recens tusa nō in radice tantum. Multum enim & ipsam arundinem valere tradunt.

Medetur & luxatis & spine doloribus radix in aceto illita. Eadē recens trita & in vino pota venerē concitat. Arundinum lanugo illita auribus obtundit auditum. Papiro precipue vtilitates cum in atuere: ad laxandas siccandasq; fistulas: & intumescendo: ad introitum medicamentorum aperiendas. Charta que fit ex ea cremata: inter caustica est Cinis eius ex vino potus somnū facit. Heben scobem oculis mederi putant. Lignoq; ad corem trito cum passo caliginem discutit. Ex aqua vero & radice albugines oculorum. Hebenum medici inter erodentia assumunt. Gūmi genera sanguinem coagulāt. Ideo reicientibus sanguinem profunt. Itē ambustis arterie vitis. vrinam ciunt. Amartitudines hebetant.

Ex amigdalo amaro est spissandi viribus efficacior. Habet excalfactorias vires. Preponuntur autem prunorum ceraforum vitium. Stringunt ilite & siccant. Ex aceto infantium lichenas sanant. Profuit tussi veteri quattuor obolis in mixto potis.

Ca. xiii. De taxo
et rubo medicine.

Taxi arboris fumus mures necat. Nec rubos ad maleficia tātum genuit uatura. Ideoq; ex eis mora bestiis vel hominibus cibos dedit. Vim habent siccandi, astringendi, gingmis tonsillis, genitalibus accōmodatissimi. Vrinam ciunt. Caules eorum teneri dididuntur exprimiturq; succus. Mox sole cogitur in crassitudinem mellis: singulari remedio contra mala oris oculorumq; sanguineq; excreātes. auginas; vluas; sedes: celiacos potus aut illitus. Oris vitis etiam folia cōmanducantur. & vlceribus manātib; aut quibuscuq; in capite illinuntur. Cardiacis vel sic per se imponūtur a māma sinistra. Item stomachi doloribus: oculisq; procedētibus. Instilat succus eoz; aurib;. Sanat & cōdilomāta eū rosaceo cerato,

Calculorumq; ex vino decoctum presentaneū remediū est. Item per se in cibo sumpti cyme modo aut decocti in vino austero: labātes dentes firmant. aluum sistunt & profluvia sanguinis. Dissenticis profunt. Siccantur in ymbra vt cinis crematorum vnam reprīmant. Folia arefacta & contusa: Iumentorū vulneribus vtilia traduntur. Moraque in his nascuntur efficaciorē stomaticen prebuere: q̄ satius morus. Eademq; compositione: vel cum hipostis scide tantum & melle bibuntur. In colera & a cardiacis. & contra araneos. Inter medicamenta que stipticavocant nichil efficacius rubi mora ferentis radice decocta in vino ad ternas partes: vt colluantur eo oris vlcera & sedis foueantur. Tanta vis est vt spongie ipse lapidescant. Alterum genus rubi in quo rosa nascitur: gignit pillulam castanee similem precipuo remedio calculosis.

Ca. xix.

Herba quecunq; e riuis aut fluminibus ante solis ortum collecta vt nemo colligentē videat: contra tercianas ad alligata leuo brachio (ita vt eger quid sit illud ignoret) tertianas arcere traditur.

Gramēcapiti circūdatum: sanguinis fluxiones e naribus sistit.

Iber. xxv. Post arbotum medicinas agit de medicinis que sunt ex herbis.

Capitulum primum. De labore antiquorum in experiendo.

Nichil intemptatum in expertumq; priscis fuit. Nichil deinde occultatum quod non prodesse posteris vellent. At nos elaborata his abscondere cupimus, ac fraudare vitam etiam alienis bonis.

Ita certe recondunt qui pauca aliqua nouere inuidētis aliis: & neminem docere: in auctoritate scientie est. Tantum ab ex cogitādis nouis ac admiranda vita mores absunt. Summumq; opus in geniorum diu in hoc fuit: vt intra vnumquēq; recte facta veterum perirent. Etiam qui sciunt demonstrare nolūt: tanq̄ ipsis perituum sit quod tradiderint aliis.

Ca. ii. Qui & quomodo vites herbarum inuenere. preseruatio a veneno in eosq; inuehit qui pingunt herbas.

Mitridates maximus sua etate regum: cogitatum cotidie venenū

*gramē cap
de circūdata
sicut sequit
anaploflu
ciotis.*

hibet prescriptis remediis vt consuetudine innoxium fieret.
Crateras & metrodorus ratione blandissima: sed qua nichil pene
aliud q̄ rerum difficultas intelligatur: Pinxere effigies herbarū at-
q; subscribere effectus. Verum & pictura fallax est: ex coloribus
tamminosis: presertim in emulatione nature, multūq; degenerat
transcribentium fors varia. Preterea parum est singulas earum eta-
tes pingi: Cum quadem partitis varietatibus: anni faciem mutēt.

Durat persuasio in magna parte vulgivenessitiis & herbis cogi
In eo namq; feminarum scientiam perualere. Certe quid nō re-
pleuerit fabulis: colchis: medea aliq;. Imprimisq; italica circe:
diis etiam ascriptas. Multiq; circeios agros in quibus ipsa habi-
tauit: in magno argumento: etiam durante in maris a folio eius or-
ta gente: quos esse domitores serpentium constat. Homerus qui
dem primus antiquitatis & doctrine parens: multis in admiratio-
ne circes gloriā herbarum egipto tribuit. Pitagoras clarus sa-
pientia: primus volumē de earum effectu composuit. Apolini estu-
lapiocq; & in totum diis immortalibus inuentione & origine assigna-
ta. Composuit & democritus. Ambo peragratis persidis: arabie:
ethiopic: egiptiq; magis. Adeoq; ad hoc attonita antiquitas fuit
vt affirmaret etiam incredibilia dictū. Dixit democritus: Credi-
dit theophrastus: esse herbam cuius contactu, Illate ab alite quam re-
tulimus exiliret cunctis a pastoribus arbori adactus. Que etiam si
fide earent: admirationem tamē implent. coguntq; confiteri: mul-
tum esse quod vero supersit. Iuste & plerofq; video existimare ni-
chil non herbarum vi effici posse: sed plurimarum vires esse igno-
tas. Quorum numero fuit herophilus: clarus in medicina: a quo
ferunt dictum: quasdam etiam calcatas prodesse. Obseruatum cer-
te est: inflamari vulnera ac morbos: super ventu eorū qui pedibus
iter confecerūt. Quippe in repertis alias inuenit casus, alias (vt
ita dixerim deus. Insanabilis ad hoste annos fuit rabidi canis mor-
sus: pauorem aque potusq; omnis afferens odium. Nuper cuius-
dam militantis in pretorio mater vidit in quiete: radicem siluestris
rose (quam cinorhodum vocant) quanq; blanditam sibi aspectu pri-
die in fruteto miseret folio bibendam in lacte.

Ca. iiii. Qui inter mor-
bos sit grauissimus.

Qui grauissimi e morbis sint: discernere stulticia prope videri po-
test: cū suus cuiq; ad presens videatur atrocissimus. Et de hoc
tamen indicauere experimento asperimos cruciatus esse: calculo

rum a stillicidio vesice. Proximum stomachi. Tertium eorum qui in capite doleant. Clodium equitē ro. magnitudine doloris in podagra coactum veneno crura perunxisse. Er postea caruisse ser su omni eque q̄ dolore in ea parte corporis. Luculum imperatorē clarissimum amatorio poculo perisse.

Ca.iiii. De mercuriali, teucra herba eleboro vtroq̄.

1 Inofostis siue parthemō a mercurio inuētus est, apud grecos hermipoan: nos mercurialem. Duo eius genera. masculus, femina: que efficacior, caule cubitali interdum ramoso in cacumine. Ocimo angustioribus foliis. geniculis densis, semine in geniculis dependente, semine copiose, mari iuxta genicula statim rariore, ac breui contortoq̄, semine soluto & candido. Folia q̄ maribus nigriora, feminis cādidiora. Radix supuacua ptenuis. Nascuntur in campestribus cultis. Mirum quod de vtroq̄ prodit̄. Vt mares gignantur hunc facere; vt femine illam. Hoc contingere si a conceptu succus protinus bibatur in passo, edantur ve folia decocta; ex oleo & sale vel cruda ex aceto. Quidam decoquūt eam in nouo fictili cum helitropio; & duabus aut tribus spicis: donec decoquat̄, decoctum dari iubent, & herbam ipsam in cibo altero die purgatum mulieribus per triduum, quarto die coire eas a balneo. Hipocrates miris laudibus in mulierum vsu predicauit eas. Instilauit auribus surdis succum, inunxitq̄ cum vino veterē. Aluo foliū imposuit, episoris, strangurie & vesice. Aluo quidem soluendū vel in febris decoquitur: quarum manus capiat in duobus sextariis aque ad dimidias, bibitur sale & melle admixto. Nec nō cum vngula suis aut gallinaceo decoctum salubrius. Purgationis causa: putauere aliqui vtramq̄ dandam siue cum malua decoctum. Thoracem purgant, bilem detrahunt, sed stomachum lesedunt.

Inuenit teucer herbam teucriam quam quidam hermeneō vocant spargentem iuncos tenues folia parua asperis locis nascentem, aufero sapore, nunq̄ florentem, neq̄ semen gignit, Medetur lienibus. Constatq̄ sicciuentem: Cum exta, super eam, protecta essent; fertur adhesisse lienti, ob id Inanisse. Ob id a quibusdā splemon vocatur. Narrant iues qui radicem eius edunt sine splene inueniri.

Pastorem vidisse madunt capras elebore purgatas, datoq̄ lacte earum: sanasse pas
m ii

rotidas furentes. Nigrum eleborum vbiq; prouenit. Nigro equi, boues sues necantur. Itaq; cauent: id cum candido vescatur. Tē pestium esse tradunt messibus. Cū precatione solēni hoc & religio sius colligitur. Primum enim gladio circūscribitur. Deinde qui suc ciferus est ortum spectat. & precatur vt liceat sibi diis concedentibus facere, obseruatq; aquile volatus. fere enim secantibus intere est. Et si prope aduolauerit: morturum illo anno qui succidit augu rium est. Nec album facile colligitur: caput aggrauans. maxime nisi presumatur allium: & subinde vinum sorbeatur: celeriterq; fo diatur. Quondam terribile, postea tam promiscuum: vt pleriq; studiorum gratia ad prouidenda acrius que commentabatur sepius sumptitauerint. Carne eadem responsurum zenonis libris, Drus sum tribunorum popularium clarissimū constar hoc medicamēto comiciali morbo liberatum: in anticyra insula. Ibi enim tutissime sumitur. Italia veratrum vocat. Ex aqua datur ad molliter leniendā aluum. Plurimum dragma, modice obolis quattuor. Mistuere ali qui scamoneam, sed tutius salem. Verrucas tollit cū scamis eris & sandaraca. Scabiem quadrupedum cum thurē & cera: pice vel cū piceleo.

Album terribilius nigro. Namq; tradunt absumi carnem si cum ea coquatur. Galli sagittas in venatu eleboro ringunt. Circūcisoq; vul nere: teneriorem sentiri carnem assuuant. Musce necantur al bo trito & cum lacte sparso mures polenta admixtum necat.

Ca. vi. de centaurea

Centaurea cutatus dicitur chiron: cum herculis exceptus ho spatio pertractanti arma sagitta excidisset in pedem. folia sunt las ta & oblōga, serrata ambitu. densa ab radice. caules ternum cubito rum, geniculari. In his capita velut papauerum. Radix vasta, tūbes scens tenera, fragilisq; ad bina cubita, madida, succo amara. cū qua dam dulcedine. Nascitur in collibus pingui solo. Vis in vulne ribus tanta: vt coherescere etiam faciat carnes si coquatur simul. In vsu radix tantum. Bibenda duabus dragmis. si febris sit in aqua trita, ceteris in vino. Medetur & ouium morbis decoctē succus

Ca. viii. de plantagine bu

glossa betonica celidonia

Canaria diptanno

Duo plantaginis genera. minor angustioribus foliis & nigro ribus lingue pecorum simillimis caule anguloso in terram inclina to. In pratis nascens. Altera maior foliis laterum n. odo inclusa. q̄ quia septena sunt: quidam eptapleuron vocarunt. Nascitur in huc

Manu
go pp
f. h. g. d. e.

midis multo efficacior. Vis mira in deficcando densandoq; cor-
pore; cauterum vicē obtinens. Nulla res eque sistit fluxiones; quas
greci reumatismos. Iungitur huic buglossa bouū lingue similis Cui
p precipuum q; in vino detecta animi voluptates auget

Betonica in gallia in italia ferracula; a grecis crestron ante cūctas
laudatissima. Exit anguloso caule; cubitorum duū a radice spargēs
folia fere lapati ferrata semine purpureo. Folia siccantur in farina
plurimos advsus. Fit vinū ex ea; & acetum claritati oculorum & sto
macho. tantumq; glorie habet; vt domus in qua fata sit; tuta exi-
stimetur a piaculis omnibus.

Animalia quoq; inuenere herbas. Imprimis chelidonium. Hac enī
hirundines oculis pullorū; in nido referūt visum; vt quida; volunt
etiam erutis oculis. Florent aduentu hirundinum. Discessu marces-
cunt. Florentibus succus exprimitur. & in aereo vase cum melle
actico leuiter cinere feruenti decoquitur; singulari remedio cōtra
caligines oculorum. Vtuntur & per se succo in coliriis.

Inuenerunt & canes canariā; qua fastidiū deducunt. eamq; in nos-
tro cōspectu mandunt sed ita vt nufq; intelligatur que sit. etenim
de pasca cernitur.

Tradunt archades nō medicaminibus vti; sed lacte circa ver; qm̄
tunc maxime succis herbe turgeant; medicenturq; vbera pastus.
Bibunt lac vacinum qm̄ boues omnino vorifere sunt in herbis

Diptamni genus est. pistologia vocatur quarti generis densis ra-
dicis capillamentis iunci plenioris crassitudine. Hanc quidam pol-
lirizon cognominant. Odor omniū medicatus sed oblonga radice
tenuioreq; gravior. Nascuntur pinguibus locis & campestribus;
Effodere eas messibus tempestiuum; ita destammato terreno seruā-
tur. maxime tamen laudatur pontica. Et in quocunq; genere; pon-
derosissima queq; medicinis aptior. Rotunda contra serpentes.

Oblonga tamen in summa gloria est. etiam modo. A conceptu ad
mota vuluis in carne bubula mares figurat vt traditur. Piscatores
campanie radicem eam que rotunda est venenum terre vocant. Co-
ramq; nobis contusam immixta calce in mari sparsere. Aduolant
pisces cupiditate mira. statimq; exanimati fluitant. Moribus
imponitur betonica; precipue cuius vis tantavt incluse circulo ei?
serpentes ipsi sese interimant flagellando.

Datur & ad ictus se-
men eius denarii p ondere cum tribus cyathis vini. Vel farina drag-
mis tribus sextario aque imponitur.

Capitulum vndecimum
de acoro & cicuta & se-
necio.

a Nagalida aliqui a coron vocant. Nascuntur in hortis
& aquosis. Prior floret cerulea. Succus oculorum
caliginem discutit cum melle. Et ex ictu cruorem.

Et argema rubens magis cum attico melle inunctis. pupilas di-
latat; & ideo hoc inungitur ante. lumentorum quoq; oculis. me-
detur.

Succus caput purgat per nares infusus: Ita vt de-
inde vino colluatur. bibitur & cōtra anghes succi dragma in vino;

Mirum q; femina huius herbe pecora vitant at si decepta simi-
litudine (flore enim tantum distant) degustauere: statim eam que asi-
la vocatur in remedio querunt: Precipiunt aliqui effossuris ante
solem ortum anteq; quicq; loquantur: ter salutare eam. tunc subla-
tam exprimere. Ita precipuas esse vires.

Semini cicute vis refrigeratoria. que si enecat: incipiunt algere ab
extremitatibus. Remedium est priusq; perueniat ad vitalia vini na-
tura excalfaccoria. Sed in vino pota irremediabilis existimatur.

Anaxilaus auctor est mammas a virginitate ilitas nunq; crescere:
Quod certum est lac puerperarum māmīs imposita extinguunt. Ve-
neremq; testibus circa pubertatem ilita. Erigeron a grecis que
a nostris vocatur senecio: hanc si ferro circumscriptam effodiat ali-
quis tangatq; ea dentem & alteruter despuat: ac reponat in eundē
locum: ita vt viuat herba: aiunt dentem postea eum non doliturū.

Ca. xii. De collutione oris
et dentium. de aristologia
verbena & quinq; folio.

Remedio dentibus sunt panacis radix commanducata. Ra-
dix hioscyami ex aceto manducata. Et plantaginis radices. Aut
colluuntur in aceto decoctē succo. Et folia sunt vtilia. Vel si sangui-
ne gingiue putrescant: vel semē eiusdem apostemata & collectio-
nes ginginarum sana.

Aristologia dentes ginginasq; confirmat. Verbenaca cum radice
manducata: & decocta ex vino aut aceto succus collutus. Item
quinq; folii radices decoctē ad tertias vino aut aceto. Prius autem
q; decoquantur: aqua marina aur salsa lauantur. Decoctum diu tes-
nendum in ore. Quidam cinere quinq; folii fricare mallunt.
Et isopo colluuntur & succo pencedani.

Ca. i. De nonis morbis.

Primum in italiā carbunculū venisse a nualibus scitum est: peculiare narbonensis prouintie malum: quo duo consularibus obiēre.

Ca. secundo.

Hipocratis qui primus medendi precepta clarissime cōdidit: referēta herbarum mentione inuenimus volumina. Erophilo quidem q̄ subtilioris secte conditori: ante omnes celebratam rationem: eā paulatim vsu efficacissimo rerum omniū magistro peculiariter vti q; medicine ad verba garrulitatemq; descendere.

Ca. iiii. De abuseribus medicine artē falso profitentibus.

Asclepiades etate magni pompeii rhetorice magister: nec satis in ea arte questuosus: (vt ad alia sagacis ingenii) huic repente conuenit. atq; vt necesse erat homini q nec id egisset: nec remedia nosse oculis vsu precipiēda: torrenti ac meditata oratione cotidie blandiens: omnia abdicauit. totamq; medicinā ad casum reuocando: coniecturam fecit.

Blandimenta excogitabat: tam suspendendo lectos: quorum iactantia aut morbos extenuaret aut somnos alliceret. Iam balneas auidissima hominum cupidine instituendo. & alia multa dictu grata atq; iocunda: magna auctoritate nec minore fama. Id solum possumus indignari vnum hominem ex leuissima gente: sine opibus vllis orsum vestigalis sui causa: repente leges salutis humano generi dedisse: quas tamen postea abrogauere multi.

Capitulum quartum Irrisio artis magice.

Vper omnia magice vanitates intantū euectē: vt abrogare cari cōiectu. tactu clausa oīa aperiri. Aethiopide herba amnes sic in aciem hostiū: trepidare agmina ac terga vertere. Latacē dariā persarū rege legatis vt quocūq; venissent: oim rerū copia abundarent. Vbinā iste fure: cū cimbrī teutoniq; terribili marte vlularēt? Cur ve romani duces primā semp in bellis rationē cōuertiorū habuere? Cur milites famē senserūt si abundātia oīs cōtingeret vnus herbe felicitate? Nō satius fuit emiliū stipionē cartaginis portas herba patefacere q̄ machinis claustra per tot ānos q̄terē? Apud democritū inueniē cōpositio medicamenti: quo pulchri boniq; ac fortunati gignātur liberi. Cur nunq̄ persarum regi talis est dedita.

Ca. v. Contra tussim medicine.

Quinque folium medetur & pectoris vitii. vel quod grauissimum est
tussi. Huic medetur pauacis in vino radix. Succus hiosciami etiam
sanguine excreantibus. Nidorque accessi tussientibus. Item scordotis
mixto nasturtio & resinacum melle tusa arida. facit & per se faciles
excreationes. Peucedani succus pectoris doloribus & acorum
subuenit. & ideo antidotis miscetur. tussi dancum. Item sciathi
ca herba. Ea demum omnibus pectoris vitii tussi & purulenta ex-
creantibus obolis tribus in passo.

Ca. vi. De verbascopioso
saluta & contra tussim medicine.

Tribus obolis bibitur verbas cum cuius flos aureus. Tanta huic vis
vt iumentis non tussientibus modo: sed illa quoque trahentibus: aus-
zilietur potus. Quod & de genciana reperio. Radix camelæce
que tussilago dicitur commanducata & in vino madefacta non tussi
tantum: sed & faucibus prodest.

Hisopi. v. ramis cum duobus rute & ficis tribus thoracem purgant de-
coctis. Hisopi faciculus cum quadrante mellis decoquit ad tussim.

Ca. vii. Ad lateris & pectoris
dolores stomachi & cordis.

Betonice farina bibitur cum aqua calida. Plantago stomachum ro-
borat per se sumpta in cibo cum lente alicuius forbitione. Betonice
ca alias grauis stomacho: vicia tamen sanat pota. vel foliis coman-
ducata. Hisopum asmaticis sanguinem spuentibus subuenit. Aga-
ricum victoriati pondere tritum & in mulla. v. ciatis datum. Beto-
nice dragma vna in calida aqua data cyatis tribus ad cordis vicia.
In frigida cyatis duobus.

Sistunt vomitionem cimynum siluestre. betonice farina. Sumuntur
ex aqua absterguntque fastidia. Cruditatesque digerunt: dancum. be-
tonice farina ex aqua mulla plantago quoque decocta caulium modo.

Ca. viii. De vitii ventris.

Lurimum negotii humano generi alius exhibet: cuius cau-
sa maior pars mortalium viuit. Pessimum corporum vas.
Instat vt creditor & sepius die appellat. Huius gratia pre-
cipue auaricia expetitur. Hinc luxuria conditur. Hinc nauigat
ad phasin. Hinc profunda vada exquiruntur. Et nemo vilitatem
eius estimat consummationis feditate. Ergo numerosissima est cir-
ca hanc medicine opera.

Ca. xi. De nymphaea. abstinentia
et appetentia veneris Et podagra.

Venerem in totum adimit nymphaea eraclea Eadez semel pota in. xl.

dies. Infomnia quoq; veneris a leiuno pota & in cibo sumpta. Ili-
ta quoq; radix genitalibus inhihet non solū venerem: sed affluentia
geniture, ob id corpus alere vocemq; dicitur.

Podagre motus rarius solebat esse: non modo patrum anorumq;
memoria: verum etiam & nostra, Peregrinus & ipse. Nam si italie
fuiſſet antiquitus: latinum nomē inueniſſet: Insanabilis nō est
credendus. Quippe quoniā & in multis & sponte desinit & in plu-
ribus curatur. Medentur & panacis radices cum vua passa. Succus
hioſciami cum farina, vel semine scordion ex aceto iberis vti dictū
est. Verbenaca cum axungia trita ciclamini radix cuius deco-
ctum & pernionibus prodest. Podagras refrigerat radix e xiphio
femen e psilio. Cicutā cum litargirio aut axungia, Aizon in priō
Impetu podagre rubentis hoc est calide. Vtrilibet vero conuenit
erigeron cum axungia. Plantaginis folia trita addito sale modi-
co. Argemonia tusa ex melle. Medetur & verbenaca ilita. Aut si pe-
des macerentur in eius decocto. Salutare est semen eius herbe
morbis articulorū: quā psilium appellauimus: madefactum aqua
admixtis in hemina semis resine colophonie coclearibus duobus
thuris vno. Laudantur & mādragore folia cum polenta tusa.

Ca. xii. Medicine generales de
pedibus talis articulis, neruis, cō-
traq; morbos qui totum corpus
ocupant, vigiliās febres & cetera.

Alis tumentibus limus aquaticus cum oleo subactus mire
prodest. Articulis succus e centaureo. Idem neruis vtilissi-
mus. Betonica neruis discurrentibus per scapulas humeris spine
lumbis pota vt in locinere. Articulis quinq; foliū impositū. Man-
dragore folia cum polenta vel radix recens trita cum cucumere sil-
uestri vel decocta in aqua. Cubitorum ac pedū rimis polipodii ra-
dix. Articulis succus hioſciami cum axungia.

Epithimi succus clauos pedum extrahit. Iaduum cum castoreo.
Verbenaca ex vino. Contra morbos qui totis corporibus
gransantur: Pauacis oīm generū radices peculiariter longinquis
morbis. Et semē inter raneorū vitiiis. Ad omnes vero corporis do-
lores succus escordio. Item betonice que pota colorē plumbeū
corporis priuati emendat, gratiorēq; reducit. Plantaginis succus
bibitus & ipsa decocta in vino & oleo a somno matutino refrigerat.
Agaricū potū duobus obolis in passo: vel dauco cū ceterio maiore
in vino ptificis. Inter mala vniuersi corporis vigile sunt plerisq;
Harū remedio mōstratur pauaces: climeno; aristolochia; & odore

et peruncto capite. Aizoum siue sedum si inuolutum panno nigro ignorantis puluino subiciatur. Et onothera siue onear hilaritatem afferunt in vino agmida lino. Est folio flore rosaceo fruticosa longa radice: & cum siccata est vinum olente. Hec in potu data feras quoque mitigat. Cruditates que nauseam faciunt digerit betonica. Eadem pota a cena concoctionem facit: In oximellis cyathis tribus dragme potere & crapulam discutit. Item agaricum post cibos in aqua calida potum. Paralysim betonica sanare dicitur. Item iberis ut dictum est. Eadem & torpentibus membris prodest.

Comitiales sanantur panacis quam heracleam diximus radice pota cum coagulo vituli marini. Ita ut sint panacis tres partes. Plantago pota. betonica in oximelitis dragma. vel agarici obolis tribus folia quinque folii ex aqua. Sanat & verbenaca ex vino pota. Hyssopi bacce terne contrite & in aqua pote diebus. xvi. Quinque folii composita trita folia ex vino sumpta diebus. xxx. in betonice farine potodo de nariorum. xiii. cum aceti stilitici cyato mellis actici yncia. Scamoniū obolis duobus cum castoreo dragmis quattuor.

Febres frigidas leuiores facit agaricum potum in aqua calida. Tertianas sideritis cum oleo. Item ladanum quod in segetibus nascitur contusum Plantago ex aqua malsa duabus horis ante accessionem pota binis dragmis. Vel succus radicis madefacte vel tuse. Vel ipsa radix trita in aqua ferro calefacta. Quidam ternas radices in tribus cyathis aque dedere in quaternis quaternas. Buglossum inarescitur si quis medulam ex caule eximat dicatur ad quem liberandum febre id faciat & alliget ei septem folia ante accessionem: aiunt a febre liberant. Itemque betonice dragma in aqua mulse cyathis tribus vel agaricum maxime in his febribus que cum horrore veniunt. Verbenaca quidam & iumentorum febribus cum vino medentur. Sed in tertianis a tertio geniculo incisa. quartanis a quarto. Bibitur & semine hiperici vtriusque & horrotibus: betonice farina que omnes horrores coerces. Item panaces adeo excalearia est natuta: ut per niuem ituris: bibere id perungi eo precipiant.

Ca. xiii. dolorem tumore
resque sanat duritias. te
la infixa trahit. vsta le
nit. profluentem sang
guinem stingit.

Dolorem & tumores sanant semen psillii. folia plantaginis trita. addito sale modico. Cicuta cum axungia. Item que contusa sunt duritiasque & sinus corporis. Et tela omnia infixa corpori extra

hant folia triflilagmis, daucū, tritum aqua cum polenta. Ambu-
sta sanantur plantagine arctio, ita vt cicatrix fallat. Folia eius aq̄
decocta illinuntur. Neruis et articulus conuenit plantago cōtrita
cum sale. Argemonia tusa ex melle.

Sanguinis profluuium sistit: herbe peonie semē rubrum Eadem
& in radice vis. Ciclaminos vero si ore sanguis reiciatur siue femis
narum vtero. Item plantaginis semen natibus inditum. Quinq̄
folium potum & ilitum. Cicute semen tritum ex aqua & inditum.

Ca, xiiii, de sanguine sistendo adhuc
& remedia, ad fracta membra

Nymphaea trita plagis imponitur ad sanguinem sistendum Pē
cedanum cum semine cupressi bibitur: si sanguis per os redditur
fluitq; ab inferius. Sideritis tantam vim habet vt quis recenti gla-
diatoris vulnere illigata sanguinem claudit. quod facit & ferule ci-
nis vel carbo. Per nares autem fluenti & cicute semen tritū ex aqua
Inditumq; efficax habetur. Betonice farina e lacte caprino pota:
sistit ex vbere fluentem. plantagoq; contusa. Eiusq; succus vomē-
tibus sanguinem datur. Potatur a ruptis cōuulsisq; ex alto deiectis
centaurium maius. Gentiane radix trita vel decocta vel succus be-
tonice

Tamina aceto cocta vestes animalibus liberat q̄ corpus edunt.

Ca, xvi, de quibusdā experimen-
tis aliis

a Rtenusiam & elesiphacum qui habet alligatas: negat lassitudinem sentire. Muliebribus morbis medetur maxime in vniuersum. Artemista vulue medetur trita ex fico. Eiusdem radix pota intantum purgat vt parrus enecatos extrahat. Menses & secūdas cit ramorum decoctum insidentibus. Item folia pota dragma. Ad eadem omnia profunt vel imposita vntri. Immo cum farina ordeacea. Radix verbenace pota ex aqua ad omnia in partu & ex partu mala prestantissima est.

Distanni folia preclare dantur in aqua. Constat vnius oboli pōdere vel si mortui sint in vtero infantes: reddi sine vexatione puerpere. Item betonice farina ex aqua mulsā.

Nigritiam capillis dat polemonia in oleo decocta. Item tintima li succo vel in sole cum oleo ilito: crebro vel euulsis pilis. Quadru pedum scabiem sanat isopum cum oleo fotum. Vitia omnia cutis faciei radix acoti emendat.

Capitulum primum. Admiratio antiquitatis.

Erte apud me crescit tractatu ipso admiratio antiquitatis
c q̄toq; maior copia herbarum dicenda restat: ranto magis
adorare priscorum in inueniendo curam. In tradendo beni
gnitatem subit. Nec dubie superata etiam videri posset rerum na
tura ipsius munificentia: si humani operis esset inuentio. Nunc
vero decorum eam fuisse apparet. aut certe diuinam etiam cum ho
mo inuenerit. Fandemq; omnium parentem genuisse hec: & osten
disse nullo vite miraculo maiore: si verum fateri volumus

Ca. ii. de venenis.

Aconitum constat omnium venenorum scissimum. Hoc tamen in
vsum humane salutis vertere antiquos. Scorpionum ictibus aduer
sari experiendo aconitum datum vino calido. Ea est natura: vt
hominem occidat: nisi inuenerit quod in homine perimat. Cum
eo solo colluctatur, hec pugna est cum in visceribus reperitur. Mi
rumq; exicialia per se ambo cum fuerint: duo venena in homine
commoriuntur: vt homo superit. Torpescunt scorpiones aconiti
tact u stupentq; pallentes & victos se confitentur.

Ca. iii. de eodem.

Pudendum omnia animalia que sint salutaria ipsis nosse p̄ter homi
nem. Maiores oculorū quoq; medicamentis aconitū misceri p̄muls
gauere: apta p̄fessione: malū quidē nullū sine aliquo bono dicere

Folia habet ciclanū aut cucumeris non plura quattuor: ab radice
leuiter hirsuta. Miothonon quidam appellauere: quoniam e lon
ginq; odore mures necat.

Ca. iiii. de alce multa remedia.

Vtus principalis aluū soluere: cū pene sit sola medicamentose
que p̄ se id p̄stāt. Cōfirmat etiā stomachū: adeo vt nō infestet vlla
vis cōtraria. bibi dragma. Purgatōis etiā cā plurimū tribus drag
mis. Efficatior si pota ea sumat̄ cibus. Capillū fluentē cōtinet cū
vino austero: capite in sole cōtra capillū puncto. Dolorē capitis se
dat sp̄ibus & frōti iposita ex aceto & rosaceo. priuat̄ tm puriginē &
scabiem genarū. Hemorroidū abūdantiā leuiter sistit. Dissenterie
infundit. Et si difficilius cōcoquant̄ cibi bibi a cena modico inter
uallo. Deuorantur pillule cum mellis decocto aut resina terebin
thia ad purganda interiora. Digitorum p̄tergia tollit. Oculorum
medicamentis lauatur vt quod sit arenosum subsidat.

*aconiti
murgna
cap. j*

Ca. vii. de absinthio

Ab sinthii genera: Santonicum appellatur: a gallie ciuitate. Ponticum a ponto: vbi pecora pinguescunt illo. & ob id sine felle reperiuntur. Herba celebrata sacris populi ro. peculiariter. In certamen quadrigarum victor: absinthium bibit. Bibitur decoctū aqua & postea nocte & die refrigeratum sub diuo: decoctis sex dragmis foliorum cum ramis suis: in celestis aque sextariis tribus. Oportet & salem addi. Bibitur & madefacti dilutum: Ita enim appellatur hoc genus. Dilati ratio vt quisquis fuerit modus aque tegatur per triduum. Tritum raro in vsu est. sicut & succus expressi. Exprimi autem cum primum semen turgescit madefactum aqua triduo recens aut siccum septem diebus. Deinde coctum in aeneo vase ad tertias. Maliciam stomachi & inflationes discutit: cum sale & nardo gallico: aceto exiguo addito. fastidia abstergit. Concoctiones adiuuat. cruditates expellit cum ruta & pipere & sale. Antiqui purgationis causa dabant cum marine aque veteris: sextario semis sex dragnas cum tribus salis & mellis cyatho. Efficatius purgat duplicato sale. Diligenter teri debet propter difficultatem

Quidam & in polenta dedere supradictis pondus. addito pulegio. Alii contra paralysim. Alii pueris folia in fico vt sic amaritudinem fallerent. facile theracem purgat cum iride sumptum. Aduersus inflationes calidus paulatim sorbetur ex aqua iocineris causa: cum nardo gallico. Lientis cum aceto aut pulste aut fico sumitur

Aduersatur fugis ex aceto. Item visco. Cicute ex vino. Et muris aranei morsibus. Oculorum claritati multū confert. Epiphoris cum passo imponitur aures eius decoctū vaporis suffitu sanat. Aut si manat sanies cum melle tritum. Vrinam ac menses ciunt: Tres quatuorq; ramuli cum nardo gallico maxime eius radice vna cyathis aque sex. Menses priuatim cum melle sumptum: & in vellere appositum. Vulnera recentia priusq; aqua tangantur impositum. preterea capitis vlcera. Peculiariter dicitur imponitur: cum cypria cetera: aut cum fico. Sanat et pruritus.

Ca. viii. adhuc de absinthio & conferna

n On dandum in febris. Nauseas maris arceet in navigationibus. Inguinum tumorem in ventrali habitum. Somnos allicit olfactum. aut in scio sub capite positum. Culices ex oleo perunctos abigit. Et fumo si vratur. Atramentum librariū ex diluto eius temperatum litteras a muribus tuetur. Conferua appellata a conferruminando. Spongia aquarum dulcis

um est potius q̄ muscus aut herba villose densitatis atq; fistulose.
Curatum ea scio omnibus fere ossibus contractis prolapsum ex ar
bore alta putatorem; circūdata vniuerso corpori. quam suauis in
spergentibus quotiens inarescat: raroq; nisi deficientem herbam
mutationis causa resoluentibus conualuisse vix credibilis celeritate

Ca. xii. De herba qui
cunciali & prospinaca.

Fere foliis dupplo est maioribus q̄ ruta. Ramulis surculosis, crassi-
tudine iunci. Gerit iuxta folia singulas quasi barbulas. Et in earū
cacuminibus lapillos candore & rotunditate margaritarum magni
tudine ciceris. Duriciavero lapidea qua pediculis adhereant cauer
nulas habent & intus semen. Nascitur in italia. sed laudatissima in
creta. Nec quidem inter herbas maiore miraculo inspexi. Tātus
est decor velut aurificum arte: alternis inter folia cādicātibus mar
garitis. tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis. His
lapillis dragme pondere potis in vino albo calculos frangi. pelli
q; constat & stranguriam discuti. Nec in alia herba: fides est: Vsu
statim ad quancunq; medicinam natam.

Proserpinaca herba vulgaris est; extimū aduersus scorpiones reme
dii. In q̄talibet lassitudine recreare defessis. etiam cum obmutuerit
si subiciatur lingue. Si deuoretur: vomitionem sequi salutarem.

Capitulum vltimum de etate siue
duratione herbarum ac seminū.

Longissimo tēpore durat elaterium. Cameleon niger, xl. annis
Centaurium non vltra, xii. Omnium radicū vim effectusq; minuit
si fructus prius maturescūt. Item seminū ante radice propter suc
cum incisa. Resoluitur autem omnium vis: cōsuetudine. & de
sinunt prodesse cum opus est que cotidie in vsu fuere: eque q̄ noce
re. Omnis vero herbe vehementiores effectū viribusq; sunt in frigi
dis locis. & in aquilonis. Item siccis.

Liber. xxviii. medicinas continet que sumuntur ex re
bus viuentibus.

Prologus

Iste etant omnium rerum nature inter celum & terram na-
 d scentium. Restabantq; que ex ipsa tellure fo diuntur si nō
 herbarum ac fructuum tractata remedia; auferrent trans-
 uersos ex ipsis animalibus que sanantur reperta maiore medicina
 Quin omnem insinuemus operam licet fastidii periculum vrgeat,
 qn̄ ita decretum est: minorē gratie q̄ vtilitatū vite respectū habere.
 Nec pauci apud grecos singulorum viscerum membrorumq; etiā
 sapores dixere: omnia persecuti vsq; ad resegmina vnguiuz. Qua
 si vero sanitas sit ex homine feram fieri. Aspici humana exta ne-
 phas habetur. q̄to magis mandī? Quis ista inuenit ostenta? Te
 cum enim res erit euersor generis humani monstrorumq; artifex:
 qui primus ea condidisti. fecisti credo ne vita tui obliuisceretur.
 Quis inuenit singula membra mandere humana? Quis beneficia
 innocentiora fecit q̄ remedia?

Hoc quisq; primum in remediis animi sui habeat: ex omnibus bo-
 nis que homini tribuit natura: nullum melius esse tēpestiua, morte
 in eaq; id optimum: q̄ illam sibi quisq; prestare poterit.

Ca. ii. An in medendo aliqua sit vis verbo-
 rum. Et de vetustis obseruationibus q̄ ad-
 huc sunt in populari vsu & opinione.

x homine remediorū primū maxime q̄stiones & sēp incerte
 e valeant ne aliquid verba & incantationes carminum. Sed
 vititim sapientissimi cuiusq; respuit fides. In vniuersum ve-
 ro om̄ibus horis hominis credit vita nec sentit. Quippe victimas
 cedi sine precatione non videtur referre. nec deos rite consuli. Pre-
 terea alia sunt verba impetrantis. alia depulsoris. alia commentati-
 onis. Vidimusq; certis p̄cationibus obsecrasse summos magistra-
 tus. Et nequid verborum pretereatur aut preposterū dicatur descri-
 pto preire aliquē Vestales n̄ras hodie credimus nōdū egressa vrbe
 mācipia fugitiua: retinere in loco p̄catōis. Q̄ si semel recipiat ea
 rō: deos p̄ces aliquas exaudire aut vllis moueri vrbs: confitēdū ē
 de totā coiectatōe. Prisci quidē n̄ri p̄petuo talia p̄didere. Tulliu
 hostiliuz regē ex Nume libris eodē quo illū sacrificio iouē celo de-
 uocare conatū (quoniā parū rite quedā fecisset) fulmine ictū.

In augurū disciplina cōstat neq; diras aues neq; vlla auspicia p̄-
 tinere ad eos qui quāquā rē ingrediētes: obseruare se ea negauerit
 Quo munere diuine indulgētie maius nullū est: Quin etiā & le-
 gū ip̄az in. xii. tabulis verba sūt q̄ fruges excātasset. Et alibi q̄ ma-
 lū carnē incātasset. Verri⁹ auctores ponit quibus credat in oppu-
 gnatōibus ante oīa solitū a rōnis sacerdotibus euocari deū: cui⁹ in

tutela id oppidum esset: promittiq; illi eundem aut ampliorem locum apud romanos cultum ve. Durat in pontificum disciplina id sacrum. Constatq; ideo occultatum in cuius dei tutela roma esset nequi hostium simili modo agerent. Desigi quidem diris deprecationibus nemo non metuit. Huc pertinet vt ouorū que exorbuūt: quisq; calices coclearūq; protinus frangi: aut easdem coclearibus perforari. Hic teocriti apud grecos. Catuli apud nos p̄xime virgili incantamentorū. amatoria imitatio. Dicit homerus pro fluxu uinum vulnerato femine: Vlīxēz inlibuisse carmine. Theophrastus Isgidiacos sanari. Cato prodit luxatis membris carmen auxiliari M. varro podagris. Cefarem dictatōrē post vnum ancipitem casum vehiculi ferunt semper vt primum confedisset (id quod plerōq; nunc facere scimus) carmine ter reperito: securitatem itinerum aucupari solitum. Licet hanc in partem singulorum cōscientiā arguere. Cur enim primum anni incipientis diem letis precationibus inuicēz faustum ominamur? Cur & facinationibus adoratione peculiari occurrimus? Cur ad mensionē defunctorum testamur mortiam eorum a nobis non sollicitari? Cur impares numeros ad omnia vehementiores credimus: idq; in febribus dierum obseruatione intelligitur. Cur ad primitias pomorum hec vetera esse dicimus: alia noua optamus? Cur sternutamētis salutamus? Quinet absentes tūnitu aurū presentire sermones de se receprū est. At talus affirmat scorpione viso si quis dicar duo: cohiberi nec vibrare ictus. Alius saliuā post aurem relata digito: sollicitudinem animi propiciat. Pollices cum faueamus: premere etiam puerbio iuubemur. In adorando dextram ad osculum referimus totūq; corpus circūagimus. Quod in leuū fecisse: gallie religiosius credunt incendio inter epulas nominato aquam sub mensa effudi. Ab hominamur recedente aliquo ab epulis: simul verri solum. Aut bibente conuiuā: mensam aut repositorium tolli: inauspicatissimū est. Nam sternutamēto reuocari ferculum mensam ve: si non potestea gusterur aliquid inter dira habetur. Omnino autem esse hec instituire illi: qui omnibus negotiis horisq; credebāt inter esse deos. Cibus etiam e manu prolapsus reddebatur: atq; permēsas vestabantur mundiciarum causa deffare. Et pagana lege in plerisq; italie prediis cauef: ne mulieres per itinera ambulantes torqant fusos. aut omnino detectos ferant. quoniam aduersatur id omniū spei. precipue frugum. Carmina quedam extant contra grandines contraq; morborum genera. Quedam etiam in partus. De his vt libitum cuiq; fuerit opinetur.

Ca.iii. Remedia ex homine contra magos.

Quorundam hominū tota corpora profunt: vt ex his familiis que sunt terrori serpentibus tactu ipso leuant percussos succo ve modico. Hi in insula cypro. Ex qua familia legatus exagon nomine: a consulibus rome in dolio serpentum coniectus: experimenti causa circummulcentibus linguis experimentum prebuit. Eorum sudor medebatur nedum salua. Nam in insula. Nili tentirii nascētes tanto sunt cocodrilis terrori: vt vocem quoq; eorum fugiant. Horum omnium generum in sua repugnātia inter neutrum quoq; meri constat. Sicut aggrauati vulnera interuentu eorum qui vni q̄ fuerunt serpentium aut canis dentibus lesi. Idem gallinarum in cubitus pecorum fetus aborsu viciant. A scorpione aliquando percussi: nunq̄ scabronibus postea vespis apibus ve feriuntur. Minus miretur hoc qui sciat vestem a tineis nō attingi que fuerit in sinere. Serpentes egre preterq̄ leua manu extahi.

Ca.iiii. De quibusdam experimentis et salua hominis. Et multis facilibus remediis non adhibita materiali medicina.

Comicialem morbum tradunt sanari cibo e carne fere: occise eodē ferro quo homo interfectus sit. Omnū imprimis ieiunā saluā cōtra serpentes p̄sidio esse docuimus. Fallinationes repercutimus sinistre dextreque claudicatis occutū. Veniam quoq; diis spei alicuius audacioris petimus: in sinum spuēdo. Etiam eadem ratione terna despuere deprecatione in omni medicina mos est: atq; effectū adiuuare. Incipientes furmiculos ter presignare Ieiuna salua.

Nunc mirum dicemus sed experimēto facile. Si quem peniteat Ictus: cominus e minus ve illati: & statim expuat mediam in manum qua percussit: leuatur ilico percussus a pena. Hoc sepe delumbata quadrupede approbat: statim a tali remedio correcto animalis ingressu. Quidam vero aggrauant ictus ante conatum salua similis modo in manu gesta. Credamus ergo lichenas leprasq; ieiuno ilitu assiduo arceri. Item limpidudines matutina velut cotidie vna cōtione. Cervicis dolorem salua ieiuni dextra manu ad dextrum poplitem relata: leua ad sinistrum. Si quod animal aurem intrauerit & inspuatur exte. Inter annileta est edite quēq; vrine expuere. Similiter in caltiamentum dextri pedis anteq̄ induatur. Item cū quis transeat locum in quo aliquod periculum adierit. Rumpi ru beras & ranas spūto traditur. Offilius scripsit serpentes: si quis in hiatum earum expuat. Salpe torporem sedari quocūq; membro in stupente: si quis in sinū expuat. aut si superior palpebra salua ran

gatur. Nos hec credamus rite fieri. Morsus hominis inter asper-
rimos numeratur. Medentur fordes ex auribus. Ac ne quis miretur
scorpionum ictibus serpentiumque statim imposte, melius e percussis
auribus profunt. Ita & rediuiua sanari. Serpentium ictum conuulsi de-
tis humani farina. Virorum capillus canis morsibus medetur ex
aceto. Et capitum vulneribus ex oleo aut vino. Si credimus a reuulso
cruci quartanis. Combustus eque capillus carcinomati. Pollex
in pede preligatus proxiò digito: tumores inguinum sedat. In ma-
nu dextra duo medii lino leuiter colligati: distillationes ac simplici-
tudines arcent.

Sanguine ipsius hominis ex quacumque parte emisso: efficacissime an-
guinam illi tradunt. Esthines excrementorum cinere anginis me-
debat. & tonsillis, vuisque. & carcinomatis. Multa genera morbo-
rum primo coitu soluntur. primoque feminarum mense. Aut si non
id contingat: longinque fiunt. & maxime comitiales. Oculorum
vicia fieri negant nec lippire eos qui cum pedes lauant: aqua inde
ter oculos tangant. E ligno fulgure isto reiectis post terga mani-
bus demorderi aliquid ad dentem qui doleat admoueri: remedio
esse produnt. Sunt qui precipiant dentem suffiri dente hominis sui
fexus. Et eum qui caninus vocetur in sepulto exemplum adalligari.

Vlcera non serpere ex osse hois circumscripita. Magorum hec com-
menta sunt. Inguinibus medentur aliqui licium tele detractum al-
ligantes nouenis septenisve nodis: ad singulos nominantes viduam
aliquam: atque ita inguina adalligantes litio. Et clauum aliud ve-
quod calcauerit quis alligatum ipsos iubent gerere: ne sit dolori vul-
nus. Verrucas auellunt avicesima luna in limitibus supini ipsas
intuentes, ultra caput manibus porrectis. Et quicquid comprehen-
derint eo fricantes. Clauum corporis cum cadat stella si quis dis-
stringat vel cito sanari aiunt. Cardinibus hostiorum aceto affusis
lutum fronti ilitum capitis dolore sedat. Siquid episce heferit fauci-
bus denussis in aquam frigidam pedibus cadere. Si panis hereat ex
eodem in utramque autem addito pane. Quin & fordes hominis in
magnis fecere remediis.

Minus omittere conuenit pendentes ab hominis animo medicinas
Abstinerere a cibo nimio aut potu, alias vino tamen: alias carne: alias
balneis: cum quid illorum postulet validitudo: in presentissimis re-
mediis habetur. Adnumerat excitatio intentioque vocis. vngue
fricari cum ratione, vehemens enim fricatio spissat, leuit mollit.

Equitatio stomacho & coxis vtilissima, prisi navigatio, longis
morbis locorum mutatio. Item somno mederi sibi aut lectulo, aut

rara vomitione. Supini cubitus oculis conducunt, ac prona tussibus. In latera aduersum distillationes. Aristoteles & fabianus plurimum somnari circa venum & antinum tradunt magis q̄ supino cubitu. ac prono nichil. Theophrastus celerius concoqui dextri lateris incubitu. difficilius in supinis. Solum quoq̄ remediorum maximum ab ipso sibi prestari potest. Sicuti lintheorum strigiliumq̄ vehementia. Perfundere caput aqua calida ante balneaz̄ vaporatorem postea frigida: saluberrimū intelligitur. Item presumere cibos & interponere frigidam eiusq̄ poru somnos antecedere. & si liceat interrumpere. Notandum nullum aial preter hominem calidos potus sequi. Ideoq̄ nō esse naturales. Mero ante somnos colluere ora propter halitus: frigida aqua matutinis impari numero; ad cauendum dentium dolores.

Ca. vi. De stertutamento gestis ac nutibus & vine medicinis & iuditiis.

Ternntamenta bina grauedinē emendāt. Et si quis mucos nares vt tradit osculo attingat: stertutamēta & singultū. Ob hoc varro suadet palmā altera manu scalpere. Pleriq̄ anulū e sinistra in longissimū dextre digituz̄ transferri. aut in aquā feruentem manus immergere.

Affidere grauidis vel cum remediū alicui adhibeatur digitis peccinam inter se amplexis venefitium est. Idq̄ compertum tradūt alchmena herculē pariente. Peius si circa vnū ambo ve genua. Item poplites alternis genibus imponi Ideo hec in cōsiliis ducum potestatumve fieri vetere maiores: veluti omnem actum impediētia. Vetere vero & sacris votis similimodo interesse.

Capita aperiri in conspectu magistratuum nō venerationis causa duxere: sed vt varro auctor est valitudinis: quo firmitiora cōsuetudines fierent. Cum quid oculo inciderit: alterū comprimi prodest. Cum aqua dextre auricule: sinistro pede exultare capite in dextrū humerū inuicem e diuersa aure. Si tussis comiterur: ab alio saluam in fronte ab ore afflari. In ceruicis dolore poplites fricari. aut ceruicem in poplitū dolore. Pedes in humo deponi: si nerui in his cruribus ve tendātur in lectulo. At si in leua parte id accidat: si nistre plante pollicem dextra manu apprehendi. Item e diuerso.

Extremitates aurium vel corporis velicatis perstringi cōtra horros corporis sanguinem ve nariū immodicum. Lino vel papiro principia genitalium femur medium ad prohibenda profuēta vrine. In stomachi solutiōe pedes p̄ssare aut man⁹ in feruētē aquam dimittere. Iam & sermoni parci multis de causis salutate

est, Triennio mecenatem accepimus silētium sibi impetrauisse a cō
uulsione reddito sanguine. Nā e diuerso scandētesq; ac iacentes si
quid ingruat contra ictus spiritū cohibere salutare est. Quod inuē
tum esse aialis docuimus. Clauū ferreū defigere quo loco primū
caput defixerit corrūēs morbo comitali: absolutoriū eius morbi dī
citur. Cōtra renū aut lumbos: vesiceq; cruciatus in balnearū foli
is pronos urinam reddere; miti gaioriū habetur. Cōtra lippitudi
nes retro aures fricare pdest. Et lacrimosis oculis frontē. Augu
rium nō est in homine timendi mortem in egritudine: q̄ diu oculo
rum pupille imaginem reddant.

Vrine impubiū puerorū cōtra saliuas aspidū quas vocant ptidas:
qm̄ venenū in oculos hominum expuant. Contra oculorū albu
gines obscuritates, cicatricē, palpebras, & cū erui farina cōtra adu
siones. Cōtra aurū pituitas: vermiculosq; si decoquat ad dimi
dias partes: cum porro capitato nouo fictili. Vaporatioq; ea mens
ses feminatum cit.

Veteri vrine si misceatur cinis ostreorū: aduersus eruptiones in cor
pore infantū: & oīa vlcera manantia. Ea exesis ambustis sedis vi
rtis tagadiis & scorpionū ictibus illinī. Obstetricū nobilitas nō
alio succo efficacius curari pronunciauit: corporū pruritus nitro ad
dito vlceri. Capirū pruriges. Sua aut cuiq; quod fas sit dixisse
maxime prodest. Cōfestim p̄fuso canis morlu ethinorūq; spinis in
herentibus: & in spongia lanis ve imposita: aut aduersus canis ra
bidi morsus cinere ex ea subactō. Cōtra serpentū ictus. Nā con
tra scolopendras mirum traditur vertice tacto vrine sue gutta libe
rari protinus lesos.

Auguria valitudinis ex ea traditur. Si
mare cādida: dein rufa sit illo modo cōcoquere: hoc concoxisse si
ḡnificat. Mala signa rubre, pessima nigre. Mala bulantis & cras
se. In qua quod subsidit si albū est: significat circa articulos: aut vi
scera dolorē imminere. Eadē viridis morbū viscerū, pallidabilis
Rubens sanguinis. Magi vetant eius cā cōtra solē lunāq; nudari:
aut vmbra cuiusq; ab ea respargi. Ostanes contra mala omnia
medicamenta promissit auxiliati: matutinis horis suā cuiq; instil
latam in pedem

Ca. vii. de remediis ex muliebribus
capillis, lacte muliebri, saliuā men
struis, & ceteris ex muliere.

Lac mulieris in longa febre: celiacisq; vtilissimi, maxime eius
que infantē remouet. Oculo ab ictu cruore suffuso: aut in dolore
aut epiphoris: si mulgeat plurimū prodest, magisq; cum melle, &

narcissi succo aut thuris. Semp̄q; in omni vsu efficacius esse eius q̄
marē peperit. Multoq; efficacius que geminos mares. Et si vino ce
terisq; acrioribus abstineat Mixto preterea ouorū candido liquo
re: madidaq; lana frontibus impositū: fluxiones oculorū suspen
dit. Nā si rana salua sua oculum asperferit: precipuū est remediū;
Et contra morsum eiusdē bibiī stillatq;. Qui simul matris filieq;
lacte inunctus sit: liberari oculorū metu in totā vitā affirmant. Au
riū quoq; vitii medeī modice admixto oleo. Aut si ab istu dolent
anserino adipe tepesactū. Et cōtra morbū regiū in oculis relictū:
instilatur cū elaterio. Et cōtra infantiā que facta sit hiofiami potu.
Podagris quoq; iubent cū cicuta. Alii cū isopo & adipe anserino:
qualiter etiā vuluarū doloribus imponit. Aluū sistit potū vt rabi
rius scribit. Et mēses ciet. Eius vero que feminā enixa sit: ad vitia
tū in facie sananda valet. Pulmonū quoq; incōmoda lacte mul
eris sanant. Cui admisceatur impubis pueri vrina, & mel atticum:
Omnia singulos coclearium mensura. Eius que marem peperit la
cte gustato: canes fieri rabiosos negant

Mulieris saliaz ieiune mederi oculis cruetatis. Et si cōtra epipho
ras feruētes anguli oculorū subinde madificent. Efficaci⁹ si cibo
vinoq; se pridie abstinent. Inuenio & fascia multeris alligato capi
te dolores minui.

Abigi gradines turbinesq; contra fulgura ip̄is in mēse cōnudatis
sic auerti violētā celi. In nauigando tepestates etiā sine menstruis.

Ex ip̄is mēsisbus dira & ifanda vaticinant, vt indicanus. Egbus
dixisse nō pudeat. Si in defectu lune solis ve cōtingat vis illa: irre
mediabilē fieri. Nō segnius & in silente luna: coitus suos maribus
exitiales esse: atq; pestiferos. Purpuraz quoq; ab his eo tpe pollui.

Quocūq; autē alio mēstruo: si nudate segetē ambiāt: erucas ac
vermiculos scarabeosq; ac alia noxia decidere Metrodorus in ca
padotia inuērū pdit ob multitudinē cataridū illas ite p̄ media arua
retractis sup clunes vestibus. Alibi seruat vt nudis pedibus eant: ca
pitis pilis cinctuq; dissoluto. Cauendū ne id sole oriente faciant
sementē enī arefcere Nouella vitis eius tactu imp̄petuū ledit. Ru
tam & hederas ilicomori. Certum est tactis alueariis apes fugere.

Equas si sint grauide visas aborsum pati. Quin & aspectu omni
no quis: procul visas: si purgatio illa post virginitatē prima sit, aut
in virginitate spontanea. Nam bitumen in india nascens sola hac
vi sponte superari. Et si la vestis cōtactevt docuimus: ne igne qui
dem vincantur quo cuncta. Cinere menstruorum: iumentorū om
niū ylcera sanari certum est. addita caminorum farina & cera. Asp

rimãq; vim profluuii esse primis annis virginitate resoluta. Id quoq; conuenit quo nichil libentius crediderim; tactis omnino menstruo postibus irritas fieri magorum artes; generis vanissimi vt esti mare licet.

Ca. viii. De animalibus
peregriinis vt elephanto leone.

I Eonis adeps cum rosaceo cutē in facie custodit a vitis cãdoremq; seruat. Sanat adusta niuibus; articulorumq; tumores. Magorũ vanitates perunctis eo adipē faciliorem gratiam apud reges populos ve promittunt, fel aqua adita claritatem oculis inunctis facit. Cum adip eiusdem comitiales morbos discutit leni gustu si protinus qui sumpsere cusu id digerant.

Cor in cibo sumptum quartanis medetur. Adeps cum rosaceo cotidianis febribus. Perunctos eo; bestie fugiunt. Resistere etiã insidiis videtur.

Ca. ix. Medicine cõmunes ex feris
animalibus. aut eiusdem generis
placidis. lacte. axungia. fero. feno.
medullis. sanguine. cornibus. coagulã
ossibus. pellibus & cetera.

Maxime alit lac humanũ. post caprinũ. Stomacho accõmodatissimum caprimũ: quoniã fronde magis q̃ herba vescũtur. Bubulum medicatius. Onilum dultius & magis alit. Lac pb atissimũ quod vngue heret: nec defluit. Innocẽtius decoctũ. precipue cũ calculis marinis. Alius maxie soluitur bubulo. Minus inflat quodcũq; decoctum. Sanat uas. lichenas. Ad oĩa vtile cõtusa aut luxata. Maxime renes. vesicam. Interranea fauces. pulmones. foris pruritus cutis. Eruptiones. pituite. Cibi aut potus abstinentia. Sunt inter exempla qui asininũ bibendo; liberati sunt podagra chiragra ve.

Serum decoquunt ad tertias ptes & subdiuo refrigerãt. bibitur efficacissime per interualla; sanis diebus quinq; a melãcolicis comicialibus; paralitici; lepris; elefantis; articularibus morbis. Infunditur quoq; lac cõtra rosiones a medicamẽtis factas. Et si vrat dissenteria; decoctam cũ marinis lapillis. aut cum ptisana hordeacea. Item cõtra rosiones intestinorũ bubulum aut onilũ vtilius. Recens quoq; dissentericis infundit. Gargarisanur faucibus exulceratis vtilissime. & bibitur ab ibecillitate vires colligẽtibus; quos atrophos vocãt. In febrĩ etiã q̃ careat dolore capitis. Pueris ante cibũ lactis asinini heminã dari cõuenit. Aut si i exitu cibi rosiones sensiant; antiqui in archanis habuere.

Bubuli serum orpthonoicis prodest: ante cetera addito nasturtio. In vnguntur etiã oculi in lactis heminis: sesami additis dragmīs quat tuor in lippitudine. Caprino lienes sanantur: post bidui inediã: tertia die hiedera pastis capris: per triduũ potō sine alio cibo, Sui- lum vtilissimum tenasmo, dissinterie, necnon ptificis.

Proxima in cõibus laus est adipi, & maxime suilo. Apud antiquos religiosus erat. Certe noue nupte intrãtes etiãnum solẽne habent postes eo attingere. Inueterã duobus modis, aut cum sale aut sincerus, tanto vtilior q̄to vestutior. Neq̄ est occulta viriũ causa quoniã id aial herbarũ radicibus vestitur. Itaq̄ etiã simo in numeri vsus. Quãobrem non de alia loquamur sue, multo efficaciore fea mina, & que nõ peperit, multo prestãtior in apris. Vfus igitur axungie est: ad emollhẽda: excafaciẽda: discutiẽda: purgandaq̄. Medicorum aliqui admixto anseris adipe taurorũq̄ feuo & ysopo ad podagras vti iubent. Si vero permanet dolor: cum cera mĩtto re sina pice. Sincera axungia medetur ambustis vel niue. Prodest & confricatis mẽbris. Itinerumq̄ lassitudines: & fatigãtiones leuat.

Ad tussim veterẽ recens decoquitur quadrãtis pondere: In vini ciathis tribus addito melle. Vetus etiã pristinã in pillulis sumpta sanat: q̄ sine sale inueterata est. Omnino enĩ non nisi ad ea: q̄ pur ganda sint: aut que nõ sint exulcerata: & calida recipitur. Quidã quadrãtes axungie & mulsi: in vini cyathis tribus: coquunt cõtra tussim. Quitoq̄ die: picẽ liquidã in ovo sumi iubẽt: cui cõligatis la teribus & pectoribus & scapulis: eorũ qui ptisim sensiunt. Tantaq̄ est vis vt genibus etiã ad alligata: redeat in os sapor. Eaq̄ expuere videẽ. E sue que nõ peperit aptissime vtũtur, ad cutem mulieres.

Contra scabiẽm vero quis: admixto iumentorũ feuo: pro pte ter tia & pice pariterq̄ sub feruesactis. Sincera partus in abortum ver- gentes nutrit colirii modo subdita. Cicatrices cõcolores facit: ce rusa admixta vel argenti spuma. At cum sulfure vnguiũ scabrias emendat. Medetur & capillo fluenti. Pauos sanat ilita cum calce. Item furunculos duriciẽq̄ mãmarum. Rupta & conuulsa & luxurã sanat. Pruritus & papulas i balneo per vnctis sanat ac tollit. His que serpat ilitũ cum resia. Antiqui maxime axibus vehiculorũ per vngẽdis: ad faciliore circũactũ rotarũ vtebãtur. Vñ nomẽ. Sic quo q̄ vtili medicia cũ illa ferrugine rotarũ ad sedis viciã vilitatisq̄. Et per se axugiã medici antiq̄ maxie pbabãt: renib⁹ detractã, & exem ptis venis aq̄ celesti fricabãt crebro, decoq̄bant. fictili nouo sepius, tum demum asseruãtes. Massurius palmã dedisse lupino antiquos tradit. Que ratio adipis eadẽm his que rumĩant seui est. alius

modis non minoris potētie. Perficitur omne exemptis venis aqua marina vel salsa lotum. mox in pila tufum asperfa marina. Crebro postea coquitur: donec omnis auferatur odor. Mox assiduo sole ad candorem adducitur. A renibus autem omne laudatissimū est. Si vero verus retocetur ad curam liquefieri prius iubent. Mox frigida aqua lauari sepius. Dein liquefacere affuso vino q̄ odoratissimo. Eodemq; modo iterum ac sepius cogunt: donec virus euanescat. Multi priuatim sic taurorum: leonum: pantherarum curari iubent.

Comunis est ratio medularum. omnes molliunt. explent calfaciunt. Laudatissima ceruina. mox vitulina dem hircina & caprina. Curantur ante autūnum recentes lote. siccateq; in ymbra per cribrum. Deinde liquata per linthea exprimuntur. ac reponūtur in fistili locis frigidis.

Inter omnia cōmunia animalium fel prestantius effectu. Est enī vis eius exalfacere. mordere. scindere extrahere discutere. Minorū animalium subtilius intelligitur. Omne autem curatur: recens preligato ore lino crasso: demissum in feruentem aquam semi hora mox siccatum sine sole atq; in melle conditum. Damnatur equinum tantus inter venena. Hircorum sanguini vis est: vt ferramentorum subtilitas non aliter acuatutur aut induretur: aut scabritia polliarur vehementius q̄ lima.

Serpētib; exitio esse ceruos nemo ignorat. Et ex tractas cauernis mandant. Quin & odore cornus eius sugari: si vratur. At e summo gutture vitis ossibus cōgregari dicuntur. Pelles eiusdem animalis substracte: securos prestant ab eo metu somnos. Coagulū quoq; ex aceto potum ab ictu. Et si omnino tactum sit: eodie non ferit serpens. Testes quoq; eius inueterati vel genitale maris salutariter dantur in vino.

Ca. x. Medicine ex apris. capris
luptis asinis. Iterū contra rabidos
canes venena. & alia.

Caprarū cornu vel pilis accensis: fugari serpētes dicunt. Cīnereq; eorum potū vel litum cōtra ictus valere. Ipse lactis haustus cū vua aminea. Milla remediōrū ex eo aīali demonstrātur. quod equidem miror cū febris neget carere. Democritus effectus auget eius qui singularis natus sit.

Siquis asino in aurē dixerit percussum se a scorpione: trāsire malū protinus tradūt. Venenataq; oīa accenso eius pulmone frigere. Canis rabidi morsu facta vulnera circūcidunt: ad viuas carnes. carnemq; vituli admouent. & Ius eiusdem carnis decocte dant potui.

aut axungiam cum calce tufam. Laudant hirci teur. quo inposito ne temptari quidez aque metu affirmant. Laudant & capre fimūm ex vino ilitum aut melle. Ad reliquos bestiarū morsus caprinū caseum ficcum cum origano imponūt. & bibi iubent. Ad hominis morsus carnē bubulā decoctam. Venefitiis rostrum lupi resistere inueteratū aiunt. ob idq; villarū portis prefigunt. Lupi vestigia calcata equis afferunt torporē. His qui argentū vinū biberint: lar dum remedio est. Asinino lacte poto venena restingūur. Peculiariter si hiostriamū potum sit: aut viscum: aut cicuta aut lepus marinus. Meminisse oportebit recentī vtendū aut non multo postea re pefacto. nullū enim celerius euanescit. Contra sanguisugas potas butiurum remedio est: cū aceto ferro calefacto. quod & per se pdest contra venena. Nam si oleum non sit: vicem eius representat.

Multipedium morsus cum oleo sanat.

Papilio lucernis aduolās iter mala medicamēta numerat. Huic cōtrariū & teur caprinū. sicut fel venefitiis ex mustella rustica factis.

Capitis vlcera manātia: vrina tauri efficaciter sanat. Item hoīs vtus: si siclaminum adiciatur & sulphur. Efficatius tamē vitulinū fel. Quo cum aceto calfacto tolluntur & lendes. Senum vituli cum sale tritum: capitis vlceribus vtillissimum. Caprini cornus farina vel cinis: magisq; hircini addito nitro: & tamarisci semine: et butiro oleoq; prius capite raso: mire continent: Ita fluentē capillum. Lacte caprino lendes tolli tradunt.

Dentes mobiles confirmat ceruui cornus cuius doloresq; eorū mitigtat: siue trificetur siue colluatur. Sanguinē expuētes ceruui cornus cinis aluūq; sistit. Quidā efficaciorē ad omnes dentiū vsus crudi cornus farinā arbitrātur. Capitis leporū cinis dentifriciū est. Adiecto nardo mulcet graueolentiam oris. Aliqui murmorū capitum cinerē miscuisse malunt. Talus bubulus accensus eos qui labant cum dolore admotus cōfirmat. Eiusdē cinis cum mirra dentifricium est. Ossa quoq; ex vngulis suum combusta eundem effectum habent.

Equarū virus a coitu in lichiuis accēsū maxilans pdidit equorū capitū visus rēpresentare mōstrifrice. Similiter ex asinis. Nā hipomanes tātas in venefitio vires habet: vt affusum eris mixture: In efigiem eque olimpie admotos mares equos: ad rabiē coitus agat.

Talorū capre recentī cinis dentifritio placet. Et omniū fere villaticarū quadrupedū ne sepius eadē dicatur. Cutē in facie erugari: & tenerescere: & candorem custodiri: lacte asinino putāt. Notumq; est cotidie. vii. c. numerum: fotere vxorem neronis pōpeam

Balnearum sic folio temperato: a finotū gtegibus ob hoc eam comitantibus. Impetus pituite in facie butiro ilito tolluntur. Efficacius cum cerusa. Sincero veto ea vitia que serpunt in super impofita farina hordeacea. Ulcera oris & rimas: seu vitulinum vel bovis cum adipe anseris & ocimi succo. Idem prestat & medula cum refina, vel si vaccina fit. iufq; e carne vaccina.

Lacte bubulo aut caprino: tonfile & arterie exulcerate leuant, Gar garifatur tepidū vt est expreffum aut calefactū. Caprinū vtilius cum malua decoctū & fale exiguo, Lingue exulcerationi & arteriarum pdest ius omali si gargatifat. Tonsilis aut priuatim renes vlpium aridi cū melle triti ilitriq;. Ulcera butirum citissime sanat. Stomachum exulceratum lactis afinini potus reficit. Item bubuli, Prifictis medetur iecur lupi ex vino & tulli. Fimi leporis cinis in vino sperit potus nocturnis tuffibus. Pilli quoq; leporis suffiti nocturnas excreationes pulmonis: pectorisq; graue olentiam halitus butirū efficacissime iuuat: cum pari modo mellis atticī decoctum: donec ruffefcat matutinis sumptum ad mensuram lingue. Si sanguis reiciatur: efficacem tradunt bubulum sanguinem; modice & cum aceto sumptum. Nam de taurino credere temerarium est

Ventris dolore tentari negant talum leporis hūtes. Aluū sistit ceruini cornu cinis. Equi fimi cinis in aqua potus. Macresius femine herbis paste lardum. Adeps lupi ilitus in his q̄ rumpere oportet plurimū proficit, fimū bubulum in cinere calefactū aut caprinū in vino vel aceto decoctū. Ambustis prodest vrsinus adeps cum lili radicibus. Aprinū aut suilum fimū inueteratū. Tali bubuli cinis cum cera & medula ceruina, fimū leporis, Sed caprinum fimū sine cicatrice sanare dicitur. Glutinum prestatissimū fit ex auribus taurorū: & genitalibus nec quicq; efficacius pdest ambustis. Sed aduleratur nichil eque, quibusuis pellibus inueteratis: calciamentisq; etiā decoctis

Neruorum doloribus fimū caprinū coctum aceto cum melle: vtilis simum putant: vel putrescente neruo. Spasmata & percussu vitia: ta: fumo aprino curant; vere collecto & siccato. Sic & quadrigis agēdis tractos rota ve vulneratos & quoquomodo sanguine contuso: vel si recēs iliniatur. Sunt qui id coxisse aceto vtilius putent. Qui & in potu farinā eam, iuptis conuulneratisq; & euerfis: ex aceto salutarem pmittunt. Reuerentiores cinerem eius ex aqua bibunt, feruntq; neronem principem hac portione recreari: cum sic quoq; se trigario approbare vellet

Scabiem hominis afinine medule maxime abolēt. Vrine eiusdē cū

suo luto ilite. butirū etiam quod in iumentis p̄ficiet cū calida. Ca-
num scabies sanā sanguine bubulo recenti iterūq; cum inarescat
ilito. Et postero die abluto cinere lixiuio. Carnem vituli si cum ari-
stologia inassata edant circa conceptū mares parituras promittunt

Profluuiū quīs immēsum vrina capre pota siliti obettrices p̄mit-
tunt. Et si fimum ilinaē. Infantibus nichil butirovtilius: p̄ se & cū
melle p̄luatim & in dētitione: & ad gingiuas: & oris vlcera. Pel-
lis asinina iniecta infantes impavidos facit. Dētes qui equis primi
cadunt facilem dentitionem prestant infantibus colligati. Dens
lupi adalligatus infantium pauores prohibet. denciētiq; morbos
Quod & pellis lupina prestat. Dentes quidem eorum maximi eqs
quoq; adalligati infatigabilem cursum prestare dicuntur. Som-
nos fieri lepore sumpto in cibis cato aibittatur. Muris fimo ilito. p̄
hibetur virorum venus.

Butirum largius sumptum: celiacis & dissentericis medetur. Iecur
vacinum. Cornus ceruini cinis tribus digitis captus in potione aq̄
Vituli ius vulgariter datū inter auxilia celiacorū & dissentericorum
tradunt. Lactis asinini potus vtilior addito melle. Nec minus effi-
cax fimi cinis ex vino vtriq; vitio. Et lactis bubuli decocti potus.
Dissentericis mellis aliquid addi precipiunt. Si tormina sint: cor-
nus ceruini cinerem cymino mixtum. Caseus recens vacinus: in-
mittitur ad vtrumq; vitium. Canciores sanguine caprino: cum fa-
tina hordeacea & resina: ventrem iliniunt in torminibus. Ad om-
nes epiphoras ventris caseum ilini mollem suadent. Veterem in fa-
rina tritum: celiacis & dissentericis dari: cyatho casei in cyathis vi-
ni tribus. Tenasmos tollitur potio lacte asinino. Item vacino. Fe-
minum impetui & supputationi prodest: vrina asini cū melanthio
& vngule equine cinis cum oleo & aqua. Et sanguis bubulus. Item
fel Caro quoq; eodē effectus habet: calida imposita. Et vngule
cinis ex aqua & melle. fimum caprarum in melle decoctus. Vrina
suum in lana imposita. Femina aeteri aduricq; equitatu notum est
Vtilissimum est ad omnes inde causas: spumam equi ex ore inguis-
nibusq; illinire.

Clauos & rimas calliq; vitia: fimum apri vel suis recens ilitum ac
tertio die solutum sanat. Talorum cinis. pulmo aprinus aut suilus
aut ceruinus. Clauos seuum bubulum cum thuris polline. Pernio-
nes corium vstum. melius si ex vetere calciamento.

Articulorū a tritis fel aprorū vel suū lintheo calefacto impositū. Vi-
tulicq; qui nūq; herbā gustauerit fimum. Itē caprinum cum melle &
aceto coctū. Vngues scabios seuū vituli emēdat. Verrucas tollit

vitulini fimi cinis ex aceto. Asini vrlne lutū. Regio morbo cornu
cerui cinis. fimum asini pulli quod primū edidit a partu: dat ū fa-
be magnitudine e vino: medef intra tertiū diem. Idem ex equino.

Fractis ossibus presentaneus maxilarū aprī cinis vel suis. Itē lar-
dum elixum atq; circūligatum mira celeritate solidat. Ptificis me-
dentur iecur lupi ex vino. Macre suis femine herbis paste lardum.
Carnes asinine ex iure sumpte. Hoc genere maxime iachaia curāt
id malum. Bubulū cornus mucronem exstū: duoz cocleariū mē-
sura: addito melle pillulis deuoratis. Lupi & capre seui cyathoz
vel lactis pari mēsurā: deploratū ptificū cōualuisse certus auctor ē

Sunt & qui suū fimi cinerē profuisse dixerunt in passo. Igni facto
vitulinū fīmū recens vel bubulū. Ruborem cū prurigne: equi
spuma: aut vngule cinis. Pustulis suili fimi cinis aqua illus vel cor-
nus ceruini cinis

Ca. xi. mira de animalibus

Vestigium equi excussum vngula: si quis collectū reponat sin-
gultus remediū esse: recordātibus quonā loco id reposuerint. Ie-
cur luporū equine vngule simile esse. Rūpi equos qui vestigia lupo-
rum sub equite sequant. Nullas carnes teredinē sentire luna de-
crescente induratas sale. Leporē surdū celerius pinguescere. Si sã
guis pfluat iumētis suilū fīmū ex vino infundendū. Gallinaceos
non aringi a vulpibus: qui iecur animalis eius aridū ederint: vel
si pellicula ex eo galli collū induatur. Similia in felle mustele. Lu-
pos in agrū non accedere: si capti vnus pedibus fractis: cul:roq;
adactō: paulatim sanguis circa fines agri spargatur: atq; ipse de-
fodiat: in eo loco ex quo ceperit trahi. Aut si yomerē quo primus
fulcis eo anno in agro ductus sit: excussum aratro focus lariū quo
familiā conuenit absumat. Ac lupum nulli animalium nociturum
in eo agro q̄diu id fiat.

Finis libri. xxviii.

Liber. xxix. continet originem medicine & abusus ite-
runiq; & quorundā medicinaꝝ profitentium abusus
medicinas tractat ex his que ab animalibus proueniunt

Ca. i. medicinā profitentes imperi-
tos vituperio afficit. eosq; qui medi-
cinas nisi multe compositionis &
multi precii non probant.

Mirum & indignum subit nullam artium medicina incōstantiorē fuisse. Et nūc sepius immutari: cū sit fructuosior nulla. Diis primū inuentores suos assignauit & colo dicauit, Necnon & hodie multifaria medicina petis. Auxit deinde famam etiā crimine: fulmine ictū esculapium fabula: quā tindaridā reuocasset ad vitam. Sequētia eius mirū dicta in nocte densissima latuere: vsq; ad peloponnesiacum bellum. Et tunc reuocauit eam ipocrates.

Exortus est deinde vectius valēs adulterio messaline claudii cesaris nobilitatus: pariterq; eloquētie affectator. Is nouā potentiam natus nouā instituit sectā. Crinas massiliēn. arte geminata: vt cantior religiosiorq; ad fiderū motus ex ephemeride mathematica: cibos dando horasq; obseruādo: auctore eū precessit. Nuperq; sextertia centum reliquit muris patrie, menibusq; aliis reliquit nō minori summa extructis. damnatis prioribus medicis. Necnon & balneis: frigida hiberius algoribus lauari persuasit, misit egros in lacus. Videbamus senes cōsulares: vsq; in ostentationē rigentes. Nec dubitū est oēs istos: nouitate aliqua: aucupātes animas statim nostras negotiari. Hinc ille circa egros miserere sententiarū cōcertationes: nullo idē cōsente: ne videatur assertio alterius. Hinc illa infelicis monumēti inscriptio, turba se medicorū perisse. Mutatur ars cotidie: & ingeniorū grecie statu impellimur. Palāq; est vt quicquid inter istos loquēdo polleat: Imperatorē vite nostre necisq; fieri.

Ceuyero non millia gētū siue medicis degant: nec tū siue medicina. Sicut populus. ro. vltra sexētesimū annū, neq; ipse in accipiēdis artibus lentus: medicine vero auidus: donec expertam damnauit. Ait cato quā hec gens grecorum litteras suas dabit omnia corrumpet. tunc etiam magis: cum medicos suos huc mittet. Iurarunt inter se: barbos oēs necare medicina. Sed hoc ipm mercede faciunt vt fides eis sit. & facile disperdāt. Subicit qua medicina ipse vsus sit, & se coniugem vsq; ad longam etatem perduxerit: his scilicet que nos trademus.

Auctoritas medicine aliter q̄ grece tractantibus: etiam apud imperitos ex parteq; lingue non est. Ac minus credunt que ad salutem suam pertinent: si intelligunt. Itaq; in hac artium sola euenit vt cuiuscūq; medicum se profitenti statim credatur: cum sit periculum in nullo mendatio maius. Non tamen illud intuemur: adeo blāda est spirandi per se cuiq; dulcedo. Nulla est preterea lex que punit at inscitiam capitalem. nullum exemplum vindictę: discunt periculis nostris. Et experimenta per mortes agunt. Medico tantū hominem occidisse summa impunitas ē. Vltro qui periete arguunt

et intemperantia culpantur. Qui de nummo iudicet: a gradibus columnis ve herculis accersitur. Nemini uostru libet scire quod fa luti sue opus sit. Alienis pedibus ambulamus. alienis oculis agno scimus. Quid venenoru fertilius aut vnde testamētoru plures in fide? Iam vero & adulteria in principum domibus etiam: vt cuius dens in liuia drusi cesaris.

Tiriace vocatur excogitata cōpositio luxurie. fit ex rebus externis cū tot remedia dederit natura q̄ singula sufficerent. Metridatū ex rebus. liiti. antidotū cōficitur. Ostentatio artis & pdigiosa scientie vendicatio manifesta est. Ac ne ipsi quidē nouere Comperiq; vul go p̄cinabri indica in medicamēta miniū addi inscicia nominis q̄d venenum est. Prodiata etiam ex cinere fenicis nidoq; medicina

Contra attonitas quotundam psuasiones: qui prodesse nisi precio sa non putāt. Neq; dubitari in aliquibus fastidio futura que dicent animalia. At nō virgilio nephas fuit noiare formicas nulla neces sitate. Non homero inter prelia deorū: improbitatē musce descri bere. Quisq; causas & effectus non res estimet.

Ca. ii. de lanis earū
q; medicina.

Succide prestant medicinam ex oleo vinoq; aut aceto: prout queq; mulceri moderari opus sit: & astringi laxari ve. luxatis membris dolentibusq; neruis impositae & crebro suffuse. Quidam etiā salem admiscunt luxatis. Alii cū lana rutam tritā ad ip̄eq; imponūt. Item contusis tumentibusq;. Laudatissima omnis e collo. Sanguinēq; sistit ex ariete succida: articulos extreminatū preligans. Succidas imponunt destamatis. percussis. liuidis. contusis. collisis. contritis delectis. Capitis & alitis dolor. bus stomachi inflamatio ex aceto & rosaceo. Cinis eius ilinitur attritis. vulneratis. am bustis. Item ad ditur in fistulas auresq; suppuratas. Ad hec detonsā eā. alii euul sam decisis summis partibus siccant. Carpuntq; in fistili crudo cō ponunt ac melle perfundunt yrūq;. Alii hastulis tede subiectis: & subinde interstratis oleo aspersas accendūt. Cinerēq; in labellis aqua addita confricant manu & coasidere patiūtur. Idq; sepius mu tantes aquā donec linguā astringat leuiter nec mordeat. Tunc ci nerem reponunt. Vis eius stiptica est efficacissimeq; genas purgat.

Ca. iii. de ouis in
finitas virtutes.

Oua per se infuso candido oculis: epiforas cohibent. vrentes q; refrigerant. Infantibus vix aliud remediū est contra lippitudi

nes: admixto butiro recenti. Eadem cum oleo trita ignes sacros le-
niunt: bete foliis super alligatis. Ipsa facies illa sole non aduritur

Ambusta aquis si statim ouo occupentur: pulcillas non sentiunt
Quidam admiscunt farinam hordeaceam & salis parum. Ulceri
bus vero ex ambusto cum candido ouorum: tostum hordeum & sui
lo adipe mire prodest. Eadem curatione ad sedis vitia vtuntur

Prodest & tussientibus per se deuoratum luteum liquidum: Ita
vt dentibus nō attingatur. Thotacis distillationibus, faucium sca-
britie. Priuatim contra emorroidum morsus inlinitur: sorbeturq;
crudum Prodest & renibus, vesice rostonibus exulcerationibus
q; & cruenta excreantibus. Quinq; ouorum lutea in vini hemi-
na cruda sorbentur a dissintericis: cum iure putaminis sui: & pa-
paueris succo autvino. Dantur celiacis lutea ouorum trium; lar-
di veteris & melle quadrantibus. Vini veteris ciathis trita ad crassi-
tudinem mellis: & cum opus sit auellane nucis magnitudine ex aq;
pota Item ex oleo fricta totis ouis pridie maceratis in aceto. Sic
& illa lienicis. Sanguinem autem reicientibus cum tribus ciathis
mixti, Siftunt & menses mulierum cocta & ex vino pota. Vitilio-
ra sunt & ceruicis doloribus cū anserino adipe & rosaceo. Mem-
brana putaminis detracta siue crudo siue decocto labiorum fissuris
medetur. Putaminis cinis in vino potus sanguinis eruptionibus.
Comburī sine membranīs oportet sic & fit dentifricium. Firmi-
tas putaminum tanta est vt recta nec vi nec pondere vllō frangan-
tur. nec nisi paululum inflexa rotunditate. Ad puris & sangui-
nis excreationes ouum crudum cum porri sectiui succo: pariq;
mensura mellis greci calefactum hauritur. Dantur & tussientibus
cocta & trita cum melle. & cruda cum passo oleiq; pari modo. In-
fundūtur & virilitatis vitiis singula: cum ternis passi ampli semun-
tia a balneis. Cibos quot modis iuuent notum est cum transmittāt
fautium tumore calfactuq; obiter foueant. Nullus est alius cis-
bus qui in egritudine alat: neq; oneret. Simulq; vini vsū & cibi
habeat. Maceratorum in aceto molliri diximus putamen. Talibus
cum farina in pane subactis celiacis recreantur: Quidam ita re-
soluta in patinis torreri vtilius putant. Quo genere non aluos tan-
tum: sed & menses feminarum sistunt. Aut si maior sit impetus: cru-
da cum farina ex aqua hauriuntur. Et per se lutea ex his deco-
cta rursus in aceto donec durecant. Fit & dissintericis remedi-
um singulare: ouo effuso in fictili nouo: eiusq; oui mēsurā vt paria
sint oīa melle mixto mox aceto. Itē oleo cōfusus crebroq; pmixtis

quo fuerint ea excellētiōra : Hoc presentaneum remedium est. Alii eadem mensura pro oleo & aceto resinam adiciunt rubentem. vinū q̄ & alio modo temperant olei tantum mensura : pari pineiq; corticis duabus sexagesimis denariorum. Et nequid desit ouorū gratiē : Candidum ex his admixtum calci uiue glutinat vitri fragmenta vis vero tanta: vt lignum perfusus ouo non ardeat. Ac ne vestis quidem cōtacta aduratur. De ouis gallinarum tantū locuti sumus.

Ca.iiii. De multis medicinis ex canibus gallinaceis. fumo &c.

Canum catulos lactantes adeo pueros existimabant ad cibū : vt etiam placandis Numinibus : hostiarum vice vterentur his. Genito mane catulo res diuina fit. & in cenis etiam deorū imponitur. Catulina etiam addita talibus quidem epulis celebres fuisse plauti fabule sunt indicio. Sanguine canino contra toxica nil prestāius putatur. Cor caninum habentem fugiunt canes. Est vermiculus in lingua canum quo remoto infanribus : nec rabidi fiunt : nec fastidiū sentiunt. Idem ter igni circūlatus datur morsis a rabioso : ne rabidi fiant. Et cerebello gallinaceo occurritur. Sed id deuoratū anno tantum prodest. Aiuur tristam galli efficaciter imponi. Et anseris adipem cum melle. Saliuntur & canes eorum qui rabidi fuerunt ad eadem remedia in cibo dandi. Prodest & fimū gallinaceum : dumtaxat ruffum ex aceto datum imponendo. Gleba ex irundinis nido diluta ex aceto. Membrana siue senectus angniū : vernatione exuta cū cancro masculino trita. Nam & per se imposita in arcis armariis tineas necat. Qui in vrinam canis suam ingerit : torporem lumborum dicitur sentire. Aduersus serpentū ictus simus pecudis efficax habetur recens : vino decoctus illitusq; Carnibus gallinaceorū ita vt tepebunt auulsis : appositis venena domantur serpentium. Item cerebro in vino potō. Parthi galline mallunt cerebrum imponere. Ius quoq; ex his potum preclare medetur. & in multis aliis vsibus mirabile. Panthere leonesq; nō attingunt pervictos eo precipue si allium fuerit in coctum. Alium solur validius e vetere gallinaceo. Prodest & contra longinquas febres. Et torpentibus membris : tremulisq; & articularis morbis : et capitis doloribus. Epiphoris inflammationibus fastidiis : Incipienti tenasmo iocineri vesice. Contra cruditates suspiria. Itaq; etiam faciendi eius extant precepta. Efficatius enī cocti cum olera marino : aut capari : aut appio : aut herba mercuriali : polipodio aneto. Vtilissime autem in conglis tribus aque : ad tres heminas cū supradictis herbis. & refrigeratū sub diuo dari : ante vomitione.

Si auro liquefcenti gallinarum membra misceantur; consumunt illud in se. Ita hoc venenum auri est. At gallinaceis ipsis e famenti circulo addito collo non canunt. Auxiliatur contra serpentes et columbarum caro recens conferta.

Muris aranei morsus sanatur; vngule arietine cinere cum melle. Ipse mus contra se remedio est diuisus & impositus. Optimū si is imponatur qui momordit. Sed & alios vsus seruat in oleo aut lino circūlitos. Est & contra morsum remedio terra ex orbita, ferunt enim non transiri ab eo orbitam: torpore quodam nature.

Gallarum simum dūtaxat candidum in yso decoctus aut mulso: venena fungorum boletorumq; constringit. Item inflammationes ac strangulationes quod miramur; cum si aliud animal gustauit hunc simum: torminibus & inflationibus afficiatur. Contra venena omnia: ciconiarū ventriculus valet. Coagulus pecoris. Caulis ius e carne arietum priuatim aduersus cantaridas. Columbarum aggressium simum: priuatim contra argenti vini potum.

Ca. v. Ad alopetias tollendas.
tingendos pilos reddendosq; passiones
oculorum, aurium, & reliquas.

Alopetias: cinis e murium capitibus caudisq; & totius muris emendat. precipue si venefitio acciderit hec iūria. Item herinacei cinis cum melle. Aut corium cōbustum cum pice liquida. Caput quidem eius vsutum: etiam cicatricibus pilos reddit. Alopetias autem in ea curatione preparari oportet nouacula & sinapi. Lacerte quoq; combuste cum radice recentis arūdinis. que vt vna cremari possit minutatim findenda est. Itemq; in mirto oleo permixti cineres: capilorum desinua continent. Efficacius virides lacerte eadem omnia prestant. Etiam vtilius amixto sale & adipe vrsino, et cepa tusa. Quidam tamen denas virides in .x. sextariis olei veteres: discoquant contenti semel in mense vngere. Pellium viperinarum cinis alopetias celerrime implet. Item gallinarū simū recens ilitum. Corui omnes in ereo vase permixtū ilitūq; de raso capite nigritiam capilis affert. Sed donec inarescat olcum ore tenendum: ne & dentes simul ingrescant. Idq; in vmbra faciendū est & ante triduum neq; abludendum. Alii sanguine & cerebro vtunt in vino nigro. Laudant galline fel, sed precipue adīpem cōtra pustulas in pupilis. Has scilicet eius rei gratia sagināt. Simum quoq; earum dūtaxat candidum asseruant: in oleo vetere corneis pixidibus: ad pupillarum albugines. Qua mensione significandum est pauones simum suum resorbere: Inuidentes hominū vtilitaribus;

Fimū accipitris cuius cum adico melle: efficac ad inunctiones in omnibus vitiis oculorum, Laudatur & milui iecur, fimū colūborū ad egilopas; sistr ad albugines & cicatrices. Fel anseris sanguinis anatū cōtusis oculis; ita vt postea melle & ysopo Inungatur. Fel perdicū cum mellis equo pōdere; p se vero ad claritatē. Colūbarum; turturū; palūbium; pedicū sanguis; oculis cruore suffusis eximie prodest, In colūbis masculū efficaciorē putant. Vena autē sub ala ad hūc vsū incidit; qm̄ suo calore vtilior est, Superiponi oportet spleniū E melle decoctū; lanāq; succidā ex oleo & vino. Earū dē autem sanguis noctilopas sanat. Et iecur ouium, atq; vt in capris dixim⁹ efficacius fulue, Decocto quoq; eius oculos abluere suadēt. Et medula dolores liuoresq; illiūnt, Turturis fimū albugines extenuat. Itē coclearū cinis, Mel vtilissimū oculis in quo sunt apes immortue, Scarabei viridis natura: contuentiū vsūm exacuit, Itaq; gēniarum sculptores: cōtuitu eorū acquiescūt. Aures purgat fel pecudis cum melle Caninūq; lactis instilatio sedat dolorē, Grauitatem adeps cū absinthio & oleo vetere, Itē adeps anserinus Quidam adiciūt succū cepis & allii parimō. Vtunt & per se ouis formicarū, Namq; & huic aīali est medicina, Constatq; vsos egros hoc cibo sanari.

Anserum & oīm autū adeps; preparat vt predictū est, In fictili nouo repositū loco frigidominus putrescit addito sale & melle. Murium cinis cū melle instilatus; aut cū rosaceo decoctus; aurīū dolores sanat, Si aīal aurē intrauerit; precipuū remediū murinū fel aceto diluū, Si aqua intrauerit adeps anserinus cum cepis succo. Gliris detracta pelle in testinisq; exēptis; decoquit melle in vase nouo, Sed medici mallūt nardo decoqui, vsq; ad tertias atq; ita asseruat, Deinde cum opus sit strigili tepesacta infundere, Cōstat deplorata aurium viria; eo remedio sanari. Aut si terreni vermes adipe anseris decocti infundātur, Itē ex arboribus rubi cū oleo triti; exulceratis & ruptis autibus preclare medentur,

Millepeda ab aliis centipeda aut multipeda dicta (animal est e vermbus terre pilosū; multis pedibus arcuatim repens; tractūq; cōtrahens se), Efficaciter sanat aurium dolores; in cortice punici mali decoctum & porri succo, Illam autē que nō arcuatur sepa greci vocant, alii scolopendram minorem perniciosamq;, Coclee q̄ sunt in vsu cibi cum mirra & thuris polline apposite. Item minute & late fracturis aurium appōntur cum melle, Senectus serpentīū feruente testa vsa; instilatur rosaceo admixto; contra omnia quidem vitia efficac, sed cōtra gtaueolentiā p̄cipue, aut si purulēte sunt

ex aceto. Melius cum felle caprino aut bubulo; aut testudinis marine. Vetusior anno eadem membrana non prodest, nec imbre perfusa; vt aliqui putant. Auribus prodest grilus cum sua terra effossus & ilitus. Ventris gallinaceorū membrana; que abici solet inueterata & in vino trita; auribus purulentis calida infundit. Galinarum quoq; adeps. Mel vtilissimus auribus quoq; est in quo apes emortue sunt.

Parotidas cōprimit columbinum stercus. vel per se vel cum farina hordeacea aut auenacea. Noctueq; cerebrum vel secur cū oleo infusum auricule aut parotide. Multipeda cum resine parte tertia illita. Grili siue iliti siue alligati.

Finit liber viceſimus nonus.

Iber. xxx. De origine & improbatione magice & quibusdam mirandis. & medicinis aliis.

Capitulum primum. De origine artis magice quando & a quibus inceperit.

Agicas vanitates sepius quidem antecedentis temporis parte: vbi cūq; cause locusq; poscebant coarguimus. De tegemus nunc etiam in paucis. tamē res digna est de qua plura dicantur; vel eo ipso quo fraudulentissima arcium: plurimū in toto terrarum orbe plurimusq; seculis valuit. Auctoritatem ei maximam fuisse nemo miratur: quādoquidē sola artū tres alias imperiosissimas humane mētis complexa; in vnā se rededit. Na tam primū e medicina nemo dubitat, ac specie salutari irrepsisse velut altiorem sanctiorēq; q̄ medicinam. Ita blandissimis desideratissimisq; promissis: addidisse vires religionis: ad quas maxie etiānum caligat humanum genus. Atq; vt hoc quoq; suggererit miscuisse artes mathematicas; nullo non audio futura de se sciēdi; atq; ea e celo verissime peti credente. Ita possessis hominū sensibus triplici vinculo: intantum fastigii adoleuit: vt hodieq; in magna parte gentium preualeat. Et in oriēte regum regibus imperet.

Sine dubio illic orta in perside a zoroastre: vt inter auctores cōuenit. Sed ytrū vnus hic tantum fuerit an postea & alius: non satis

constat. Vities centena nullia versusum azoroastre condita in dici
bus quoq; voluminum eius positis explanauit; etiam preceptorē
a quo se institutum diceret tradidit degonacem.

Hostanes ad rabiem non auiditatem modo sciētie eius; grecorū
populos egit. Certē pitagoras/ empedocles /plato ad hanc discen
dam nauigaueret; exiliis potius q̄ peregrinationibus susceptis, hāc
reuerſi p̄dicauerē. Hanc in archanis habuere. Est & alia magices
factio a mose etiānum & latopea iudeis pendēs, sed multis millib⁹
annorum post zoroastrem, Nemo dubitet orbē terrarū peragrauit;

Extant itaq; & apud italas gentes vestigia eius; in, xii. tabulis no
stris aliisq; argumētis que priori volumine exposui, vii. clvii. vi bis
anno; senatus consultū factū est; ne homo immolare ē palamq; in
tempus siluit; sacri p̄digiosi celebratio. Gallias vtiq; possedit; &
quidem ad nostrā memoriā, Namq; tiberii cesaris principatus sus
tulit druidas eorū. Et hoc genus vatū medicorumq;. Quid ego me
morem artem oceanū quoq; transgressam; & ad nature inane per
uectam in britaniā; que hodie eam artonite celebrat tantis cerimo
niis; vt dedisse persis videri possit. Adeo ista toto mundo consen
sere; q̄q; discordi & sibi ignoto. Non satis estimari potest q̄tū ro
manis debeatur; qui sultulere monstra; in quibus hominem occi
dere religiosum erat; mandī etiam saluberrimum.

Ca. ii. improbatio artis per neronem

n Anq; ea que a spheris & ex aere & stellis; & lucernis; &
peluib⁹ securibusq; dāna p̄mittit; preterea v̄mbrarū vi
rorumq; colloquia. Que omnia etate nostra nero princeps vana fal
saq; cōperit. Quippe non cithare tragici cantus libido illi maior
fuit, fortuna rerum humarū summa gestiente in profundis animi
vitiis; primumq; imperare diis cōcupiuit. nec vnq; generosus va
luit. Nemo vnq; vlli artium validius fauit. Ad hec non opes illi de
fuere. non vires non descendi ingeniū, aliaq; non patiente mūdo

Dies eligere certos liberū illi erat. Pecudes quibus non nisi ater
color facile, Nam hominē immolare etiam gratissimum. Magus
ad eū mitridates; magos secū adduxerat Magicis etiā ceris eū inui
tauerat. nō tñ cū regnū ei daret; hāc accipere artē ab eo valuit.

Prouide autem ita persuasum sit intestabilem irratam inanez esse;
habentem tamen quasdam veritatis v̄mbras, sed in his veneficas
artes pollere non magicas.

Ca. iii. medicine contra dentes Et ad faciem expolliendam.

Dentifricium fit ex caninis dētib⁹, Cinis e murino fimo inditus;

vel iecur lacertorum: Anguinū cor si mordeat aut alligēt efficac
habetur. Sunt qui mures bis in mēse iubeāt mandis doloresq; ita ca
ueri Vermes decocti in oleo terreni infusiq; auricule cufus e par
te doleant: prestant iuuamentū. Eorū dā cinis exesis dentibus con
iectus: e facili cadere eos cogit. Integros dolentes ilitus iuuat. Cō
buri autem oportet in testa.

Arenule que inueniuntur in cornibus coclearū: cauis dentibus in
dite: statim liberant dolore Coclearum inamum cinis cum mirra
prodest gingiuis. Serpentis cum sale in olla exuste cinis cum rosa
ceo: in contrariam aurem infusus.

Precipue faciem purgat atq; erugat cigni adeps. Stigmata delentur
colūbino fimo ex aceto Vua & fauciu dolor mitigat fimo agnoz
priusq; herbā attingit in vmbra arefacto. Tonsilas & fauces lactis
ouilis gargarisatio adiuuat Multipedia quoq; trita. Fimū colum
binum cū passo gargarisatū: etiam cum fico arida impositū extra:
asperitate fauciu & distillationē leniunt. Coclee coqui debēt in la
cte. dēptoq; tm̄ terreno cōteri: & in passo dari potui. Lent & gril^o
infricatus. Aut si quis manibus quibus eū cōtruerit: tōsilas attin
gat. Angmis felle anserino cū elaterio & melle citissime succurri
tur. Cerebro noctue, cinere irūdinis ex aqua calida potō. Huius
medicīne auctor est ovidius poeta. Sed efficaciores ad oīa q̄ ex hirū
dinibus mōstrant: pulli siluestriū. Multo tm̄ efficacissime ripariarū
pulli. Multi cuiuscūq; irūdinis pullū edendū censent: vt toto an
no nō metuat id malū. Strāgulatos cū sanguine cōburunt in vase.
& cinerem cum pane aut potu dant.

Nesint sint malle hirsute: fornicarum ona pueris infricata pre
stant. Itē māgonibus vt lanugo tardior sit pubescentiū: sanguine e
testiculis agnorū qui castrant. Precordia vocamus vno noie: exta
in hoīe: quorū & dolore cuiuscūq; ptis si catulus lactens admouea
tur: apprimatq; his ptibus: transire in eum morbus dicitur

Pulmonum vitis medentur & mures: maxime affricani detra
cta cute: in oleo & sale decocti atq; in cibo sumpti. Eadē res & pu
ruleutis & cruētis excreationibus medet. Precipue vero Cocleariū
cibus stomacho In aqua eas subferuefieri intacto corpe eaz; oport
tet. Mox in pruna torrerit nichil addito: atq; ita e vino garoq; sumi
p̄cipue affricanas. Nuper hoc cōpertū plurimis p̄desse. Id quoq;
obseruat vt numero impari sumāt. Profunt & sanguinem excrean
tibus dempta testa: trite aque potu. Gallinaceorum ventris mem
brana inueterata & insperfa potioni: distillationes pectoris & hu
midam tussim vel recens tosta leuit.

Coclee crude trite cum aque tepide ciathis tribus : si forbeantur tuf-
sim sedant. Distillationes sedat & canfna cutis culibet digito circū
data. Coclee in cibos his quos linquit animus : aut quorum alie
natur mens : aut quibus vertigines fiunt : ex passi cyathis tribus sin-
gule contrite cum sua testa : & calefacte in potu date : diebus pluri-
mum nouem. Aliqui singulas prima die dedere . sequēti binas
tertia ternas , quarto duas . quinto vnam . Sic & suspiria emendāt.
et vomicas. Pecudis lien recens magicis preceptis super lienē
dolenrem extenditur : dicente eo qui medcatur : lieni se remedium
facere.

Dissentericos recreant femina pecudum decocta cum lini semine a
qua pota. Caseus ouilus vetus. Seuum ouium decoctum in vino au-
stero. Hoc & ileo medetur : & tussi vcteri. Ius e gallinaceo is dez
medetur. Sed veteris gallinacei vehementius Salsum ius aluum
cit. Membrana gallinarum tosta & data in oleo & sale : celiacorum
dolores mulcet. Abstinere autēni frugibus ante : & gallinam & ho-
minem oportet. Finum columbinum tostum potumq;. Caro pa-
lumbi aceto decocta : dissentericis & celiacis medetur. Irem me-
detur mel in quo sunt apes immortalie decoctum. Resistit & coclea
in suspiriosis. Gallinaceorum iecur assum : ventriculi membra-
na que abici solet inueterata : ammixto papaueris succo. Alii recē-
tem torrent ex vino bibendam. Ius perdicum & per se ventricu-
lus contritus ex vino nigro. Lien pecudis tostus & in fimo tritus.
Finum columbinum cum felle ilitum. Ossifragi venter arefas-
ctus & potus : his qui cibos non conficiunt vtilissimus. Vel si ma-
nu tantum teneant capientes cibum. Quidam adalligant ex
hoc causa : sed continuare non debent. maciem enim facit. Infla-
tionem discutit coclearum cibus. Tornina sanat lien ouis-
um tostus : atq; e vino potus. Quod traditur in torminibus mi-
rum est : anate apposita ventri transire morbum : anatemq; emo-
ri. Tornina & melle curantur : in quo sint apes immortalie de-
cocto.

Vnum est ossifrago intestinum mirabili natura omnia deuorata cō-
ficienti. Huius partem extremam adalligatam : prodesse contra
colon constat. Iubent vermes terrenos bibi ex vino aut passo
ad comminuendos calculos. Vel cocleas decoctas vti suspirio-
sis. Easdem exemptis testis tritisq; tres in vini Cyathis bibi. Se-
quenti die duas. tertia die vnam : vt silicidia vrine emendent.

Testarum vero inantūm cineres ad calculos pessendos. Item
membranam e ventriculo gallinacei aridam, vel si rectus tostam.

Fel canis nigri masculi amuletum esse magi dicunt domus totius. Suffite eo purificate ve: contra mala omnia medicamenta.

Item sanguine canis resparsis parietibus: genitaliq; eius sub lime defosso. Cuculo miraculum est: quo quis loco primum alitem audiat: si dexter pes circumscribatur: ac vestigium id defodiat: non gigni pulices vbicumq; spargatur.

Prisin sensentibus lacertam viridem coctam in vini cyathis tribus ad cyathum vnum, singulis coclearibus sumptis per dies donec conualescant. Coclearum cinerem potum in vino.

Vulnera recentia cōglutinant vermes terreni, adeo vt neruos quoq; abcessos ilitis solidari infra septimum diem: democritus persuaserit. Itaq; in melle seruandos censet. Cinis eorum margines duriores absūmit vlcerum: cum pice liquida. Quidam arefactis in sole ad vulnera ex aceto vtuntur, nec soluunt nisi biduo intermissis.

Eadem ratio & terrenarum coclearum est: que tuse & impositae recentia vulnera conglutinant. He cum testis suis tuse: cum mirra & tbure: etiam precisos neruos sanare dicuntur. Dracorum quoq; adeps siccatus magnopere prodest. Item gallinacei cerebrum recentibus plagis sale viperino in cibo sumpto. Tradunt & vlcera tractabiliora fieri & sanari celerius. Antonius musa medicos cum incidisset insanabilia vlcera: viperas edendas dabat miraq; celeritate persanabat. Verberum vulnera atq; vibices: pellibus ouium recentibus obliterantur.

Capitulum quartum Ad muliebria mala medenda,

Anguium senectus adalligata lumbis, facilem partum facit. Proctinus a puerperio remouenda. Dant & in vino bibendum cum thute. Penna vulturina subiecta pedibus: adiuvat perturientes.

Ca. v. Promiscue medicine. Et
Que venerem arceant & excitent:
et que ebrietatem impediunt,

Capilli ne canescant vermium terrestrium cinere prestari admixto oleo.

Ad dentionem cerebrum pecoris vtilissimum.

Vrina infantium cohibetur: muribus elixis in cibo datis.

Somnum arceat vesperilionis caput aridum adalligatum

In vrina virili lacerta necata: venerem: eius qui fecerit cohibet,

Nam inter amatoria esse magi dicunt. Inhibet & simum coclee & columbinum cum oleo & vino potum.

Gallinacei dexter testis cum arietina pelle : adalligatus venerē excitat. Qui in vrinam canis suam ingesserit : dicitur fieri ad venerem pigrior. Membrana senectutis angulum triduo inhibet. Ac ferū exempto caseo cum modico sale. Mustele cinis si detur in ossa galinaceis pullis & colūbinis trutos esse a mustelis. Ebrietatem ac cet pecudum assus pulmo presumptus. Hirundinis rostri cinis cum mirra tritus : & in vino quod bibatur inspersus : securos prestabit a temulentia. Hoc inuenit horus assiriorum rex.

Capitulum.vi. De miraculis quarūdam bestiarum.

Eligua mirabilia ex his dicemus Eos qui arborari pici rostrum habeant : & mella eximant : ab apibus non attingi. Porcos sequi eos a quibus cerebrū corui acceperint in offsa. Pulverem in quo se mula volitauerit corpori aspersum : mitigat ardores amoris. Sorices fugari si vnus castratus emittatur. Anguina pelle & felle & farre cum serpilo contrito vno die : deiectisq; in fauces bouum vna maturescente : toto anno eos valere. Pulvere vestigio anguium collecto sparsas apes in alueario reuerti. Arietis dextro teste preligato : oues tantum gigni. Non laceſſere vlllo labore eos qui neruos ex alis & cruribus gruū habeāt. Mulas non calcitare cum vinum biberint. Ungulas ranū mularū repertas : neq; aliam vlllam materiā que nō perroderetur a veneno stigris aque : cum id dandum alexandro magno : magna aristotelis infamia excogitatum.

Ibet. xxxi: Agit de aquis & aquarilibus remedijsq; ex eis.

Capitulum primum. De laude aque.

Aque elementū ceteris omnibus imperat. Terras deuorat. Aque flamas necant. standūt in sublime. & celū quoq; sibi vendicāt. Ac nubium obtentu : vitalē spiritum strangulāt. Que causa fulmina edidit ipso sibi discordāte mundo. Quid esse mirabilius pōt aquis ipsis in celo stantibus? At ille ceupatum sit in tantam venire altitudinem rapiunt eō secum piscium examina. Sepe etiā lapides subuehunt portantes aliena pondera. Omnis terre vires aquarum esse benefitii.

Ca.ii. De differentia aquarum. medicinis eorū & obseruationibus.

Micant benigne passimq; in plurimis terris : alibi calide
 e alibi frigide; alibi iuncte; vt in terebellis aquitana gēte.
 Exin in pireneis mōtib; tenui interuallo discernēte. Ali
 bi tepide gelideq; auxilia morborum conferentes. Dignū memo
 ratu villa est quam vocabat Cicero achademiā : eruperunt fontes
 calidi perq; salubres oculis celebrati : vt protinus cognoscatur mi
 nisterium eius haustus.

In eadem campanie regione simeffane : aque sterilitatem feminaz
 et vīrorum infāciam abolere prodūtur. In auaria insula calclosis
 mederi iuxta romam albule aque vulneribus medentur. Tespiro
 rum fons conceptus mulieribus representat. Custodit partus limis
 fons in archadia : abortus fieri non patitur. E diuerso in pirhea flu
 men aphrodisium steriles facit. Cidus cilicie amnis podagri
 cismedetur. Tungri cuntas gallie fonte; habet insignem pluri
 mis bullis stilantē : ferruminei saporis (quod non nisi in fine potus
 intelligitur) purgat corpora. Tertianas discutit. calculorumq; vi
 cia. Eadem aqua igne admoto turbida fit. ad posterū nubescit. Leu
 cogei fontes inter puteolos & neapolim : oculis & vulneribus me
 dentur. Cicero in admīrandis posuit : reatimis tantū paludib;
 yngulas iumentorum indurari. Suditiis in Erithe fontes tradit
 duos : ceronē ex quo bibentes onēs nigras fieri: Mellen ex quo al
 bas : ex vtroq; varias. Theophrastus in thuriis Chratin cādorē
 facere; Sibarin nigritiā bobus ac pecoribus. Quin & hoīes sentire
 differentiā eam. Nam qui sibirin bibant : nigriores esse; durioresq;
 et capillo crispo. qui ex chratide candidos mollioresq; & porrecta
 coma. In boetia ad trophoniū duo sunt fontes : quorū alter me
 moriam ; alter obliuionē affert. In cilitia apud opidū gisdū riuus
 fluit : ex quo bibentiū subtiliores sensus fieri Varro tradit. zame
 in affrico : ex quo canoras voces. Vinū tedio venire his qui ex cli
 torio fonte biberint. Eoq; inebriari. Polycletus explere olei vicē
 iuxta solos Cilicie fontē. Cizice fons cupidinis vocat : ex quo po
 tantes amorē deponere mutianus credit. Quod si quis fide carere
 aliqua ex his arbitretur : discat in nulla parte nature maiora esse mi
 racula. In indea riuus sabbatis omnibus siccatur.

*In indea quous
 omnes siccat.
 sabbatis*

Ca.iii. De qualitate aque et salubritate & vitiiis.
 Limus aquarū vitium est. si tñ idem amnis angulis scateat salubri
 tatis inditiū habetur. Sicuti frigoris tineas in fonte gigni. Ante
 omnia dānantur amare. & que scrobem statī implēt. Dānantur im
 primis fontes qui cenū faciūt. quiq; malū colorē corporib; gignūt
 Et si vasa erea inficiunt. Aut si legumina tarde pcoquūt. Si liquate

ter terram relinquunt, decoctæq; crassis obducunt vasa crustis. Aquâ salubrem aeri q̄ simillimâ esse oportet. Aquarû salubriû sapor odor ve nullus esse debet. Quidâ statera indicant de salubritate frustrâ te diligentia: quando perrarû est vt leutor sit aliqua. Certior subtilitas inter pares meliorē esse q̄ue calefiat refrigereturq; celerius Vittose aque remedium est si coquatur ad dimidias partes.

Aqua frigida iniecta sistitur sanguis. Estus in balneis arcetur: siquis ore teneat. Horû annium comparatione differentia supras dicta deprenditur: Cum q̄tum virgo tactu prestat: tantum prestat marcia haustu

Aquarû sunt note iuncus: aut arundo: aut herba, multûq; ali cui loco pectore incumbens rana. Salix enim erratica: aut alnus: aut hederâ sponte proueniunt & corinatione aque pluuię in locû humiliorem e superioribus defuētis augurto fallaci. Certior multo nebulosa exalatio est: ante ortum solis longius intuentibus.

Quod ex edito quidam speculantur: proni terram mente attingēte. Est & peculiaris estimatio peritis tantum nota: quam feruentissimo estu sequuntur, dieiq; horis ardentissimis: qualis ex quoq; loco repercussus splendeat. Nam si terra sicente humidior est ille: in dubitata spes promittitur. Sed tanta intentione oculorum opus est vt indolescant. Quod fugientes: ad alia experimenta decurrunt: loco in altitudinem pedum quinq; defosso. Ollisq; e figulino opere crudis: aut peruncta pelui erea cooperto: lucernaq; ardente concamerata frondibus: dein terra: Si figulinum humidum ruptû ve: aut si in aere sudor vel lucerna sine defectu olei restita: aut etiam velus lane madidum reperiatur: non dubie promittunt aquas. Quidam & igne prius excolunt locum: tanto efficaciore vasorum argumento. Terra vero ipsa promittit candicantibus maculis aut toga glauci coloris. In nigra enim scaturigines non fere sunt perhennes. Aqua semper dulcis in argilosa terra, frigidior in toffo. Oportet autem fodientibus humidiores assidue respōdere glebas faciliusq; ferramenta descendere. Depressis puteis sulfurata vel aluminosa occurrentia putearios necant. Experimentû huius percul est demissa ardens lucerna si extingatur.

Ca. iiii. adhuc qualitates aque.

Omnis aqua hieme dulcior, estate minus, autumno minime. Minusq; per siccitates.

Tales sunt aque terre per quas fluunt. Qualesq; herbe qua lauant fucci. Nascuntur fontes decisis pleriq; siluis: quos arborum ali

menta consumebant.

Ca. vi. Ratio aque ducende,
Et medicine ex aquis maris

c Eterum a fonte duci fictilibus tubis vtilissimū est: crassius
dine duum digitorum: commissuris pixidatis: Ita vt su
perior intret: calce viua ex oleo leuigatis.

Est vtilis sulphurata aqua neruis, aluminata paraliticis, aut simi-
li morbo solutis. Bituminata aut nitrosa vtilis est bibendo atq; pur
gationibus.

Marine aque calfaciunt ad neruorum dolores, ferruminata &
fracturas ossaq; contusa. Item ad corpora sicca, Qua de causa &
frigido mari vtuntur. Principalis vero nauigandi pthisi affectis
vt diximus: aut sanguinem egerentibus. Neq; enim egiptus pro
pter se petitur: sed propter longinquitatē nauigādi. Quin & vo
mitiones ipse plurimis morbis instabili volutatione commote: ca
pitis oculorū pectoris medent. Omnibusq; ppter que eleborū bis
bitur. Aquā vero maris p se discutiendis tumoribus putant medi
ci: si illa decoquat hordeacea farina ad parotidas. Emplaitris eti
am maxime albis & malāginatis miscent. Prodest & infusa crebro
scru. Bibi quoq; non sine iniuria stomachi ad purganda corpora
bilem q; atram: aut sanguinem concretum reddendum altera pte.
Quidam & in quartanis dedere eam bibendam, & in tenasms, ar
ticularibusq; morbis asseruatam. Et in hoc vetustate virus deponē
tem. Aliqui decoctam, omnisq; ex alto haustam, nulla q; dulciū
mixture corruptam. In quo vsu precedere vomitum volunt. Tunc
quoq; acetum aut vinum aqua miscent. Clisteribus quoq; mari
nam infundunt tepesactam. Testium quide in tumori: non validi
us remedium putant. Item pernionum vitis antevlcera. Similimo
do pruritus psoris & lichenum curationi. Lendes quoq; & ca
pitis animalia hac curantur. Et liuentia reducit ad colorem. In qui
bus curationibus post marinam aceto calido fouere plurimum pro
dest. Quin & adictus venenatos salutaris intelligitur. Calida au
tem in hts assumitur. Sufficit eadem cum aceto capitis doloribus,
Tormina quoq; & coleram calida infusa clisteribus sed ant. Diffici
lius perfrigescunt marina calefacta. Mammās rigentes precor
dia, maciemq; corporis piscine maris corrigunt. Aurium dolores
capitis grauitates cum aceto feruentium vapor. Ruginem
ferri marine celerrime aufertunt. Pecorum quoq; scabiem fanant.
Lanasq; emolliunt.

Sibi quisq; aquā maris faciet. Illud in ea ratione mirum : sexta riis falis cum sex aque sextariis : falsissimi maris vim & naturā implet. Moderatissimum autem putant supradictam aque mensurā octonis cyathis falis temperari : quoniam & neruos ita calefaciat & corpus non exasperet

· Hydromelli ex imbre puro cū melle temperabatur quondā qđ da retur appetentibus vinū egris : veluti innocētiore potu. Damnatū iam multis annis hisdē vitis quibus vinū nec hisdem vtilitatibus. Nauigantes defectu aque dulcis laborant. Huic quoq; subsidia demonstrabimus. Expanfa circa nauim veller amadescūt : accepto halitu maris : quibus humor dulcis exprimitur. Itēz demissis in mare rheticulis concaue e cera pile : vel vasa inania obturata : dulcem intra fe colligunt humorē. Nam in terra marina aqua argila perlata dulcescit. Luxata hominū corpora & quadrupedū natādo in cuiuslibet generis aquā facillime in artus redeunt. Est & in metu peregrinantium vt tēptent valitudinē aque ignote. Mustus qui in aqua fuerit podagris ilitus prodest. Item oleo admixto talorū dolori tumoriq; : Spumaq; aque affricū verrucas tollit. Nec non arena litoris maris. Precipue tenuis & solibus candens in medicina ē siccandis corporibus coopertis hidropicorum aut reumatismos silentium.

Ca. vii. de generibus falis & eius arte & confecturis.

Aliquod falis genus ex aquis maris sponte gignit : spuma in extremis litoribus ac scopulis relicta. Hec enim omnis rore densatur. Et est acrior que in scopulis inuenitur. Sunt & montes natui falis : vt in indis hormenus : in quo lapicidarum modo ceditur renascens , maiusq; regum vectigal ex eo : q̄ ex auro ac margaritis.

Omnis locus in quo reperitur sal sterilis est nilq; gignit. Gallie germanieq; ardentibus lignis aquam balsam infundunt ad sal faciendum Quercus optima & que per se cinere sincero vim falis reddit. Alibi corilus laudatur : ita infuso liquore falso. Carbo etiam in salē vertit. Quicūq; ligno cōficif sal niger est. Apud theofrastū inuenio imbros arūdinis & iunci cinerē decoq̄re aq̄ solitos : donec exigū supellet hūoris. Quin & e muria balsamētoꝝ recoquit Iterūq; cōsumpto liquore ad naturā suā redit. Salsissim⁹ sal qui sic cissimus. Suauissimus oīm taiētinus atq; cādidissimus & de cetero

fragilis qui maxime candidus. Pluuia dulcescit omnis, Suauior
 rem tñ rores faciunt, Sed cōpiosum aquilonis flatus, Austro nō na
 scitur Ad obsonium & cibū vtilior quisquis maxime liquescit, Itē
 humidior, minorē enī amaritudinē habent, Seruandis carnibus ap
 tior acer & ficcus. Pecudes armenta & iumenta maxime sale sol
 licitantur ad pastū: multum largiores lacte; multoq; gratiore in ca
 feo dote. Ergo hercule vita hūanior sine sale nequit degere, Adeo
 q; necessariū elementū est: vt transferit intellectus ad voluptatem
 Animi quoq; saminia sales appellant om̄isq; vite lepos & summa
 hilaritas laborumq; requies nō alto magis vocabulo cōstat. Hono
 ribus militieq; interponit salariis inde dictis. Varro etiā pulmē
 tari vice vfos auctor est, Est itasse eī salē cum pane & caseo.

Optimum quod olei quandā p̄nguititudinem reddit, Est eni
 in sale pinguedo quod miremur.

Ca. ix. de medicinis salis.

Aiunt dentes non erodi neq; putrescere si quis cotidie mane iē
 funo stomacho salē contineat sub lingua: donec liquescat Estus
 balnearum cōualescentes vt tolerari possint lingue subditus p̄stat.

Nernorum dolorem maxime vsurpanda obseruatione circa hu
 meros & renes: in saccis aqua feruētī crebro madefactus leuat, Po
 dagras cum farina extenuat, melle & oleo tritus, Ibi maxime obser
 uanda vsurpatione qua nil esse vtilius sole & sale dicunt, Itaq; cor
 nea videmus corpora piscatorum. Sed hoc precipuum dicitur in
 podagris, Tollit & clauos pedum, Item & perñiones,

lber. xxxii. continet promiscuas ad varias passiones
 medicinas ex aquatilibus.

Ca. i. de echeneide p̄fice mi
 rabili & torpedine.

Ruant venti licet: seuiāt p̄celle: imperat furori. vitelq; tantas cō
 pescit: & cogit stare nauigia: q̄ non vincula vlla: nō anchore pon
 dere irreuocabili faste, infrenat impetus & domat mūdi rabiē: nul
 lo suo labore nō retinendo: aut alio mō q̄ adherēdo Hec tātīla est
 satis cōtra tot impetus vt vetet ire nauigia, Sed armate classes impo
 nunt sibi turrim; xpugnacula: vt in mari quoq; pugnet velut e mu
 ris, Heu vanitas humana: cū rostra illa ēre ferroq; ad ictus armata
 semipedalis inhūbere possit ac tenere deuincta pisciculus. Fertur

tenuisse pretoriā nauim antonii : properantis circuire & exhortari suos donec trāsiret in aliā ideoq; cesariana classis impetu maiore p̄tinus venit. Tenuit & nostra memoria Caii p̄cipis ab astura ātū remigantis : vt res est etiā auspicālis pisciculus. Causa intellectatōū e tota classe remis sola nō p̄ficeret. Exilientibus p̄tinus qui id q̄rent. circa nauim inuenere adherentē gubernaculo. Ostēderuntq; caio indignanti : hoc fuisse qđ se reuocaret : quadringētorūq; remigū obsequio cōtra se intercederet. Limaci magne similit̄ esse dicūt

Quis ab hoc tenendi nauigia exēplo de vlla potētia nature atq; effectu in remediis sp̄ore nascētū rerū dubitare debeat? Qui & si ne hoc exēplo p̄ se fatus esset ex eodē mari torpedo: etiā p̄cul & elōginguō vel si tacta virga ne attingatur : quis prenatalidos lacertos torpescere quālibetq; ad cursum veloces pedes alligari proditur.

Q; si necesse habemus fateri hoc exēplo esse vim aliquā : q̄ odore tū & quadā aura sui corpis : inficit mēbra : quid nō de remediōrum oīum momētis sperandū est? Nō sunt minus mira q̄ de lepore marino tradunt̄. Venenū est in cibo aut potu datus. Si quidem grauide aspexerint : statim nausea & redundatione stomachi vitū fatētur, ac deinde abortum faciunt.

Ca. ii. alia mirabilia piscium & vbi
coralus & eius electio.

Lupū piscē rete circumdatū arenas arare cauda : atq; ita cōditū trāfire rete. Scit & mugil esse in estā hamū : sed cauda verberando excutit cibos. xiphie gladiū rostro mucronato esse. ab hoc naues p̄fossas mergi in oceano mauritano. Hieropolis in sirie lacu pisces edituorum vocibus parent vocati, exornati auro veniūt adulātes. Scalpuntur ora hiantia manibus inserēdis p̄bent. Ad scopulū sicilie ac leptul affrice, euboā & dirachū ita falsos vt possint falsamēta estimari. Quantū apud nos indicis margaritis precīū est : tātum apud indos in coralo vel choralio. Gignitur in rubro mari sed nigrius. Itē in p̄fice. Laudatissima in gallico sinu circa orchadas iniulas. Et in siculo circa helian & arepanū. Nascit̄ & apud grauias & ante neapolim : sed mollis. Probatissimū q̄ maxime rubet. nec scabrosum aut lapideū & rursus mane aut cōcauū. Auctoritas baccarū eius nō minus indorū viris p̄ciosa est : q̄ feminis n̄ris vniones indici. Aruspices eorū vatesq; imprimis religiosus id gestamē moliēdis periculis arbitrant̄. Itaq; & decore & religione gaudent. Prius q̄ hec innotescerēt : galli gladios scuta galeas ornabāt eo. Nunc tanta penuria est venibili merce : vt perq; raro cernat̄ in suo orbe. Surculi infantie adalligati tutelā habere credunt̄ Cōtra

q̄ torminū vesice & calculorū mala in puluerē igne redacti: potiq̄
cū aqua auxiliant̄. Ignibus diu repugnāt. Sanguinē cicientibus
medef. Vicerū caua explet. Cicatrices extenuat.

Ca.iiii. medicine ex ranis.

Ranarū marinarū vino & aceto coctarū succus cōtra venena b̄
bitus: & cōtra rane rubetevenenū: & salamādras fluuiales si carnes
edant̄: ius ve coctarū sorbeat̄ p̄sunt cōtra serpētes. Cōtra scorpio-
nes ex vino Democritus tradit si quis extrahat rane viuēti linguā
nulla alia corporis pte adherēte: ip̄aq̄ dimissa in aqua imponat su-
pra cordis palpitationē mulieri dormiēti: q̄cūq̄ interrogauerit ve-
ra respōsurā. Addūt alia magi. q̄ si vera sint multo vtiliores sunt
vite: rane q̄ leges. Nāq̄ arūdine trāffixa p̄ os si surculus in mēstru-
is defigat̄: a marito adulterorū tedia fieri. Carnibus earū hamo
additis: p̄cipue purpuras certū est allici. Sunt q̄ in vepribus t̄m̄
viuant: ob idq̄ rubetaz̄ noīe vt diximus quas greci phrinos vocāt
grandissime cunctaz̄: geminis veluti cornibus plene veneficioz̄.
Mira de his certatim tradūt auctores. Illatis in populū silentiū fie-
ri. Osculo quod sit in dextro latere in aquā feruētē deiecto refri-
gerari vas: neq̄ postea referuescere nisi exēpto. Extēplo id inueni-
ri. Nā obiecta rana formicis: carnibusq̄ erosīs singula in oleū addi

Et aliud esse in sinistro latere: quo deiecto feruere videat̄. Canū
impetus eo coliberi. amorē cōcitari: & iurgia addito in potionem

Venerē adalligatū stimulare. Rursus a dextro latere refrigerari
feruētia. Hoc & quartanas sanari alligato in pellicula anguina re-
centi aliasq̄ febres. Amorem inhiberi eo.

Cancri fluuiales triti potiq̄ ex aqua recentes: ceu cinere asseruato
cōtra venena oīa p̄sunt. Cinis eoz̄ seruatus p̄dest pauori p̄dest
periclitātibus ex canis rabidi morsib⁹. Quidā adiciūt gentianā &
dār in vino. Nā si iā pauor occupauerit: pastillos vino subactos de-
uorādos ita p̄cipiūt. Nichil e q̄ aduersari serpētib⁹ q̄ cācres. Suesq̄
p̄cussas hoc pabulo sibi mederi. Cū sol sit in cācro: torq̄ri serpentes

Murene morsus ipsarum capitis cinere sanantur. Omnium pi-
scium fluuialium marinorumq̄ adeps liquefactus oleo: mixto mel-
le oculorum claritati plurimum confert.

Ranarum adeps instillatus: statim aurium dolorem tollit. Cancro-
rum fluuialium succus cum farina hordeacea: aurium vulneribus effi-
cassime prodest. Dentium dolores sedant̄ cerebro canicule oleo de
cocto asseruatoq̄: ita q̄ ex eo dētes semel anno colluant̄. Deco-
quantur rane singule in aceti heminis: vt dentes ita colluantur cō-
tineaturq̄ in ore succus. Ad hoc quidam ranarū corpora binarū
precisis pedibus in vini hemina macerāt: & ita collui dētes labāres

Iubent. Aliqui totas adalligant maxillis. Alii denas in aceti sextariis tribus decoxere ad tertias partes: vt mobiles dentium stabilirent. Alii secur rane decoctū & tritum cum melle iposuerunt dentibus. Omnia suprascripta ex marina rana efficaciora. Si cariosi & fetidi sunt: centum in furno areferi per noctem precipiūt: postea tantūdem salis addi atq; fricari.

Ca. v. Promiscue medicine.

Edentur & leutigini ceterisq; vitis ex ossibus sepiarū cibus. Idem & carnes excrescentes tollit & humida vlcera. Pforas tollit rana decocta in hemints. v. aque marine. Excoqui debet donec sit crassitudo mellis. Tussim sanare dicuntur piscium modo e iure decocto in patinis rane. Precipiūt & coclee crude carnem tritam bibere: ex aqua calida in tussi cruenta. Podagris articularibusq; morbis vtile est oleum in quo decocta est rana: & ipsarum intestina & rubete cinis cum adipe vetere. Et in articularibus sedant morborū impetus rane subinde recentes imponit quas quidam dissectas iubent imponi.

Ca. vi. Ad febres omnium generū et alias infirmitates.

Ranarum cor adalligatur frigora febrium minuit. Et oleū quo intestina decocta sunt: Maxime quartanis liberant ablatiis vnguis rane & adalligat. & rubete. Cancri fluuiales triti oleo i& aqua peruncti: ante accessiones in febribus profunt. Aliqui & piper addunt. Alii decoctos ad quartas in vino e balneo egressis: bibere suadent in quartanis. Aliqui sinistrum oculum deuorari iubent.

Quartanis profunt fluuiales coclee in cibo recentes. Quidam ob id asserunt sale vt dent in potu tritas. Hidropicis medef adeps delphini liquatus: & cum vino potus. Canceri fluuiales ex iure sumpti ptificis prodesse traduntur. Adusta sanantur cancri marini vel fluuialis cinere. Et ea que feruenti aqua combusta sunt Hec cura etiam pilos restituit cum cancrorum fluuialū cinere.

Ignes sacros restinguunt ranarum viuentium ventres impositi. Pedibus posterioribus pronas addalligari iubent: vt crebriore anhelitu profint. Ad sanguinem sistendum. Et ranarum ilinitū cinerem: & sanguinem arefactum.

Hirudines (quas sanguisugas vocant) multi podagris admittēdas censuerunt. Decidunt facietate & pondere ipso sanguinis: de tracte aut sale asperse. Aliquando affixa relinquunt capita: que causa vulnera insanabilia facit & multos interimit. sicut messalinū e cōsularibus cū ad genua admisisset. Maxieq; russe ita formidant.

Ergo suggestia ora forficibus prescindunt; ac veluti simpho-
nibus defluit sanguis paulatimq; morientium capita se cōtrahunt
nec relinquunt. Cancrī ex aqua potī pro fluxua sistere, Exysopo
purgare, Et si partus strangulet similiter poti auxiliantur. Hipo-
crates ad purgationes mortuofq; partus vititur illis; cum quinis la-
pati radicibus cum ruta & fuligine tritis; & in mulso daris potui.

Miruz de torpedine: Si capiatur cum luna in libra fuerit triduo
q; asseruetur sub diuo; faciles partus facere, postea quotiēs infera-
tur adiuuare Equoruz scabiem rane decoctē in aqua extenuant
donec illini possit, Auuntq; ita curatos non repeti postea, Rube-
ta aqua cocta potu data; suum morbis medetur, vel cuiusq; rane
cinis, Pulmone marino si confricetur lignum ardere videtur; adeo
vt faculam ita preluceat.

Finis libri, xxxii.

Iber, xxxiii. Agit de metallis argento vino & ceteris
metallici generis.

Ex prologo: Excerpta

Imus in viscera terre & in sede mansum opes querimus; tan-
q̄ parum benigna fertiliq;. Ipsa summa sui parte bona hominibus
tribuit minime parca, faciliq; in omnibus que profunt, Illa nos
premunt, illa nos ad inferos agunt; que occultauit atq; demersit,
Qz innocens q̄ beata; imo vero & delicata; esset vita; si nichil aliud
de ea nisi quod supra terras concupisceret; Haberetq; nō nisi quod
secum est; Parum erat nature vnam inuenisse vite pestem; nisi in
precio etiam esset sanies auri.

Capitulum primum De metallis, auro & auulis & cetera;

Tinam posset e vita in totum abdicari; auri sacra fames vt
v celeberrimi dāt auctores, Quantū feliciore euo cum res
ipse permutabātur inter se sicut & troianis temporibus fa-
ctatum homero credi cōuenit, Ita enim vt opinor commertia
victus gratia iuuenta; alios coriis boum; alios ferro captiuisq; re-
bus emptitasse tradit, Qz q̄ & ipse miratus aurum; estimationes re-
rum ita fecit; vt centum bobus arma aurea permurasse, Pessimū
vite scelus fecit; qui auulam primus induit digitis, De promethēo

omnia fabulose arbitror, quod illi ferreum anulum dederit antiquitas vinculumque id non gestamen intelligi voluerit. Et nunc lacedemone ferreo vtuntur. Longo certe tempore ne senatum quidem romanum: habuisse aureos manifestum est. Siquidem his tantum qui legati ad exterarum gentes ituri essent: anuli publice dabantur: quam ita credo exterorum honoratissimi habebantur. Neque aliis vti mos fuit: quam qui ex ea causa publice accepissent: vulgoque sic triumphabant.

Hi quoque qui ob legationem acceperant: aureis tantum in publico vtentur, intra domos vero ferreis. Quo argumento: etiam nunc sponse auulus ferreus mittitur. Isque sine gemma. Nec iliacis temporibus vltos fuisse anulos. Et qui primus instituit leuis manibus ac latentibus induit. Cum si huius securus fuisset: dextra fuit ostentandus.

Rome non fuit aurum longo tempore nisi admodum exiguum. Cerre cum a gallis capta urbe pax emeretur: non plus quam pondo effici potuerit. Nullosque omnino anulos maior pars gentium hominumque: etiam qui sub imperio nostro degunt hodie habent. Non signat oriens aut egiptus: etiam litteris nunc contenta solis.

Ca. iiii. De reliquo vsu auri.

& cur in tanto precio habeatur.

Laquearia que nunc priuatis in domibus auro reguntur: post cartaginem euerasque primo inaurata sunt in capitolio: Censura Lutatii muniti. Inde transire in cameras in parietes quoque qui iam & ipsi tantum vasa inaurantur. Cum sua etas varia de catulo existimauerit: que regulas ereas capitolii inaurasset primus. Preceptuam auri gratiam fuisse non colore: qui in argento clarior est: magisque diei similis. & ideo militaribus signis familiarior, quam is longius fulget. Nec pondere aut facilitate cum in hoc cedat plumbo: sed quia rerum vni nichil igne deperit: tota etiam in incendiis rogisque durante materia. Primum bonitatis est argumentum quod difficilime accendi. Preterea mirum prune violentissime ligni indomitum: palea ciriffime ardescere, atque vt purgeat cum plumbo coqui. Altera causa precii maior: que minimum vsus deperit, cum argento ere plumbo linee ducant: manus sordescant decidua materia. Nec aliud latius dilatae, aut numerosius diuidit: vt pote cuius vntia in septuagenas & quinquagenas: pluresque bracteas: quaternum utreque digitorum spergantur. Non mirigo vlla: non erugo non aliud ex ipso quod consumat bonitatem minuat vt pondus.

Ca. iiii. Ratio naturalis inueniendi auri & de electro. Qui primus auream statum construxit. Et medicine ex auro.

*aurum
menda
tur quod
eius non
habet igne
deperit*

Vrum inuenitur in nostro orbe vt omittamus indicū: atq;
 a formicis aut grīphibus apud scythas erutum. Apud nos
 tribus modis fluminū ramentis; vt in tago hispanie, pado
 italie. Hebro tracie, patolo asie, gange indie. Nec vllū absolutius
 aurum est: vt tritu ipso curq; perpolitū. Alio modo puteoz scro
 bibus effoditur: aut in ruina montiū. Aurū qui querunt / ante oīa
 segulum tollunt. Ita vocatur indicū alueus vbi id est areneq; lauā
 tur, atq; ex eo quod refedit cōiectura capitur: vt inueniat aliqui in
 summa tellure p̄tinus rara felicitate vt nuper in dalmacia principa
 tu neronis singulis diebus quinquagenas etiam libras fundens,
 cum iam inuentum est in summo cespite. Ceterum inōtes hispa
 nie aridi sterilesq; & in quibus nil aliud gignatur: huic bono co
 guntur fertiles esse. Quod puteis foditur canalitium vocant, alii
 canaliense in marmoris glorie inherens, non illo modo quo in ori
 ente saphiro atq; thebaico aliisq; in gēmis sintilar; sed micas am
 plexum marmoris. Hi venarum canales per marmor vagantur. &
 latera puteorum & huc illuc inde nomine inuento: tellusq; ligneis
 columnis suspenditur. Quod effosum est: tunditur / lauatur
 vritur / mollitur in farinam. Nam quod in pilis eudūt apila
 scudem vocant, argentum quod exit a fornace sudoremq; qui ca
 mino iactatur. Spurcitia in omni metallo vocatur scoria. Hec
 in auto coquitur iterum ac tunditur. Catini fiunt: ex tastianio.
 Hec est terra alba similis argile. Neq; enim alia affatum ignemq;
 et ardentem materiā tolerat. Tertia ratio opera vicerit gigantū
 Cuniculis per magna spacia actis: cauantur montes ad lucernarū
 lumina. Eadem mensura vigiliarum est, multiq; mensibus non
 cernitur dies. Arrugius id genus vocant. Siduntq; time subie
 to, & opprimunt operarios: vt iam minus temerarium videatur: e
 profundo maris petere margaritas: tanto nocentiores fecimus ter
 ras. Relinquuntur itaq; fornices crebris montibus sustinendis
 Occursant in vtroq; genere silices. Hos igni & acetō rumpunt.
 Sepius vero: quoniam in cuniculis vapor & fumus strangu
 lat cedunt fracturis. C. l. Libris ferri terram agentibus. Ege
 runtq; humeris diebus ac noctibus per tenebras proximis traden
 tes. lucem nouissimi cernunt. Est terra ex quodam
 argile genere glaree mixta: prope inexpugnabilis. Cuneis eam
 ferreis aggrediuntur, nichilq; durius putant: nisi q̄ inter omnia
 auri fomes durissima est. Peracto opere: ceruices fornicum
 ab vltimo cedunt, dantq; signum tima. Eamq; solus intelligit in
 cacumine montis eius perugil.

Hic voce istū ve repente reuocati operarios iubet pariterq; ipse deuolat. Mons fractus cadit a sese longo fragore: qui concipi humana mente non possit, & flatu incredibili. Spectant victores ruina nature. Nec tñ adhuc aurū est. nec sciere esse cū fodere. Tantaq; ad pericula euincenda fuit satis cause: sperare quod cuperent

Alius par est labor vel hac maioris impendii flumina ad lauādū hanc ruina iugis montiū duxere obiter a ceterisimo plerūq; lapide. Corrugos vocant a corrugatione credo. Nimirum & hoc labor est. Precepisse libramento oportet vt fruaris qñ inundat. Itaq; altissimis partibus ducit conuallis, & interualla substructis canalibus tunguntur. Alibi rupes innie ceduntur, sedemq; trabibus cauatibus prebere coguntur. Is qui cedit funibus pendet: vt procul intratibus specias quidem nefaria sed alitum fiat

Italie parcitum est vetere interdicto patrū, alioquin nulla secundi or metallorū quoq; erat tellus. Extat lex censoria victimiliarū auri fodine qua in vercelensi agro cauebatur ne plus. v. hominū publicani haberent Aurū faciendū est etiānum vna ratio: ex autipigmēto quod in siria fodit pistoribus: in summa tellure auri colore: sed fragili lapidū speculariū modo. Inuitaueratq; spes caū princeps audissimum auri. Quāobrem iussit excoqui magnū pondus & plane fecit aurum excellens: sed ita parui ponderis: vt detrimentū sentiret. Nec postea tentatū ab vilo est. Omni auro inest argentū vario pondere. alibi dena. alibi nona, alibi octaua parte. In vno tantum gallie metelle loco quod vocant albicracense. xxxvi. porcio inuenitur. Ideo ceteris preest. Vbi cūq; puta argenti porcio est quinta electrum vocatur. Scrobes he reperiuntur in canaliensi. fit & cura electrum argento addito. Qz si. v. portionem excedit incudibus non resistit.

Electri natuta est ad lucernarum lumina clarius argento splendore. Quod est natiuū: & venena deprendit. Nāq; discurrūt in calicib⁹ arcus celestibus similes: cum igneo studio.

Hominum primus auream statuam & solidam: Gorgias leontinus delphis in templo sibi posuit. lxx. circiter olimpiade. Tantis erat docende artis oratorie questus.

Aurum pluribus modis pollet in remedijs. Vulneratis & infantib⁹ applicatur: vt minus no ceant que inferuntur veneficia. Verrucas curari eo varto est auctor.

Ca. vi. de argento & argento
vino eorumq; effossione

Finis antiquis fodiendi argentū solebat esse alumen inuentū;

Vltra nichil querebatur. Aurum argentumq; quo mollius eo pul-
crius. Lineas ex argento nigras produci fieriq; miramur. Argen-
 tum viuum venenum rerum omnium est. Exedit ac petrumptit vas-
 sa; permanens tabe dira. Omnia ei innatant preter aurum. Id vnũ
 ad se trahit. Ideo optime purgat ceteras eius sordes expuens: cre-
 bro iactatu fictilibus in vasis. Ira vitis abiectis vt et ipsum ab auro
 discedat. In pelles subiectas effunditur perq; eas sudoris vice deflu-
 ens purum relinquit aurum Ergo & cum era inaurant sublitũ bra-
 ctæis pertinacissime retinet. Verum pallore detegit simplices aut p̄
 tenues bractæas. Quapropter id furtum querentes oui liquore cã
 dido vsum eum adultauere. Mox & idrargiro

Ca. viii. de modo facien-
 di argentum.

Inuenit vita & hydrargirum inuicem argentiviui paulo ante di-
 latum. Fit autem duobus modis: ereis mortariis pistilisq; trito-
 minio ex aceto. aut patinis fictilibus impositum: ferrea concha ca-
 lice coopertum argila super illata. Dein sub patenis accensum fol-
 libus continuo igni; atq; ita calicis sudore deterfo qui fit argenteo
 colore & aque liquore. idem guta diuidi facilis & lubrico humore
 confluere.

Ca. ix. de speculis

Pocula ita figurantur excultis intus cerebris seu speculis: vt vel
 vno intuente populus tot imaginum fiat. Optima apud maio-
 res specula fiebant brundusia itangno & ere mixtis. Prelata sunt
 argentea

Tingit & egiptus argentum hoc modo. Miscetur argento reser-
 tia pars eris ciprii tenuissimi quod coronarium vocant. & sulphu-
 ris viui q̄tum argenti. Constantur in fictili circumlito argila. Mo-
 dus coquendi donec se ip̄a copercula operiant. Nigrescit oui indu-
 rati luteo vt tamen aceto & creta deteratur.

Iber. xxxiiii. sequitur. in quo agit de ere plũbo fer-
 ro & aliis metallici generis.

Ca. vii. de colosso.

Ante omnis in admiratione fuit colossus solis rhodi septuagi-
 ta cubitorum altitudinis fuit. hoc simulacrum post. lvi. annum ter-
 re motu prostratum. Sed iacens quoq; miraculo est. Pauci polli-

p iii

cem eius amplectuntur. Maiores sunt digitū q̄ plerūq; statue. Vasti specus hiant prostratis membris. Spectantur intus magne molis saxa: quorum pondere illud stabilierat constituens. Duodecim annis tradunt effectum.

Ca. ix. De differentia
eris eoq; seruando.

Es omne frigore magno melius fundi. Era exersa rubiginem celarius trahunt q̄ neglecta nisi oleo perungantur. Seruari ea optime in liquida pice tradunt.

Ca. xiiii. De ferro
& magnete lapide.

Ferrum optimum pessimūq; vite instrumentum. Siquidem hoc telurem scindimus. ferimus arbusta. Vites scalore deciso annis omnibus cogim⁹ iuuenescere. Cedimus saxa. Omnesq; ad alios vsus ferro vtimur. Sed eodē ad bella /cedes latrociua non cominus solum /sed etiam missili volucricq; nunc tormētis excusso: nunc la certis: nunc vero pennato. quam sceleratissimam humani ingenii fraudem arbitror. Siquidem vt ocus mors perueniret: alitem illā fecimus: illiq; pennas dedimns.

In exacuenda oleares cotes & aquarie differunt. Oleo delicatior fit acies. Tenuiora ferramenta oleo restringi mos est. ne aqua in fragilitatem durentur. A ferro sanguis humanus se vlciscitur. Comta etum namq; eo celerius rubiginem trahit.

De magnete suo loco dicemus. Solum ferrum virus ab eo lapide accipit. retinetq; longo tempore: aliud apprehendēs ferrū: vt auulorum cathena spectetur interdum. vulnraq; ex tali asperiora fiant: Lapis hic in Cantabria nascitur.

De magnete lapide dinocrates architectus alexandri archinoes tēplum concamerare inchoauerat: vt in eo simulachrum eius e ferro pendere in aete videretur. Intercessit mors eius.

Ca. xv. De temperatura ferri
et medicine ex ferro.

Errum accensum igni nisi duretur ictibus corrūpitur. Rubens non est habile tundendo. neq; ante q̄ albescere incipiat. Aceto & alumine ilitum fit eri simile. A rubigine vindicatur cerusa gipso & liquida pice. Hec est temperatura a grecis antiparia dicta. Extare ferream cathenam apud enfratem: qua alexander magnus ibi iunxerit pontem: cuius auulos qui res facti sunt: rubigine infestari: carentibus ea prioribus. Medicinā e ferro est & alia q̄ secandi. Namq; circūscribi circulo ter vt circū

lato mucrone: & adultis & infantibus prodest: contra noxia medicamenta. Et prefixos in limine e sepulcro euulsos clauos; aduersus nocturnas limphationes. Pungi leuiter mucrone quo percussus hō sit: contra dolores laterum pectoris ve subitos: qui punctionem afferant. Quedam vitione sanantur, priuatim canis rabidi morsus. Quippe etiam preualente morbo expauescentesq; potum vsta plaga ilico liberatur. Calefit etiaz ferro candente aqua in multis vitiis presertimq; dissintericis.

Est & rubigo ipsa in remediis. Vis eius ligare / siccare / restringere: Hec detrahitur humido ferro clauis veteribus. Emendat alopetias ilita. Vtuntur & ad scabritias genarum, pustulasq; totius corporis: eum cera & oleo myrteo. Ad ignes sacros ex aceto. Item ad scabiem / paronichia digitorum / & pteringia in lintheolis. Sistit & feminarū profluuia / imposita velleribus. plagis quoq; recentibus: Et condilomatis ex aceto pdest. Podagras quoq; ilita leuit.

Scama quoq; ferri in vsu est: ex acie aut mucronib⁹: sed acriore vi q̄ rubigo. Quāobrem & contra epiphoras oculorū assumitur. Sanguinemq; sistit cū vulnera maxime ferro fiant. Sistit & feminarū pfluuia Hemorroidas cōpescit vlceraq; serpentina. Precipua tñ cōmendatio eius in emplastro ad purganda vulnera fistulasq; & omnem callum erodendū: & rasis ossibus carnes recreandas. Componitur hoc modo. Obolis ex cimolia creta duobus. sex ex ere. totidem ex scama ferri. totidem cere ex oleo sextarius. His adicitur cum sint repurganda vulnera ceratum.

Ca. xvi. De plumbo
albo & nigro.

Preciosissimum candidum a grecis appellatum cassiteriū. Certum est in lusitania gigni & in gallitia summa tellure arenosa coloris nigri. Interueniunt & minuti calculi maxime torrentibus siccatis. Lauāt eas arenas metallici: & quod subsedit: coquūt in fornacib⁹.

Ca. xvii. De staguo
et plumbo argentaneo.

Tagnum ilitum eris vasis: saporem gratiorem facit & cōpescit eruginis virus, mirumq; pondus non auget. Specula ex his laudatissima vt diximus brundusii temperabatur: donec argenteis vti cepere & ancille. Nunc adulteratur stagnum addita eris tertia portione cādidi in plumbū albū. fit & alio modo mixtis albi plūbi nigriq; libris. Hoc nūc aliqui argētariū appellant. Album plumbum incoquitur eris operibus galliarum in uento ita vix disterni possit ab argento. Nigro plūbo ad fistulas

laminasq; laboriosius vtutur in hispania eruto, totasq; per gallias;
Sed in britania summo terre corio adeo large: vt lex vltro dicatur
ne plus certo modo fiat. Mirum in his solis metallis q; derelicta
fertilius reuiuiscunt. Hoc videtur facere relaxatis spiramētis ad sa
cietatem infusus aer: eque vt feminas quasdā fecondiores aborsus
facere. Mirum aqua addita non liquefcere vasa eplumbo. Eades;
in aqua calculus ereus ve quadrans si addatur vas peruri.

Ca. xviii. Medicina de plumbo
et scoria plumbi.

N medicina per se vsus plumbi est: cicatrices reprimere;
i Ad alligatisq; lumborum parti laminis: frigore impediri
impetus veneris. Vifaq; in quiete veneria sponte nature
erumpentia: vsq; in morbi genus. His laminis Caluus orator co
hibuisse traditur: viresq; corporis studiorum labore custodisse. Ne
ro (quonia; ita diis placuit) princeps: lamina pectori imposta: sub
ea cantica exclamans: talendis vocibus demonstraui rationē. Co
quit ad medicine vsus: patinis fictilibus sustrato sulphure minuto
laminis ipositis tenuibus: opertisq; sulphure & ferro mixtis. Cū
coquitur minuenda eo opere foramina spiritus conuenit: alioquin
plumbi e fornacibus halitus noxius sentitur. & pestilens. Canibus
ocissime. Omnium vero metallorum muscis & culicibus.

Iber. xxxv. Agit de picturis & fictilib; & imaginibus

Capitulum secundum. De
imaginibus & bibliothecis.

Asinii pollionis rome inuentum: primus equidem biblioteche
cam dicant. An priores ceperint alexandrie & pergami reges: qui:
bibliotheas magno certamine instituerint: non facile dixerim.

Imaginum amore flagrasse quondā testes sunt: & atticus ille. Ci
ceronis: edito de his volumine. Et M: varro benignissimo inuento.
in fertis voluminū suorom fecunditati: nō nominibus tantū septin
gentorum illustrium: sed & aliquomodo non passus imaginibus in
tercidere figuras.

Ca. liii. De clipeis
et picture intio.

Scutis qualibus apud troiam pugnatum est continebātur ima
gines: vnde & nomē habuere clipeorū: non vt pueria grāmaticorū

subtilitas voluit a lucēdo. De pictura initiis incertā questio est. Egiptii sex millibus annorū apud ipsos inuentam priusq̄ in greciā transferret affirmant. Vana predicatione vt palam est. Greci: alii apud Syonem: alii apud Corinthios repertam: omnes ab vmbra hominis lineis circūducta. Itaq; talem primam fuisse. Secundam singularis coloribus.

Ca.iiii. De pictoribus & tabulis.

Fecit L. scipio tabulā victorie sue asiaticae: quā in capitolio posuit. Idq; egre tulisse fratrem africanū tradūt. Iratū non imerito: quā filius eius illo p̄lio captus fuerat. Hostilius mācinus qui primus cartaginē irruerat: sitū eius expugnationēq; deputas pponendo in foro: & ipse assistēs populo spectātī cuncta enarrādo. Qua comitate pximis comitiis cōsulatū adeprus est. Habuit scena pximis ludis claudii magnam admirationē picturae: cum ad tegularum similitudinem corui decepti imagine aduolarent.

Ca.vi. De coloribus.

Ex oībus coloribus alii nascunt: alii fiūt nascuntur sinopsis rubrica auripigmentus. E vtilioribus ochra/cerusa vltia/Sandaraca/sandixi/ atramentū. Sinopsis inuēta est primū in ponto. Nascitur & in egipto. balearibus affrice. sed optima in lemno & capadotia. Effossa et in spelūcis que saxo adhaesit excellit. Hucusq; sunt veteres ad spēdorem. Species sinopsis tres rubra/minus rubens/media. Vfus ad penicilum: aut si lignum colorare libeat. Que magis ceteris rubet vtilior abacis.

Ca.ix. De auibus pictura deceptis.

zeuxis pictor detulit vuas pictas: tāto successu: vt aues ad eas aduolarent. zeuxisq; pinxisse puerū vuas ferentē: ad quē cū aduolarent aues: eadē ingenuitate pcessit iratus operi. & dixit: vuas melius pinxi q̄ puerū. nam & si cōsummassem: aues timere debuerunt.

Eius est ephigenia oratorū laudib; celebrata: qua stāte ad aras peritura cū mestos pinxisset oēs precipue patruū: cū tristitie omnē imaginē cōsūpsisset: patris ipsius vultū velauit: quē digne nō poterat ostēdere. Sunt & alia eius ingenua exēplaria. veluti ciclops dormiēs in puula tabula. Cuius & sic magnitudinē exprimere cupiens: pinxit iuxta satiros pollicem eius tirsometlentes. Atq; in omnibus etus operibus plus intelligitur semper q̄ pingitur. & cum ars summa sit: ingenium tamen vltra artem est.

Appelles prim⁹ in pictura lris oibus eruditus: p̄cipue arismetice et geometrie: sine quibus negabat artē perfici posse: docuit neminem minore talēto annis decē. Et huius auctoritate effectū est si tione. primum: deinde in tota grecia: vt pueri ingenul ante omnia.

antigraphicem hoc est picturam in ludo docerentur recipeatque
ars ea in primū gradū artium liberaliū. Semper quidē hmos ei
fuit: vt ingenui eam exercerent, mox vt honesti, ppetuo interdi-
cto: ne seruitia docerentur. Appelli fuit perpetua cōsuetudo nū
q̄ tam occupatā diem agendi: vt nō lineam ducendo exerceret ar-
tem. Idem pfecta opera pponebat in pergula transeantibus; atq;
post ip̄am tabulam latens: vitia q̄ notarent auscultabat: vulgū di-
ligentiorē iudicem q̄ se p̄ferens. Fuit & comitas illi ppter quā &
grator alexādro magno erat frequenter in officinam ventititi. Vn-
de & iam ab alio pingi se vetuit. Sed in officina imperitemulta
diferenti: silentium comiter suadebat: rideri eum dicens a pueris
qui colores tererēt. Tantū auctoritatis & iuris erat in regē alioquin
iracundus. Q̄q̄ alexander honorem ei clarissimo prebuit exēplo
Nāq; cum dilectam sibi ex suis precipue nomine Sampaspan nu-
dam pingi: ob admirationē forme ab apelle iussisset: eumq; cōpa-
ri captū amore sensisset: dono dedit eā. Magnus aīo maior impe-
rio sui. Nec minor hoc facto q̄ victoria aliqua. Quippe se vicit, nec
thorum tantum: sed etiam affectum suum donauit artifici: ne dile-
cte quidem respectu motus vt que modo regis fuisset: modo picto-
ris esset.

Percontanti prothogeni excellenti pictori q̄ti appelles licitate
tur opera effecta: paruum nescio quid dixerat. At ille quinquage-
nis talentis poposcit, famamq; dispersit se emere vt pro suis vene-
deret. Ea res concitauit rhodios ad intelligendum artificem, nec
nisi augētibus precium cessit. Imaginum ille similitudines adeo
discrete pinxit: vt incredibile dictū. Appion gramaticus scriptum
reliquerit: quedam ex facie hominū addiuinantem ex his dixisse
aut futuros mortis annos aut preterite. Nō fuerat ei gratia in co-
mitatu alexādrivi aut tēpestatis alexādriā pulsus subornato fraude
emulorū seruo regio: inuitatus ad regis cenā venit. Indignamq;
ptolomeo & vocatores suos ostendenti: vt diceret a quo eorum in-
uitatus esset: arrepto carbone extincto e foculo: imaginem in pari-
ete deliuiavit. Agnoscente vultum serui rege ex inchoato prot-
inus pinxit: & antigoni regis imaginem altero lumine orbem; pri-
mus excogitata ratione vitia condendi. Obliquam namq; fecit
vt quod corpori deerat: potius deesse picture videretur. Tantumq;
in ea parte a facie ostendit: quam totam poterat ostendere. Sunt
inter opera eius expirantium imagines. Erat canis mire factus
Non indicabat se exprimere in co spumam anhelantis: cum relis-
qua omni parte quod difficilimum erat: sibi ipse satiffecisset. Di-

Splicebat autem ars ipsa. Videbat nimia : ac longius a veritate, spu
maq; illa non nasci ex ore anxio animi cruciatu. Absterferat ses-
pius mutaueratq; peniculum : nullomodo sibi approbans. Postea
iratus spongiâz impexit inuiso loco tabule. ex illaq; reposuit abla-
tos colores q̄liter cura optauerat. Fecitq; in pictura fortuna naturâ

Demetrius rex cum ab ea parte sola possit rhodum capere qua
prothegenes pinguebat : non intendit. parcentemq; picture : sus-
git occasio victorie. Neq; interpellatus preliis inchoata opera p̄-
termisit. Sed accitus a rege : interrogatusq; qua fiducia extra mu-
ros ageret; Respondit scire se illi cu; rhodiis bellum esse nō cū arti-
bus. Fuit atelius rome p̄celebris : nisi flagitio insigni corrupisset
artem : semper alicuius amore femine flagrans. Et ob id deas pin-
gens sed dilectarū imagine. Itaq; in pictura eius scorta nūerabant̄

Ca. x. de aurum cantu compescen-
do per picturam

On est omittenda in picture mentione celebris circa lepi-
n dum fabula Siquidem in triumuiratu celebri quoda in lo-
co deductus a magistratibus : in nemorosum hospitium mi-
naciter cum is postero die quereretur somnum ademptum volucrū
concentu At illi draconem in longissima membrana depictū cir-
cumdedere loco. Eoq; terrore aues tunc siluissen arrātur. Postea co-
gnitum est ita posse compesci

Ca. xi. de fictilibus.

Tarquinius priscus iouis effigiem in capitolio dicauit fictilem. Ab
hoc eodem factum herculem. He enim tum effigies deum laudatīf-
sime erant. Nec penitet nos illorum qui tales coluerunt. Aurum
enim & argentum ne diis quidem conficiebant. In sacris quidem
etiam inter has opes non murinis cristallinis ve : sed fictilibus pro-
libarur innocentius. Maior paris hominum terrenis vtitur vasis.
Et hec per maria vtro citroq; portant.

Ca. xii. terre & pulueres qui in la-
pidem vertuntur.

Quis satis miretur terre partē puluerem appellatum : in puteo
li collibus opponi maris fluctibus; mersūq; p̄tinus fieri lapidē vnū
vndis inexpugnabilē : & fortiorē cotidie vtq; si cumano misceat
cemēto ? Eadē ē terre natura in eyricena regiōe. sed ibi nō puluis
vērīp̄a terra q̄libet magnitudie excisa : & demersa in mare lapidea
extrahit. Hoc idē circa cassandreā pdūt fieri. Er in fōte gindio dul-
ci : intra octo mēses terrā lapidescere. Ab oropo qdē aulidāvfq; qc
quid terre attingit mari : mutatur in saxa. Non multum puluere

puteolano distat e nilo harena tenuissima sui patte: non ad sustinē
da maria fluctusq; frangēdos: sed ad debellāda corpa palestre stu-
diis. Inde ad neronē principē aduehebāz. Quin & leona & crate-
ro alexātri magni ducibus: fabulum hoc portari cum reliquis mi-
litaribus cōmerciis reperio Ca. xiiii. Terre varietates ad lateres

Lateres nō sunt e sabulo, neq; arenoso. multoq; minus calcu-
loso ducēdi solo: sed e cretoso & albicante aut ex rubrica. Vel si iaz
e sabulo: masculo certe. Finguntur optime, vere. Nam solstitio
rimosi fiunt: quos edificiiis non idoneos probant.

Greci preterq; vbi e silice fieri poterat stictā: parietes latericijs pte-
tulere. Sunt enī eterni si ad ppendiculū fiat. Ideo & ad publica opa
& regias domos addunz. Sic extruxere murū athenis. Sic patris
edes iouis & herculis: quos lapideas colūnas & epistilia circūdarēt

Ca. xiiii. de sulphure & medicinis eius.

Maxime mira est natura sulphuris quo plurima domant. Nascit in
insulis eoliis inter siciliā & italiā. Sed nobilissimū in melo insula:
In italia quoq; inuenit. In neapolitano cāpanoq; agro: collibus q
vocat leucogabi: qd e cuniculis effossum pfcit igni. Vnū eius ge-
nus: viuū qd greci apyron vocāt. nascit & solidū. Eo solo ex oib?
gnibus medicunt. Cetera enī liquore cōstāt: & cōfectunt oleo in
cocta. Viuū aut effodit trāslucetq; & viret. Altesq; genus appellāt
glebā: fullonū tm officiis familiare. Tertio gū vnus est vsus ad sus-
ficiēdas lanas: qm cādorē molliciēq; cōfert. Sulfuri tātavis ē: vt mor-
bos comitiales dephēdat nidore: impositū igni. Lusit & anachi-
lās eo cādēs in calice nouo pruna supposita circūferēs: ex ardescē-
tis repulsu: pallorē ditū veluti defunctoz: effundente conuuls.

Renibus & lūbis mire prodest impositū. Aufert lichenas a facie
cū therebinti resina. & leptas. Auelli aut subinde dz. Prodest & sus-
pinosi linitū purulēta quoq; extussētib?. & cōtra scorpionū ic?
Fulmīa & fulguta sulphuris odorē hnt. ac lux ipa eorū sulphurea

Ca. xvi. de crete generibus.

c Rete plura gñā. ex his cymolite duo ad medicos ptinentia:
Cādidū & ad purpurissum inclinās. Vis vtrisq; & ad discuti-
endos tūores: & sistēdas fluxiones aceto assumpto. Pauos quoq;
& parotidas cohibet & lichenas ilita pustulasq;. Si vero affronitum
admisceatur & acetum: pedum tumores sanat: Itavt in sole curatio
hec fiat: & post sex horas aqua salsa abluatur. Et refrigerandi quo-
q; natura crete est. sudoresq; immodicos sistit ilita.

Iber. xxxvi. agit de lapidibus / lapidicinis / structuris / piras-
midibus / laberinthis / & ceteris mirabilibus structuris.

Ca. i. de effossione lapidum. Inuehit
q̄ in efflores.

Apidum natura restat. hoc est precipua morū insania: etiā
I vt gēne cum fucinis atq; cristali cum murrinis sileantur.
Omnia namq; que ad hoc volumen tractauimus: hominī
aliqua ex causa genita videri possunt. Montes natura sibi fecerat
ad quasdam compages telluris visceribus densandis. simul ad do
mandos impetus fluminum: fluctusq; frangēdos. ac minime quie
tas partes coherendas: durissima sui materia. Cedimus hos. tra
himusq; nulla alia q̄ deliciarum causa. Quos transcendisse quoq;
mirum fuit. In portento prope habuere maiores: alpes ab haniba
le exuperatas. & postea a cymbris. Nunc ipse cedūtur in mille ge
nera marinorum. Euehimus ea que separandis gentibus pro termi
nis constituta erant. nauesq; marinorum causa fiunt. ac per fluū
feuissimam rerum nature partem huc illucq; portantur. Iuga mō
tium. maiore etiamnum vesania: q̄ cum ad frigidos potus vas pe
titur in nubila. Celosq; proxime rupes cauantur vt bibatur glacie.
Secum quisq; audiet que precia horum quas vehi trahsq; molas vi
deat. Sed & q̄ sine his fuerit beatior vita: ad q̄q; multorum neces
sit fit necesse ista facere imo verius pati mortales: quos ad vsus quas
q; voluptates alias: nisi vt inter maculas lapidum iaceant? Extāt
censorie leges in cenis glīres: & alia dictū minora apponi vetātes
Marmora inuehi & maris huius rei causa transiri: que vetaret lex
nulla est.

Ca. iiii Qui primum laudati in
marmore scapendo.

Deorum quorundam simulacra publice locauerant simul sico
nii. que priusq̄ absoluerentur: artifices iniuriam questi abierūt in
etholos. Protinus Siconios fames inuasit ac sterilitas merorq; di
rus. Remedium petentibus apollo respondit affuturum: si dyo
penus & stylus: simulacra perfecissent. Quod magnis mercedibus
obsequiisq; impetratum est.

Ca. v. Admiranda in imaginibus.

Hiponati opus in thio insula est: Diane facies in sublimi posita: cu
ius vultum intrantes tristem: abeuntes exhilaratum putant
In pauorū lapidicinis mirabile proditur. Gleba lapidis cuneis
diuidentium soluta. Imaginem Sileus intus extitisse.
Sunt & in paruis marmoreis famam consecuti. Hirmecides quadri
gam cum agitatore. Id cooperuit alis in usca.

Ca. vi. de modo secandi marinorā.

Quisquis primū inuenit secare: iportuni ingeni fuit. Harena hoc fit: & ferro videt̄ fieri: seira in pretenui linea p̄mente arenas versando: tractuq; ipso secate. Aethiopia ad hoc maxime probatur. Nam id quoq; accessit: vt ad ethiopas vsq; peteretur

Ca. vii.

Marmorū ḡ ḡna & colores nō facile est numerare: in tāta multitudine. Preciosissimi ḡnis lacedemonicū viride cunctisq; hilaris? Sic & augustenū. deinde tiberinū. Cuius vsus cōuenit his q̄ vr̄da aut siccanda sunt ex aceto ilitus. Ostupescit enim ita corpus vt non sentiat cruciatum.

Ca. ix. De obeliscis.

Is obeliscus quē diuus augustus in circo magno constituit excisus a rege Senefenteo: quo regnate pitagoras in egipto fuit cētū. xxv. Pedū est & dodiat̄is. p̄ter basin eiusdem lapidis. Inscripta reiū nature interpretationem egiptiorum operis continet.

Ca. x. Ratio ad deprendendum
dierum & noctium durationem

d Iuus augustus addidit mirabilē vsū ad depreddēdas solis vmbra: p̄ dierūq; ac noctiū magnitudines. strato lapide ad obelisci magnitudinem: cui par fieret vmbraū rome confecto die sexta hora. Paulatimq; p̄ regulas q̄ sunt ex ere incluse singulis diebus decreceret auget̄ceret. Digna cognitu res & ingenio secundo Maullus mathematicus auratā pilā addidit: cuius vertice vmbra colligere in semetip̄am: alia atq; incrementa iaculātē apice. rōne vt ferūt a capite hois intellecta. Hec dierū obseruatio triginta se re annis nō cōgruit. Siue solis ip̄ius dissono cursu: & celi aliqua rōne mutato: siue vniuersa tellure aliquid a cētro suo dimota (vt deprehendi & in aliis locis accipio) Siue vrbis tremoribus: Siue inundationibus tiberis sedimento molis facto: q̄q; ad altitudinē impositē rei in terrā quoq; dicantur iacta fundamenta.

Ca. xii. de piramidibus egiptiis & spinge.

d Icanē obiter & piramides in egipto: regū pecunie ociosa & stulta ostentatio. Quippe cū faciēdi eas causa a plerisq; tradatur: ne pecuniā successoribus aut emulis insidiantibus p̄berent: aut ne plebs esset ociosa. Est spinx maxie miranda: Amalyn regē putant in ea cōditū. Est aut saxo naturali eleborata & rubrica captis mōltri ambitus p̄ frontē. c. ii. pedes colligit. lōgitud. cxliii. Sed piramis amplissima ex arabicis lapidicinis constat. Trecēta sexaginta hominū millia annis. xx. eam construxisse proditur. Nemp̄ qui

de his scribere sunt herodotus artemidorus butarides.

Amplissima octo iugera obtinet soli, quattuor angulorum paribus interuallis: p octingenros octoginta tres pedes. Singulorū laterū altitudo a cactimine pedes quinde cim. Alterius interualla singula per. iiii. angulos pares. dcc. xxxvii. cōprehēdūt. Tertia minor p̄dictis sed multo spectatior ethiopicis lapidibus cōsurgit. ccc. sexa ginta tribus pedibus inter angulos. Mensuram altitudinis earum omnīūq; similiū: inuenit. Thales milesius: vmbra metiendo qua hora a par esse corpori solet. Hec sunt pyramidū miracula. Sup̄mū q; illud ne quis opes regū miretur: extitisse laudatissimā a Rodope meretrice factā esopi fabularū philosophi conferue quondā & con tubernalis hec fuit maiore miraculo tantas opes meretricio esse cōquisitas questu.

Magnificatur & alia turris a rege facta in insula pharoportū obtinente alexandrie: quā constituisse. dccc. talentis tradunt: magno animo nequid omittamus. Vfus eius nocturno nautarum cursui ignes ostendere ad prenuncianda vada. potiusq; introitū. Sicut iā tales cōplutibus locis flagrāt ad vitādū periculū etiā in corruatōe

Ca. xiii. de laberinthis.

Icamus & laberinthos vel portentosissimūq; hūani ingenii opus, sed non vt existimari possit falsum. Durat nunc etiā in aegypto gnomos: qui primus factus est vt aiunt ante annos. iiii. M. sexcentos. Causas faciendi varie interpretantur. Desmoteles regiam moterudis fuisse. Licyas sepulcrū Meridis. Plures solis: sacrū id extractum quod maxime creditur. Hinc utiq; sum̄psisse dedalū exemplar eius laberinthi quē fecit in creta non est dubium. Sed centesimam eius solum portionem imitatum: que itinerum ambages occursumq; ac recursus inexplicabiles continet. Non vt in panimentis: puerorum vel ludicris campestribus sed crebris foribus inditis ad fallendos occursum redeundūq; in errores eosdē Secundus hic fuit ab egiptio laberinthus, tertius in lenno. Quartus in italia. Omnes lapide pollito fornicib⁹ tectis. Egiptius quod miror equidem in introitu lapideis e parō columnis Relique erāt sive uite molibus compositis: quas dissoluere ne secula quidem possint adiuuantibus eracleopolitis: qui id opus inuisum mire infesta uere Positionem operis eius singulariq; partes enarrare non est: cum sit in regiones diuisum atq; in prefecturas quas vocant gnomos: sedecim noibus eorum totidē vastis domibus attributis

Sunt pyramides complures quadragenarum vltiarum fenos ra dice muros obtinentes. Fessi iam eundo: preueniunt ad vltiarum illu m inexplicabilem errorem. Quin & cenacula prius excelsa porti cusq; ascendunt nonagenis gradibus. Omnes intus columne de porphirite lapide. Deorum simulacra: regum statue monstrifi ce effigies. Quarũdam domorum talis est situs: vt adaperientibus fores tonitruum terribile existat. Maiore autez in parte transitus est per tenebras. Alięq; rursus extra murum laberinthi .edifitione moles pteron appellant. Inde alie perfossis cuniculis subterraneę domus. Lẽntus laberinthus similis illis colũnis tantum Centrũ quinquaginta memorabilior fuit, quarum in officina turbines ita librati pependerit vt puero circumagente tornarentur. Adeo vesana dementia quesisse gloriã impendio nulli pro futuro. Pretea fatigasse regni vires vt tamẽ laus maior artificis esset:

Ca. xiii. De pensili
horto & oppido.

Eguntur & pensiles hortos: immo vero totum opidum fe
1 cisse egyptie thebe: exercit⁹ armatos subito educere solitis
regibus nullo oppidanorum sentiente. Etiamnum hoc
minus mirum q̃ q; flumine mediũ oppiduz interfluentes: que si suis
sent nondubium est homerum dicturũ fuisse: cum centum portas
ibi predicaret. Grece magnificentie extar templum ephesie dia
ne ducẽtis. xx. annis factum a tota asia. In solo id palusti fecere: ne
terre motus feniret: aut hiatus timeret. Rursus ne in lubrico atq;
instabili fundamenta tantę molis locarentur ante calcatis: ea sub
stranere carbonibus. dein velleribus lane. Vniuerso templo lon
gitudine est quadringentorum. xxv. pedum. Latitudo. cc. xx. Colũ
ne. c. xxvii. a singulis regibus facte. lx. pedum altitudine. Ex his.
xxxvi. celate. Summum miraculum: epistilisa tante molis attoli po
tuisse.

Ca. xv. De resonantia vocum
hedifitio sine clauo & alia.

Iuxta portam cyrici turres septem voces acceptas munerose
repercussu multiplicat. nomẽq; huic miraculo a grecis echo datũ
Et hoc quidem natura locorũ euenit. Et plerumq; conuallium ibi
casu accidit. Olimpie autem ibi arte mirabili mox septies vox ea
dem redditur.
Cizici hedifitium amplum sine ferreo clauo: ita disposita cõtigna
tione: vt eximantur trabes sine suturis ac resonantur. Quod item
rome in ponte sublicio religiosum est.

Aufer animū & a destinato itinere digredi cogit cōtemplatio tam prodigementis, aliāq; conuerti maiorē infantiam. Quid miretur quisq; in hoc primū / inuentorem an intuentum / artificem an auctorem / Ausū aliquē excogitare an suscipere / parere an iubere / Montē perfossum mirabili impendio cū corrinatio aquarum egereretur in vertice machinis. Omniaq; intus in tenebris : que neq; concipi animo nisi ab his qui videre. Est inter italie miracula marmorē in lapidicinis crescere auctor est papirius fabianus nature rerum peritissimus. Exemptores quoq; affirmant compleri sponte illa montium vlcera.

Ca. xvi. Demagnetis generibus.

Que maior in parte nature impiobitas dederat vocē saxis : vt diximus respondentē homini: immo vero & obloquentē. Ecce manus sensusq; tributi illi. Quid ferri duritia pugnatius / trahitur nāq; a magnete lapide. Domitriq; illa rerum natura ad inane nescio quid currit, atq; vt propius venit : assistit, teneturq; & complexum heret. Inuentur in india & hispania passim.

Ca. xvii. De lapidibus que cito absument corpora in eis condita, queq; diu seruant.

Apidem e stro insula integrum fluitare tradūt, eundem cōminutum : mergi. Lapis sarcofagus corpora defunctorū xl. diebus absument exceptis dentibus. Strigiles : vestes : & caltiāmēta illata mortuis : lapidea fieri. Eius generis & in licia saxa sunt & in oriente : que viuētib; quoq; ad alligata erodunt corpora. Micior est autē seruandis corporibus nec absumēdis chemites. In quo datur corpus conditum ferunt.

Ca. xviii. De ebore fossili et lapidibus palmatis.

Theophrastus & muscianus esse alieuos lapides qui pariant credunt. Idem & ebur fossile candido & nigro colore inueniri, & ossa e terra nasci, Inueniriq; lapides osseos.

Ca. xix. De corallo siue pirite amianto gagate.

Orasium lapidē piritem vocāt: quia sit plurimus ignis illi Coquuntur variē ab aliis. Tertioq; in melle, postea lauantur vt es. Vfus eorū medicina exalfacere / siccare / discutere humores / extenuare / & duritias nimias mollire. Vtuntur & crudis salsiq; ad strumas atq; furunculos. Piritarum etiā aliqui faciunt genus vnum / plurimum habens ignis: quos viuos appellamus, & ponderosissimi sunt. Hi exploratoribus castroq; maxime necessarii:

qui clauo vel altero lapide percussis: & sintillas edunt: que excepte sulphure: aut fungis aridis aut foliis: disto celerius ignem trahunt.

Ostratie similitudinem teste habent. Vfus eorū pro pumice ad leuigandam cutem. Poti: sanguinem sistunt. Et iliti cum melle: vlti cera doloresq; mammarum sanant. Amiantus alumini similis nichil igni deperdit. Hic venefitiis resistit omnibus. presertim magorum.

Gagates lapis niger est. planus punicofus non multū a ligno differens leuis & fragilis odore si teratur granior. fictilia ex eo inscripta non delentur. Cum vritur odorem sulfureū reddit. Mirumq; accenditur aqua: oleo restingitur. fugat serpentes ita. recreatq; vulue strangulationes. Deprehendit fonticū morbum & virginitatem suffitus.

Ca. xxii. De mirandis lapidibus.

In siphino lapis est qui cauatur tornaturq; in vasa coquendis cibis vtilia. vel ad estulentorum vsus. Quod in comensi italie lapide accidere scimus. Sed in siphino singulare: qd ex calfactus oleo nigrescit durefcitq; . natura mollissimus: tanta qualitatū differentia est.

In belgica prouintia candiduz lapidem: ferra qua lignum facilius etiam secant ad tegularum vicem. Et igne etiam durati idem sectiles sunt.

Ca. xxliii. De sisternis.

De calce & arena.

T sisternas arena pura & aspera: quinq; partibus calcis q̄ vehementissime duabus construi cōuenit. fragmentis cili-
e cis non excedentibus. Ita ferratis vetibus calcari solū parietesq; similiter. Vtilius geminos esse: vt in priore vicia corfidant aque: atq; per collum in proximos transeat: maxime pura aqua.

Calcis in medicina magnus vsus. Eligitur recens nec asperfa aquis. vrit discutit extrahit. Incipientesq; serpere vlcera impetus coerchet. Aceto & rosaceo temperata perducit ad cicatricem Luxatis quoq; cum adipe suo aut liquida resina cum melle medetur. Eadem compositione & strumis. Malta lapis ex calce fit rescenti. gleba vino restingitur. mox tunditur cum adipe suo. & sicu duplici liniamento: queres omnium tenacissima & durissima est lapidis duriciem antecedens. Quod maltatur oleo perficitur ante.

Ca. xxvi. De vitris.

In vulturno mari italie arena alba nascēs: lucrinum que molissima est: pila molaq; reritur. Deinde miscet̄ tribus partibus nitri pondere vel mensura. ac liquata in alias fornaces transfunditur. Ibi fit

massa que vocatur amonitum. Atq; hoc recoquitur & fit vitrum purum ac massa vitri candidi. Iam vero & per gallias hispanisq; simili modo arene temperantur. Ferunt tiberio principe excogitatum vitri temperamentū vr flexibile esset. Et rotam officinam artis eius abolitam: ne eris argenti auri metallis precia detraherentur. Ea; fama diu crebrior q̄ certior fuit. Vitrum sulphuri cōcoctum ferruminatur in lapidem.

Ca. xxvii. De igne & medicinis eius. & mirandis.

gnis accipit arenas ex quibus alibi vitrum / alibi argentū / alibi / minium / alibi plumbum / alibi pigmenta / alibi medicamenta fundit. Pestilentie que solis obscuratione contrahitur: ignis suffitu multiformiter auxiliari certum est. Ad conuulsa viscera aut contusa. Lix cinis est foci, verba sunt varronis. Inde enim cinis luxatis mēbris potus medetur. Vt licet videre gladiatores cum deluserint: hac iuuarum potione. Quin & carbunculum genus morbi: quo duo consulares nuper absumptos indicauimus: querneus carbo tritus cum melle sanat. Adeo in rebus dānatis. quoq; ac iam nullis: sunt aliqua remedia. vt in carbone & cinere.

Tarquino prisco regnante: tradūt repente in foco comparuisse genitale e cinere masculini sexus. eamq; que insiderat ibi: Tanaquilis regine ancillam captiuam: consurrexisse grauidam. Ita Seruiū tullium natum: qui regno successit. Inde & in regia cubanti puero caput atfisse visum.

lber. xxxvii. Agit de gemmis tam naturalibus q̄ factis: earumq; probationibus. Et quibus in locis inueniri queant.

Prologus.

T nichil instituto operi desit: gemme superant. & in actum coacta rerū nature maiestas: a multis nulla sui parte mirabilior. Tantum tribuunt varietati / coloribus / materie / decori. Violare etiā signis gemmas: nephas ducentes. Aliquas vero extra precia vlla taxationēq; humanarū opū arbitantes: vt plerisq; ad sūmā absolutāq; rerū nature contēplationē

q ii

fatis sit vna aliqua gemma. Que fuerit origo gemmarum: & quis
bus initiis intantum hec admiratio exarserit; diximus in inuentio
ne anri anulorumq;

Ca. i. De gemma policratis ti-
tanni & tiri regis.

h Is initiis cepit auctoritas intantum amorē elatā: vt policra
ti se uero famio insularum tyranno felicitatis sue quā nimīā
fatebatur esse: ipse satis piamenti in vnus gemme voluntario dam
no videretur: si cū fortune volubilitate paria faceret. Planeq; ab
inuidia eius abunde se redimi putaret: si hoc vnum doluisset: Assi
duo gaudio luxus eo profectus: nauigio in altum anulum merfit.

At illum piscis eximia magnitudine: regi natus escis vicerap
tum vt faceret ostentum in culinam domini: rursus fortune insi
fidiantis manui reddidit. Sardonicem eam gemmam fuisse cons
stat. ostenduntq; rome si credimus: in concordie delubro cornu au
reo auguste domo inclusam: & nouissimum prope locum tot pres
latis obtinentem. Post hunc anulum regia fama est gemme pirri
illius qui aduersus romanos bellum gessit. Namq; habuisse tradi
tur achaten: in qua nouē muse & apollo citharam tenens spectare
tur nō arte: sed sponte nature ita discurrentibus maculis: vt musis
quoq; singulis sua redderentur insignia. Nec deinde alia que tra
datur: magnopere gemmarum claritas extat apud auctores: pre
terq; ismenam Chorantem multis fulgentibus vti solitum comitā
te fabula vanitatem eius dicat in cypro sex aureos denarios pro
smaragdo in qua fuerat sculpta amynione iussisse enumerari.

Ca. ii. de cristallo eius origine
& medicinis ipsius.

Cristalum sit: gelu vehementiore concreto. Nec aliubi tertere
peritur: q̄ vbi maxime hiberne niues rigent. glaciemq; esse certū
est: vnde & nomen greci dedere. Laudata in europa alpius iugis
Que vero sine vitio sunt: puras esse mallunt. nec spumei coloris.
Postrema vero auctoritas in pondere est. Inuenio medicos q̄ sunt
vrenda corporum: non aliter vtilius id fieri putare: q̄ cristallina pi
la aduersus apposita solis radiis. Nero amissarum rerum nuncio
accepto duos calices cristallinos in suprema ira fregit illisos. Hec
ratio seculum suum puniens: nequis alius ex his biberet: fragmē
ta sarciri nullomodo queunt.

Capitulum quins
tum: de admitatis
neribus.

m Aximum in rebus humanis non solum inter gemmas pretium habet adamas, non nisi regibus: et hiis admodum paucis cognitus. Genera eius sex noscuntur. Indici non in auro nascentis: sed quadam cristali cognatione, siquidem & colore translucido non differt. Similis huic arabicus, minor tamen similiter nascentis. Incudibus deprehendunt: ita respuentes ictum ut ferrum utrimque dissulter: incudesque ipse dissiliant. Quippe duritia inenarrabilis, simulque ignium victrix natura & nunquam incallescens. Unde & nomen indomita vis greca appellatione. Unum ex his, vocant cenchion: quod est milii magnitudine. Alterum macedonicum in philipico auro repertum. Et hic est cucumis semine par. Post hoc ciprius vocatur in cypro repertus: vergens in ereum colorem, sed in medicina efficacissimus. Post hunc siderites ferri splendoris pondere ante ceteros: sed natura dissimilis. Nam & ictibus frangitur & alio adamante perforari potest. Quod & cyprio evenit. Breuiterque ut degeneres: nominis tantum auctoritatem habent. Idque quod totis his voluminibus docere & mandare conati sumus: de discordia rerum concordiaque non aliter clarius intelligi potest: Siquidem illa inuicta vis duarum violentissime nature rerum: ferri ignisque contemptrix: Hircino rumpitur sanguine, ac ne aliter quam recenti calidoque macerata. Cuius hoc ingenio inuentum? Quo ve casu repertum? Aut que fuit coniectura experiendi rem immensi secreti: & in fedissimo animalium omnium. Profecto muneris talis inuentio hominis est. Nec querenda in vlla parte nature ratio: sed voluntas. Ut cum feliciter rumpere contingit: in tam paruas frangatur crustas: ut cerni vix possint. Expetuntur a sculptoribus ferrosque includuntur nullam non duriciem ex facili cauantes. Adamas possidet cum magne lapide intantum ut iuxta positus: ferrum non paratius abstrahi. Aut si ad motus manes apprehenderit: rapiat atque auferat.

Adamas & venena irrita facit: & lymphationes abigit, metusque natos expellit a mente. Ob id eum quidam anchiten vocauerunt.

Ca. vi. De smaragdi generibus.

tertia auctoritas smaragdis perhibetur pluribus de causis nullius coloris aspectus iocundior est. Nam herbas quoque virentes frondesque haud despectantes. Smaragdos vero tanto libentius: quoniam nil omnino viridis comparatum illis videret. Preterea sole gemmarum: contuitu oculos implent nec faciunt. Quin & ab intentione alia obscurata aspectu smaragdi recreantur acies. Scalpentibusque gemmas: non alia gratior oculorum resectio est. Itayiridi leuitate lassitudinem mulcent.

ginq̄uo amplificantur visu; inficientes circa se repercussum aera, non sole mutatae, non ymbra, non lucernis, semperq̄ sensim radiantes; & visum admittentes: ad crassitudinem sui facilitate translucida, quod etiam in aquis non fit. Idem plerumq̄ & concavi vt visum colligant. Quapropter decreto hominum his paracitur stalpi vetitis. Quorum yero corpus extensum est: eadē qua specula ratione; supini imagines rerum reddunt. Nero princeps gladiatorum pugnas cernebat smaragdo.

Genera eorum duodecim, nobilissimi scithici. Nullis maior austeritas aut minus vitii. Et q̄tum smaragdi a gemmis distant; tātum scithici a ceteris smaragdīs. Proximam laudem habent sicut & sedem bactriani, quos in commissuris saxorum colligere dicuntur ethiopsis flantibus. Tunc enī tellure interniteri; quia his ventis arene maxime mouentur. Sed hos minores multo scithicis esse tradunt. Tertium locum egyptii; qui eruūtur circa copton opidum thebaidis; in colibus & cauitibus. Reliqua in metallis genera aeris reperiūtur

Ca. vii. de opali
generibus.

Propter quam gemmam ab Antonio proscriptus nonius senator est. Illeq̄ proscriptus fugiens hunc e fortunis suis omnibus anulum abstulit secum; quem certum est sextertius viginti milib⁹ estimatum. Sed nimia antonii feritas & luxuria propter gemmā proscibētis. Nec minor Nonii contumacia proscruptionem suam annuentis; cum etiam fere abrosas partes corporis relinquunt bestie; propter quas se periclitari sciunt.

Singulorum libido in gemmis singulis precia facit. precipis regum.

Capitulum octauum. De carbunculis & aliis gemmis ardentibus.

Horum quidam indici & gatamantici. Adiciunt ethioptos & alabandicos. Preterea in omni genere masculi appellari acriter. Femine langindius refulgent.

Atiunt ab ethiopibus hebetiores; in aceto maceratos, xliiii. diebus inteste; totidem mensibus durante fulgore. Adulterantur vitro simillime. Sed deprenditur sicut & alie gemme facticie. Mollior enim materia & fragills deprenditur & quod minus est vitreis

Capitulum nonum de generibus
topacii & iaspide multiplici.

120

c Gregia topacio gloria est suo virenti genere. & cum rep-
ta est prelate omnibus. Id accidit in arabie insula: que
chitis vocatur: In qua troglodite predones cum diutius fa-
me & tempestate pressi herbas radicesq; effoderent: eruerunt topa-
sion. Duo eius genera faciunt parasoidem atq; crisosteron. Ei⁹
enim tota similitudo ad succum porii dirigitur. Est autem amplissima
ma gemmarum. Eadem sola nobilium gemmarum limam sen-
tit. Cetera saxo & cote polliuntur. Hec & vsu atteritur. Comita-
tur eā similitudine potius q̄ auctoritate: calais viride pallens. am-
plitudine conspicua. sed fistulosa ac sordium plena. Que sunt
earum pulciores: oleo vnguento & etiā mero colorem deperdūt
Viliores constantius representant

Sed minus refert nationes q̄ bonitates distinguere: Optima
iaspis que purpure quicq̄ habet. secunda que rose. tertia que sma-
ragdi. Quarta apud grecos vocatur boria. celo autumnali matuti-
no similis. Et hec erit illa que vocatur ærizeusa. Similis est sardis
imitata & violas Publico gemmarum dominio in his tantum dato
quoniam optime signent.

Ca. x. de ametisto siue anterota & aliis
lapidibus. Et quibus locis inueniantur.

Anterotam quam alii veneris gemmā: magorū vanitas resiste-
re ebrietati promittit. & inde appellatas. Et pretera si lune nomē
ac solis scribatur in his: atq; ita suspendatur collo e capillis cyno-
cephali vel plumis irundinis resistere veneficiis. Iam vero quoquō
adesse reges adituris. Grandinē auertere quoq; ac similia prospe-
re: ac locustas precatōe addita quā demonstrant. Nam e smaragdis
quoq; similia promiscere: si aquile scalpētur aut scarabei. Que qui-
dem scripsisse eos non siue contemptu & irrisu generis humani ar-
bitror. Multū ab ea distat iacinthos. tamen e vicino descendens.
Differentia hec. q̄ ille emicans in ametisto fulgor viola cens: dilu-
tus est in iacinto

Ca. xi. De iacinto & quibus
locis inuenitur & aliis gemmis.

i Acinthus ethiopia mittit Et clivifolios aureo colore trās-
lucentes. Preferuntur his indice. Et si varie non sint bac-
triane deterrime arabice quoniam turbide sunt & varie. &
fulgoris interpellati nubilo macularū. Optime sunt: que in col-
latione aurum albicare quadam argenti facie cogunt. Celebrant &

astrosten mirasq; laudes eius in magicis cenisse artibus zoo astrum
 Astrobolon dicit oculis piscium similem esse: & radiare cadido vt
 solem. Est inter candidas que cerannia vocatur fulgoris fide-
 deruz rapiens. Ipsa cristalina splendoris cerulei in carmani nascēs.
 Lapis cerannia que appellatur iris. Effoditur in insula rubi maris
 que distat a beronice vrbe. lx. M. passuum. Que sub tecto er cussa
 soles: species & colores arcus celestis in proximos parietes a culat
 subinde mutans: magnaq; varietate admirationem sui aueris.
 Vna parte similis est crystallo.

Ca. xii. De multis gemmis
 per ordinem alphabeti.

a Chates in magna fuit auctoritate: nunc in nulla. Reperta
 primum in Sicilia iuxta flumen eiusdem nominis postea
 plurimis locis. Putant contra araneorum & scorpionum morsus
 prodesse. Quod in siculis crediderim: quia primum eius pouitie
 afflatu: scorpionum pestis extinguitur. Et in india inuere cōtra
 eadem pollent. Et aliis magnis miraculis. Reddunt enim pecies
 fluminum / nemorū / tumentorum. Spectasse etiam prodest oculis. Si
 timq; sedant in os addite. Reperiuntur & in thracia circa etam.
 Et in paraso & lesbo ac messane: similes sitis floribus & riedo.
 A copis nitro similis est pumicosa aureis guttis stellata. Cum hoc
 oleum subferuefactim: perunctis lassitudinem si credimus *solut*.
 Allectorias in ventriculo gallinaceorum inuētas cristallin specie
 magnitudine fabe. Quibus milonē crotoniēsem vsus in citami-
 nibus: inuictū fuisse videri volunt. Amphitane alio nre criso-
 cola. In die parte vbi formice eruunt aurū in qua iuenitur quadra-
 ta figura: affirmaturq; natura eius q̄ magnetis: nisi q̄ auge: quo-
 q; aurum traditur. Apisto septenis diebus calorem tent cale-
 facta igni, nigra ac ponderosa distinguentibus eam venis uben-
 tibus. Putant prodesse contra frigora.
 Bronica capitibus testudinum similis: & tonitrua cadētia vputāt
 restringit & fulminis ictum.
 Cynodie inueniuntur in cerebro piscis eiusdem nominis candide
 et oblonge euentuq; mirande: si modo est fides: presagire as ha-
 bitum maris nubilo colore aut tranquillitate. Chelonia culus
 indice testudinis: portentosissima magorum mendaciis. Mde enī
 collecto ore impositam lingue: futurorum diuinationem pestare
 promittunt: quinta decima luna & silente tota die, decrescēe vero

ante solis ortum. Cheloniides testudinum similes sunt : ex quibus ad tempestates sedandas multa vaticinantur.

Galathites coloris lactis est. In educatione nutricibus lactis secūditatem. Infantium quoque collo alligatā saluā facere dicūt. In ore autē liquescere eandē memoriā adimere dicūt. Mittit eā achelous amnis

Helitropiū nascitur in ethiopia affrica cypro: porracei coloris sanguineis venis distincta. Causa noīs quā deiecta in vas aque: fulgorem solis accedentē percussu sanguineo colore mutat, maxime ethiopica. Eadem extra aquā speculi mō solē accipit, deprēditque defectus: subeuntē lunā ostendens. Magorū impudētie vel manifestum hoc quoque exemplum: quā amixta herba helitropio quibusdam quoque additis precatationibus gerentem conspici negent.

Hemathites in ethiopia quidē principalius: sed & in arabia & affrica inuenit, sanguineo colore. A rege aliquid petituris: zathalias babilonius dedit, & litibus iudiciisque interposuit. In preliis etiam eas salutare pronunciauit.

De lipare hoc traditur: suffita ea bestias omnis euocari. Seleuites ex cādido plucet melleo fulgore: imaginē lune continens. Redditque eam in dies singulos crescentis inuentisque numero, nascique putatur in arabia. Siderites ferrosimilis, litigio illata discordias facit, nascitur in ethiopia:

Ca. xiiii, de gemmis nascētibz & facticiis, & figuris gemmarum.

Coclidēs nunc vulgatissime fame fiunt veris quā nascunt: in arabia repte ingētibz glebis. Melle excoqui tradunt septenis diebus noctibusque sine intermissione: ita omni terreno puluere vitioque decusso, purgata glebā artificū ingenio varie distribui in venas ductusque macularū quā maxime vendibili rōne secantiū. Et alias: omnis gēme mellis decoctu nitescunt: precipue corfici: in oī alio vsu acriora ab horrentes. Veras gēmas a falsis discernendi magna difficultas est. Quippe cum inuentum sit ex veris gemmis in alterius generis falsas traducere. Sardonices ex cerantis glutinae gēmis: ita vt prendi ars nō possit, aliunde nigro: aliunde cādido: aliunde Minio: sumptis oībus in suo genere probatissimis. Quinimo extant etiam commentarii auctorum (quos non equidem demonstrarim) quibusmodis ex cristallo tingantur smaragdi: alieque translucentes gemme, Sardonix e sarda, necque est alia fraus vite lucrosior.

Ca. xv, de ratione probandarū gemmarum & qui fluuii gemmas reddāt

Os contra rationem deprendendi falsas demōstrabimus:
 n̄ qñ etiā luxuriā aduersus fraudē muniti decet. Preter illa q̄
 in principalibus quibusdā gñibus diximus. Translucen-
 tes matutino p̄bari docent. aut si necesse est: in quartā horā. po-
 postea vetant. Experimenta pluribus modis cōstant. Primū pon-
 dere: si grauiores sentiunt. Post hec corpe: ficticiis pustule in pro-
 fundo apparent: scabricia in cute. In capillamēto fulgoris incōstās
 nitor: Decussi fragmēti paulū q̄ in lamina ferrea teratur efficaciss-
 simum experimēto excusant mangones gēmarū. Recusant simili-
 ter & lime probationē. Obsidianace fragmēta veras gēmas non
 scarificant. ficticie scarificationis candidantiā fugiunt. Tantaq̄
 differentia est: vt alie ferro scalpi non possint. alie non nisi retulo.
 omnis adamante. Plurimum in his terebrarum profuit feruor. Gē-
 miferi ānes: sunt oaxis materigāges. Terrarū aut oīm' maxie idia.
 Ca. vltimum de laude italie

In toto orbe. & in quecunq; celi concauitas vergit: pulcherrima
 est omnium rebus: meritoq; principatū nature obtinens italia: re-
 strix parentq; mūdi altera. viris feminis ducibus. militibus serui-
 tiis. artium prestātia. ingeniorū claritatibus. Iam situ ac salubri-
 tate celi atq; tēperie. accessu cunctarū gentium facili. litonibus por-
 tuosis. benigno ventorū afflatu. Inter ortus occasusq; media. Aq̄
 tum copia. nemorū salubritate ferorū animalium innocentia. soli
 fertilitate. pabuli vbertate. Qz quid est quo carere vita non de-
 beat: nusq̄ est prestantius. Metallis auri argenti eris q̄dīū libuit
 exercere nullis cessit. Ab ea exceptis indie fabulosis: proxime qui-
 dem duxerim hispaniam que circumdatur mari.

Finis libri tricesimi septimi et toti^o
 excerpti per Robertum de valle Ro-
 thomagensis editi.

Sequitur huius operis conclusio.

Ompēdiōse huic refecationi finis est tandē p̄figē-
 gendus: Grauiſſime pater & eximie p̄sul. In ea tuis
 felicibus auspiciis agnoſcētō eſ: q̄ a plinio noſtro in
 ſuo cōgeſta copioſiſſimo volumine maxime videā-
 tur mēoratu digna. In ipſo equidē integro codice
 tācti digna vbiq; nature documēta tractauerit: tñ

ne diffusam & infinitā pene multitudinē: difficile nimium est: alia
 non saltē scientiarū facultatibus profundius incōbentes: aut me
 non ea mēte conseruare: aut preclarā aliquā sententiā quam no
 teri velint: aut cū memoriā fugerit: qua voluminis pte resumere
 queāt. Per hoc aut nostrū breuiariū: facile atq; in prōptu: electas
 & coramodissimas p̄ceptiones tenere possunt: ad easq; oblitās prō
 pte redire. In hac profecto collectione: q̄ plinii p̄ceptiones ma
 nifesta prebent cōmoda: huius nostri climatis & propinquorū ac
 colis: siue studiosam mentem ad phisicarū rerum intellectionem
 & p̄ profunda nature scrutāda misteria: formare possunt: siue opti
 mum humani corporis valitudinē seruare: copiosus in hoc colle
 ctione attingere p̄ mea modicitate nisus sum. Nec soluz que ad
 hominū incolumitate: que eos morborum genera infestent que
 tollant: queq; leniant: Sed etiā irrationalium animantiū: eorum
 & queque que hominibus cōmoda referūt. Inuenies equidem ad
 eorum requorū/ouium canum ac reliquorum domesticorum anti
 quum passionem conferentes medicinas. Audiui a fide proba
 tis viris Alphonsum arragonum prouidum regem: eum qui Caro
 regis francorum septimi pueritia: etate & rebus gestis florebat:
 duos medicīne expertos & ingeniosos dōctores: p̄ equis vuū pro
 rambus alterum amplo stipendio conduxisse: vt quisq; sollicitus
 pro sua parte scutaretur: que herbe que remediā quis mededi mo
 dus: bestiarum ipsarum egritudinibus singulatim conuenirent.
 Hoc autem ne dubites bestiarum ipsarum medicinas: ex plinianis
 codicibus haussisse. Tractumq; librum medicīne mire vtilitatis ex
 traxisse: qui thesaurus pauperum appellatur

Siquis autem putauerit memoria magnopere dignum aliquid
 in presente breuiario reliquisse: quod a plinio tractetur: pote
 rit ad integrum volumen in promptu refugere: Cum superius no
 tata: ex quoto libro: quotoq; capite excerpta sint: ordinate descri
 pserint.

Finalis presentis compendii memo
 randorum plinii conclusio.

Impressum parisi per felicem baligault impensa magistri dus
 gerlier alme vniuersitatis librarii. Anno. M. y. c'

Inc
1401

